הארץ

76085
783

1.40 ש"ח יום א', כ"א בתשרי התשמ"ט, 2 באוקטובר 1988 VOL.69/21031 OCTOBER 2 1988

כיורי מטבח אמריקאים
AMERICAN STANDARD
בדוים אורגינאלים
4 צבעים 4 גדלים
יבוא והפצה
החזר מחיקוויים
פתוח 8-16
א. רובינסקי
טל. 612193
בכר המושבות, רח' החשמל 2 ת"א.

גורבצ'וב עם הבחרו גם לנשיא: אמשיך באופן נמרץ ברפורמה

למרות "עריפת הראשים" בקרמלין לא סולק מן הפוליטבירו מתנגדו העיקרי האידאולוג ליגאצ'וב ● הנשיא גרומיקו בן 79 – פורש ● דיווחים על כוננות בצבא האדום

פרידה מגרומיקו: הסובייט העליון הצביע אתמול בעד פרישתו של אנדריי גרומיקו (יושב באמצע בשורה הראשונה) מכהונתו כנשיא ברית-המועצות. הפוליטבירו בחר במיכאל גורבצ'וב (ראשון מימין), מזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, גם לנשיא המדינה. (תצלום: איי־פי)

מאת אליהו הובי וסוכנויות הידיעות

מוסקווה (ע"ד וע"צ). מנהיג המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, מיכאל גורבצ'וב, מונה אתמול לנשיא ברה"מ, בנוסף על כהונתו כמזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. בתום "דעידת-אדמה" בקרמלין, בה הורחקו אישים מרכזיים ואחרים מונו תחתם, מחזיק גורבצ'וב בעמדות-המפתח העיקריות בקרמלין. מיד עם היבחרו הודיע לבני עמו, כי מנוי וגמור עמו לנקוט בצעדים נמרצים כדי לבצע את תכנית הרפורמות שחרט על דגלו.

גורבצ'וב נבחר פה אחד לתפקיד

(סוף בעמוד 2)

פרס: ייתכנו יחסים עם בריה"מ תוך ששה חודשים

הרצוג בירך את גורבצ'וב

ואשינגטון (ע"ד). שר-החוץ שמעון פרס אמר אתמול כי ייתכן שבריה"מ וישראל יחדשו את הקשרים הדיפלומטיים תוך ששה חודשים עד שנה.

פרס אמר בראיון בטלוויזיה האמריקאית, כי הוא מצפה שבקרוב ייכונו קשרים עם מדינות אחרות בגוש המזרחי.

הוא אמר, כי נציגים סובייטיים רשמיים מסרו לו "אנו נשתמש בשעון אירופי, לא שעון סיני. הם אמרו כי השעון הסיני עלול להיות 10 שנים, או 100 שנה, ואילו השעון האירופי עשוי להיות חצי שנה..."

כאשר נשאל אם לדעתו יהיו שגרירים בשתי הבירות תוך ששה חודשים עד שנה, השיב פרס בחיוב.

מוסר "הארץ" מוסיף: נשיא המדינה, חיים הרצוג, שלח אמש מברק ברכה לנשיא בריה"מ, מיכאל גורבצ'וב.

"מהפכת גורבצ'וב" טרם הושלמה

2 מיריביו החזקים עדיין בצמרת: האידיאולוג ליגאצ'ב וראש קג"ב צ'בריקוב ● צפוי המשך ההתנגדות לרפורמות

פרשנות / אליהו סלפטר

השינויים מרחיקי-הלכת שבוצעו אתמול בפוליטבירו ובממשל במוסקווה, מחזקים במידה ניכרת את כוחו ומעמדו של גורבצ'וב, אך הוא עדיין לא השיג שליטה מוחלטת במנגנון המפלגה והממשלה. עם מינויו גם לתפקיד נשיא המדינה (שהוא, בינתיים, טכסי בעיקרו) הוא מרכז עתה בידיו סמכויות כפר לות: הרחקת ארבעה חברים ממדיניים מהפוליטבירו והעברת שניים נוספים מתפקידיהם המרכזיים, יוצרו. כבראה מקומה רבה לרפורמות הפוליטיות והכלכליות של גורבצ'וב, אך הן עדיין לא מבטיחות כי צעו מהיר של ה"פרסטרויקה".

(סוף בעמוד 2)

עכשיו גם אתה יכול להנות מהלוואה עסקית במחיר כמו בניו יורק ולונדון

הלוואה עולמית

בחר בין הלוואה צמודה לדולר ארה"ב או הלוואה צמודה ללירה שטרלינג ותהנה מריבית נמוכה במיוחד כמו בניו יורק או בלונדון

הלוואה צמודה ללירה שטרלינג		הלוואה צמודה לדולר ארה"ב	
הריבית בבנק לאומי	הריבית בלונדון	הריבית בבנק לאומי	הריבית בניו יורק
14%	*14%	12%	*12%

* פריים + 2%

ההלוואה לתקופה של 2–3 שנים בריבית קבועה.
מינימום ההלוואה 100.000 ש"ח.
הבנק רשאי להפסיק את התוכנית או לשנותה בכל עת.
שערי הריבית נכונים ליום הפרסום.
בתוקף מיום ד' 5.10.88
בכפוף לתנאים המקובלים בבנק.
פרטים בכל סניפי בנק לאומי.

בנק לאומי - רווח יומי

ברעם: אין להחרים את אש"ף; בני בגין: מפלגת העבודה רצה שמאלה

מאת אילן שחורי

"מעולם לא הסכמתי עם הקביעה שאין ללכת למו"מ עם אש"ף רק משום שהוא ארגון טרור, ומעולם לא קיבלתי את הקביעה שיש להטיל עליו חרם עולמי" – אומר מזכיר מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, בעימות עם ד"ר בני בגין, ביוזמת "הארץ" ובהנחיית דן שילון (הראיון המלא – בעמ' 15).

בני בגין לא השיב על השאלה, מדוע מסתגר אביו בביתו זמן כה רב. הוא אמר כי ברברי ברעם על אש"ף יש חידוש, וכי מפלגת העבודה ממש רצה שמאלה. "איך תשנו את אש"ף אם אתם מוותרים לו מראש על הכל, בטרם יכיר אפילו בכוונתו להתקיים, אלא רק בעובדת קיומנו על הגלובוס" הטיח בגין נגד ברעם.

לשאלה אם תיתכן אפשרות שיצחק רבין ישתלב כשר ביטחון בממשלה שירכיב הליכוד, ענה בגין: "רבין נמצא היטב במפלגת העבודה". ברעם אמר כי הוא מקווה ומאמין כי רבין יהיה שר ביטחון בממשלה שירכיב המערך.

עיריית י־ם הוציאה צו הריסה לגדר שהקים הוואקף בהר־הבית

הוואקף הוציא צו עיכוב הריסה לגדר החובקת שטח בן 26 דונם ליד נחל קדרון

מאת נדב שרגאי, סופר "הארץ" בירושלים

עיריית ירושלים הוציאה צו הריסה לגדר שהקים הוואקף סביב שטח בן 26 דונם במורדות הר־הבית. השטח, שהבעלות עליו אינה מוסדרת, נמצא לאורך כביש נחל קדרון, בתחום המוכרז בחוק כמקום קדוש. הוואקף טוען לבעלות על המקום זה עשרות בשנים. בתקופת המנדט, בין 1939–1945, ניסה לרשום את השטח על שמו, אולם באין מסמכים שהוכיחו את בעלותו על השטח, סירבו הבריטים להיענות לבקשה.

בינתיים, הצליח הוואקף להוציא צו עיכוב לצו ההריסה, עד לדיון במעמדו שני הצדדים, בלשכתו של שופט בית-המשפט השלום בירושלים, דוד חשין, מיד לאחר החג.

יוזם הפעולה נגד הוואקף הוא מנכ"ל משרד ראש הממשלה, יוסי כץ, שקיבל מידע על גידור המקום מהרב דוד שמידל, העומד בראש ה"ארגון החרדי לשמירה על כבוד המת, אתרא קדישא". אנשיו של שמידל, המסיירים באתרים שלהם סימנים לבתי-קברות יהודיים קדומים, הבחינו בפועלי הוואקף כשהם מגדרים את השטח, לפני כשבוע וחצי. בראותו שוחח בנושא עם מנכ"ל משרד הדתות, זבולון אורלב, שמיהר לפנות לעיריית ירושלים, כדי להרתמה לפעילות בנושא.

גם מועצת בתי-העלמין בירושלים עומדת לפנות לבית-המשפט ולבקש צו הריסה לגדר. יו"ר מועצת בתי-העלמין בירושלים, דוד ברגמן, אומר כי המדובר בשטח. הנוהל והמוחזק על-ידי המדינה, שטח שבו נמצאים גם קברים של יהודים.

מנהל הוואקף המוסלמי, השייח סעד אל-דין אל-עלמי... הוואקף, אומר כי מורד הר־הבית הוא אדמת ואקף וביבידו תעודות המוכיחות זאת. לדבריו, הקמת גדר אינה בגדר בניה ועל-כן אין צורך לבקש עבודה היתר.

מנכ"ל משרד הדתות אמר אתמול ל"הארץ", כי אין להרשות לוואקף לנצל את התקופה הרגישה של האינתיפאדה כדי לקבוע עובדות בשטח.

הליכוד: העבודה עשתה לנו ווטרגייט; הפתעה וסערת רוחות במפלגת העבודה

ויצמן: אין רע בכך שהעבודה מעסיקה את מודחי השב"כ; גם הליכוד מצא פרנסה למודח רפי איתן ● אחד ממודחי השב"כ, פלג רדאי: נשכרנו ע"י העבודה לייעוץ בתחום האבטחה

מאת אילן שחורי, סופר "הארץ" לענייני מפלגות

בצמרת הליכוד היתה בסוף השבוע תדהמה כללית בעקבות פרסום הידיעה ב"הארץ" כי שלושת מודחי השב"כ מקו 300, ראובן חזק, פלג רדאי ורפי מלכא, מועסקים על-ידי מפלגת העבודה, בין היתר כדי לרגל אחר הנעשה במטה הבחירות בליכוד.

אישים בכירים בליכוד האשימו את מפלגת העבודה ב"ווטרגייט ישראלי", וטענו כי עוד לפני הפרסום ב"הארץ" היו סימנים שהמערך מנסה להשיג מידע על הנעשה בליכוד שלא בדרכים חוקיות.

ראש הממשלה יצחק שמיר התערב אישית בפרשה. ביום שישי התקיימה בלשכתו התייעצות מיוחדת בנוכחות העומדים במטה הבחירות בליכוד לכנס דיון מיוחד ולשקול בין היתר דרישה לכינוס דחוף של הכנסת, המצויה בפגרה, לדיון בפרשה, ופניה למשטרה כדי שתחקור בעניין.

הליכוד: "חשודנו מוכח"

מטה הבחירות של הליכוד פרסם אמש הודעה על הפרשה, בה נאמר: "זה מכבר ישנם סימנים בליכוד לפרשת המרגלים... בהעסקתם של אנשי מקצוע... עוד לפני הפרסום ב"הארץ" היו בליכוד השערות וסימנים שנים שהמערך מרגל בליכוד. במטה הבחירות מתקיימת כעת בדיקה מקפת של העניין הבדוקים סימנים נוספים לפעולות שכאלה. האמת... הם בגדר שיטה פסולה ביותר, שלא ניתן לעבור עליה לסדר-היום הציבורי", נאמר בהודעת הליכוד.

גם במפלגת העבודה היתה בעקבות פרסום הידיעה, הפתעה וסערת רוחות. בשעות הבוקר המוקדמות דרש יו"ר מטה הבחירות במערך, השר עזר ויצמן, לברר כיצד דלפה הידיעה. הוא הורה לראש המטה הארגוני במערך, אברהם שוחט, המעסיק את חברת "שפרך", בבעלותו של רפי מלכא, בתחום אבטחת המידע, לפרסם הודעה מגנה ישתמע כי מודחי השב"כ עובדים עבור מפלגת העבודה אך ורק בתחום יעוץ ואבטחת מידע. מאוחר יותר התקיימה במטה הבחירות של המערך התייעצות מיוחדת, כיצד להמעיט בחשיבות העובדה שנחשפה.

בשיחה ל"הארץ" אמר ביום שישי השר ויצמן, כי אין כל רע בכך שמפלגת העבודה מעסיקה את שלושת מודחי השב"כ. "היה צריך למצוא להם פרנסה. גם הליכוד מצא פרנסה למודח אחר רפי איתן, אולם מי שמסר לך את העובדות הללו, ביקש להזיק למפלגת העבודה", אמר ויצמן.

העבודה קיבלה מידע על הליכוד

ביום שישי העביר לאישים בכירים במערך דו"ח מפורט על הנעשה בליכוד, על-ידי אנשי השב"כ. בדו"ח נכתבו פרטים שונים על הסכסוכים בצמרת הליכוד בעקבות כשלון מסע ההבחנות-בעיתונים והתנגים מסויימים בהקשר להבנות הליכוד לקראת משדרי התעמולה בטלוויזיה שיפתחו מחרתיים.

ל"הארץ" נודע, כי לדו"חות אנשי השב"כ תפוצה מוגבלת בלבד, וחלקים מהם מועברים למחלקת השונות במטה הבחירות. נושאים מרכזיים מועברים לידיעת יו"ר המפלגה שמעון פרס ולמנכ"ל המפלגה, ח"כ עוזי ברעם. מוגשת תמצית הידיעות שנאספו באמצעות עזר מיוחד העובד לידו זה החודשים מספר.

דוברת מפלגת העבודה, מיכל בק, פרסמה אמש הודעה רשמית של המערך על חשיפת הפרשה ב"הארץ". בהודעתה, שנוסחה על-ידי אברהם שוחט, נאמר כי מפלגת העבודה שוללת באופן חד-משמעי שימוש בכלים מודיעיניים להשגת מידע על מערכת ההסברה של הליכוד.

לדבריה, מפלגת העבודה שכרה את שירותי חברת "שפרך", בבעלותו של רפי מלכא, למתן ייעוץ למערך האבטחה בנושא אבטחת מידע, אבטחת מתקנים ואבטחת אירועים. כמו אמרה עוד, כי לצורך ביצוע העבודה, קשרה חברת "שפרך" בפלג רדאי, ואילו ראובן חזק מועסק כראש מטה הבחירות של סיני קולק בירושלים.

"מפלגת העבודה תישאר צמודה לאמנה לבחירות הוגנות, עליה חתמה, בכל התחומים, כולל בתחום זה", אמרה דוברת המערך.

אחד משלושת מודחי השב"כ, פלג רדאי, אמר אמש ל"הארץ" כי הוא וראובן מלכא נשכרו על-ידי מפלגת העבודה למשימות בחירות חד-משמעיות. לדבריו, את החוזה עם המערך חתם רפי מלכא, ועיקר עבודתם מתבטא בייעוץ לאבטחת מידע, מתקנים ואירועים. "כל דבר אחר שנאמר ומפורסם עלינו, הוא בגדר ספקולציה מרושעת", אמר פלג רדאי.

"אופק 1" ישהה בחלל זמן רב מכפי שתוכנן

מאת זאב שיף

הלוויין הישראלי "אופק 1" ישהה בחלל יותר מכפי שהעריכו תחילה. מסתבר כי השיגור המוצלח העניק ללוויין אנרגיה רבה יותר. התוצאה תהיה, שבמקום שהלוויין ישהה בחלל כחודש ימים, תתארך השהייה בכמה שבועות נוספים.

לאחר מכן יגלוש הלוויין לאטמוספירה ויישרף בנפילתו. שהיה נוספת זו לא תוסיף הרבה לניסוי המדעי. המערכות של הלוויין ממשיכות לעבוד כסדרן, למרות שמצבר אחד נחלש.

קריאת תגר לערבים

קהיר (ע"צ). האני אל-חוס, יועצו המדיני של מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, אמר בראיון שפורסם ביום שישי כי שיגור הלוויין הישראלי הראשון מהווה "קריאת תגר לביטחונם של הערבים".

הוא מסר לעיתון הקהירי "אל מוסואר": "המדובר בלוויין-ריגול שמטרותיו צבאיות-אסטרטגיות, ושיגורו מחמיר עוד יותר את המצב במזרח התיכון".

חוסן נגד פוליו – אך לקה במחלה

בן 13 מכרכור לקה כנראה בפוליו לאחר שחוסן במסגרת מבצע החיסון האחרון ● סובל משיתוק בדרכי הנשימה ובית הבליעה ● בילדותו קיבל חיסון בתרכיב סייבין

מאת עדנה ארידור, סופרת "הארץ"

חשד למקרה נוסף של פוליו התגלה בסוף השבוע. המדובר בנער בן 13, תושב כרכור, המאושפז במחלקה לטיפול נשימתי נמרץ בבית-החולים "הלל יפה" בחדרה, כשהוא סובל מחום ומשיתוק בדרכי הנשימה ובבית-הבליעה. הסימנים הקליניים שנתגלו אצל הנער, מעידים על המחלה, אך הרופאים מחכים לתוצאות בדיקות המעבדה, על-מנת לקבוע את האבחנה בוודאות.

מנהל המחלקה הנוירולוגית, ד"ר רפאל קרסו, מעריך כי הנער קיבל בילדותו חיסון בתרכיב סייבין. מאחר שהאחרון חוסן בשנים האחרונות בתרכיב סאלק, שהוא אישי ולא סביבתי, היתה חשיפה לנגיף בהתפרצות האחרונה.

על-פי מידע שנמסר ממשרד הבריאות, הנער חוסן במסגרת המבצע הנוכחי, אולם החיסון ניתן בתקופת הדגירה של המחלה בגופו. מספר החולים במחלה כאחד הגיע ל-10 ודאיים ועוד 2 חשודים. תושבת זכרון-יעקב בת 33, העובדת באור עקיבא, נשלחה לביתה ביום ששי לאחר שהוברר כי אינה חולה במחלה. מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' יורם לס, אמר כי איש מאלו שחלו בשנה הנוכחית לא קיבל תרכיב סאלק (הזריקה מומתת). כולם קיבלו את תרכיב סייבין (נגיף חי מוחלש). זה מוכיח את הקביעה, כי תרכיב סאלק טוב לחיסון האדם ותרכיב סייבין טוב יותר לחיסון הסביבה.

פרופ' לס הודיע בסוף השבוע לוועד הפועל הסתדרות הרופאים, אבי רז, כי "אין בכוונת משרד הבריאות לאפשר לרוקחים ולרופאים לנצל את דאגת הציבור ולעשות רווחים קלים ממכירת חיסונים. המשרד לא יאפשר מתן חיסונים פרטיים. המשרד מתכוון להקפיד כי חיסון האוכלוסיה יבוצע על-פי מדיניות המשרד, שנקבעת על-ידי צוות מומחים".

הסתדרות הרוקחים ייבאה עשרת אלפים בקבוקי חיסון מתרכיב סייבין (100 אלף מנות) ו-20 אלף תרכיבי סאלק.

שלושה מומחים מחו"ל

מחרתיים יגיעו לארץ 3 מומחים מחו"ל לנושא הפוליו: ד"ר מלניק מיוסטון וד"ר אדרנשטיין ממרכז מחלות זיהומיות באטלנטה, ארה"ב, וד"ר ריי מצרפת, המייצג את ארגון הבריאות העולמי. עם המומחים הללו תידון השאלה, האם הצעדים שננקטו מקובלים גם על ארגון הבריאות העולמי והאם יש מקום לנקוט בצעדים נוספים, בין השאר, לשנות את מדיניות החיסונים.

חברת או. אר. אס. להשמת כוח אדם, מתכוונת להוסיף את 1,000 העובדים הזרים מפורטוגל שייבאה לארץ ו-500 בני משפחותיהם, בחיסון נגד פוליו. ההחלטה נפלה בהתייעצות עם רופא החברה. מנכ"ל החברה, דורון סבג, מסר כי החברה נמצאת בנושא זה בקשר עם משרד הבריאות, כדי לברר את סוג החיסון שקיבלו בפורטוגל.

חברות הביטוח מסרבות לקבל את עסקי סוכנות הביטוח הערבית הגדולה "נשר"

המנכ"ל סוהל משרקי: הרקע – לאומני ● ויצמן קרא לקיסר להפעיל השפעתו על "הסנה"

מאת אריה לביא

חברות הביטוח בארץ מסרבות לקלוט את עסקיה של סוכנות הביטוח "נשר", שפעלה עד השבוע שעבר במסגרת חברת "רותם" אשר נסגרה בסוף ספטמבר. חברת "הסנה", בעלת רותם, הודיעה שאינה מוכנה לקלוט את הסוכנות במעמד של רותם, אלא כסוכן בלבד, כאשר גם הסכם זה עדיין לא הושלם. לפיכך, נותרו אלפים מלקוחות החברה, הפועלת במיגזר הערבי, ללא כיסוי החל מסוף ספטמבר.

חברת "נשר" היא סוכנות-הביטוח הגדולה ביותר במיגזר הערבי. היא מפעילה כ-80 סוכנים עם פרמיה שנתית של כ-15 מיליון שקל. מספר לקוחות החברה מגיע ל-40 אלף. מנהלי הסוכנות ובעליה, סוהל משרקי וסלים חורי, פנו באמצעות פרקליטם לשורה של חברות ביטוח וביקשו להיקלט במסגרתן, אך בקשתם להמשיך ולהיגות ממעמד של רותם, סמנו נהגו ברותם, נדחתה. רק חלק מהחברות הסכימו לקלוט באופן סלקטיווי את עסקי הסוכנות.

מנכ"ל הסוכנות, סוהל משרקי, פנה בסוף השבוע שעבר לשר עזר ויצמן והסביר לו את המילכוד בו נמצאים לקוחות החברה. לטענת משרקי, הרקע לסירוב חברות הביטוח לקלוט את עסקי החברה אינו עסקי אלא לאומני.

משרקי ציין, כי פנה לכ-20 חברות ביטוח, אך פנייתו נדחתה. ויצמן פנה בעקבות כך לישראל קיסר, מזכיר ההסתדרות ויו"ר חברת העובדים, וביקש ממנו לבדוק את הסיבה בגללה לא מוכנה הסנה לקלוט את עסקי הסוכנות, למרות שהודיעה שתקלוט את עסקיה של חברת רותם שהתחסלה בעקבות ההפסדים בעסקת אושיות.

בחברת הסנה מציינים, כי הרקע לאי קליטת עסקי נשר הוא עסקי בלבד. מנהלים דיונים על קליטת עסקי החברה כסוכנות בלבד, אך אלה טרם הושלמו בגלל התופשה המאורגנת בחברת הסנה.

בשלב זה, אלפי בני-אדם נותרו ללא פוליסות.

מאיר ואנונו מחפש מדינה שתסכים לתת לו מקלט מדיני; בריטניה דחתה בקשתו

מאת שאול צדקא, סופר "הארץ" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). שלטונות בריטניה סירבו להעניק מקלט מדיני למאיר ואנונו, אחיו של מבצע הבגידה מרדכי ואנונו. הנדון שהורשע ונענש מאסר בן 18 שנה בכלא אשקלון. את הבקשה הגיש האח לפני כשנה, בעקבות החלטת ישראל להגיש נגדו צו מעצר, אולם סגן שר הפנים הבריטי, טימותי רנטון, הודיע לו במכתב רשמי, כי מאחר שאין הוא נרדף על-ידי מדינתו בשל אמונתו, נאלצת בריטניה להשיב את בקשתו ריקם.

שלטונות ההגירה הבריטיים הודיעו למאיר ואנונו כי לא יוכלו להמשיך ולהתיר את שהותו בלונדון החל מעוד חודש, והציעו לו לחפש לעצמו מדינה אחרת שתיאות לקלטו. ואנונו אמור לצאת בעוד 10 ימים לכנס בענייני אחיו, באוסלו, וסביר כי בשובו ללונדון לא יותר כניסתו.

הוא אמר ל"הארץ", כי מן ההחלטה הכפולה נודף ריח פוליטי, שכן נמנע ממנו גם להיות מוכרות פיננסיאליות של ת"א, היכול לשהות בתחומי בריטניה במשך חצי שנה.

בפעמים האחרונות, הוא נעצר פעמים מספר לחקירה בשרותי-התעופה ובגבולי הים הבריטיים, ודרכונו נלקח ממנו פעמים אחדות ומסמכים שהיו ברשותו, צולמו. פרקליטו, פעילים בוועד לשחרור אחיו ו"סאנדיי טיימס", שפירסם בשעתו את "גילויי דימונה" של מרדכי ואנונו, הבטיחו לסייע לו בערעורו הצפוי.

שמחת תורה עם "הארץ"

עמ' 13:
אם ייפסל כהנא
בועז שפירא

הכאה לצורך פורקן
דן סגיר

עמ' 14:
מדוע לא פעל הצלב האדום להצלת יהודי אירופה
דומן פריסטר ודניאל דגן

פסטיבל עכו
מיכאל הנדלזלץ

עמ' 15:
עימות בגין–ברעם
מנחה: דן שילון

עמ' 16:
הרהורים על יהודי גרמניה
ש. גרוס

1992 – שנה מכרעת
אמנון רובינשטיין

עמ' 17:
זוסמן על חת
נחמיה שטרסלר

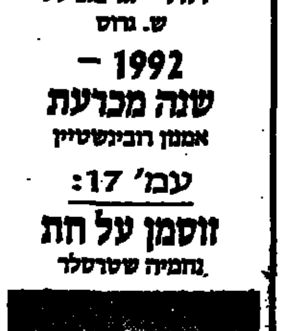

עמ' 18–19:
תרבות וספרות

עמ' 20:
קולנוע /והל גורדין

אדריכל/מהנדס בנין
החלטת לרכוש תב"ם?
דבר אתנו Drawbase
או.אר. סחר הנדסי בע"מ
טל: 03-7515114

מזג האוויר

ירושלים: 17–24.
תל-אביב: 22–28.
חיפה: 23–27.
באר-שבע: 21–27.
רמת הגולן 18–28, עפולה 20–30, קונטרה 19–26, נתב"ג 20–27, יריחו 22–33, עזה 25–27, אילת 22–33.

שערי הדולר

	שער הדולר	ההפרש בש"ח
יציג	1.6432	–0.0012
העברות	1.9531	–0.0014
שחור	1.8100	–

שער הסל

יציג	1.7183	–0.0006

בגליון זה 20 עמודים

אסד הבטיח לטלאבאני סיוע לכורדים

מאת שאול צדקא, סופר "הארץ" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). הנשיא אסד הבטיח למנהיג הכורדי ג'לאל טלאבאני הגיעו להסכם סודי לפיו הספק סוריה לכורדים את כל מוצרים בנשק, בכסף ובתרופות. השניים נועדו בשבוע האחרון למשך 3 שעות ועיבדו את פרטיה של תוכנית הסיוע.

ה"אובזרוור" הלונדוני, המצטט הבוקר גולים כורדים בדמשק, טוען, כי הכורדים אינם מבצעים בכלל אפשרות עימות צבאי עם עיראק בעתיד.

עורך את העמוד: אריה השביה

صكز: من الأصل

ראיתי שמעתי

ההודעה הראשונה על נסיעתו הצפויה של שר החוץ הסו־בייטי, אדוארד שוורדנאדזה ל־מוסקווה, התקבלה במליית שר החוץ, שמעון פרס, בניו־יורק, בשבוע שעבר, דווקא מדובר משרד החוץ האמריקאי, צ'ארלס רדמן. בפגישת הכנה עמו לקראת מפגש פרס־שולץ, הציע רדמן לב־דוק אם אכן יוכל שוורדנאדזה להיפגש למחרת היום עם פרס, שכן התעוררו קשיים סביב השת־תפותו בפגישת חמש המעצמות הקבועות במועצת הביטחון. מתב־רר כי הרוסים היו בכל זאת מעוניינים לשוחח עם פרס, ואף הציעו להקדים ביום את הפגישה עמו, אולם מפגש החמש שיבש את לוח הזמנים ופרס נאלץ להסתפק בסגן השר, פטרובסקי.

עקיבא אלדר

ארתור יון, מיופה הכוח האמ־ריקאי בישראל, ערך בסוף השבוע קבלת פנים לכבוד היועץ הפוליטי החדש בשגרירות, ג'ון בקר. בין האורחים היו חבר הכנסת בנימין בן אליעזר מהמערך והמועמד לכ־נסת, צחי הנגבי, מהליכוד. את לשכת ראש הממשלה ייצג היועץ המדיני אריה מקל. נושא השיחות המרכזי בקבלת הפנים היה כמובן הסקרים השונים ותחזיות הבחי־רות.

ראש ממשלת יוון, אנדריי־אס פאפאנדריאו, מתאושש עתה מניתוח לב פתוח במחלקה לטיפול נמרץ של בית־חולים "הריפילד" בלונדון. דובר השגרירות היוונית אמר כי מצבו של פאפאנדריאו, בן ה־69, מניח את הדעת. הוא יושב במיטתו ומשוחח עם ידידים ובני משפחה. הניתוח, שנמשך שבע שעות, בוצע על־ידי מנתח הלב ממוצא מצרי, מגדי יעקוב. ארבעת ילדיו של פאפאנדריאו ואשתו האמריקאית מרגרט, שממנה הוא עומד להתגרש עם שובו לארצו, וידידתו, דימיטרה ליאני, דיילת־לשעבר, באו לבקרו.

ע"צ לונדון

"המקלט", סרט חדש של ראשיד מאשראווי, יצולם החל מהשבוע בתל־אביב. מאשראווי, בן 26, ממוצא הפליטים שאטי בעזה, עובד בתל־אביב בתעשיית הקולנוע. סרטו הראשון, "תעודת מעבר" (22 דקות), הוצג לפני שישה חודשים בסינמטק. התסר־יט ל"המקלט" (40 דקות), נכתב בשיתוף עם המפיק באשיר אבו רביע. גם הוא, כמו "תעודת מעבר", מטפל בבעיות חברתיות ופוליטיות, ומבטא מצוקה אישית המתפשת הד. משתתפים בסרט סאלים דאוד ומוחמד בכרי.

במכירה פומבית של פריטי

בעריכת עידית רוזנבלום

88 ממורגנים מ־12 מדינות סיימו זה עתה את קורס הקיץ בשפת האידיש של אוניברסיטת אוקספורד. בקורס אוניברסיטאי זה, המאורגן זו השנה השביעית, השתתפו לראשונה שני משתתפים מפולין ומהונגריה. כאן נראים שניים מהבוגרים: הצעירה ביותר, רבקה פאומס בת ה־21 והמבוגר ביותר, קארל קהל, בן ה־88.

(המעין מאמס)

יודאיקה שתתקיים בירושלים, ייםכרו הפעם ארבעה ספרים שה־גיעו ממשפחה של אנוסי ספרד בשם דה פיצגה. המשפחה הזמינה במיוחד צייר מקפנהאגן, כדי שיאייר את ספרי המשפחה באמס־טרדם. מחירם של ספרים אלה, מאויירים בציורי שמן וכתובים על קלף מפואר, נאמד ב־100–150 אלפי דולרים. בתערוכה שתת־קיים לקראת המכירה בין 16 ל־20 באוקטובר במלון הילטון בירושלים, תוצג גם תיבת ועידה לפורים, עם ראש ילד מתופש המשמש פקק להבית. על הפקק כתובת בעברית: "שכבת פורים", והיא מהמאה ה־18. כן יכללו במ־כירה גביעי קידוש יהודיים, קישו־טים לספרי תורה ועוד.

חיים גלאון

בסדרת מאמרים המופיעה במגזין של "הלה פיגארו" הצרפ־תי, כותב הפוליטיקאי וההסטוריון ז'אן ז'אק סרוואן־שרייבר על אישים אשר לדעתו הם האחראים ל"עידן האינטליגנציה" בשלושים השנים האחרונות. בין השאר ראיין את איסי מיאקה, המעצב היפאני. החי בפאריס, שהשפעתו על האופנה בעולם אינה ניתנת לערעור. בראיון סיפר מיאקה, יליד הירושימה בן ה־49, לראשו־נה, על יום ההפצצה: "רכבתי על אופני לבית־הספר. הייתי בן שבע. לפתע ראיתי מולי את גל האש הגרעיני. נזרקתי על האדמה. באותו יום מתו כל בני משפחתי וכל האנשים שהכרתי. למחרת החלטתי לשכוח את היום הזה לעולם, שכן אותו לא אצליח לשרוד. כשהייתי סטודנט בפאריס ב־68', הייתי חלק ממרד הסטוד־נטים. שני אירועים אלה בחיי דרבנו אותי אל ההצלחה.

שלומית קיפרי

וינסטון צ'רצ'יל וספרו המונומנטלי "תולדות מלחמת העולם השנייה" יותרו לפרסום באופן רשמי בבריה"המועצות. הספר מציג באור מערבי את תול־דות מלחמת העולם. צ'רצ'יל הביע בספרו הערכה עמוקה לצבא האדום, אך לא התעלם ממעשי סטלין, הן לפני פרוץ המלחמה והן בשנה האחרונה, כאשר סטלין עשה הכל כדי להשתלט על מדי־נות מזרח־אירופה. ספר זה הוא רק אחד מ־212 ספרים, שעל פרסומם מסרה סוכנות "נובוסטי" – ספרים שלא הותרו מעולם לפרסום רשמי בבריה"המועצות. ביניהם, זכרונות מפקדי ה"צבא הלבן" שלחם נגד ה"צבא האדום" בשנים הראשונות לאחר מהפיכת 1917, וכן ספר זכרונות של הגנרל דווייט אייזנ־האואר.

אליהו זהבי, קופנהאגן

גליה מאור מועמדת לתפקיד של יו"ר הדירקטוריון של בנק לאומי לישראל

הדירקטוריון ימנע מד"ר מאיר חת לנהל את הישיבה היום • חת: הדירקטורים משחקים משחק־ילדים • הרשות לניירות ערך תמסור השבוע דין־וחשבון על פעילות דירקטוריון בל"ל

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

גליה מאור, המפקחת על הבנקים לשעבר בבנק ישראל, ואחת המנהלות הבכירות בבנק לאומי, נמנית עם המועמדים לניהול דירקטוריון בנק לאומי, עם פרישת ד"ר מאיר חת מת־פקידו. ד"ר חת תומך במועמדותה.

מאיר חת מסר בתגובה: "לא פנו אלי ושאלו את דעתי לגבי המועמד שיחליפני בתפקיד. לכשאתבקש, אעשה זאת".

ראשי אוצר התיישבות היהודים ניהלו בסוף השבוע מגעים לקראת מציאתם של מועמדים חדשים לדיר־קטוריון הבנק. בין השמות שהוזכרו: יצחק רזכן, המשנה לשעבר של בנק המזרחי, וגד פרופר, מבעלי אסם.

בינתיים, נודע כי דירקטוריון בנק לאומי שהתפטר ביום ה' מתפקידו, ימנע מד"ר חת את ניהול הישיבה היום, בנימוק שפגה כהונתו של חת.

את הישיבה ינהל היום מנחם ברנר, אחד מנציגי הציבור בדירקטוריון. ד"ר חת מסר בתגובה, כי הדירקטורים בבל"ל כבר מסרו את התפטרותם, ועתה משחקים משחקי־ילדים.

ד"ר חת אמר, כי עדיין לא החליט מה יעשה בהמשך, ואם בנוסף לכהונתו בתפקיד ניהולי ב"כבל", ייקח על עצמו תפקידים נוספים.

פרופ' שמעון שטרית ואריה שחר עדיין לא החליטו אם יתפטרו גם הם מהדירקטוריון.

ממצאים קשים בדו"ח על פעילות דירקטוריון בל"ל

צבי זרחיה, סופר "הארץ" לענייני כלכלה, מוסר: הרשות לניירות ערך תגיש ביום חמישי הקרוב לוועדת הכספים של הכנסת דו"ח על פעילותו של דירקטוריון בנק לאומי. דו"ח בנושא פעילות ראשי בנק לאומי בשנים 83־85 הוגש באחרונה ליועץ המשפטי לממשלה, שיבדוק חשדות להיבטים פליליים.

לפני הגשת הדו"ח לוועדת הכס־פים, נמסרו חלקים ממנו לעיונם של חברי הכנסת דן תיכון (ליכוד) וחיים רמון (מערך). שני הח"כים אמרו אתמול, כי התרשמו שהדו"ח חריף ובו ממצאים קשים ביותר. ח"כ תיכון הו־סיף ואמר, כי להערכתו הדו"ח כנראה יאשר את מרבית טענותיו של פרופ' שמעון שטרית נגד פעילותו של דיר־קטוריון בל"ל.

ח"כ תיכון הודיע, כי יתבע מראשי מועצת אוצר התיישבות היהודים ומהנגיד בנק ישראל פרופ' מיכאל ברו־נו, שהוזמנו לישיבת הוועדה ביום חמישי, לפעול בעניין החוזים והאישו־רים, שנחתמו עם בכירי בנק לאומי. תיכון אמר, כי הוא מבקש לדעת האם בכוונת מועצת התיישבות היהודים והנגיד לפעול לביטול החוזים הללו. כמו כן אמר, כי המועצה תתבקש להסביר לחברי ועדת הכספים את מגמותיה בדבר בחירת דירקטוריון חדש לבנק לאומי, לאחר שבסוף הש־בוע התפטרו 7 מחברי הדירקטוריון של בל"ל. תיכון גם דורש הסברים להתפטרותו של מנכ"ל בל"ל, צדיק בינו.

תיכון נגד עמלת פירעון

הוועדה עומדת גם לדון בנושא פירעון המניות הבנקאיות ב־31 לאוק־טובר 88'. ח"כ תיכון תובע מהבנקים להימנע מגביית עמלת פירעון בסך 1% ממחזיקי המניות. לדבריו, הציבור בלאו הכי הפסיד חלק ניכר מערך כספו בתקופת ההפקדה של המניות, ואינו צריך לשלם פעם נוספת בגין הסדר המניות, באמצעות עמלת הפירעון שהבנקים מבקשים לגבות. על־פי חישוביו של תיכון, הבנקים עשויים להרוויח 25 מיליון דולר בגין גביית עמלת הפירעון בשיעור של 1% ממחזיקי המניות.

שיחת היום עם רפי איתן

על העסקת שלושת מודחי השב"כ מפרשת קו 300 בריגול בעבור המערך

ריגול פוליטי הוא דבר נבזי

במסגרת העבודה מוצגים שי את מה שעושים מודחי השב"כ עבור המערך אתה עושה עבור הליכוד?

זה שקר מוחלט. מעולם לא התעסקתי בנושאי ביון פנימיים מהסוג הזה. אפילו אם הליכוד היה פונה אלי, הייתי ממליץ להם שלא להשתמש בשיטה הזאת. הייתי משתדל למנוע זאת בכל כוחי. הריגול הפוליטי הוא דבר נבזי ואין לו מקום במערכת הדמוקראטית הישראלית.

נראה שהריגול הנגדי הפך לאחד מכללי המשחק במערכת הבחירות?

אם אנחנו רוצים להפוך את מדינת ישראל למדינה מושחתת, זו אחת הדרכים לעשות זאת. לדעתי, צריך להגיש תלונה במשטרה נגד השלושה ולהעמיד אותם למשפט. הציבור צריך לדחות את הנושא הזה בשאט־נפש ולא להצביע בעד מפלגה שמשתמשת באמצעים פסו־לים כאלה.

הליכוד יפסיד אם לא ישתמש באותם אמצעים?

זה רק יזיק. מדוע ניכסון הפסיד בווטרגייט? כי דברים כאלה אסור לעשות במדינה דמוקראטית, וזו משמעות.

באלו אמצעים משתמשים כדי לחשוף חומר סודי של מטה בחירות?

רפי איתן הוא יו"ר מועצת המנהלים של כימיקלים לישראל ולשעבר איש המוסד ויועץ רוה"מ לטרור

אי־אפשר לעשות את זה בלי להחדיר אנשים לשטח הבחירות, או לקנות אנשים מהמטה. צד אחד צריך לשחד צד שני על־מנת שיבגוד במפעילו. הדרך השניה היא האזנת־סתר, וזו עבירה על החוק במדינת ישראל.

מה עושה את יוצאי השב"כ מומחים לשיטות כאלה?

אלה בדיוק הדברים שהם לומדים לעשות: הם מנוסים בטכנו־לוגיה של האזנת־סתר והם גם בקיאים בשיטות העבודה של איך קונים אנשים ואיך משחדים אותם. אני חושב שאם אנשים שעבדו בשירות הביטחון הסכימו לעשות את הדברים שהם למדו בשירותם הביטחוני, בשירות מפלגת, אזי שירותי הביטחון נמצאים במצב מאוד לא־תקין. אני אומר את הדברים האלה כיוצא שירותי הביטחון, וכל מי שמכיר אותי יודע שמה שאני אומר – זה גם מה שאני חושב.

מאת אורית גלילי

ירושלים: מצפים לתגובת מצרים לדחות ביצוע פסק הבוררות עד אחרי הבחירות

ייתכן שצוות משפטנים מארה"ב יגיע בקרוב לאיזור במאמץ לגבש הסדר למעבר ישראלי חופשי לטאבה • הבלטה רבה לפסק הבוררות בעתוני מצרים ומודעות ברכה רבות למובארק

מאת עקיבא אלדר סופרו המדיני של "הארץ"

בירושלים מצפים לתגובת מצרים לפניה האמריקאית לדחות את יישום פסק הבוררות בעניין טאבה עד לאחר הבחירות. עם זאת אמרו מקורות בי־רושלים, כי ייתכן כבר בימים הקרו־בים ביקור של צוות משפטנים אמרי־קאים באיזור במאמץ לגבש מחדש את הצעת הפשרה, שתאפשר מעבר חופשי של ישראל לשטח טאבה גם לאחר מסירת הריבונות למצרים. ה־אמריקאים מבקשים למנוע משבר ביחסים עם מצרים סביב הדרישה ישר־אלית אפשרית לשלם סכומים של מאות מיליוני דולרים עבור המתקנים וההשקעות הישראליות בטאבה. הבנק העולמי מוכן אף הוא להשקיע כספים לפרויקטים משותפים לישראל ול־מצרים וגורמים מצרים בכירים תומ־כים בכך.

הבוקר יוצא יו"ר תנועת המרכז־שינוי, ח"כ אמנון רובינשטיין, לבי־קור במצרים. הוא ייפגש שם, בין השאר, עם ראש הממשלה לשעבר, כמאל חאסן עלי, אשר שימש יועץ מיוחד לצוות המשפטנים המצרי שעסק בפרשת טאבה. ערב נסיעתו שוחח רובינשטיין עם פרס.

בפגישה עם שר החוץ שמעון פרס הבטיח בשבוע שעבר שר החוץ המצרי, עבדול מגיד, כי מצרים תעביר בתוך כמה ימים את החלטתה בעניין הפניה לדחות את יישום פסק הבוררות. מגיד גם הבטיח לפרס, כי מצרים תמלא אחר כל התחייבויותיה בעניין הפיצויים למשפחות הקורבנות הישראלים שנרצחו בראס בורקה.

יורם המזרחי, שליח "הארץ" בק־היר, מוסר: עיתוני סוף השבוע של מצרים יצאו בכותרות ענק בשלל מאמרים, קריקטורות, תרשימים ומ־פות על פרשת טאבה. עם זאת נמנעת העיתונות המצרית מיצירת תמונה של התלהבות יתר, ובדרך כלל מוד־גשת בה נסיה להציג את ההישג המצרי בטאבה "כשלב נוסף בדרך לפתרון בעיות כוללות באיזור".

חברות, ארגונים ויחידים מכל רחבי מצרים פירסמו בימים האחרונים ברוב העיתונים מודעות ברכה גדו־לות לנשיא חוסני מובארק. העיתונות הממסדית, כגון אל־אהרם ואל גומ־הוריה, ניצלה את פסק הבוררות כדי לתקוף בחריפות את האופוזיציה המצרית שהתנגדה בשעתו לבוררות וביקרה את הנשיא כשזה קיבל את עקרון המשא ומתן על טאבה. כעת במסגרת התקפה על האופוזיציה מבליטים עיתוני הממסד המרכזיים את "יכולת ההערכה הנבו־נה של הממשלה המצרית".

עיתונים שונים טוענים שהשר אריאל שרון הוא שהורה להסיט את אבן הגבול 91 כדי לכלול את איזור טאבה בשטח ישראל.

העיתונות המצרית הביאה גם דיווחים רבים על תגובות בעולם הע־רבי ובפרט מנסיכויות המפרץ והמד־ינות ערביות מתונות שבהם בולטת נימה של הערכה רבה למצרים וקבלתה מחדש, ולו גם באופן בלתי־רשמי, במסגרת העולם הערבי. רוב כלי התקשורת המצריים העריכו אתמול שישראל תמלא אחר פסק־הבוררות, ואילו אחד מהם פנה בקריאה נרגשת לעם המצרי וביקש "שכל מצרי יתרום שני ימי עבודה כדי להרים תרומה לרכישת המלון בטאבה ולהחזרתו והנהלתו במשימה לאומית ממדרגה ראשונה".

מצרים: ליישם במהירות

מרכז האו"ם (ע"צ). שר החוץ המצרי, עבדול מגיד, קרא אמש בעצ־רת האו"ם לישראל "ליישם במהירות ומתוך רצון כן" את החלטת הבוררות בעניין החזרת טאבה למצרים.

סופר "הארץ" לענייני תיירות מוסר: לשכת התיירות הממשלתית של ישראל ברחבי תבל הונחו בסוף השבוע להמשיך ולעודד תנועת תיירות לאילת כאבה כרגיל. שר התיי־רות והמשפטים, אברהם שריר, השוהה בחו"ל, אמר שלשום, כי "לא שאלת טאבה עומדת על כף המאזניים בלבד, אלא עתידה של העיר אילת ועתיד תיירותה. אין מה למהר ולהסיק מסקנות".

הוסר שלט "שגרירות הולנד" מבניין נציגות ישראל בפולין

מאת אליהו זהבי
סופר "הארץ" בסקנדינאוויה

קופנהאגן (מיוחד ל"הארץ"). שעה קלה לפני כניסת השבת, התקיים בכניסה לבניין נציגות ישראל בוורשה טכס סמלי של הסרת השלט "שגרירות הולנד" משער השגרירות.

בטכס השתתפו שגריר הולנד בוורשה, מנכ"ל משרד־החוץ אברהם תמיר וראש נציגות ישראל בפולין, השגריר פלצור.

במקום השלט שהוסר ושנמסר למזכרת לשגרירות הולנד, נקבע מעל לשם "נציגות ישראל" שלט הנושא את שם מדינת ישראל וסמל המנורה.

מנכ"ל משרד־החוץ והשגריר הת־כבדו בהרמת הכוסית בשלט החדש.

תמיר הגיע לוורשה לביקור המוגדר "פרטי", אך אמור להיפגש למחרת חג סוכות עם אישים במשרד־החוץ של פולין.

לסופר "הארץ" אמר השגריר פלצור, כי הסרת שילוט הזיהוי של שגרירות הולנד מהווה "עליה בדר־גה" לקראת קבלת מעמד מלא של נציגות דיפלומטית. מבין מדינות מזרח־אירופה פולין היא ה"מתקדמת" ביותר לקראת השגת היעד של ניר־מול מלא ביחסיה עם ישראל.

בית־הנבחרים האמריקאי אישר סיוע חוץ: 14.3 מיליארד דולר

וואשינגטון (ע"צ, רע"ת). בית־הנבחרים האמריקאי אישר ביום ה' את חוק סיוע חוץ בסך 14.3 מיליארד דולר לשנת 1989. יותר משליש מס־כום זה יקבלו ישראל ומצרים, כפי שקיבלו בשנים האחרונות.

הצעת החוק, פרי של פשרה עם הסנאט, אושרה ברוב של 303 קולות נגד 90. החוק טעון אישור הבית העל־יון לפני שיישלח לחתימה לנשיא. רייגן הודיע, כי בכוונתו לחתום על החוק.

בשנת הכספים 1989, המתחילה ב־1 באוקטובר, תקבל ישראל 1.8 מי־ליארד דולר סיוע צבאי, ו־1.2 מי־ליארד דולר סיוע כלכלי. מצרים תקבל 1.2 מיליארד דולר סיוע צבאי ו־815 מיליון דולר סיוע כלכלי.

בין המדינות האחרות המקבלות סיוע מארה"ב: הפיליפינים – 125 מי־ליון דולר סיוע צבאי ו־124 מיליון דולר סיוע כלכלי, בתוספת 40 מיליון דולר לצורכי פיתוח. טורקיה – 500 מיליון דולר סיוע צבאי ו־60 מיליון דולר סיוע כלכלי. יוון – 350 מיליון דולר סיוע צבאי. אל־סלוואדור – 185 מיליון דולר סיוע כלכלי. גואטמלה – [illegible] מיליון דולר סיוע צבאי לרכישת ציוד "לא קטלני".

בין השאר, הוקצבו 101 מיליון דולר למשרד־החוץ האמריקאי, למ־אבק הבינלאומי נגד סחר הסמים.

הצעת החוק כוללת החלטה להקים קרן בסך 500 מיליון דולר, לסייע לפיתוח אפריקה, וסכום של 152 מי־ליון דולר הוקצב לבנק האסיאני לפיתוח.

החוק מקציב גם סכום של 952 מי־ליון דולר לאגודה הבינלאומית לפי־תוח, זרוע של הבנק העולמי, המעני־קה מלוות לפיתוח המוענקות למדינות העניות ביותר.

קריאות לחדול לטשטש תופעת הניאו־נאציזם במזרח ברלין

הסופר סטפן הרמלין: יש לחדול להתייחס אל צעירים ניאו־נאציים בצורה סלחנית ולקרוא לדברים בשמם

מאת דניאל דגן
סופר "הארץ" באירופה

בון (מיוחד ל"הארץ"). במזרח בר־לין גוברות בימים האחרונים הקריאות הפומביות לחדול לטשטש את תופעת הניאו־נאציזם במדינה זאת. אחד הסופרים החשובים במזרח גרמניה, סטפן הרמלין, אמר בראיון עיתונאי, כי יש להפסיק את הנוהג של התייח־סות אל צעירים ניאו־נאציים בצורה סלחנית, ויש לקרוא לדברים בשמם.

הרלמין, המיודד עם מנהיג מזרח גרמניה, אריך הונקר, אמר שאין לו ספק שהנהגת המדינה תאבק בהתל־טות נגד כל תופעה של אנטישמיות. אך הוא מתח ביקורת על כך, שבמזרח גרמניה רואים בניאו־נאצים פרחחים ולא מתייחסים לתופעה ברצינות הראויה.

הסופר המזרח גרמני [illegible], שארצו נכשלה במאבקה "להתגבר על העבר". על פי האידיאולוגיה הקו־מוניסטית הרשמית, למזרח גרמניה לא היה כל חלק במה שאירע בתקופת הרייך השלישי, ומכילא לא מוטלת עליה כל אחריות מוסרית או אחרת הנובעת מפשעי הנאצים.

לפני שבועות אחדים מתח יושב ראש הקהילה היהודית במזרח ברלין ביקורת על השלטונות, בשל נטייתם לטשטש את התופעה הגוברת של ניאו־נאצים בקרב הדור הצעיר. פטר קירשנר אמר, כי לא ניתן לייחס את התופעה אך רק להשפעה מערבית, כפי שטוענת ההנהגה הקומוניסטית.

לדעתו, יש לבדוק את מערכת החינוך במזרח גרמניה ולראות מהיכן שאבו הניאו־נאצים את רעיונותיהם. קירשנר קרא להד שיח עם "הקי־צונים", אך אמר שאין לסבול תופעות של אלימות ניאו־נאצית או הפצת תעמולה ניאו־נאצית.

גורבצ'וב: אמשיך באופן נמרץ ברפורמה

(המשך מעמוד 1)

נשיא בריה"מ, במקום אנדריי גרו־מיקו בן ה־79. טקס הבחירה, שנמשך 45 דקות, נערך במושב של הסובייט העליון, בית־הנבחרים של המדינה.

על האירועים הדרמטיים במושב מליאת הוועד המרכזי, התבשרו אזרחי בריה"מ בהודעה יבשה על הת־פטרות גרומיקו מתפקידו כנשיא בריה"מ וכחבר הפוליטביורו, על־פי בקשתו, ועל שורה של מינויים חד־שים, כולל הודעה כי אלכסנדרה ביר־יוקובה, האשה היחידה במוסדות הוועד המרכזי, נבחרה כמועמדת לפו־ליטביורו. זו פעם שניה בתולדות ברי־ה"מ נבחרת אשה לפוליטביורו. בימי כרושצ'וב כיהנה פחות משנה יקטר־ינה פורצבה כמועמדת.

בנוסף על גרומיקו, איבדו את מושבם בפוליטביורו מ. סולומנצ'ב, אנטולי דוברינין ולאדימיר דולגיך, שנחשב בימי ברז'נייב לכוח עולה בשל גילו הצעיר, ובהתאם לגורב־צ'וב כיורש אפשרי לברז'נייב.

קריוצ'קוב ראש הק.ג.ב

הסובייט העליון אישר את מינויו של גנרל ולאדימיר קריוצ'קוב (64) בראש הק.ג.ב. קריוצ'קוב הוא חבר הוועד המרכזי, אך לא חבר הפולי־טביורו. מכאן, שהק.ג.ב לא יהיה מיוצג בצמרת השלטון הסובייטי, זו הפעם הראשונה בשש השנים האחרונות.

הטלוויזיה הסובייטית מסרה אמש, כי ביחידות מסוימות של הצבא האדום הוכרז מצב כוננות. [illegible] הסובייטי מסר על פעילות מוגברת של חיל־האוויר וחיל־הים. לדעת משקיפים שונים, היו שני הסברים למצב הכוננות שהוכרז בכמה מיחידות הצבא האדום: מניעת התמרדות נגד גורבצ'וב בעת כינוס מליאת הוועד המרכזי, ורצונו של גורבצ'וב להוכיח, כי הוא השולט בצבא.

צפוי שינוי במעמד הנשיא

באביב הבא יש לצפות לשינוי המעמד המשפטי של תפקיד נשיא בריה"מ. המכהן בתפקיד זה ייהנה מסמכויות ביצועיות נרחבות.

הנו הראשון שעליו הודיע גורבצ'וב בתפקידו החדש כנשיא בריה"מ, מאשר את פרישת קודמו בתפקיד, גרומיקו.

הסובייט העליון מינה את אנאטו־לי לוקיאנוב, מומחה למשפטים המקורב למנהיג הקרמלין, כסגן ראשון לנשיא בריה"מ. לוקיאנוב נבחר גם לכהונת חבר לא־מצביע בפוליטביורו.

לוקיאנוב (58), שכיהן בעבר כמזכיר המפלגה לענייני מינהל, מונה לתפקידו במקום פיוטר דמיצ'ב (70).

הסובייט העליון נענה להצעת ראש הממשלה ניקולאי ריז'קוב ומינה את אלכסנדרה ביריוקובה כסגנית ראש הממשלה לענייני התעשייה הקלה והצרכנות.

הודח מתפקידו סגן ראש הממשלה אלכסיי אנטונוב (76) ובמקומו מונה כנציג קבוע של בריה"מ בקומקו"ן, ה־ארגון הכלכלי של הגוש הקומוניסטי, ניקולאי טאליזין.

טאליזין (59) הוא חבר לא־מצביע בפוליטביורו, שיכהן כעת כסגן ראש הממשלה.

ארה"ב מגיבה בזהירות

ואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). עי־תוני ארה"ב מדווחים בכותרות ראשיות על שידוד המערכות בצמרת בריה"מ. עמודים רבים מוק־דשים לתיאור ברוב של ההתרחשויות במוסקווה, האישים המעורבים והמע־רכת הסובייטית כולה. רשתות הטל־וויזיה הרבו לשדר ידיעות בעניין זה בראש מהדורות החדשות.

מומחים מתחילים להגיב בזהירות על ההתרחשויות האחרונות, כשהם נוטים לומר בביטחון רק כי [illegible] השינויים האחרונים היתה להיספר "בהתפנים הגדולים" של הדור הקודם.

"מהפכת גורבצ'וב" טרם הושלמה

(המשך מעמוד 1)

במעמד, היתה שיטה מקובלת בקר־מלין כבר בימי סטאלין.

מאז חרושצ'וב, אין נוהגים לחסל פיסית את המסולקים ממשרות־מפתח, אך אין זה משנה את ההערכות שגורבצ'וב, כמו קוד־מיו במשרת מזכ"ל המפלגה, מאז סטאלין, חותר למקום בלעדי בראש השלטון. תחושתו שהדבר דרוש לביצוע תוכניותיו – אף היא אינה ייחודית לגורבצ'וב ואינה סותרת את שאיפות השלטון האישיות שלו. בחירתו גם ליו"ר הסובייט העליון (כלומר, לנשי־אות) של בריה"מ, מפקידה בידיו את פיסגת הרשות המפלגתית והמ־חוקקת. הפיכת המשרה לנשיאות אקזקוטיבית, כפי שמתוכנן לשנה הבאה, תמסור לידיו גם את פיסגת הרשות המבצעת.

אך גם כאשר ישלים גורבצ'וב את ריכוז הסמכויות, לא תהיה בכך תשובה לבעיותיה הכלכליות של בריה"מ. ההתמרמרות הגואה והג־לויה, אותה הן מעוררות בציבור, הניעה כנראה את המזכ"ל לחוץ את השינויים הארגוניים והפרסונליים בצמרת המפלגה והממשלה. הסי־דורים וריכוז הסמכויות בצמרת לא מבטיחים גם שהוא יוכל להתמודד עם ההתנגדות החזויה להחלטה לקצץ באופן ניכר במנגנונים המנופחים והמקבילים של המפל־גה, הממשלה והאיגודים המקצו־עיים הרשמיים.

גינוני הטכס של ישיבת הסוב־ייט העליון, בה נבחר גורבצ'וב לרשת את מקומו של גרומיקו, ושבשידורו בטלוויזיה של מוסקווה צפו עולי בריה"מ רבים בישראל, לא היה שונה מאירועים דומים בעבר. אך ה"גלאזנוסט" נתן את אותותיו בשידור: דברי גרומיקו שודרו, אף שנמנע מלהשמיע דברי שבח ליורשו, כמקובל. כמו־כן, קר־דר אותם תצלומים משורות צירי הסובייט העליון, שהראו חברים שלא הצטרפו אל מוחאות הכפיים כאשר הוצגה מועמדותו של גורב־צ'וב. למרות זאת, כמו בעבר, גם גורבצ'וב נבחר פה אחד.

מבנה השלטון בבריה"מ

נשיא בריה"מ
מיכאיל גורבצ'וב
(כהונה ייצוגית)

מזכיר המפלגה
מיכאיל גורבצ'וב
(השליט בפועל)

פוליטביורו
(כ־20 איש)
(הגוף המפלגתי העליון ולו מזכי־רות המבצעת את החלטותיו)

הוועד המרכזי
(כ־300 איש)
(הגוף המחוקק של המפלגה ולו 12 מזכירים שבראשם המזכ"ל גורבצ'וב)

ועידת המפלגה
(אלפי צירים)
(בוחרת את הוועד המרכזי מעין פרלמנט שני)

הסובייט העליון
(כ־1,600 איש)
(הפרלמנט)

ראש הממשלה
(ניקולאי ריז'קוב)
(ראש הגוף המבצע הממלכתי)

משרדי הממשלה

ק.ג.ב
(גנרל ולאדימיר קריוצ'קוב)

מסארווה מבהיר: מולדת פלשתינית תשולב בירדן

מאת עקיבא אלדר
סופרו המדיני של "הארץ"

הקונסול הכללי של ישראל באט־לנטה, מוחמד מסארווה, פירסם בסוף השבוע הודעת הבהרה לדברים שאמר בנאומו שפורסם בשבוע שעבר ב"הארץ" וגרם לתגובות מחאה של הימין.

הדיפלומט הישראלי הסביר, כי בדבריו על "מולדת לפלשתינאים", לא התכוון למדינה עצמאית, אלא לפתרון קונפדרטיבי ירדני־פלשתיני.

סופר "הארץ" מציין, כי הודעתו של מסארווה באה לאחר התערבות של הדרג הבכיר ביותר במשרד־החוץ, שהעמיד את הקונסול הכללי על חומרת הדברים החורגים מקו ההסב־רה והעמדה המדינית של משרד־החוץ.

אמש בקונצרט / נתן מישורי

תנופות למופת

פתיחת העונה של הפילהרמוניה הישראלית באר שבע במוזיאון תל אביב

עונה יש לפתוח בתנופה גדולה, וכך אכן עשו המנהל המוזיקלי [illegible] בהרכב עם זמרים אורחים, בקיאים במלאכתם ובמסורת – [illegible] (בס) ועם המקהלה הפילהרמונית תל אביב, שפניה הצעירה [illegible] – את האורטוריה "עונות השנה" (1798) מאת יוזף היידן (1732 – 1809).

בכל נקודת זמן של "עונות השנה", נוכחים פריחות ודרמטיות מוסיקליים [illegible]

פתיחת העונה של התזמורת הקאמרית הקיבוצית במוזיאון [illegible]

[illegible] (נולד ב־1924) [illegible] (נולד 1925) [illegible] (1833 – 1897) [illegible]

בית הספר לפרסום ושיווק
ליד קבוצת אריאלי לתקשורת
בניהול חב' "שווקים"
נמשכת ההרשמה למחזור י"ב
לקורס עיוני ומעשי בפרסום ושיווק שיפתח ב־5.10.88
הלימודים והסדנאות בהשתתפות מרצים ומנחים בכירים מהאקדמיה ומענף הפרסום, יחסי הציבור וקידום מכירות.
פרטים והרשמה:
03-286426 ,284698
* מספר המקומות מוגבל.

משק חופשי
ראה עמוד 5

אל על

	מעל' מינימום	מעל' מכסי'		הטמפרטורות אתמול	
אמסטרדם	6	14	מע.חל	12	16
אתונה	17	25	מע.חל	12	27
בוקרשט	9	24	מע.חל	–	–
בזיל	4	15	נאה	6	16
וינה	12	15	מע.חל	12	19
ורשה	8	14	גשם	9	18
ז'נבה	10	13	מע.חל	9	16
לונדון	6	15	נאה	7	16
ליסבון	15	23	נאה	13	23
מדריד	12	19	מעונן	11	22
ניו־יורק	17	22	מע.חל	19	22
פאריס	6	13	מע.חל	7	16
פרנקפורט	8	15	מע.חל	9	16
ציריך	9	12	מע.חל	–	–
קהיר	20	30	מע.חל	18	31
קופנהאגן	6	14	מע.חל	6	14
רומא	12	25	מע.חל	13	29

EL AL אל על

אזכרה
לאריה חוברס ז"ל
במלאת שלושים לפטירתו ביום ד' כ"ד בתשרי תשמ"ט 5.10.88 בשעה 16.30 אחה"צ
בבית העלמין בכפר סמיר בחיפה
המשפחה

העליה לקבר של
משה דיין ז"ל
תתקיים בבית הקברות
נהלל – גבעת שימרון,
ביום ג', ה־4 באוקטובר (כ"ג תשרי)
בשעה 3.00 אחה"צ

בעקבות הימנעות העבודה מפסילת המתקדמת

הליכוד: פרס מוכן לשבת בממשלה עם סוכני אש"ף

מאת אילן שחורי

במטה הבחירות של הליכוד החליטו לנצל את התלוטה במפלגת העבודה שלא להתנגד לפסילת הרשימה המתקדמת מלהשתתף בבחירות, נגד מפלגת העבודה, ולהציגה בכל דרכי ההסברה האפשריים בעיתונות, בכלל ורדיו ובדרך כמפלגה שמאלנית וכמי שמוכנה לרוץ עם אש"ף לחזרה לגבולות 1967.

בהודעת מטה הבחירות של הליכוד נאמר אמש כי בקשר שערפאת מככב בתשדירי התעמולה של הרשימה המתקדמת, המערך כגונן עליה מפני פסילה. עוד צויין כי המערך מוכיח כאן פעם נוספת שהוא איננו למעשה את האופציה האש"פית וכפי שטוענים אנשי המערך עצמם, הוא בונה על הרשימה המתקדמת כשותפה לקואליציה שתנהל מו"מ עם אש"ף לחזרה לגבולות 67. עוד הודגש בהודעת הליכוד כי יו"ר מפלגת העבודה הממלא מקום ראש הממשלה שמעון פרס, שבכל רחבי העולם מגיעות ידיעות על מגעיו עם ערפאת, מוכן לשבת עם סוכני אש"ף בכנסת ובממשלה אחת.

נאמן בחברון, כהן בכנסת – בתשדיר התחיה

מאת נדב שרגאי
סופר "הארץ"

תשדיר הבחירות הראשון של התחיה יהיה בן שלש דקות. הוא יפתח בהצגת סמל התחיה על רקע הסיסמה זה הזמן להתעורר לתחיה. אחר כך יראו הצופים את יו"ר התנועה, הפרופ' יובל נאמן, כשהוא מסתובב בסמטאות הקסבה של חברון. נאמן יסביר את הסיבות חברון ליהודים הן מן הבחינה ההסטורית והן מן הבחינה הבטחונית. בקטע אחר של התשדיר תופיע ח"כ גאולה כהן על רקע הכנסת. היא תאמר, כי אמנם התחיה נאבקת תמיד בכנסת, אולם יש לחזקת את כהה דווקא בכנסת, שם מתקבלות ההכרעות.

שלטים שהושחתו וסיסמאות שצוירו במשרדי מטה הדור הצעיר של הליכוד ברחוב בורוכוב בתל אביב

צילום: אילן אסטוריינו, ישראל סאן

חד"ש והמתקדמת: המסע נגד התרומה לשטחים – הפחדת ציבור הבוחרים

מאת דני רובינשטיין

בתגובה לידיעות שבחוגי הבטחון שוקלים נקיטת צעדים נגד איסוף כספים מזון ותרופות לעזרת תושבי השטחים ע"י ערביי ישראל, אמר אמש דובר חד"ש עוזי בורשטיין: "מטרת האיומים האלו, הבאים כעת בעיקר ביוזמת שר המשטרה חיים בר לב, היא ליצור רתיעה ופחד לקראת הבחירות. תשובת חד"ש לשלטונות היא הגברת השתתפותנו במפעלי העזרה לתושבי השטחים על מנת להבטיח המשך זרימת מזון ותרופות אליהם.

גם הרשימה המתקדמת לשלום יצאה בגילוי דעת בנושא לאמורה: מסע ההסתה נגד התרומות הללו מיועד להכשיר את הקרקע למעצר המוני של פעילים פוליטיים בין ערביי ישראל לקראת הבחירות.

משאל פור"י – מיוחד ל"הארץ"

ירידה בשיעור המרוצים מהשרים

שיעור המרוצים משרי הממשלה, הן מהעבודה והן מהליכוד, נמצא בירידה, חוץ משיעור המרוצים משר האוצר משה נסים. שר החוץ שמעון פרס הפופולרי יותר מראש הממשלה יצחק שמיר – אלו ממצאיו של משאל דעת הקהל הכל-ארצי של מכון פור"י, שנערך החודש בהזמנת "הארץ".

שיעור המרוצים מראש הממשלה, יצחק שמיר, ירד ל-27.8% לעומת 32.9% שהיו מרוצים ממנו במשאל הקודם ("הארץ" 9.8.88). זהו שיעור המרוצים הנמוך ביותר שנרשם לראש הממשלה מאז נכנס לתפקידו באוקטובר 1986.

שיעור המרוצים משר החוץ, שמעון פרס, ירד ל-33.9%, לעומת 38.2% שהיו מרוצים ממנו באוגוסט. אך זהו שיעור המרוצים הגבוה ביותר שנרשם לשר החוץ מאז שנכנס לתפקידו.

שיעור המרוצים משר הביטחון, יצחק רבין, ירד ל-46.2%, לעומת 50.2% באוגוסט. אך הוא ממשיך להיות השר הפופולרי ביותר מבין שרי הקבינט הבכירים.

שיעור המרוצים משר התעשיה והמסחר, אריק שרון, ירד ל-20.8%, לעומת 23.8% באוגוסט והוא השר הפחות פופולרי מבין שרי הקבינט.

שיעור המרוצים משר הבינוי והשיכון, דוד לוי, ירד ל-25.2%, לעומת 25.6% באוגוסט. רק יוקרתו של שר האוצר, משה נסים, עלתה מ-41.4% באוגוסט ל-42.2% עתה.

המשאל הקיף מדגם מייצג של 1200 איש ואשה, שרואיינו בראיונות אישיים בכל רחבי הארץ.

המפלגות הדתיות חילקו דגלי שמחת תורה; היצרנים מפסידים

(ע). הפסדים ניכרים נגרמו השנה ליצרני דגלים של שמחת תורה הנמכרים לקראת החג היום בערב – בשל מבצעי בחירות של המפלגות הדתיות.

השנה מעטים מעטים לקנות את דגלי שמחת תורה לילדיהם, מאחר שאלה מחולקים חינם על-ידי המפלגות הדתיות. המפד"ל, למשל, חילקה בצפת כ-3,000 דגלים. תנועת ש"ס חילקה כמויות דומות בצפת, בטבריה ובקרית שמונה, כשעל דגליה מתנוססים תמונות של מועצת חכמי התורה.

תלמידים ינתחו תשדירי בחירות

(למ"מ). "תעמולוויזיה" הוא שמה של תוכנית חינוכית חדשה שפורסמה בימים אלה, לקראת שידור תשדירי התעמולה של המפלגות בטלוויזיה.

התוכנית הוכנה ע"י צוות מחנכים, עפ"י בקשת שר החינוך יצחק נבון. נבון אמר כי יש לסייע לתלמידים לעקוב אחר מהלך הבחירות ולציידם באמצעים להתמודדות רציונלית עם התעמולה, גם אם אין להם זכות בחירה.

במסגרת התוכנית יקליטו התלמידים את התשדירים וינתחו אותם מבחינת המסרים הגלויים והסמויים.

השר פרץ הגיב על סיסמת המפד"ל: צריך אמונה בבורא, לא במדינה

(ע). "צריך אמונה בבורא עולם ולא במדינה" – אמר השר יצחק פרץ מש"ס בעצרת התעוררות שקיים בצפת, בה תקף קשות את המפד"ל על סיסמת הבחירות שלה, שלדברי השר יש בה כפירה בבורא עולם.

"כיהודים דתיים חונכנו שצריך אמונה בבורא עולם ולא בשום דבר אחר, כך שנדהמתי מסיסמת בחירות של מפלגה דתית".

הוצת משרד הדמוקרטית בג'ת

(ע). נזק רב נגרם למסמכים ולציוד של סניף המפלגה הדמוקרטית בכפר ג'ת בדליקה שפרצה שם בליל שבת.

בשבת בבוקר הבחינו תושבי הכפר ג'ת כי בסניף המפלגה הדמוקרטית, מפלגתו של ח"כ דראושה, השוכן בקומתו הראשונה של בית מגורים בן שתי קומות, פרצה שריפה שכבתה מאליה.

מומחה שריפות שהוזעק למקום קבע, כי מדובר בהצתה.

מפקד המחוז הורה להקים צוות חקירה מיוחד לבירור נסיבות ההצתה.

ערך את העמוד: אוריאל וויינגולד

הליכוד התלונן במשטרה על שאנשי העבודה פרצו למשרדיהם

בורג מהעבודה: פרובוקציה של הליכוד לחימום מערכת הבחירות

מאת אילן שחורי
סופר "הארץ" לענייני מפלגות

מטה הבחירות של הליכוד הגיש ביום שישי תלונה למשטרה נגד מפלגת העבודה בחשד של פריצה למטה הדור הצעיר, השחתת קירות והכתבת כתובות נאצה במקום ובפניה בברירות הליכוד ברחבי הארץ. במפלגת העבודה האשימו אתמול את הליכוד ביצירת פרובוקציות מתוך נסיון לפגום את אוירת הבחירות.

בתלונה שהוגשה ערב שבת למשטרה נטען כי ביום חמישי בלילה ריססו אלמונים בצבע שחור את קירות וחלונות מטה הדור הצעיר בליכוד השוכן ברחוב בורוכוב בתל אביב, המשמש לכנוס "צעירות זאב".

בתלונה הודגש כי על דלת המטה והחלונות נתגלו סימני פריצה, על הקירות נכתבו כתובות נגד הליכוד וכל מודעות הליכוד הושחתו ובמקומם הודבקו מודעות תעמולה של מפלגת העבודה.

עוד נמסר ממטה הבחירות בליכוד כי מכל חלקי הארץ הגיעו אתמול לליכוד תלונות על השחתת מודעות הליכוד והדבקת מודעות מפלגת העבודה במקומם כולל מודעה גדולה "אישה בעלם שמיר".

דובר מטה הבחירות בליכוד רני גוזה מסר אמש כי מעשים אלו הם עדות לכך שהמערך פועל כמפלגה בריונית ואלימה ולא יתכן שפעולה בריונית מאורגנת ורחבת היקף שכזו, היתה מתבצעת על ידי צעירי המערך, ללא אישור הנהגת המפלגה.

דוברת מפלגת העבודה מיכל כהן מסרה אמש בתגובה כי זו שטות מוחלטת לטעון שבמפלגת העבודה יש הוראה לנקוט שיטות של אלימות במערכת הבחירות. "מפלגת העבודה לא ניסתה אף פעם להתחרות בשיטות הפעולה שהיו מקובלות על הליכוד כל השנים בכל מערכות הבחירות. יתכן שהפעולות המוצלחות של המטה הצעיר במערך מרגיזות את הליכוד ולא נותר להם אלה לצאת בהאשמות מטופשות אלו. דובר המטה אברהם בורג, האשים אמש את הליכוד בהתגרות ויצירת פרובוקציות כדי להביא לחימום מערכת הבחירות.

שניים נהרגו בחברון, שלושים נפצעו בשטחים בסוף השבוע

הרב לווינגר נעצר לאחר שירה באוויר כאשר מכוניתו הותקפה בחברון ● מחר צפויה שביתת מסחר ותחבורה בשטחים

מאת אורי נר, איתן רבין, נדב שרגאי ודן פרלינית
סופרי "הארץ"

בתקריות בשטחים בסוף השבוע נפצעו בירויות צה"ל לפחות 30 תושבים. מחר תתקיים שביתה כללית של המסחר והתחבורה הציבורית, לפי קריאת הכרוז האחרון של מנהיגות ההתקוממות.

צה"ל והמשטרה חוקרים עדיין את נסיבות מותם של בעל חנות מחברון שנורה למוות שלשום, לאחר שמכוניתו של הרב משה לווינגר הותקפה באבנים במרכז העיר. בחקירת אזרח בחברון שלשום ירו חיילים על תושב העיר שהיה בתוך קבוצת צעירים שהשליכו אבנים על סיור צבאי. בהתגוששות בחברון נפצעו עוד ארבעה תושבים, אחד מהם נפל מגג בנין במרכז העיר בעת המנוסה הקיצונית, הפצועים נוצרו.

במרכז חברון שורר עדיין עוצר לאחר התקרית הגבורה שאירעה שם ביום שישי. סוחרי העיר הכריזו על שלושה ימי אבל, לזכרו של עמיתם שנורה למוות באירוע, והם ישביתו את בתי העסק שלהם.

התקרית בחברון אירעה סמוך לשעה 9.30 בבוקר, כאשר אבנים הושלכו על מכונית שבורה בה נסע הרב לווינגר בלווית שני בניו, בתו, ונכדתו. הבן הבכור, מנשה, שנהג במכונית, סיפר שנזרקו על המכונית אבנים במרחק של מטר אחד ובן מגנות סמוכים. אביו ירה באוויר וחיילי מהמשמר ירו כדורי גומי. לאחר זאת הגיעה תגבורת שחייליה השתמשו בגז מדמיע. נוסעי המכונית נפצעו קל מרסיסי זכוכית.

אחרי התקרית הזו הובאה לבית החולים בחברון גופתו של כאיד צלאח (42), בעל חנות נעליים, שנורה כנראה בכתפו ובביטנו. ארבעה אחרים נפצעו. לווינגר נלקח לחקירה במשטרת חברון, ושוחרר כעבור שעה קלה. דובר משטרת יהודה מסר אמש כי מבדיקה ראשונית של המשטרה נראה כי נורתה יריה אחת או שתיים מאקדחו של לווינגר, וכנראה לא היריות האלה הן שגרמו לנפגעים במקום, ולכן שוחרר והוחלט לא להחזיק את האקדח.

הרוג אחר בחברון שלשום נורה בשעתיים אחרי תקרית היריה הזו, ליד מסגד "אל-חרם" שבכניסה לעיר. מקורות צבאיים רשמיים מסרו כי סיור של צה"ל הותקף באבנים ובלבנים, ונשקפה סכנה לחיילים. אלה ירו, ופגעו במוחמד אל-כרכי (18), שהיה בתוך קבוצת משליכי האבנים ועולי הפנים. הצעיר מת בייד, וגופתו נלקחה לבנין המימשל הצבאי בחברון. תושבים בעיר האשימו את החיילים בהשהיית פינויו לטיפול, ובכך שלא ניסו להציל את חייו. מקורות צבאיים רשמיים הכחישו את הטענות.

ח"כ יוסי שריד (רצ) תבע משר המשטרה לגרש את הרב לווינגר לחוצפני היא הזוק. ח"כ אמירה סתוי (התחיה) תבעה בשר המשטרה לחקור מדוע לא נמנע מיד מצבו ערבי בחברון.

בתקריות אחרות שאירעו אתמול, ושלושה בגדה המערבית נמסר על עוד מנוטרלי פצועים: שלושה בבית לחם, שלושה בשכם (ביניהם ילד בן 11), אחד במחנה הפליטים של טולכרם, ילדה בת 9 ממחנה הפליטים בלאטה, איש בן 60 בעזבנאן, שני צעירים בכפר תיאסיר שבצפון השומרון, נפצעו כאשר נהג מיכלית מים צבאית הותקף ויורה מנשקו; בכפר קראוות בני-זייד צפונית לרמאללה התקיים נפצעו וחמישה בעת מבצע פריקות ומעצרים.

שני בקבוקי תבערה הושלכו בסוף השבוע לעבר סיור מג"ב בירושלים. איש לא נפגע. אתמול נרגם אוטובוס אגד, בשאר ג'וז בירושלים. שמשה נרעצה ולא היו נפגעים. באיסור, פרוז בגו מתפרעים שזרקו אבנים על סיור מג"ב.

בהפגנות סוף הבחירות בסוף השבוע ברצועת עזה נפצעו בסוף השבוע, לפי מקורות ערביים, 11 אנשים, מהם שני פצועים קשה. ברפיח נפצעו חמישה תושבים ביניהם ילד בן 11. דובר צה"ל ברצועת עזה דיווח כי במהלך שישי שבת נפצעו 10 תושבים וכן הוטל עוצר על מחנה הפליטים נוסייראת ועל שכונת שאבורה ברפיח.

ברצועה היתה בסוף השבוע שביתת מסחר כללית. מאות מתושבי הרצועה ממשיכים לפקוד את אוהל האבלים בבית משפחת אישאווה. כבכן בן נביעים למשפחה עשרות מברקי תנחומים מרחבי העולם.

17 נהרגו בשטחים בספטמבר

להלן רשימת אלה שנהרגו מירי חיילי צה"ל בשטחים בספטמבר:

שם	פרטים
עבד אל-כרים מוחמד עבד (17)	מרפיח. נורה ב-2 בחודש, מת מפצעיו ב-7 בחודש.
מוחמד אחמד אבו-צלאח (36)	מסילת אל-חארת'יה, ב-8 בחודש בפעולה יזומה.
עלי אחמד ארדבסה (26)	מנובא ליד חברון, ב-10 בחודש.
ראמי חליל אבו-סמרה (11)	מעזה. נורה מאש חיילים שהותקפו בבקבוק תבערה.
עימאד אל עריקאתי (18)	מג'נין. נורה ב-17 בחודש.
מג'יד איסמאעיל סירחאן (28)	מלובן אי-שרקיה, ב-17 בחודש.
עימאד אבו-דריה (18)	מעזה. נורה ב-15 בחודש ומת מפצעיו ב-19 בחודש.
האני אבו-מידאן (18)	ממחנה הפליטים בוריג' בעזה. ב-21 בחודש.
בהיל ארשיד (12)	ממחנה הפליטים אל-אמערי ליד רמאללה. נורתה בראשה ב-17 בחודש. מתה מפצעיה ב-24 בחודש.
ג'מאל שקיראת (23)	משכונת ג'בל מכבר בירושלים. נהרג כנראה מפגיעה ישירה בפגיז של רימון גז מדמיע ב-26 בחודש.
ג'יהאד ארינו (22)	מעזה. נורה ב-26 בחודש.
נביל אל ג'מאל (21)	מבית סוריק. נורה ב-26 בחודש.
באסל אל-ג'זורי (22)	מת בבית חולים בירדן ב-26 בחודש, מפצעים שנפצע במאי השנה.
הושאם אל עדבאוי (20)	מעזה. נורה ב-26 בחודש, מת למחרת.
אוסאמה בריקה (17)	ממחנה הפליטים חאן יונס. ב-27 בחודש.
מוחמד אל-כרכי (18)	מחברון. ב-30 בחודש.
כאיד חסן צלאח (42)	מחברון. ב-30 בחודש. בתקרית בה ירו חיילים ואזרחים כאשר הותקפה מכונית הרב לווינגר.

הערות: בטבלה נכללים רק הרוגים בעימותים עם כוחות הביטחון. בחודש ספטמבר חלה עלייה תלולה במספר הפצועים מיריות בשטחים, עקב השימוש הגובר בכדורים בעלי קליעי פלסטיק. קשה מאוד לאסוף נתונים מדויקים, אך המספר נאמד בכ-250-300. לפי נתוני סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, מספר פצועי הירי ברצועת עזה בלבד, הגיע החודש ליותר מ-200.

להלן סיכום הנפגעים בשטחים מאז תחילת ההתקוממות בשטחים ב-9 בדצמבר אשתקד (הנתונים לפי רישומי דובר צה"ל, נכונים ל-27 בספטמבר):

ערבים שנהרגו: 207 (מהם 137 ביו"ש ו-70 ברצועת עזה).

יהודים שנהרגו: חייל אחד ואזרחית אחת.

פצועים ערביים: 2,832 (מהם 2,057 ביו"ש ו-775 ברצועת עזה).

פצועים יהודיים: חיילים – 614 (מהם 415 ביו"ש ו-199 ברצועת עזה).

אזרחים – 338 (מהם 310 ביו"ש ו-28 ברצועת עזה).

מספר ההרוגים לפי נתוני צה"ל כולל רק את הנפגעים מפגיעת כוחות הביטחון באיזורי הגדה המערבית ורצועת עזה בלבד. מנין ההרוגים לפי נתוני צה"ל נמוך הרבה יותר ממנין סוכנויות הידיעות והמנין של האו"ם. לפי נתוני סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם (אונר"א) מספר ההרוגים בנסיבות הקשורות להתקוממות הוא 275 איש באיזורים שמעבר לקו הירוק.

פרופ' יובל נאמן ל...

ארץ ישראל השלמה
ולפיתוח
המדע בישראל

להיות נאמן לעתידה של ארץ-ישראל,
לשמור עליה
ולפתח אותה –

זו תמצית אמונתו של פרופ' יובל נאמן.

כראש תנועת התחיה הוא נלחם על
שלמותה של ארץ-ישראל
ועל בטחונה.

כאיש מדע בעל שם עולמי בתחומי
הגרעין והחלל הוא נלחם על פיתוח
המדע, להישגים שיאפשרו
לישראל להיות צעד אחד קדימה לפני
האויבים המקיפים אותה.

פרופ' יובל נאמן מנצל את נסיונו הרב
להשגת מטרה אחת בלבד -
ישראל שלמה וחזקה.

הצבע תחיה,
כי רק עם תחיה חזקה זה אפשרי.

זה הזמן להתעורר לתחיה

■ המטה המרכזי, ת"א - רחוב דיזנגוף 98 פינת אסתר המלכה טל. 03-248293 ■ סניף ת"א - שד' רוטשילד 84 טל. 611548, 03-611223 ■ סניף ירושלים - רחוב המלך ג'ורג' 14 טל. 02-245984 ■ סניף חיפה - שד' מוריה 131 טל. 04-247710 ■ סניף באר-שבע - רח' העצמאות 36/26 טל. 057-73192

هكذا من الاصل

החלטות צה"ל אם לשפוט על חריגות בשטחים – גם על פי שיקולי מוראל

שיקולים לא משפטיים אחרים המשפיעים על החלטות כאלה: פגיעה אפשרית בנחישות החיילים לצאת למשימות, והישגים קודמים של החיילים המעורבים במעשים החריגים

מאת דן סגיר
סופר הצבאי של "הארץ"

מערכת קבלת ההחלטות בפרקליטות הצבאית להעמיד חיילים לדין באשמת התנהגות חריגה בעת שירותם בשטחים, מורכבת משיקולים שאינם תמיד משפטיים וקשורים במישרין למעשה שעשו החיילים. כך מתברר מבדיקה של "הארץ" בנושא, עקב הפירסומים כי הופעלו לחצים של הרמטכ"ל ואלוף פיקוד הדרום על הפרקליט הצבאי הראשי שלא להעמיד את ארבעת חיילי "גבעתי" לדין באשמת הריגת תושב ג'בליה, ולהמיר את כתב האישום בסעיף קל יותר.

בסוף השבוע הכחיש הרמטכ"ל, רא"ל דן שומרון, את הפרסומים על התערבותו בפרשת חיילי "גבעתי".

גורם צבאי בכיר ציין כי לאחר שמגישים מימצאים של חקירת מצ"ח על התנהגות חריגה של חיילים בשט[illegible] הפרקליטות הצבאית לבין גורמים צבאיים בכירים, ובהם אלופי הפיקודים והרמטכ"ל – במקרים בולטים – על דרך הטיפול המשפטי בפרשה.

מפקדי היחידה המעורבת, וגורמים פיקודיים אחרים, מחווים את דעתם על דיונים אלה בדבר נסיבות האירוע, וברוב המקרים לחצים על הגורמים המשפטיים בצה"ל להעמיד את החיילים לדין משמעתי ביחידות. שיקולים לא משפטיים – שאינם קשורים ישירות לאירוע – הם: הפגיעה במורל היחידות שבהן מדובר, פגיעה אפשרית בנחישות החיילים לצאת בעתיד למשימות בשטחים, והישגים קודמים של החיילים והקצינים המעורבים בפרשות.

גורמים בפרקליטות הצבאית אישרו שיש דיונים כאלה. לדעתם, אין כל פגיעה לקיים התייעצויות שוטפות עם המפקדים בשטח, והמפקדים הבכירים, כדי לשמוע את דעתם.

לדבריהם, בכל מקרה – ההחלטה הסופית היא של הפרקליט הצבאי הראשי. אין הוא יושב במגדל שן אקדמי, והוא ער למצבים שלפניהם חיילי צה"ל ניצבים. נוהל התייעצויות זה נשמר גם בפרשת ארבעת חיילי "גבעתי" שהואשמו בשבוע שעבר בביה"ד הצבאי של פיקוד דרום כי היכו למוות תושב ג'בלייה, האני אל-האשמי, ב-22 באוגוסט.

פרשה אחרת שבה נגמר על הפעלת לחצים מפיקוד צה"ל על הפצ"ר, תא"ל אמנון סטרשנוב, היתה פרשת המח"ט ג' ותקרית הירי בכפר ערבי מהכפר בני נעים. הפצ"ר החליט להעמיד את אל"מ ג' לדין משמעתי לפני סגן הרמטכ"ל על חריגה מהוראות הפתיחה באש, ולא להעמידו לדין פלילי באשמת הריגה. הפצ"ר דחה בזמנו את הטענות כי החלטה זו התקבלה עקב לחצים, ואמר שהחליט כך לנוכח חומר הראיות שעמד לפניו ופרטי האירוע. בפרשת המח"ט היו התייעצויות שוטפות גם עם שר הבטחון, יצחק רבין.

בטקס שהיה שלשום נכנס תא"ל אהוד גרוס (משמאל) לתפקיד קצין חינוך ראשי של צה"ל. מימין: קודמו תא"ל נחמיה דגן (צילום: עדי קרן)

השיחות עם בולגריה על קו טיסות שכר – השבוע

ישראל מבקשת להפעיל את הקו כבר באפריל

מאת זוהר בלומנקרנץ

נציגי "ארקיע" יצאו אתמול לבולגריה, דרך מערב גרמניה, לשוחח על פתיחת קו שכר חדש בין 2 המדינות.

לשיחות בסופיה יצטרפו נציגי "אל על", וראש מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה, שי שוחמי. הם יבדקו אפשרות מעשית להרחיב את מסגרת הטיסות, ולהפוך אותן בעתיד לטיסות סדירות.

מחר יסיירו סיור מקצועי בשדות התעופה של וארנה וסופיה, שיהיו, על פי התוכנית, יעדי הטיסות בקו. הם יסיירו גם בבתי מלון ובאתרי תיירות במקומות האלה.

למחרת ייפגשו עם מנכ"ל חברת התיירות הממשלתית של בולגריה, "בלקאן טורס", ואחר כך עם מנכ"לי חברת המלונות הממשלתית וחברת התעופה הלאומית, "בלקאן אייר".

המשלחת מישראל מתכננת להיפגש גם עם ראש מינהל התעופה האזרחית של בולגריה, ואולי גם עם שר התחבורה. השר נכנס לתפקידו רק בשבוע שעבר, במסגרת חילופי אישים בממשלה.

ישראל מבקשת לבוא לידי הסכמה עם בולגריה על הפעלת קו שכר כבר באפריל. את הטיסות מישראל יעשו "ארקיע" ו"סאן דור" במשותף.

עורך את העמוד: משה ריינפלד

רשות החברות הורתה לדירקטוריון פמ"א: להחזיר השכר ששולם ליו"ר

מנכ"ל הרשות: התשלומים – בניגוד לחוק יסודות התקציב ● שולמו בהוראת השר שחל

זאב רפאה

דוד שור

משה שחל

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

רשות החברות הממשלתיות הורתה לדירקטוריון חברת פמ"א (פיתוח משאבי אנרגיה), לבטל את תשלומי השכר לדוד שור, יו"ר הדירקטוריון, ולהחזיר את כל התשלומים שקיבל, למפרע. מדובר בתשלומי משכורת שניתנו ב-3 החודשים שחלפו, בניגוד להנחיית רשות החברות הממשלתיות. הרשות גם הורתה לקחת בחזרה את הרכב שהועמד לרשות יו"ר הדירקטוריון.

זאב רפאה, מנכ"ל רשות החברות הממשלתיות התנגד מלכתחילה להעברת התשלומים, בנימוק שהפעולה נעשית בניגוד לחוק יסודות התקציב, ואין הצדקה להעברתם. אולם, על אף עמדתו, הורה שר האנרגיה משה שחל, ליעקב לירן יועצו המשפטי, להנחות את פמ"א להעביר את התשלומים.

כאמור, שלחה רשות החברות בימים אלה עוד מכתב, בו החברה נתבעת באופן חד-משמעי להפסיק את העברת התשלומים. רפאה מסר כי לא יעלה על הדעת כי דירקטוריון של חברה ממשלתית ינהג בניגוד להנחיות רשות החברות, מה גם שהרשות קובעת את עמדתה על פי הנחיות החוק.

דוד שור, יו"ר דירקטוריון פמ"א, אמר למקורביו כי החזקת הרכב, והמשכורת שהוא מקבל מדי חודש, הם פיצוי קטן בלבד על שעות העבודה המרובות, ועל ההוצאות שיש לו, בגלל עבודתו בפמ"א. שור ציין כי אם יידרש – יוותר על ההטבות שקיבל מהחברה.

עיריית תל אביב מחפשת דרך לשלם תוספות השכר החריגות

עובדי העירייה איימו לשבות אם לא ישולמו התוספות ביום ד'

מאת חיים הנדוורקר
סופר "הארץ" בתל אביב

בעיריית תל אביב בוחנים דרכים לשלם, בכל זאת, את שכרן של קבוצת עובדים שזכו בתוספות חריגות.

עובדי העירייה אמורים לקבל את משכורותיהם ביום ד'. ארגון העובדים הבהיר סכסוך עבודה, ואיים לשבות אם לא ישולמו תוספות השכר החריגות לעובדים. בית המשפט המחוזי בתל אביב פסק בשעתו כי על העירייה לחדול מלשלם תוספות אלה שכן הן מנוגדות לחוק התקציב.

בחודש שעבר המשיכה העירייה לשלם את תוספת השכר הללו בנימוק כי פרק הזמן לביצוע פסק הדין אינו כולל את ימי הפגרה בבתי המשפט.

פעולה זו עוררה ביקורת קשה של חברים במועצת העירייה. הם רואים בדרך זו אמתלה לדחות את מועד המשבר.

נודע כי בעיריית תל אביב שוקלים לשלם לעובדים מקדמות, או לתת להם הלוואות, בניסיון למנוע את השביתה. חוקיות פעולה זו נבדקת עתה.

במקביל, מקווים בעיריית תל אביב לשכנע את האוצר כי התוספות המשולמות לעובדים הן בבחינת תוספות בעד ייעול העבודה.

מצ"ח: הנער הוסע על רכב צבאי – לא להגנה מאבנים

החלטה: מפקד אוגדה ינזוף בקצין שחייליו הסיעו את הנער הערבי על כנף רכב בעת הפרות סדר בעזה ● תצלום עם הסבר שההסעה נועדה לסוכך על חיילים הופץ בעולם ועורר זעזוע

מאת איתן רבין ודן סגיר

מפקד אוגדה ינזוף בסגן במילואים על שחיילי סיור בפיקודו הסיעו נער ערבי על כנף קדמית של רכב צבאי בעת הפרות סדר בשכונת סג'עיה בעזה בדצמבר 1987.

לאחר חקירה מיוחדת של מצ"ח, החלטה של פרקליט פיקוד הדרום, הוחלט שלא להעמידו לדין.

את הסעת הנער על כנף הרכב צילמו צוותי טלוויזיה מגרמניה, והפיצו את התצלומים לכל הרשתות בעולם, ואף מכרו אותו לצה"ל. בהסבר לתצלומים אלה נאמר שהנער הושב שם כדי למנוע ממתפרעים לידות אבנים בנוסעי הרכב. תמונה זו עוררה זעזוע ומחאות בעולם ובישראל, וצה"ל פתח בחקירת הפרשה.

חה"כ יאיר צבן התלונן על כך לפני שר הבטחון. החקירה התנהלה, כנראה, באיחור רב, והיו קשיים לאתר את החיילים, ואת היחידה שבה מדובר. רק באחרונה הסתיימה החקירה.

מהחקירה התברר שחיילי הסיור לא התכוונו שהערבי ישמש להם מגן מאבנים, אלא פשוט עצרו אותו לחקירה. מכיוון שלא היה מקום ברכב, הושיבו אותו על הכנף. חוקרי מצ"ח הדגישו כי הרכב נסע לאט. הקצין טען כי לא דיווח על כך משום שלא ראה בכך מעשה חריג.

מאחר שחלף זמן רב, והקצין השתחרר משירותו זה כבר, החליט פרקליט פיקוד הדרום לא להמליץ להעמידו לדין, אלא שמפקד בכיר יבזוף בו בנזיפה מינהלתית.

עקב אירוע זה, הוצאו פקודות קבע האוסרות להסיע ערבים על כלי רכב צבאיים בעת הפרות סדר.

לנזיפה אין כל משמעות מעשית לקצין מילואים זוטר, והוא ממשיך למלא תפקיד פיקודי ביחידתו.

מצנע האריך בשנה את סגירת המשרד של רימונדה טאוויל

מנהלי המשרד: לא נצא למאבק משפטי אלא ציבורי נגד הסגירה

מאת אורי ניר סופר "הארץ"

בפקודת אלוף פיקוד המרכז, עמרם מצנע, האריך שלשום בשנה הצו המינהלי המורה לסגור את המשרד הפלסטיני לשירותי עיתונות במזרח ירושלים, בהנהלת רימונדה טאוויל ואיברהים קראעין.

האלוף מצנע הוציא לפני חצי שנה את הצו המורה לסגור המשרד. שלשום פקע תוקפו, לכן הגיש למנהלי המשרד צו חדש המורה לסגור את המשרד עוד לשנה.

המשרד הפלסטיני לשירותי עיתונות נסגר בתוקף פקודות ההגנה לשעת חירום משנת 1945, לאחר ששימש מקור ראשי לאינפורמציה על המתרחש בשטחים, ושירת בעיקר כלי תקשורת זרים, שהיו מנויים בתשלום על שירותיו. צו הסגירה שהוצא לפני 6 חודשים עורר גלי מחאה בארצות הברית ואירופה.

מנהלי המשרד אמרו אתמול כי אין בדעתם לצאת למאבק משפטי למען פתיחתו מחדש, אך הם מתכוונים לנהל מאבק ציבורי.

גם 2 הכתבים שיצאו לאור מטעם המשרד לשירותי עיתונות – "אל-עודה" באנגלית ובערבית – נאסרו להדפסה ולפרסום לפני חודשים אחדים, בטענה כי הם קשורים לארגונים עוינים, ומשרתים אותם.

השבתת הלימודים בגדה – עד 15 בנובמבר; אולי גם אח"כ

מאת אורי ניר

הלימודים בבתי הספר בגדה יושבתו עוד ל-6 שבועות, לפחות.

שלשום הודיע ראש המינהל האזרחי ביו"ש, תא"ל ישעיהו ארז על צו המורה לסגור את כל מוסדות החינוך באיזור עד 15 בנובמבר. יש אפשרות סבירה שגם אחרי תאריך זה לא יחודשו הלימודים בבתי הספר בגדה.

מקור בכיר במערכת הביטחון אמר כי ההחלטה שלא לפתוח את כל מוסדות הלימוד ביו"ש (גם את הכיתות הנמוכות) נובעת מכמה שיקולים: ראשית, בממשל חוששים שמוסדות החינוך שוב ייהפכו למוקד של התארגנות למהומות, כבעבר.

בממשל סבורים כי עתה, לאחר שהושגה הצלחה מסויימת בריסון המהומות הממושכות, יש לשמור על "דופק" של הרגיעה, ולהמנע מלהתיר צורות אחרות שלוה יותר. בממשל גם רואים בחינוך "בטן רכה" של [illegible]בים, ומציינים כי רבים מהם הפצירו בממשלים לחדש את הלימודים, ולא לפגוע בחינוך הילדים.

ראשי הממשל מקווים, איפוא, שסגירת מוסדות החינוך תהיה מנוף של לחצים מצד כלל האוכלוסיה על מחוללי המהומות לחזור לרגיעה.

מקור בכיר במינהל האזרחי דוחה טענות כי שנת הלימודים איננה נפתחת בשל היעדר תוכנית לימודים גובשה, עקב הנתק עם ירדן (תרבית הלימודים הנוכחית בשעתה רובה כבולה על חומר הלימודים הירדני). נמסר כי מבחינה זו, מערכת החינוך מוכנה לתחילת פעילות, זה כמה שבועות.

מקורות צבאיים רשמיים דוחים את הטענה כי אין מחדשים את שנת הלימודים בבתי הספר משום שאחדים מהם משמשים קסרקטינים לחיילי צה"ל.

המשלוח הראשון – העונה: 170,000 תיבות אשכוליות

מאת אבי גנאור

אניית ההדרים הראשונה לעונת הקטיף שנפתחה בסוף ספטמבר, הפליגה ביום שישי מאשדוד לאנטוורפן, ועל סיפונה 170,000 תיבות אשכוליות.

עונת קטיף האשכוליות הצבעוניות תימשך עד אמצע אוקטובר, ובעוד כמה שבועות יוחל בקטיף ה"פומלית" וה"פומלה".

אתה מקבל כסף בקרוב
ממניות בנקאיות או מכל מקור אחר?

בנק דיסקונט מתקוון שתרוויח יותר... ומיד!

המניות עומדות להשתחרר? תוכניות חסכון נפדות? כסף מגיע אליך בקרוב? בנק דיסקונט מתקוון להעניק לך יותר רווח ...ומיד:

הלוואה ללא ריבית
עוד לפני שהכסף שלך משתחרר - קח הלוואה ללא ריבית עד 31.10.88. כך תוכל להשקיע בחסכון או בקופת גמל ולהרוויח כבר מהיום.

מדד במתנה... ויותר
אתה משקיע כבר היום בחסכון ומרוויח מדד וריבית לחודש נוסף, לפחות.

פטור מעמלת פדיון
אתה משקיע בתוכנית חסכון, בקופת גמל, בפקדון שקלי* או בקרן נאמנות וב-31 באוקטובר תקבל פטור מעמלת פדיון מניות ההסדר. כך תרוויח יותר.

שי
כל הפותח תוכנית חסכון, או קופת גמל או "תקלכלי" - במסלול הפקדות חודשיות - יזכה בשי מיוחד: יומן הבית של בנק דיסקונט, או שעון מהודר ומיוחד או מחשב סולרי בעיצוב חדשני.

* למשקיעים בפקדונות שקלים ל-3 חודשים ומעלה.

לפרטים נוספים ולקבלת יעוץ - פנה לאחד ממוקדי ההשקעות של בנק דיסקונט, או לכל אחד מסניפי הבנק. תוכל לפנות גם בטלפון. מ-8.00 בבוקר עד 10.00 בלילה ל"טלבנק דיסקונט" - (03)639888, (03)639777.

הטבות ותנאים מיוחדים באפיקי ההשקעה של דיסקונט

תוכניות חסכון — פקדונות שקלים — קרנות נאמנות של "אלנות דיסקונט" — קופות גמל

בנק דיסקונט מתקוון אליך

משק חופשי

THE ... JORDAN
76085
DATE 2 OCT 1990

משק חופשי – הוא ההיפך ממשק מפלגתי, המוקם ומכוון מלמעלה ומטרתו לצבור כוח למען המפלגה ושליטיה ולהפוך את האזרחים לתלויים ומשועבדים.

משק חופשי – הוא ההיפך ממשק מפלגתי המנוהל על ידי אנשי מפלגה למטרות מפלגתיות, מוליד כשלונות כלכליים כבדים, חולב את אזרחי המדינה ומתעצם על חשבונם. אפילו ברית המועצות כבר הבינה שרק חופש היוזמה יכול לקדם אותה להצלחה כלכלית. רק המערך לא רוצה להבין זאת.

משק חופשי – טוב לך: יתן לך את מירב ההזדמנויות ליזום, להתקדם ולהצליח, בלי הגבלות מכבידות ומיסים מיותרים.

משק חופשי – טוב לכולם, מביא צמיחה לעסקים, יצירת מקומות עבודה ושיפור בשכר העובדים.

משק חופשי – יתן דחיפה לפיתוח ויכולת היצירתיות והעוצמה המצוייה בחברה הישראלית.

משק חופשי – הוא דרך המלך ליציבות כלכלית, לישראל חזקה, לשיגשוגם של אזרחיה ולשיפור רמת החיים ואיכות החיים.

משק חופשי.

רק הליכוד יכול

המחנה הלאומי

هكذا من الأصل

مكنز من الارشيف

צעיר שאיבד שפיותו אחרי שטעם פטריות אקזוטיות באי תאילנדי הוחזר לארץ

מאת מנחם הורוביץ, כתב "הארץ"

משקם האסירים הרות לפיד מקיבוץ איילת השחר טוען כי הצליח להחזיר ארצה בשבוע שעבר צעיר בן קיבוץ ששהה באי קוסאמוי בדרום תאילנד, הידוע כמקום נוח לצרכני סמים ותחליפיהם.

נמסר כי הצעיר אכל כנראה פטריות סמים המצויות באי, וכתוצאה מכך החל להתפרע שם ומצבו הנפשי והגופני התדרדר. הוא נעצר לאחר שהתפרע, אך שוחרר כשהתברר שאינו יציב בנפשו.

ישראלים שפגשו את הצעיר באי ניסו לסייע לו, אך ללא הצלחה. לפיד, שהוליך אותו משם, נעזר בטיפול בו ברופא ישראלי והוא אושפז במחלקה סגורה בבית חולים לחולי נפש.

איש עסקים חשוד בשדידת נוסעת ובהשלכתה לכביש

טוען: היתה בקריז, רצתה שאקח אותה לקנות סמים

(ע). נהג שהסיע טרמפיסטית טוען כי נפל קורבן לעלילת שקר, לאחר שצעירה שביקשה להסיעה לכרמל לקנות סמים בטענה שהיא ב"קריז" בדתה סיפור על שוד.

הנהג, יצחק פז (30), איש עסקים חיפאי, הובא שלשום לפני שופט השלום בחיפה ראובן בן־חורין. באיכוח המשטרה טען כי אור ליום שלשום הסיע החשוד צעירה ברכבו מדיסקוטק באזור הקריות. בדרך, במעלה הכרמל, טען נציג המשטרה, הוא תקף את הטרמפיסטית באמצעות מקל הליכה שהיה במכוניתו, שדד ממנה 100 שקלים והשליכה מהמכונית בדרך הים.

הצעירה נמצאה שרועה על הכביש והתלוננה במשטרה.

החשוד טען בבית המשפט כי הצעירה שאותה הסיע כטרמפיסטית סירבה לרדת מהמכונית. "היא רצתה שאקח אותה לקנות סמים בטענה שהיא בקריז", אמר.

החשוד ציין כי הוא איש עסקים ולא יעלה על הדעת שיבקש לשדוד 100 שקלים מבחורה.

השופט ציווה להאריך את מעצרו של החשוד עד להיום.

אישום נגד חשוד בשוד קשישים אכזרי ובגניבת משאיות והברחתן לרצועה

(ע). לבית המשפט המחוזי בירושלים הוגש שלשום כתב אישום נגד אדם החשוד בביצוע 21 עבירות שונות בשנתיים האחרונות, רובן כחבר בכנופיה של גנבי משאיות, שניסתה לגנוב בשנה וחצי האחרונות משאיות יקרות ערך כדי להעבירן לרצועת עזה לשם פירוק.

הרצל דדון, תושב מושב שרות מיכה, מואשם גם שבמרס 1988 ביצע עם שניים מחבריו, אהרן עמר ורני אטיאס, שוד מזוין בביתה של משפחת אבידן במושב באר טוביה.

התובע טען שלשום כי השלושה חדרו לבית כשבידיהם אקדח. הם כפתו את אחד מבני המשפחה למיטתו ואחר כך פנו לשאר הדיירים. אב המשפחה, שלמה אבידן (80) ניסה להימלט. אטיאס נגח באפו ופצע אותו קשה.

אחר כך, על־פי כתב האישום, הובילו התוקפים את אבידן ואשתו בת ה־82 לחדר השינה, וקשרו אותם בחבלים. הם גנבו מהבית כסף, רובו בשקלים ישנים, ויותר מ־10 מטבעות זהב. שלושת השודדים נמלטו כשהם משאירים את הדיירים כפותים בחדר השינה.

הפרקליטות ביקשה מבית המשפט לעצור את דדון עד לתום משפטו, בשל היקף העבירות ועברו הפלילי המגוון. נגד דדון תלויים ועומדים שני מאסרי על תנאי, שיופעלו אם יורשע בתיק זה, נמסר בבית המשפט.

הדיון בבקשת מעצר עד תום ההליכים ייערך בשבוע הבא.

הוארך מעצר החשוד הנוסף ברצח אשה ובפציעת גיסתו

(ע). בית משפט השלום בתל אביב האריך שלשום בשבעה ימים את מעצרו של פליקס סבג (42) מבת־ים, החשוד ברצח רוזית סיטוני (23) ובניסיון לרצוח את אמה, וגיסתו, עמליה סיטוני בשבוע שעבר.

כזכור, נעצר בפרשה זו גם אחיה של רוזית סיטוני, בן 17, בחשד ברצח ובניסיון לרצח.

באיכוח המשטרה טען כי עמליה סיטוני אינה קושרת בעדותה את החשוד סבג לרצח בתה, אך המשטרה סבורה כי היה לו מניע לביצוע הרצח. הוא הגיש לבית המשפט חומר חקירה סודי, שלטענת המשטרה קושר אותו לביצוע הרצח. החוקר סיפר כי סבג נעצר בעת שהגיע לבית החולים כדי לבקר את עמליה סיטוני.

סניגורו של החשוד טען כי יש לשחרר את מרשו, מכיוון שעמליה סיטוני, עדת הראיה העיקרית, אינה מערבת את החשוד ברצח. עוד טען הסניגור כי האליבי של מרשו לא הופרך והתנהגותו לאחר האירוע ודאגתו לשלומה של גיסתו היא התנהגות של אדם חף מפשע.

השופט יצחק בראל"ז ציין בהחלטתו כי התרשם שטענת המשטרה יש לה על מה להתבסס, ויש לאפשר למשטרה לחקור את עמליה סיטוני כאשר תתאושש מפציעתה הקשה.

דורס הנער היה שיכור

(ע). בית משפט השלום בפתח תקווה האריך שלשום בשישה ימים את מעצרו של נהג מכונית פרטית, החשוד שפגע למוות בנער בהיותו שיכור.

הנהג, אבשלום דרורי (28) מרעננה, עצור מאז התאונה ביום רביעי במשטרה.

בבית המשפט טען נציג לשכת התנועה במרחב השרון כי הנהג בילה ביום רביעי בפאב. סמוך ל־2 אחר חצות, כק"מ צפונית לצומת רעננה־כפר סבא, פגע ברון קנדל (16) מכפר סבא.

הנער, שנתקע ללא דלק בקטנועו, נגרר על־ידי חברו חיים שאול, כשלפתע הגיחה מכונית החשוד, פגעה לבנות בקטנוע ופצעה קל את שאול.

בבדיקות שערכה המשטרה נמצא אלכוהול בדמו של הנהג.

שני חשודים בסיוע לאסיר נמלט שוחררו בערבות

(ע). מחמוד סעיד אלדין דביראת (18) מכפר סכנין ותאסן קאסם אבו ג'אבל (26) מחיפה הובאו שלשום לבית משפט השלום בחיפה כחשודים במתן מחסה לאסיר נמלט. הם שוחררו בערבות.

באיכוח המשטרה טען כי השניים נתנו מחסה בביתם במורד הליסה בחיפה לאסיר עומר גראבה, שנמלט בשבוע שעבר מכלא עתלית ונתפס ימים מספר לאחר מכן בביתם של השניים, לאחר מאבק ומרדף בדירות אוהרה באותה.

השופט ראובן בן־חורין הורה לשחרר כל אחד משני החשודים בערבות של 3,000 ש"ח.

שוטר בדימוס חשוד בקבלת שוחד בתפקידו כמתנדב

(ע). איש משטרה בדימוס, שעבד בהתנדבות כרכז ענף התנועה במרחב השפלה במשטרת רחובות, נעצר על־ידי חבריו למקצוע כחשוד שקיבל שוחד.

הגימלאי בן ה־52 חשוד שיצר קשר עם אנשים שנגדם הוגשו דו"חות תנועה והציע להם לבטל את הדו"חות תמורת תשלום.

במסגרת החקירה, נעצר אדם נוסף, בן 31 מאוהרה, החשוד שהפנה לקוחות לשוטר הגימלאי.

נגנב בקבוק של רעל קטלני

(ע). בקבוק שהכיל רעל קטלני נגנב מלשכה במכבית וזמה בבאר שבע.

אלמונים פרצו שלשום בבוקר למכבית משק "דום כרמל" שנמצאת ליד הגשר במרכז המסחרי של שכונה ה' להדברה בבאר שבע וגנבו מתוכה, בין היתר, גם בקבוק שהכיל רעל קטלני.

בקבוק הרעל הוא שקוף, מכיל כתווי לייבל הוגר רעיל ומסומן במספר 1081.

משק חופשי

ראה עמוד 5

ביקור החסידה אצל עוזניית הנגב

לאחר מאמצים מרובים שנמשכו שנים בקע גוזל של עוזניית הנגב – העוף הגדול ביותר בישראל. המבצר על פני הבתרת – במרכזו הקנרי להאולוגיה אקולוגית של אוניברסיטת תל אביב. הבקעה היא בשורה לחובבי טבע רבים בארץ ובעולם שכן עד כה בשלו המאמצים להבקעת גוזל ממין זה בתנאי שבי. הביצה הוטלה לפני כחצי שנה. צילום: עמיקם שוב

הוסר צו איסור פרסום על מותו של אסיר בכלא דמון

שב"ס מסר למשפחה כי אסיר תלה עצמו למוות; המשטרה חושדת שנרצח

מאת נורית בהנא, כתבת "הארץ" בחיפה

צו איסור פרסום על רציחתו של חסן מוחיד בן עלי (31) מנצרת, ב־13.9 בכלא דאמון, בוטל שלשום בבית משפט השלום בחיפה. השופט ראובן בן חורין האריך שלשום את מעצרו של של יצחק הרבון (29) מחי־פה, החשוד ברצח בן עלי בתא המין.

"על־פי חומר הראיות, חנק החשוד את הקורבן בכלא וגרם בכך למותו", כתב השופט בהחלטה להארכת המע־צר. החשוד טען בבית המשפט כי הוא משתף פעולה עם המשטרה.

יום הרצח היה היום השני לשהותו של בן־עלי בכלא, לאחר שהוחל בר־יצוי עונש מאסר לשלושה חודשים על עבירות סמים. בשעות אחר הצהריים של יום הרצח הוא נמצא ללא רוח חיים והובא לבית חולים. שירות בתי הסוהר הודיע למשטרה שהוא נמצא תלוי, וכנראה מדובר במעשה התאבדות.

חוקרי משטרת חיפה, בראשות רב־פקד יצחק טיילר, הגיעו לבית הסוהר. בכלא דמון דיווח סוהר, שהיה אחראי על תא המין, כי ביום הרצח פנה אליו החשוד הרבון בבקשה לעבור לתא אחר, מכיוון שבתא, אותו חלק עם עוד ארבעה עצירים, השירותים לא פעלו. הסוהר נענה לבקשתו. כ־15 דקות לאחר המעבר נמצא בן־עלי תלוי מחוץ לתא, והוא הובל ללא רוח חיים לבית החולים כרמל.

בשלב ראשוני של גביית העדויות נמצאו סתירות רבות, במיוחד לגבי השאלה אם התא שבו שהה העצור היה נעול.

חוקרי המשטרה החליטו לבדוק אם אמנם היתה זו התאבדות, כפי שדיווח שירות בתי הסוהר, ולכן הוטל איסור פרסום על המקרה. לפי הר־איות שאספו החוקרים, הרבון חשוד ברצח קורבנו על רקע שליטה בשוק הסמים.

הסוהר שאישר את מעברו של הרבון לתא אחר, תושב ירכא, חשוד בעבירות רשלנות, בכך שהותיר את התאים פתוחים. המשטרה חוששת כי הסוהר שיתף פעולה עם הרוצח, כאשר העיד כי בן־עלי התאבד, מחשש שיואשם ברשלנות.

דוברת משטרת מחוז חיפה אמרה כי החקירה בפרשה נמצאת בשלבים מתקדמים. עוד אמרה כי שירות בתי הסוהר סייע רבות לחקירת המשטרה בעזרת חקירה פנימית של אנשיו.

שני תושבי ג'בליה מואשמים ברצח פרוצה בגלל 400 ש' חוב לקוקאין

(ע). "הנאשמים, בהיותם בפרדס, היכו בשושנה כהן בעוצמה קשה בכל חלקי גופה, ודרכו עליה, מעכו אותה, וגרמו לשברים באזור הגול־גולת והצלעות ולחתכים רבים בכל חלקי גופה השונים, ועל־ידי כך גרמו למותה". כך נכתב בכתב האישום שהוגש שלשום לבית המשפט המחוזי בתל אביב נגד ג'לאל דאפי (28) ופכרי עבד'ל רחמן (26) ממחנה הפלי־טים ג'בליה ברצועת עזה.

לטענת התביעה, מכר ג'לאל דאפי סם מסוג קוקאין לנשים שעסקו בזנות בפרדסים סמוך לכביש יבנה־תל אביב־פלמחים. בין לקוחותיו היתה שושנה כהן, שעקב קניותיה נשארה חייבת לנאשם כ־400 ש"ח. הנאש־מים עליה פעמים רבות שיגרום למו־תה, אם לא תפרע את חובה, ואף אמר פעמים רבות לחברותיה שעסקו בזנות כי יהרוג אותה בשל החוב.

על־פי כתב האישום, ביום נסעו הנאשמים יחד עם עזיז דאפי (עד המ־דינה, אחיו של הנאשם פכרי עבדל רחמן) כדי למצוא את שושנה כהן. השלושה מצאו אותה כשהיא מסתובבת ליד תחנת האוטובוס בצומת פלמחים.

לטענת התביעה, ג'לאל דאפי שי־כנע אותה לעלות למכונית והיא התיישבה במושב האחורי. בהגיעם לאזור הפרדסים, נסעו בכתב האי־שום, סמוך לדרך המובילה לכפר גבירול, ירד עזיז מהמכונית כדי לשמור את האזור. הנאשמים נכנסו עם כהן לתוך עומק הפרדס ושם רצחו אותה.

900 שתילים נעקרו מפרדס ליד נס ציונה

3 נסיונות פיגוע

(ע). בשלושה נסיונות פיגוע בסוף השבוע לא נפגע איש, אך נגרם אחד נזק לרכוש.

בטרמפיאדה בצומת בנות ליד גדרה התפוצץ מטען חבלה קטן. גם בטרמפיאדה בצומת בנות, ליד החוד בה הטכנולוגית, התפוצץ מטען חבלה קטן. בשני המקרים לא נפגע איש ולא נגרם נזק. כוחות המשטרה סרקו את השטח.

במקרה האחר נמצא רימון ממולכד ביבנה. נצרת הרימון היתה שלופה כמעט לגמרי, והיתה קשורה לחבל רק באורך של כ־20 מטר, קבוע ביותר. אדם שהיה פוגע ברגלו בחבל, היה גורם לשחרור הנצרה ולהתפוצצות הרימון.

אלמוני שעבר במקום משך את החבל והשליך את הרימון שלא התפוצץ. חבלני המשטרה נטרלו את המטען.

במקרה נוסף של פיגוע על רקע לאומני, נעקרו 900 שתילי עצי הדר בפרדס צעיר, בין ראשון לציון לבין נס ציונה.

עדים לתאונה ניסו לעצור מכונית שפגעה בשתי ילדות בתאונת פגע וברח

מאת ראובן שפירא, כתב "הארץ"

דרמה התרחשה אתמול בצהריים לעיני צופים רבים ברחוב יפת במרכז יפו. מכונית "אוטוביאנקי" שכורה, שנהגה במהירות, פגעה בעוצמה בשתי ילדות שחצו את הכביש ופצעה אותן. נהג המכונית הפוגעת המשיך בנסיעה מהירה ונמלט מהמקום.

כאשר אחדים מעדי הראיה לתאונה מנסים לעצור את הנהג הבורח. אחד מהם, סלומון משראווי, מי שהיה ידוע ביפו כ"מודיע המשטרתי", אף נתלה על המכונית וניסה לעצור אותה ללא הצלחה.

התקרית אירעה בשעה 2.00 לערך ברחוב יפת 93. מכונית ה"או־טוביאנקי" נסעה מצפון לדרום, לעבר בת ים. הנהג שנסע בצורה פרועה במהירות, התעלם משיירת מכוניות שעצרה כדי לאפשר לשלוש ילדות לחצות את הכביש. הוא עקף את השיירה ופגע בשתיים מהילדות שהועפו והוטלו בחוזקה לכביש. הנהג המשיך בנסיעה מהירה.

משראווי, שעמד בקרבת מקום התבונן בתרחיש, ניסה לעצור את המכונית הדוהרת יחד עם עוד כמה עדי ראיה. הוא נתלה על הדלת של הנהג, ולדבריו ניסה לגרום לו לעצור על ידי לפיתתו והוצאת המפתח ממתג ההצתה.

אך הנהג הגביר מהירות ולאחר מרחק קצר הטיל משראווי לכביש. תוך כדי הנסיעה המהירה פגעה המכונית ה"אוטוביאנקי" במכונית פיאט סמה ונעה. לאחר מרחק כה נטש הנהג את המכונית ונמלט. המשטרה החלה בחיפושים אחריו, אך עד אמש לא נעצר איש. תיאורו של הנהג נמסר למשטרה.

נפתחה עונת תיירות החורף באילת

מאת איתן רבין

עונת תיירות החורף נפתחה בסוף השבוע באילת בנחיתתו שלשום של מטוס "אל על" שהגיע ממדריד.

לקי שבס, מנכ"ל עמותת גורמי התיירות באילת, מסר כי בטיסה הראשונה בעונה זו, הגיעו 110 תיירים.

ערך את העמוד: ישראל עמרני

טיירו"איי הפעילה מטוסים ריקים בין ישראל למצרים

מאת זהר בלומנקרנץ, כתב "הארץ" לענייני תעופה

חברת התעופה טיירו"איי השלימה היערכות מבצעית מיוחדת, במהלכה הפעילה בחודשים האחרונים קו טיסה ללא נוסעים בין ישראל למצרים ובחזרה של מטוסיה בדרכם לארה"ב. מנכ"ל החברה מר סילברמן חזר בסוף השבוע מארה"ב לישראל, לאחר שדיווח שם להנהלה על תוצאות הזיכיות ביותר בתנועת הנוסעים של החברה בעונת הקיץ והסתו האחרונים בקו בין ישראל לארה"ב.

המדובר בהפעלתם של מטוסים ללא נוסעים אשר היו מגיעים ריקים מקהיר לנתב"ג לאחר שנחתו מלאים במצרים. בישראל היו עולים נוסעים אחרים והמטוסים היו ממריאים בדרכם לארה"ב. לעתים היתה מתבצעת התנועה בכיוון ההפוך. מטוסי החברה היו מגיעים עם נוסעים ארצה ומכאן היו ממשיכים ריקים בדרכם למצרים, כדי לאסוף מכם נוסעים לארה"ב דרך אירופה. הסדר מבצעי ביותר זה של החברה הפעיל דרך קבע במשך ימים בשבוע.

בתשובה לשאלת כתב "הארץ" אמר אמס סילברמן כי הפעלת קו התעופה ללא נוסעים נועדה לענות על צרכיה המבצעיים של חברת התעופה בחודשי הקיץ ובימי הסתיו האחרונים. לדבריו, ענתה העונה מעל המצופה על ציפיות חברת התעופה לגבי תנועת התיירות לישראל השנה.

אח שהותקף על־ידי חולה נפש בטלביה תובע פיצויים מקופ"ח

(ע). אח שעבד בבית החולים לחולי נפש טלביה בירושלים ונפגע בעת שהותקף על־ידי חולה, תובע מקופת החולים של ההסתדרות פיצויים בגובה כ־30 אלף שקלים.

את תביעתו הגיש האח בסוף השבוע לבית המשפט המחוזי בירושלים. טרם הוגש כתב הגנה.

הוא טוען כי בספטמבר 86' נכנס לבן שבאחת המחלקות, שבו ישבו רוב החולים שהיו במחלקה הפתוחה. לפתע התנפל עליו אחד החולים וניסה לחנוק אותו מאחור. במאבק הוא נפל על הרצפה ונפגע קשה מאוד בגבו.

לאחר הפגיעה, טוען האח, הוא נאלץ להיות מרותק למיטה במשך שלושה חודשים, ואחר כך נקבעה לו נכות של 25%. הוא נאלץ לצאת לגימלאות ואינו מסוגל לעבוד עוד במקצועו.

בכתב התביעה נאמר כי הנהלת קופת החולים אשמה בכך שלא דאגה להעביר את החולה התוקף, שניסה לחנוק חולים ואנשי צוות גם בעבר, למחלקה סגורה, כדי להגן על בטחון העובדים.

מדינת ישראל
משרד האנרגיה והתשתית
מינהל הדלק

צו בדבר עדכון מחירים מירביים למוצרי נפט – (מס' 5)

[illegible]

שמעון בלבוע
מנכ"ל מינהל הדלק

בכירים בעיריית חיפה מאוכזבים מהפקת הפסטיבל בעיר

כרטיסי קולנוע לפסטיבל חיפה נמכרו ב־50% יותר – למרות הסבסוד הכבד

מאת נורית בהנא

חוגים בכירים בעיריית חיפה מאוכזבים מאופן הפקת פסטיבל הסרטים הבין־לאומי שנערך שלשום בעיר. חברים בהנהלת האגודה לקידום אמנות הקולנוע בחיפה – הגוף שיזם את הפסטיבל – שוקלים לעכב את תשלום האחרון – 41 אלף שקל – למפיק, אילן בושרי מתל אביב, עבור הפקת הפסטיבל, עד שיציג חשבונות וקבלות.

עו"ד ישעיה הנדרוב, יו"ר הגוף הציבורי האחראי על הפסטיבל, אמר עם זאת, כי המפיק עשה את כל שביכולתו בזמן הקצר שעמד לרשותו. אתמול אי אפשר היה להשיג את תגובתו של אילן בושרי לטענות.

בישיבת הסיכום של חברי הנהלת האגודה, שתתקיים בתוך שבועיים, תיבדק רשימת המוזמנים לפסטיבל, פירוט התלונות שבהם שוד והטבות שניתנו להם. כך הוחלט על־פי דרישת חברי ההנהלה, הטוענים כי לא כל המוזמנים לפסטיבל היו זכאים לכך.

גורם בכיר טען כי השנה הוחלט לצמצם את ההכנסות של אנשי ציבור העוסקים חיפאים לחלק הזמנות לפסטיבל, לאחר שהתגלה, כי בשנה שעברה הם חילקו עשרות כרטיסים שלמים חינם, בהיקף גדול. במקרה אחר נודע להנהלת הפסטיבל, כי בן משפחה של אישיות ציבורית חיפאית הפיץ כרטיסים חינם בקרב חבריו, והתגאה בכך ברייש גלי. לדברי אותו מקור, השנה לא חולקו כרטיסי חינם בהיקף נרחב, אך יש לבדוק את הפרעה שאותם – מתכונים המקורבים למפיק מתל אביב – נתנו מכך במקומם.

עיקר התלונות כלפי ארגון הפסטיבל נוגע למחירם הגבוה של כרטיסי הקולנוע – 12 ש"ח לכרטיס, לעומת 8 ש"ח לכרטיס רגיל, למרות הסבסוד הגבוה של הפסטיבל. "האם עתה יתגאו המארגנים בהצלחה הכלכלית של הפסטיבל בשל ההעלאה המוגזמת של מחירי הכרטיסים?", שאל אחד מחברי ההנהלה.

כמו כן מועלית ביקורת נגד החלפת סרטים בכרטיסים אחרים, שתתקים מאיכות ירודה שנקרעו באמצע הקרנתם והטעיית צופים בהבטחות שווא.

צופה שפנה ל"הארץ" סיפר, שרכש כרטיסים במשרד כרטיסים בירושלים, שם הובטח לו שמקומו יסומן. כשפנה בבקשה לבצע הבטחה זו, הוא הופנה למשרד בתל אביב, ושם הפנו אותו למשרדי הפסטיבל בחיפה. כשפנה למשרד בחיפה, נאמר לו שאין כלל מקום עבורו.

תלונות נוספות מתייחסות לאי־סדר בקופות. מאז פרסום ידיעה על־כך ביום ה', זורמות תלונות נוספות.

בירור של "הארץ" מעלה, כי קיימת תמימות דעים בקרב חברי הנהלת הפסטיבל, שהגורם לכישלון הארגוני של הפסטיבל השנה הוא האיחור בהכנתו. למעשה, רק חודשים וחצי־שלושה לפני תחילת הפסטיבל החל בעבודות ההכנה הממשיות. לדברי מקורות בהנהלה, ההחלטות התקבלו תחת לחץ של זמן.

נודע כי בארבעת ימי הפסטיבל לא הוצא כל הסכום – 847 אלף ש"ח – שהוקצב עבורו. בבקר העירייה יודיעו עתה לבדוק את ארגון הפסטיבל לקראת הפקת לקורים לפסטיבל הבא. "הפעם נתחיל בעבודה על הפסטיבל מיד עתה", אמר אחד המארגנים.

תקלות בקו המחשב

עו"ד ישעיהו הנדרוב, יו"ר הנהלת האגודה לקידום אמנות בקולנוע בחיפה, הכחיש אמש כי גוראל הורה שלא לשלם את שכר המפיק.

באשר לתלונות הצופה בענין אי־סימון מקומו בכרטיסים שרכש, והיותו בטענה שאין מקום בהקרנה עבורה רכש כרטיסים, ענה הנדרוב שקשיים בדיבור קו גל"ן של "בזק" למחשב הפסטיבל גרם לבעיות בסימון מקומות. רק ביום השני, כש"בזק" התקינה את הקו ניתן היה לנהל תקשורת בין המחשבים ולסמן מקומות שנרכשו מחוץ לעיר.

"אם יתברר שהיו עודפי תקציב, נחזיר אותם לעירייה", אמר הנדרוב בתשובה לשאלה מה ייעשה בכספי התקציב שלא נוצלו.

בסך הכל נרכשו 27 אלף כרטיסים לפסטיבל, מתוכם הוענקו 2,700 כהזמנות לאורחים, למבקרי קולנוע ולמפיקים. 8,000 כרטיסים לא נמכרו.

מלא לוטו

עד יום ה'

לרגל חג שמחת תורה
הגרלת הלוטו 40/88
תתקיים ביום ה' כ"ה בתשרי תשמ"ט
6.10.1988
בברכת חג שמח.

של מבשל הפים

משרד הבריאות
קו פתוח
על
מחלת הפוליו

מומחים יענו לשאלות הציבור בכל הקשור למחלת הפוליו:
פרופ' אברהם מורג – יו"ר הועדה למחלות זיהומיות וחיסונים, משרד הבריאות.
ד"ר צבי בן־ישי – מומחה לוירולוגיה, סגן מנהל ביה"ח רמב"ם.
ד"ר עדנה בן־פורת – מנהלת המעבדה לוירולוגיה, ביה"ח רמב"ם.
ד"ר מיכאל דן – מנהל היח' למחלות זיהומיות, ביה"ח וולפסון.
ד"ר חיים גריכטר – בדימוס, מנהל המעבדות המרכזיות של משרד הבריאות.
פרופ' שמעון וינטר – מנהל היח' לבריאות הילד – בריאות הציבור, משרד הבריאות.
ד"ר תיאודור טולצ'ינסקי – מנהל השרות לרפואה מונעת, משרד הבריאות.

ביום ג' 4.10.88 בין השעות 15.00-19.00
בטלפונים:
02/692590 02/692594
02/692593 02/692595
02/692597

260+260=260!

משבועון גלובס זו אינה טעות

חתום על גלובס השבועון הכלכלי של ישראל, במחיר – 260 ש"ח לשנה, וקבל כרטיס בשווי כ־260 ש"ח לאירוע היוקרה של השנה!

הפילהרמונית במצדה

13 באוקטובר 1988 בשעה 20:30

מספר הכרטיסים מוגבל – כל הקודם זוכה
לפרטים לפנות: מנויים טלפון: 218267, 218271, 03-253211

הוארך מעצר החשודים בשריפת הצריף ב־10 ימים נוספים

שלושה מ־5 חשודי אור יהודה דחו הצעה להיות עדי מדינה

סניגוריהם: מוכיח שהם חפים מפשע; המשטרה: מוכיח ההיפך

(ע). בידי המשטרה מצויה עדות של [illegible], הטוען כי אורי ראלי ואליאס בסה, שניים מחמשת עצורי פרשת הצריף באור יהודה שבה נשרפו שלושה פועלים ערבים, התוודו בפניו כי הם שהציתו את הצריף. כך עולה מדברים שנשמעו בדיון שנערך בסוף השבוע בבית משפט השלום בתל אביב, בבקשת המשטרה להאריך את מעצרם של חמשת החשודים.

התובע גילה עוד כי לאליאס בסה הציעו לשמש עד מדינה, בתנאי שיאפשרו לו להיפגש עם אשתו, אולם כשהוצעו הפגישות המבוקשות עם אשתו, הוא חזר בו מהסכמתו.

בדיון בבקשה לעצור את החשודים – בסה, אפלו, אורי ראלי, אליאס בסה ויוסי דלאל – הוברר כי המשטרה סבורה שלאורי ראלי היה תפקיד מרכזי בפרשה. כך עולה מעדותו של בסה, שסיפר, לטענת המשטרה, כי ראה את הנאשמים שורפים את הצריף.

בהתייחסו לטענתם של בסה, כוכא והלל שהם שהו בשעת האירוע בבריכת השחייה באור יהודה, הקטע התובע כי בידי המשטרה עדות של אחד מעובדי הבריכה, המספר כי הבחין בשלושה שעזבו את המקום כרבע שעה לפני הזמן שבו נשרף הצריף.

סניגורו של בסה אישר כי המשטרה הציעה לו לשמש עד מדינה, ובסירובו לקבל את ההצעה ניתן להסיק כי אם אכן היה מעורב בפרשת ההצתה, הוא היה מסכים להצעה.

סניגורו של כוכא קבל על כך שהמשטרה הפעילה לחץ על מרשו כדי שישמש עד מדינה, אך לגרסתו שהיה באפשרותו להיענות להצעה ולהציל בכך את עורו – לא עשה כן והמשיך לטעון כי הוא חף מפשע. הסניגור העלה סברה לפיה שלושת הערבים שנשרפו בצריף היו אחראים באופן ישיר להצתת הצריף, עקב רשלנותם בטיפול בפרימוס שנמצא במקום.

סניגורו של אורי ראלי טען כי המשטרה מתבססת על עדות יחידה של עבריין, "שנזכר להופיע לאחר זמן רב מיום האירוע והחליט לספר כל מיני דברים, מבלי שנשאל. מדוע נזכר רק עתה?" הקשה הפרקליט.

סניגורו של דלאל גילה כי המשטרה הציעה גם למרשו לשמש עד מדינה אך הוא סירב.

השופט יצחק בראון הורה לעצור את חמשת החשודים ל־10 ימים. בהחלטתו הדגיש השופט כי יש חשד סביר למעורבות החשודים ברצח, ולמרות היותם עצורים תקופה ארוכה יש לאפשר למשטרה להמשיך בחקירותיה, שעד עתה עשתה את המקסימום שאפשר היה לעשותו.

5 שוטרי מג"ב ונהג נפצעו בסריקה אחרי מכונית של האחים אלפרון

האחים דוד וזלמן חשודים שנטפלו לנערה בפאב והיכו את שני אחיה

מאת ראובן שפירא
סופר "הארץ"

משטרת תל אביב מחפשת את דוד וזלמן אלפרון מגבעת שמואל, החשודים כי אור ליום אתמול השתתפו בתגרה רבת־משתתפים שבה הוכו ונחבלו קשה שני אחים, בני משפחת פרץ מגבעתיים. לפי העדויות שבידי המשטרה, השתתף דוד אלפרון בתגרה בפאב "מאמא קוקה" ליד בורסת היהלומים ברמת גן ואחיו זלמן סייע לו להימלט מהמקום.

ג'יפ של משמר הגבול, שהשתתף בסריקות אחרי מכונית האלפרונים, התנגש בצומת הרחובות ביאליק־אבא הלל ברמת גן במכונית מרגם קורסינה. נהגה נפצע, ונפצעו קל חמישה שוטרי משמר הגבול. מכונית האלפרונים חמקה.

מחקירת המשטרה התברר כי התגרה ב"מאמא קוקה" החלה לאחר שצעירה בת 21, שהגיעה עם שני אחיה למקום, התלוננה כי דוד אלפרון נטפל אליה, הציק לה וניסה לגעת בה. אחיה של הצעירה, אלי פרץ (23), פנה לאלפרון ודרש ממנו שיניח לאחותו.

עלפי עדויות שאספה המשטרה, בעקבות הוויכוח התנפל דוד אלפרון על אלי פרץ יחד עם צעירים נוספים שהיו במקום. הם היכו את פרץ מכות נמרצות בכל חלקי גופו, בעיקר בראשו, באגרופים ובבקבוקים. אחיו משה פרץ (24), שחש לעזור לו, הוכה אף הוא. השניים נזקקו לטיפול רפואי.

חיסון פוליו נוסח צה"ל

חיילות צה"ל מבסיס במרכז הארץ בולעות חיסון נגד מחלת הפוליו. בשל טעמו המריר של החיסון, הוא ניתן על פרוסת לחם במקום לטפטף על הלשון. כדי להפחית את החרדה ממחלת הפוליו, פתח משרד הבריאות קו טלפון למסירת מידע לציבור: 03־5131500. בנוסף לכך יקיים המשרד מוקדים פתוחים, וצוות של שבעה רופאים במשרד הבריאות בירושלים ישיב לשאלות הציבור.
מאת עדנה ארידור; צילום: עודי קרן

2 הרוגים, 9 פצועים בתאונות סוף השבוע

מאת נורית כהנא
וזהר בלומנקרנץ
סופרי "הארץ"

בתאונות בסוף השבוע נהרגו שני בני אדם ושלושה נפצעו בשלוש תאונות. חמישה שוטרי מג"ב והנהג נפצעו בתאונה אחרת ברמת־גן (ראה ידיעה נפרדת).

משאית מרגם סקניה, נהוגה בידי בוריס וזרוז (32) מכרמיאל פגעה למוות בהולך רגל, מוסטפה מחמוד טיטי (25) מהכפר בענה. המשאית נסעה בכביש היורד בתוך הכפר דיר אל אסד. נהגה הבחין במשאית אחרת שחנתה במרכז הכביש, עקב תקלה. נהג הסקניה סטה שמאלה ופגע בטיטי שנהרג במקום. המשאית המשיכה להתדרדר והתהפכה. נהגה נפצע קל.

תייר מארה"ב נהרג שלשום אחר חצות בתאונה ליד בית־עובד. התייר, הווארד הרומב (24), נסע במכונית שהיתה נהוגה בידי צעיר אמריקאי אחר, משה נגר. הוא ניסה לעקוף מכונית, ומכוניתו התנגשה בעמוד. הנהג נגר נפצע; הרומב, שישב לידו, נהרג.

רס"ל במשטרת נתב"ג נפצע בסוף השבוע באורח בינוני כאשר רכב אזרחי לא עצר במחסום. רשיונו של נהג המכונית הפרטית, צעיר (28) תושב בני ברק, נשלל ממנו זמנית והוא שוחרר בערבות. השוטר אושפז בבית החולים "אסף הרופא" בצריפין כשהוא סובל משבר פתוח ברגלו, חבלות ופגיעה בראש.

פדיון מיניבוס בקווים 4 ו־5 בתל־אביב – 500 ש"ח ביום

כך עולה מתביעה שהגיש ארגון מוניות

(ע). הפדיון הממוצע של מונית שירות (מיניבוס) בקווים 5 ו־4 בתל אביב הוא 500 ש"ח ליום עבודה. כך עולה מתביעה שהגיש ארגון מוניות תל אביב בקווים אלה לבית המשפט המחוזי בתל אביב.

הארגון ביקש להוציא צו מניעה נגד חבר הארגון לשעבר, המפעיל בקווים אלה את מוניתו ללא הסכמת ארגון המוניות וללא היתר, לטענתם, ממשרד התחבורה.

בארכות הארגון טוען בעתירה כי מה־22 בספטמבר עשה חבר הארגון לשעבר חיים כהן־יוסיפוב דין לעצמו, הכריז על עצמו כחבר בארגון, והחל להפעיל מונית שירות (מיניבוס) בקו המיוחד לחברי הארגון, ללא היתר ממשרד התחבורה ומעיריית תל אביב. "מעשיו של הנתבע פוגעים בהכנסות התובעת ובפרנסת החברים בה", נאמר בתביעה.

בבקשה לצו מניעה, שיאסור על כהן להפעיל את מוניתו, נטען כי נזקים של נהגי המוניות המאוגדים, כתוצאה מפעילותו של הנתבע, מגיעים לכ־500 ש"ח ליום, שהוא פדיון ממוצע של מונית ליום עבודה.

"צו המניעה נחוץ כדי לשמור על זכויות הארגון והחברים בו ולמנוע קיפוח פרנסתם", נטען בבקשה.

המועד לדיון בבקשה במעמד שני הצדדים נקבע ל־23 לאוקטובר. טרם הוגש כתב הגנה.

רעיון בעיריית ת"א: רחוב נווה שאנן יהפוך למדרחוב

מאת חיים הנדוורקר
סופר "הארץ"

בעיריית תל אביב התגבש רעיון להפוך את רחוב נווה שאנן בעיר למדרחוב. עלפי הרעיון, יחל מדרחוב נווה שאנן בתחנה המרכזית הישנה ויסתיים בתחנה המרכזית החדשה.

בקרוב תחל עבודת התכנון של הפרוייקט. עלפי הערכה, תימשך עבודה זו כשנה וחצי ולאחריה יחל ביצוע הפרוייקט.

בכירים בעיריית תל אביב מסרו כי העבודות עשויות להסתיים בתוך כשלוש שנים, אך הדבר תלוי במצבה הכספי של העירייה בשנים הקרובות.

בעיריית תל אביב לא מוציאים מכלל אפשרות שרחוב נווה שאנן ימשיך לשמור על אופיו כרחוב חנויות הנעליים של העיר גם במתכונתו החדשה.

תכנית מיוחדת - בלעדית לבנק המזרחי
איך אתה מעדיף להרוויח?

לפודי המניות הבנקאיות ולציבור הרחב

בנק המזרחי מציע עכשיו את חבילת האפשרויות הטובה ביותר לפודי המניות הבנקאיות ולציבור הרחב.
גם אם אינך לקוח של בנק המזרחי בוא לבחור באחד או יותר ממסלולי ההשקעה הבאים ששופרו במיוחד לקראת פדיון המניות.
בכל אחד מהמסלולים אתה יכול רק להרוויח ולהנות מהטבות חד פעמיות, בלעדיות ומיוחדות.
אז איך אתה מעדיף להרוויח?

חסכון "צמד תשואה מדד"

ריבית גבוהה ביותר. אפשרות לשבירה אחרי 4 חודשים בריבית פריים ממוצעת.
בחסכון לשנתיים — ריבית של 5% לשנה + הצמדה למדד.
בחסכון ל־3 שנים — ריבית של 5.25% לשנה + הצמדה למדד.
בכל מקרה, תוכל לצאת מהתוכנית כבר בתום 4 חודשי חסכון ולהרוויח את ריבית הפריים הממוצעת.

חסכון "צמד דולר מדד"

בכל מקרה אתה מרוויח ובתנאים הטובים ביותר.
תכנית חסכון ל־3, 4.5 או 6 שנים המבטיחה לך את התשואה הגבוהה מבין האפשרויות הבאות: 1. הצמדה לדולר + ריבית בנק ישראל + תוספת ריבית מיוחדת של 1.65% לשנה (שהייך למעלה מ־8% כיום).
2. הצמדה למדד + ריבית של 2% לשנה לתקופה של 3 ו־4.5 שנים.
הצמדה למדד + ריבית של 3% לשנה לתקופה של 6 שנים.

קופות גמל

1/2% מענק חד־פעמי למפקידים בחודש אוקטובר. הפקדת ביניים לפק"מ עם ריבית גבוהה ביותר של פריים + 4% שנתי.
כל הפקדה באוקטובר תזכה אותך במענק חד פעמי של 1/2%.
אם כבר הפקדת את מלוא הסכום המותר בקופות גמל בשנה זו, ואתה מעוניין להפקיד סכום נוסף בשנת המס הבאה (2/1/89), תהנה מהפקדת ביניים לפק"מ בריבית שיא של פריים + 4% שנתי.

קרנות נאמנות

הטבה מיוחדת — רכישה במחיר יסודי ללא שיעור הוספה.
כל קרנות הנאמנות של בנק המזרחי, המצטיינות בריווחיות גבוהה ביותר, מוצעות לך עכשיו במחיר יסודי ללא כל שיעור הוספה.

* נכון ליום הפרסום.

תכל'ס בנק המזרחי

פוגל לוין בורוש

רופאי קופ"ח משביתים בתי־החולים אחרי החג; המעבדות בעיצומים

(ע). כל בתי החולים של קופת חולים ישבתו מחרתיים, לאחר החג, ל־24 שעות. מרפאות החוץ יהיו סגורות ובמחלקות האשפוז יעבדו רק רופאים תורניים, רק ניתוחי חירום יבוצעו. כך הודיע בסוף השבוע ארגון רופאי קופת חולים.

רופאי קופת חולים מתכוונים להשבית את בתי החולים גם להשבתות ארוכות יותר, עד שיימצא פתרון למשבר המשקי את בתי החולים ועד שתוסדר העלאת משכורת שכיר, כפי שגובש עם הרופאים לפני שנה.

ביום רביעי בבוקר אמורים נציגי הרופאים להיפגש עם מנכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר. הרופאים ציינו כי הם מקווים שקיסר יתן גיבוי להסכמים עם הרופאים והעובדים הפרהרפואיים, כדי שניתן יהיה לממש את ההסכם.

נמשך המשבר במעבדות הרפואיות

מנכ"לית ההסתדרות המיקרוביולוגית הודיעה בסוף השבוע [illegible] שרות הבריאות, עקב המשבר [illegible] עובדי המעבדות בשירות הממשלתי.

– 2,000 עובדי המעבדות [illegible] בשבוע שעבר לנקוט [illegible] בכל בתי החולים הממשלתיים, לרבות המעבדה לנגיפים במרכז שיבא בתל השומר, העסוקה בימים אלה בבדיקת נגיפי הפוליו.

מנכ"ל ההסתדרות המיקרוביולוגית אשר גולדשלגר מסר בסוף השבוע כי אם לא תחול התקדמות של ממש לאחר החג בפגישות עם שרות הבריאות, עלול הדבר לגרום להתדרדרות קשה במצב עובדי המעבדות בבתי החולים הממשלתיים.

הוא ציין כי עד כה לא נפתרו בעיות של שחיקת השכר והתוספת למקצוע המקצועי של עובדי המעבדות. אם לא תהיה, אמר, ימשיכו עובדי המעבדות בעיצומים.

ועד שדות התעופה מאיים בצעדים אם ימונה עוזר של קורפו לתפקיד

העובדים: קלוד מלכה אמור להתמנות לעוזר יו"ר הרשות – ללא מכרז

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תעופה

עובדי רשות שדות התעופה מתנגדים למינויו של עוזר שר התחבורה קלוד מלכה לתפקיד עוזר ליו"ר מועצת המנהלים של הרשות. במברק ששיגר הוועד בסוף השבוע לשר התחבורה חיים קורפו התריעו נציגי העובדים מפני נקיטת צעדים למניעת המינוי.

התפקיד מולא עד היום על־ידי מזכיר מועצת המנהלים. עם מינויו לפני כחודש של המזכיר הקבוע משה פרץ לעמוד בראש עיריית רמלה עד להתמודדות בבחירות המקומיות, התמנה לתפקיד באופן זמני. מנכ"ל רשות שדות התעופה צבי גבגאור מינה למלא־מקום העוזר את עוזי שיש, ששימש מנהל נמל התעופה אילת ונכנס בשבוע שעבר לתפקיד.

עתה נודע כי בהמלצת שר התחבורה, התמנה עוזרו קלוד מלכה לתפקיד החדש של עוזר ליו"ר מועצת המנהלים של רשות שדות התעופה.

במברק לשר טוען הוועד כי בזמן האחרון קיים העובדים להופעה של מינויים ברשות שדות התעופה תוך עקיפת הנהלים הקבועים של קבלת עובדים חדשים, המעוגנים בהסכם העבודה הקיבוצי וההסכמים הנספחים התחומים בין הרשות כמעביד לבין הארגון היציגי של העובדים. הוועד מביע את התנגדותו למינוי ומזהיר כי "יוגבר בכל דרך" למימושו.

שר התחבורה חיים קורפו אמר אמש בתגובה כי לא הוא ממנה בעלי תפקידים ברשות. לדבריו, אין הוא רואה פגם במועמדותו של מלכה לתפקיד, והוא בחירה אישית של יו"ר מועצת המנהלים אריה גרוסבארד. לדברי השר, אם יתברר כי למשרה זו צריך להיבחר במכרז, הוא יוקירים: אם לא, מועצת העובדים תהיה חופשית לאשר.

חבר מרכז המפלגה הליברלית מבקש למנוע מינוי בהסתדרות הציונית

(ע). חבר מרכז המפלגה הליברלית זהר אביזן הגיש לבית המשפט המחוזי בחיפה צו מניעה נגד מינוי יו"ר מחלקת הנוער והחלוץ בהסתדרות הציונית, עד לאחר קיום בחירות במרכז המפלגה לתפקיד זה. לטענתו, התפקיד זה שוריין לחבר המפלגה הליברלית בהנהלת ההסתדרות הציונית. טרם הוגשו כתבי תשובה.

בקשתו של אביזן מופנית נגד הסוכנות היהודית בירושלים, יו"ר הסוכנות שמחה דיניץ והמפלגה הליברלית. היא תתברר היום בפני שופט בית המשפט המחוזי בחיפה מיכה ליבנשטראוס.

אביזן, באמצעות עורך דין משה וילנקו מנתניה, טוען כי בעבר המליץ השופט ליבנשטראוס על ביטול בחירתם של נציגי המפלגה הליברלית להנהלת הסוכנות היהודית. לטענתו, בית המשפט קבע שיש לקיים בחירות, עלפי התקנון במרכז המפלגה לאיוש התפקידים ששוריינו לנציגי הליברלים בהנהלה הציונית.

בתצהיר שהגיש לבית המשפט טוען אביזן כי הגיש את מועמדותו לתפקיד יו"ר מחלקת הנוער והחלוץ בהסתדרות הציונית. באחרונה נודע לו כי צפוי מינוי של חבר אחר במפלגה, שנכשל בבחירות הפנימיות למועמדי המפלגה לכנסת הי"ב.

העותר טוען כי יש לקיים בחירות במרכז המפלגה ואין להעניק תפקיד זה כפיצוי, ללא מכרז וללא בחירות במרכז המפלגה.

בתמיכת מצרים ובהימנעות הנציגים הערביים

ד"ר רם ישי נבחר ליושב־ראש ההסתדרות הרפואית העולמית

מאת עדנה ארידור
סופרת "הארץ"

יו"ר ההסתדרות הרפואית בישראל, ד"ר רם ישי, נבחר בסוף השבוע ליו"ר ההסתדרות הרפואית העולמית באסיפה הכללית של הארגון שהתקיימה [illegible].

זו הפעם הראשונה שרופא ישראלי נבחר לעמוד בראש הגוף העולמי, המאגד 2.5 מיליון רופאים מ־120 מדינות בעולם. הבחירה היא לתקופה של שלוש שנים.

נציגי הרופאים ממצרים תמכו במועמדותו של ד"ר ישי. נציגי מדינות ערביות אחרות נמנעו.

לאחר היבחרו הבהיר ד"ר ישי כי בכוונתו לשים דגש על ניתוק מוחלט בין הרפואה לבין בעיות פוליטיות. הוא ציין כי לישראל יש ידידים רבים בקרב הרופאים ברחבי העולם, למרות הביקורת על מדיניות הממשלה בשטחים.

שיפור ניכר במצבו של קצובר

מאת נורית [illegible]
סופרת "הארץ"

שיפור ניכר חל במצבו של בני קצובר, מראשי "גוש אמונים", שנפצע קשה בתאונת דרכים בתחילת החודש שעבר בכביש חוצה שומרון, סמוך לכביש המוביל לכפר קאסם.

קצובר, ראש המועצה האזורית שומרון ומועמד התחיה לכנסת, נפצע כאשר ביקש לעקוף שיירה של כלי רכב, אך איבד את השליטה על ההגה והתנגש בכלי רכב שבא מולו. בתאונה זו נפצעו שניים מנוסעים [illegible] באורח קל.

קצובר הועבר במצב קשה ביותר לבית החולים בלינסון בפתח תקווה, שם נותח. מצבו הוגדר במשך ימים רבים כקשה ביותר. הוא אושפז ביחידה לטיפול נמרץ והונשם כל העת.

לפני מספר ימים חלה הטבה במצבו. הוא נותק ממכשירי ההנשמה והועבר לאחת המחלקות הכירורגיות בבית החולים.

קצובר אף החל ללכת. הוא מטייל במסדרונות המחלקה ואוכל בעצמו. השיפור במצבו הפתיע את רופאיו.

כתריאל כ"ץ

כתריאל כ"ץ, השגריר האחרון במוסקווה, הובא למנוחות

(ע). כתריאל כ"ץ, שגרירה האחרון של ישראל במוסקווה לפני ניתוק היחסים במלחמת ששת הימים, מזכיר הממשלה ודובר "ההגנה" לפני הקמת המדינה, נפטר אור ליום שלשום בירושלים. הלווייתו נערכה שלשום בהר המנוחות בבירה.

כתריאל כ"ץ נולד ב־1908 בלבוב שבפולין ועלה ארצה ב־1924.

עורך את העמוד: ישראל עמרני

هكذا من الاصل

מכזן מין אלאחל

חדשות חוץ

סידרת טלוויזיה בהפקת אנשי שמאל בצרפת משבחת את גנרל שארל דה גול

מוצג כמי שנלחם בנאציזם ובקולוניאליזם ● בנו של דה גול: מחברי הסרט ניסו לשכתב את ההיסטוריה מנקודת ראות של הסוציאליזם

פאריס (ע"צ). כ־20 שנה לאחר מותו עומד הגנרל שארל דה גול שוב במרכז הדיונים והוויכוחים הסוערים בצרפת, בעקבות הקרנת סידרה בטלוויזיה תחת הכותרת "דה גול או הנצח הנצחי".

תכנית הטלוויזיה, הנמשכת שש שעות, כוללת מסמכים מתקופת שלטונו של דה גול, קטעים ממסיבות עתונאים ומעדויותיהם של אנשים כגון הנרי קיסינג'ר, ריצ'ארד ניקסון, וילי בראנדט ונורדום סיהאנוק.

מחברי הסידרה הם אנשים שבעבר עם פעילי השמאל, שנאבקו נגד דה גול בשורות תנועת המחאה של מאי 1968. הסרט שהוכן משבח מאוד את הגנרל, המוצג בפני הצופים כמדינאי אמיץ הרואה את הנולד, איש שהתנגד לכניעה לגרמניה הנאצית ולחם לביטול המשטר הקולוניאלי.

כתב סוכנות הידיעות הצרפתית מציין, כי סרט תיעודי זה משקף את דעת הקהל בצרפת, שבה נהנה ה"גוליזם", שעליו נמתחה ביקורת חריפה בעבר על ידי השמאל והלק מהשמרנים, מתמיכה רחבה.

לעומת זאת האשים בנו של דה גול, האדמירל פיליפ דה גול (67), את מחברי הסרט התיעודי בנסיון "לשכתב את ההיסטוריה של הגנרל מנקודת הראות של הסוציאליסטים". עוד טוען הבן, כי הדרך שבה הוכן הסרט התיעודי נועדה לאפשר לסוציאליסטים, "שלא הפסיקו אף לרגע אחד להילחם נגד אבי", להציג את עצמם כ"יורשי הגוליזם".

רייגן מכחיש עסקה עם איראן לשחרור בני־הערובה בלבנון

הנשיא רמז שיתכן כי המו"מ מתקיים באמצעות צד שלישי

מאת כתבת "הארץ" בארה"ב

הידיעה בשבועון הישראלי "האומה" על שחרורם הקרוב של בני הערובה האמריקאים והבריטיים המוחזקים בלבנון "איננה אמת", אמר הנשיא רייגן ביום ו'. "אנו עושים כל מה שביכולתנו להשיג את שחרורם של בני הערובה במהירות", אמר, "אולם דיווח זה איננו נכון".

"האומה" מסר כי בתמורה לשחרור בני הערובה תשחרר ארה"ב חלק מהנכסים האיראניים המוקפאים בארה"ב, תספק סיוע כלכלי, תפעל לחידוש היחסים הדיפלומטיים ותחדש את מכירות הנשק לאיראן.

"מקורם של שמועות ודיווחים אלה חייב להיות באיראן, כיוון שאינם אמת", אמר הנשיא. "אנו לא מקיימים מו"מ ישיר עם איראן ולא קיימנו מו"מ כזה בכל זמן שהוא בעבר". "בוודאי שלא היה כל מגע בינינו לבין החוטפים", הוסיף.

דוברת של הנשיא, מרלין פיצווטר אמר: "אינני מכחיש שיש אנשים המדברים עם איראן בעניין בני־הערובה, אולם אין ביניהם פקידים אמריקאיים".

הנשיא רמז בכך שיתכן כי המו"מ בין ארה"ב לאיראן מתקיים באמצעות צד שלישי.

רשת הטלוויזיה אן.בי.סי. מסרה מפי מקורות באו"ם כי מיום ב' שעבר מתקיימים מגעים בין ארה"ב לאיראן בעניין גורלם של בני־הערובה, בתיווך מזכ"ל האו"ם, פרז דה קוויאר.

בראיון לרשת סי.אן.אן. סיפר כתב "האומה", גיורא שמיס, שעל פי הידיעות, המגעים האמריקאיים־איראניים מתקיימים בז'נווה, לצד שיחות השלום בין איראן לעיראק, בהשתתפות נציגים של מדינות נוספות, כמו בריטניה, למשל, שחידשה לאחרונה יחסיה הדיפלומטיים עם איראן. שמיס אמר כי בשיחות השתתפו פקידים בדרג בינוני מהצד האמריקאי ושר החוץ האיראני.

מנהיגי חמש מדינות באפריקה ידונו השבוע בבעיית אנגולה

יציעו דרכים לשים קץ למלחמת האזרחים בת 13 השנים ● כינוס הפיסגה ביוזמת דרא"פ

לוסקה (ע"ד). מנהיגים של חמש מדינות מאפריקה השחורה ייפגשו השבוע בלוסקה, בירת זאמביה, לוועידת פיסגה של יומיים, כדי לדון בדרכים לשים קץ למלחמת האזרחים בת 13 השנים באנגולה, מסר בשבת רדיו דרום אפריקה.

הרדיו הוסיף, כי ההחלטה על ועידת הפיסגה נתקבלה בשיחות בין נשיא דרום אפריקה, פ.ו. בותה, לבין נשיא זאיר, מובוטו ססה סקו, שנערכה בשבת בצפון זאיר.

מצפים כי ראשי המדינות של זאמביה, זאיר, קונגו, גאבון ואנגולה ישתתפו בוועידת הפיסגה, שתתקיים בימי חמישי ושישי הקרובים.

רדיו דרום אפריקה הוסיף, כי ניגריה, מאלי וחוף השנהב ישגרו משקיפים לוועידת הפיסגה.

דיפלומטים מסרו, כי חוף השנהב גם מנסה להסדיר פגישה בין נשיא דרום אפריקה לבין נשיא אנגולה, אדואדרו דוס סנטוס, וכן שבעה מנהיגים נוספים של אפריקה השחורה, כדי לדון במלחמת האזרחים באנגולה.

דוס סנטוס ניהל בשבת שיחות על תוכנית שלום לאנגולה עם נשיא גאבון, עומר בונגו, ונשיא קונגו, סאסו־נגסו, בגאבון.

208 איש נהרגו במהומות על רקע אתני בפקיסטאן

על שליש משטח קראצ'י, העיר הגדולה בגודלה, הוטל עוצר

קאראצ'י (ע"צ וע"ד). 208 איש נהרגו במהומות אתניות בפאקיסטאן. תחילה נהרגו כ־180 איש במהומות ביום שישי בהיידראבאד ובקאראצ'י, ובתגובה על כך נהרגו עוד כ־28 בשבת בקאראצ'י שבדרום המדינה.

ראש המיניסטרים במחוז סינד, שקאראצ'י משמשת כבירתו, אמר כי האלימות בשתי הערים היתה מתוכננת היטב, וכנראה שאבה את השראתה מבחוץ.

לפי דיווחים של רופאים נהרגו 150 אנשים בהיידראבאד, במהלך התקפה של אלמונים חמושים שלשום בערב.

הנפגעים הם מהגרים המשתייכים לקהילת מוהאג'יר וכאשר הגיעה הידיעה על הטבח לקאראצ'י, הפגינו מאות מבני עדה זו, העלו באש חנויות ומכוניות ותקפו את המשטרה.

רישאים בקאראצ'י דיווחו על לפחות 30 גוויות שהובאו לבתי החולים וציינו כי מצפים שמספר הקורבנות עוד יגדל.

השלטונות שלחו חיילים להיידראבאד והטילו על העיר עוצר לזמן בלתי מוגבל. גם על שליש משטח קאראצ'י, העיר הגדולה ביותר בפקיסטאן, הוטל עוצר.

משקיפים הגדירו את ההתרחשויות של שלשום ושבת כמעשי האלימות החמורים ביותר על רקע אתני, שפקדו את המדינה מזה קרוב לשנתיים.

בחירות כלליות בקנדה ב־21 בנובמבר

אוטווה (ע"ד). ראש הממשלה השמרני של אוטווה, בריאן מולרוני, קרא אתמול לבחירות כלליות ב־21 בנובמבר, מסרה סוכנות הידיעות הקנדית.

הודעתו של מולרוני, שהיתה צפויה, נמסרה יומיים לאחר שסקר דעת הקהל האחרון הראה שלשמרנים סיכוי לזכות ברוב חדש מול האופוזיציה המורכבת מהליבראלים והמפלגה הדמוקרטית החדשה.

מולרוני זכה בניצחון מוחץ בבחירות בספטמבר 1984, ששמו קץ לשלטון ליבראלי שנמשך כמעט עשרים שנה.

ערכה את העמוד: עדה ארשטיין

מדריך הארץ

יום א' – ערב שמחת תורה

תורנויות

תורנות רופאים

הסבת רופאים בבקרים רופפים: מ־8 בערב עד לבוקר ב־7 בבוקר בתחנות מד"א טל' 101.
מגן דוד אדום:
ירושלים 523133
תל־אביב 5795333, 5793334
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052־541333
נהריה 823333
רחובות 08־451333
בת־ים 5511111
חולון 803133
לוד־רמלה 08־221022
כפר סבא 052־74767
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' – 20.00־8.00
בימי ו' – 15.00־8.00
טלפונים: 03־433300
שירותי – שירות רפואי בית: 24 שעות ביממה, כולל רפואת שיניים: ירושלים, מוקד יום – 660585, 669531
מוקד לילה, שבת וחג – 226191 מבני מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן תל־אביב, מוקד יום – 218820, 218898
מוקד לילה – 631011 מבני 3752 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכון ב"ד שק"ט – שירות רפואי לכם (ת"א)
שרות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 24־19:
טל' 03־7549111 "שקט" קוד מנוי 222
שלי"ה – שירות רפואי לכם (ת"א)
בימי חול בשעות 24־19, בימי שישי 24־14, בשבת 24־08 טל' 04־380541 קוד מנוי 1665
כרטיסת שירותים לעזרה ראשונה תל־אביב
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טלפון: 294869, 285822־03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים 24 שעות ביממה. כר כוכבא 49

טל: 03־284649 פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00 ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
ירושלים: בי"ח הדסה ע"ב 22־16
קשב לבית –
שרות מיניים לרפואה, שיקום וסיעוד בבית.
מרכז רפואי הרצליה פיתוח 052־548575
7549111 איחוד־ית 1500
ער"ן – עזרה ראשונה נפשית: (24 שעות):
ירושלים 227171
תל־אביב 5461111
ילדים ונוער 03־261113
חיפה 672222/3
נתניה 053־335316
באר־שבע 057־418111
כרמיאל (גליל מערבי) 04־988410
כפר־סבא 052־913999
מרכז רפואי באר־יעקב 08־222868
מרכז סיוע לקורבנות אונס (24 שעות):
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02־245554
חיפה טל' 04־660111
יד ביד – ארגון קשבת לילד ולהורים
תל אביב – לילך 03־226027 24 ש' ביממה
להורים, בימים ב', ה' מ־20.00־17.00, 222732
ירושלים – 243358
חיפה והצפון – 229488
הגליל המערבי – 04־922222
מרכז סיוע למכבי להוק מטעם "מקבלים"
א ו־ה 13.00־11.00
ב ו־ד 18.00־16.00
טל: 220031
רח' מאפו 13 תל־אביב
קו אל"י – האגודה להגנת הילד
עזרה במצבי אלימות כלפי ילדים 16.00־20.00 א'־ה' 261070
ארגון לשירות אנוש – חברה מיוחדת לשירות הציבור בנוש דן 24 שעות 03־5461727/8
של"ל – שירותי בריאות בישראל נגד רעד להולי לב (מרס) 350848

ויצו – 24 שעות קו אדום לנשים מוכות. טל: 5461153־03, 550506־08
הוועד למלחמה באיידס – הסברה וסיוע לחולים, מידע בטלפון 24 שעות בטלפון: 290101־03, 203121־03. קו פתוח בכל יום ב' 23.00־19.30. ת.ד. 33602 תל־אביב.
תורנות מרפאות בטלפון – דחוף ת"א 611001, 246365, 239952
דחוף ירושלים – 226335
דחוף חיפה – 645334
האגודה לזכויות האזרח סניף ת"א בן יהודה 146 239207

תורנות בתי־חולים

תל אביב רוקח – (ילדים)
איכילוב – (פנימית, כירורגית)
ירושלים בקור חולים – (כירורגית)
שערי צדק – (פנימית, נשים) הדסה ע"כ – (אורתופדית, ילדים, עיניים, א.א.ג.)

תורנות בתי מרקחת

תל אביב שור (כרמל) פינקס 27 441449
בנה ישראל בנה ישראל 11 226545
ירושלים רוממה הב"ב 28 52319
חיפה יבנה אבן סינא 7 672288
רמת גן מכבי חיבת ציון 43 782821
חולון אהרון הפיין 52 889133
נתניה מקסים סלומון 2 617836
פתח תקוה ברכו השרון אהרון קציר 7 911026
הקריות קופ"ח הרצן ב. מודיעין 715136
חדרה נגבי ה. סמואל 74 336850

דלת פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי – ייעוץ ומידע בנושא חברות, משפחה, ביניים – אמצעי מניעה. ימים ב' ג' ד' – 16.00־19.00. רמב"ם 9, 5101511/2
חמישי: ימים א' ו־ד' 19.00־1600 רח' הסנהדרין 14 טל' 381520

מרכזי מידע – אגר

02־304504 03־432777 04־549121

יום ב' – שמחת תורה

תורנויות

תורנות רופאים

המבת רופאים בבקרים רופפים: מ־8 בערב עד לבוקר ב־7 בבוקר בתחנות מד"א טל' 101.
מגן דוד אדום:
ירושלים 523133
תל־אביב 5460111
חיפה 512233
גוש דן 5793533
הרצליה 052־541353
נהריה 823333
רחובות 08־451333
בת־ים 5511111
חולון 803133
לוד־רמלה 08־221022
כפר סבא 052־74767
הקריות 04־763333
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' – 20.00־8.00
בימי ו' – 15.00־8.00
טלפונים 03־433300
שירותי – שירות רפואי בית (24 שעות ביממה, כולל רפואת שיניים): ירושלים, מוקד יום – 660585, 669531
מוקד לילה, שבת וחג – 226191 מבני מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן תל־אביב, מוקד יום – 218820, 218898
מוקד לילה – 631011 מבני 3752 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכון ב"ד שק"ט – שירות רפואי לכם (ת"א)
שרות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 24־19:
טל' 03־7549111 "שקט" קוד מנוי 222
שלי"ה – שירות רפואי לכם (ת"א)
בימי חול בשעות 24־19, בימי שישי 24־14, בשבת 24־08 טל' 04־380541 קוד מנוי 1665
כרטיסת שירותים לעזרה ראשונה תל־אביב
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טלפון: 294869, 285822־03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים 24 שעות ביממה. כר כוכבא 49

טל: 03־284649 פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00 ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
ירושלים: בי"ח הדסה ע"ב 22־16
קשב לבית –
שרות מיניים לרפואה, שיקום וסיעוד בבית.
מרכז רפואי הרצליה פיתוח 052־548575
7549111 איחוד־ית 1500
ער"ן – עזרה ראשונה נפשית: (24 שעות ביממה):
ירושלים 227171
תל־אביב 5461111
ילדים ונוער 03־261113
חיפה 672222/3
נתניה 053־335316
באר־שבע 057־418111
כרמיאל (גליל מערבי) 04־988410
כפר־סבא 052־913999
מרכז רפואי באר־יעקב 08־222868
מרכז סיוע לקורבנות אונס (24 שעות ביממה):
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02־245554
חיפה טל' 04־382611
מרכז סיוע למכבי להוק מטעם "מקבלים"
א ו־ה 13.00־11.00
ב ו־ד 18.00־16.00
טל: 220031
רח' מאפו 13 תל־אביב
יד ביד – ארגון קשבת לילד ולהורים
תל אביב – לילך 03־226027 24 ש' ביממה
להורים, בימים ב', ה' מ־20.00־17.00, 222732
ירושלים – 243358
חיפה והצפון – 229488
הגליל המערבי – 04־922222
קו אל"י – האגודה להגנת הילד
עזרה במצבי אלימות כלפי ילדים 16.00־20.00 א'־ה' 261070
ארגון לשירות אנוש – חברה מיוחדת לשירות הציבור בנוש דן 24 שעות 03־5461727/8
של"ל – שירותי בריאות בישראל נגד רעד להולי לב (מרס) 350848
ויצו – 24 שעות קו אדום לנשים מוכות. טל' 5461153־03, 550506־08

הוועד למלחמה באיידס – הסברה וסיוע לחולים, מידע בטלפון 24 שעות בטלפון: 290101־03, 203121־03. קו פתוח בכל יום ב' 23.00־19.30. ת.ד. 33602 ת"א
תורנות מרפאות בטלפון – דחוף ת"א 611001, 246363, 239952
דחוף ירושלים 226355
דחוף חיפה 645334
האגודה לזכויות האזרח סניף ת"א בן יהודה 146 239207

תורנות בתי־חולים

תל אביב רוקח – (ילדים, פנימית, כירורגית)
ירושלים בקור חולים – (ילדים)
הדסה ע"כ – (פנימית, כירורגית, אורתופדית, א.א.ג.)
משגב לדך – (נשים)
שערי צדק – (עיניים)

תורנות בתי־מרקחת

תל אביב שור פנקס 27 441449
טיבי שר ירושלים 70 822995
ירושלים סופרפארם גילה 761873
חיפה הנשיא שד' הנשיא 35
חולון חולון הפיין 52 889153
בת־ים 842428
רמת גן ובני ברק קריניצי 63 731968
נתניה תרופה רח' הרצל 2 617836
פתח תקוה כפר גנים להבי הכשר 6 9227416
הקריות קופ"ח הרצן ב. מודיעין 715136
חדרה נגבי ה. סמואל 74 336858

דלת פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי – ייעוץ ומידע בנושא חברות, משפחה, ביניים – אמצעי מניעה. ימים ב' ג' ד' – 16.00־19.00. רמב"ם 9, 5101511/2
חמישי: ימים א' ו־ד' 19.00־1600 רח' הסנהדרין 14 טל' 381520

מרכזי מידע – אגר

02־304504 03־432777 04־549121

מוגש כשירות לציבור על ידי
הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה ללא עת של יקירתנו

רות בן־חור

לבית בירנשטיין

הלוויה תתקיים היום יום ראשון כ"א תשרי תשמ"ט 2.10.88 בשעה 12.30 בצהרים בבית העלמין בנחלת יצחק
יושבים שבעה אחרי מוצאי החג בבית בירנשטיין ברח' בן יהודה 104 תל־אביב

המתאבלים:
בעלה: עמוס
בניה: רונן ודן
הוריה: שושנה ואליהו בירנשטיין
אחותה: אילה ויאיר גבור ובנ"ב
אחיה: יוסי וסילביה בירנשטיין ובנ"ב

המומים ומזועזעים מפטירתו הפתאומית של היקר לנו מכל

מנחם כרמון (פסטרנק)

הלוויה תצא היום יום ראשון כ"א תשרי תשמ"ט 2/10/88 בשעה 11.30 מבית המנוח רח' רמב"ם 61 רעננה לבית העלמין כפר נחמן ברעננה

מתאבלים מרה
אשתו יחיאלה
ילדיו עינת ושי
הוריו ליבה ואליהו פסטרנק
אחיו פסח ובנ"ב
וכל המשפחה

יושבים שבעה בבית המנוח ברעננה

המכללה לחינוך גופני במכון וינגייט

מודיעה בצער רב על פטירתו ללא עת של

אליעזר מאיו

המורה המחנך והאמן

הלוויה תתקיים היום יום ראשון כ"א בתשרי תשמ"ט (2.10.88) בשעה 12.00 בבית העלמין הדרום בגבול חולון בת־ים

נפגשים ליד השער הראשי

משפחת המכללה
לחינוך גופני במכון וינגייט

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אחותנו היקרה

שושנה אליאסברג

חוה הראלי – ירושלים
חנה אבריאל – נאות מרדכי
מרים רוזנצווייג – בלומינגטון אינדיאנה
והמשפחה בישראל ובחו"ל

הלוויה תהיה ביום שלישי כ"ג בתשרי תשמ"ט 4/10/88
בדבר פרטים נא להתקשר 02־638140

נפקוד את קברו של

א י ל ן

יום שלישי, כ"ג בסבת תשמט 4.10.88
בשעה 16.00

משפחת גדרון

יד ושם
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה
אבלה על מותו של

כתריאל כץ ז"ל

ומשתתפים באבל המשפחה

המועצה, ההנהלה
וצבור העובדים

ראש הממשלה ושריה
ועובדי מזכירות הממשלה
מתאבלים על

כתריאל כץ ז"ל

מזכיר הממשלה בשנים 1961–1958
וכמנהל שירות החוץ של ישראל

ומשתתפים בצער המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של
בעלי אבינו אחי וסבנו היקר

כתריאל כ"ץ ז"ל

הלוויה התקיימה ביום ששי י"ט תשרי תשמ"ט 30/9/88

המתאבלים:
רעיתו: אורה
בתו וחתנה: אפרת ויהושע אשכול
בתו ובנה: יהודית וגיורא כ"ץ
אחותו: תמימה קלינגמן
והנכדים

אמנו וסבתנו היקרה

חנה ברעלי

איננה

הלויה תצא מבית הלויות בסנהדריה ירושלים להר המנוחות היום יום ראשון כ"א בתשרי תשמ"ט (2.10.88) בשעה 12.30

המשפחה

שבעה בבית המנוחה

במלאת שנתיים לפטירתו של יקירנו

עו"ד אמנון רוזנשטיין ז"ל

נתייחד עם זכרו ביום שלישי כ"ג תשרי, תשמ"ט 4.10.88 בשעה 16.00 בבית העלמין בנחלת יצחק

המשפחה

קבלת מודעות אבל
24 שעות ביממה
מודעפון
03־38 38 38

בצער רב אנו מודיעים
על פטירתו של יקירנו

ד"ר אלפרד אלרהנד

הלוויה התקיימה ביום ששי 30/9/88

נא להמנע מביקורי תנחומים

אשתו: גרטרודה אלרהנד
בנו: יוסף אלרהנד ובנ"ב

לאלה עינת שי וההורים היקרים

אתכם באסונכם הכבד במות
יקירכם חברנו האהוב

מנחם כרמון (פסטרנק)

היימן יאיר ופסי ובנ"ב
ריזנסקי משיק וציפי ובנ"ב
בלושטיין מנשה ולאה ובנ"ב
יפעת אריק ומירה ובנ"ב
טרוטיקי בנצי ורחל ובנ"ב
רונן רפי ובתיה ובנ"ב

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתו ללא עת של יקירנו

יורם ברגמן

הלויה תצא היום יום ראשון כ"א תשרי תשמ"ט 2/10/88 בשעה 10.30 לפנה"צ מבית הלויות של בית חולים ביילינסון לבית העלמין סגולה בפתח־תקוה
תתבורה לרשות המלווים

אבלים:
הוריו משה ומרים ברגמן
אשתו מרים ברגמן
ילדיו שי, תמיר, דני, וטליה ברגמן
אחיו אמנון בר־מגן ובנ"ב
יצחק בר־מגן ובנ"ב

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של יקירתנו

בתיה אורבך

הלוויה תתקיים היום יום ראשון כ"א תשרי תשמ"ט 2/10/88 בשעה 10.00 בבית העלמין החדש בכפר סמיר חיפה
אוטובוס יצא מבית המנוחה רח' יצחק יציב 56 קרית חיים בשעה 9.00

אבלים:
בנה וכלתה: יונה ומרים אורבך
בתה וחתנה: חנה וחיים גלזר
נכדיה ונינה

השבעה בבית המנוחה החל ממוצאי שמחת תורה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של אמנו וסבתנו היקרה

גיטה קורץ (לבית צוייגל)

אלמנת הרב ד"ר צבי שמחה קורץ ז"ל

הלויה תצא היום יום ראשון, כ"א בתשרי תשמ"ט 2/10/88 בשעה 11.30 לפנה"צ מבית הלויות העירוני רח' דפנה 5 תל־אביב לבית העלמין בקרית שאול

תחבורה תעמוד לרשות המלווים

האבלים:
בנה וכלתה: אריה ונורית קורץ
בתה וחתנה: לילי ויעקב שינברג
הנכדים, הנינים וכל בני המשפחה

יושבים שבעה החל ממוצאי שמחת תורה, בבית הבן עו"ד קורץ, ברח' מודיליאני 12, תל־אביב

מורדים מוסלמיים הפילו מסוק של צבא אפגניסטאן וכ־30 איש נהרגו

בין ההרוגים: רעיית המושל הצבאי של פאקטיה ושני בניו

איסלאמאבאד (ע"צ, רויטר, אפ). מורדים מוסלמיים הפילו בשבוע שעבר מסוק של צבא אפגניסטאן בפאקטיה. מקורות הבי־טחון על כך נמסר ביום ה' ממקורות של כוחות התנגדות האפגאנית באיסלאמאבאד.

המסוק, שבו היו אנשי צבא האפ־גאני, התרסק בקרבת גארדז, בירת המחוז, זמן קצר לאחר המראתו לטיסה לקאבול.

נוסף על אנשי הצבא שהיו במסוק, נהרגו גם רעיית המושל הצבאי של פאקטיה ושני בניו. בינתיים נמסר במוסקווה, כי כוחות הביטחון האפ־גאניים הכשילו נסיון לפוצץ מטען חומר נפץ, כאשר גילו 14 ק"ג חומר נפץ במכונית. סוכנות הידיעות הסובייטית "טאס" הודיעה, כי בעל המכונית נעצר.

חקירה משפטית–ציבורית בלונדון קבעה:

הרג שלושת אנשי המחתרת האירית בגיברלטר לפני חצי שנה – חוקי

ההחלטה לא התקבלה ברוב קולות, אך נתקבלה בשביעות רצון בממשלה

שאול פרקא

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). הרג שלושת אנשי המחתרת האירית בגיברלטר לפני חצי שנה על ידי סו־כני חרש בריטיים נעשה בצורה חוקית – כך החליט חבר המושבעים בחקירה הציבורית, שנמשכה שלושה שבועות והסתיימה שלשום. ההחלטה לא התקבלה פה אחד, אך היא הסבה קורת רוח רבה בממשלת לונדון.

ב־6 במרץ הרגו אנשי ביטחון ברי־טיים שלושה מחברי "האי־אר־איי", אשר עמדו ככל הנראה להניח מכו־נית תופת במהלך המצעד המלכותי המסורתי הנערך בגיברלטר מידי שבוע. אנשי המחתרת היו נתונים תחת מעקב במשך שבועות רבים ובאותו יום, בלי לבקש את כניעתם המוקדמת, נורו בכדורי הסוכנים, אשר ירו עליהם מטווח קרוב במרכז גיברלטר, לאור היום ולעיני עדי־ראיה רבים.

יום אחד בלבד לאחר ההרג התברר כי למרות שהשלושה זממו להניח את המכונית, הרי שזו לא היתה עדיין ברשותם והמתינה בעיר הספרדית מארבלה. כן התברר כי האירים, בהם אשה אחת, לא היו חמושים כלל בשעת מותם.

תושבים מקומיים סיפרו כי אנשי המחתרת נרצחו בדם קר, מטווח קצר ואפילו לאחר שנפלו על הקרקע המשיכו הסוכנים לירות לעברם. הסו־כנים, אשר העידו בפני שופט יחיד ומושבעים מאחורי פרגוד, אמרו כי סברו לתומם שהשלושה היו מזוינים וכי חשבו כי שוטטותם במושבת הסלע סיכנה את שלומם הם.

11 המושבעים לא יכלו להגיע להחלטה פה־אחד לאחר חמש שעות של דיונים, אך השופט הורה להם לקבל החלטת רוב ושלושה אחר־הצהריים הם הודיעו לו כי הגיעו למ־סקנה, כי האירים נהרגו בצורה חוקית ועל פי כל כללי יצירת המגע עם כו־חות עויינים. ההחלטה התקבלה בשמחה בלתי מוסתרת בדאונינג סטריט ודובר מטעם לשכת תאצ'ר אמר, כי הממשלה מקדמת את ההחל־טה בברכה וזו "מדברת בעד עצמה".

מאידך, העובדה כי המושבעים היו חלוקים בדעתם הציבה כמה סימני שאלה בקרב האופוזיציה בבריטניה וכן בקרב ממשלת אירלנד. השתיים טוענות, בדרגות שונות של לשון דיפלומטית, כי המסקנות אינן חות־מות דיין, שאלות רבות לא זכו לתשובה וכי נחוצה חקירה בלתי תלויה.

עורכת את העמוד: עדה [illegible]

ועידה לביטול הנשק הכימי תתכנס בפאריס

וואשינגטון (ע"צ). נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן, הביע את התקווה, כי תוך שלושה חודשים תוכל להתכנס בפאריס ועידה של המדינות, שחתמו ב־1925 על הפרוטוקול לאי־סור השימוש בנשק הכימי, זאת במס־גרת המאמצים לפעול למען ביטול השימוש בנשק הכימי ברחבי תבל.

מתנדב של הצלב האדום מוריד את גופתו של פעיל בסקי, פרנסיסקו הרדה, שנמצאה ביום שישי ביער ליד בילבאו. ארבעה ימים אחרי שנחטף על ידי אנשים בלתי מזוהים. שום ארגון לא נטל אחריות על מותו. (תצלום א־פי)

המשטרה פצעה קשה את חוטף המטוס הברזילאי רק לאחר שפגע בטייס

מפקד המשטרה: החוטף שטען כי בכוונתו ליישב חשבונות עם הנשיא הוא "רוצח פסיכופאטי" ללא מניעים פוליטיים

ריו דה ז'נרו (ע"צ וע"ד). המשטרה פתחה בירייה ופצעה קשה את חוטף המטוס בטיסה פנים ארצית בברזיל ביום ה'.

במהלך ניסיון החטיפה הרג החוטף את טייס המשנה ופצע שלושה אנשי צוות ובעקבות זאת ניסתה המשטרה להימנע מאלימות ולנקוט אמצעי שכנוע בלבד. לדברי מפקד המשטרה הפדראלית, רומיאו טומה, פתחה המ־שטרה בירייה רק לאחר שהחוטף פצע את הטייס, שנלקח כבן ערובה.

כל 98 הנוסעים, ביניהם אנשי עס־קים יפאניים ומערב גרמניים בכירים, שוחררו ללא פגיעה.

שר התעופה, אוקטאוויו מוריירה לימה, אמר, כי במהלך החטיפה הצ־היר החוטף, כי בכוונתו ליישב חשבו־נות עם הממשלה של הנשיא סארני. השר הוסיף ואמר, כי החוטף הוא "רוצח פסיכופטי", שלא היו לו מניעים פוליטיים.

משחזור מעשה החטיפה מסתבר, כי החוטף הסתער על תא הטייס של המטוס, המופעל על ידי חברת התעו־פה הממלכתית "ואספ", כאשר המטוס היה בדרכו מבלו הוריזונטה לריו דה ז'נרו, הרג בירייה את טייס המשנה, סאלוואדור אוונגליסטה, ופצע שני אנשי צוות. אז הורה החוטף, שזוהה כגבר בן 28, לטייס לטוס לבראזיליה. המטוס חג מעל לבירה ולאחר מכן טס לגויאניה. המשטרה הקיפה את המ־טוס ושוחחה עם החוטף באמצעות הרדיו.

לבסוף הסכים החוטף להיכנע לכו־חות המשטרה, אם יובטח לו שיוטס לבראזיליה, אך בצאתו מהמטוס הנו־סף מדגם "בואינג 737" בגויאניה, עיר במרכז בראזיל, כדי להעלות על מטוס קטן יותר, שאמור היה להטיס אותו ליעדו, לקח עמו את הטייס כבן ערובה ולאחר שפצע אותו, נורה על ידי המשטרה.

הבטאון "טרוד":

האינפלציה משתוללת גם בבריה"מ

בניגוד לנסיונות רשמיים ליצור רושם כאילו פסחה על בריה"מ

מוסקווה (ע"ד). האינפלציה משתוללת גם בבריה"מ, זאת מתברר ממאמר שהתפרסם ביום ה' בבטאון האיגודים המקצועיים הסובייטיים "טרוד".

העתון מציין, כי לפי נתונים שנאספו על ידי ועדה פרלמנ־טרית, עלו מחירי מוצרי היסוד, כולל לחם, תפוחי אדמה וירקות אחרים ב־18 אחוז במהלך השנת־יים האחרונות.

נתונים אלה עומדים בסתירה לנתונים רשמיים המנסים ליצור את הרושם כאילו האינפלציה פסחה על בריה"מ.

"הרובל של ימינו שווה רק 42 קופיקות לעומת הרובל של שנת 1960", קובע העתון.

עם זאת לא מפרסם "טרוד" נתונים, שעל יסודם אפשר לערוך חישוב מהימן של ממדי האינפל־ציה השנתית בבריה"מ.

חמשת האסטרונאוטים בחללית האמריקאית סובלים מגל חום

כף קנוורל (ע"ד). חמשת האסט־רונאוטים שהמריאו במעבורת החלל האמריקאית "דיסקאברי" מצאו עצמם לכודים בגל חום, שנגרם על ידי פגם במערכת הקירור.

האסטרונאוטים בצוות נאלצו להסיר מעליהם כמה מבגדיהם ולהרבות בשתיה, כדי למנוע התייבשות, כאשר הטמפרטורה הגיעה ל־30 מעלות צלזיוס באזו־רים שונים של החללית.

פקידים של סוכנות החלל האמ־ריקאית אמרו באורח בלתי רשמי, שאם "מיכשור" התקלה במערכת הקירור, יתכן שיהיה צורך לחשוב על קיצור המסע, האמור להימשך ארבעה ימים.

לעומת זאת אומר מנהל הטיסה, צ'אק שאו, כי נראה שצינורות הקירור נסתמו, מפני שהמים הפכו לקרח. הוא הביע את בטחונו שתימצא דרך להפשיר את הקרח ולהבטיח פעולה תקינה של ה־מערכת.

בין הצילומים, שהועברו באמצ־עות הטלוויזיה ממעבורת החלל, בולטת תמונה המראה את המהנדס ג'ורג' נלסון עורך ניסויים לגידול גבישים בחלל.

פקידי סוכנות החלל האמרי־קאית אמרו, כי בעקבות טיסה זו תחודש תכנית החלל האמריקאית והמעבורות תצאנה במועדים קבועים למשימות בחלל.

"דיסקאברי" היא מעבורת הח־לל הראשונה שטוגרה לחלל מאז ה־28 בינואר 1986, כאשר מעבורת החלל "צ'לנג'ר" התפוצצה 73 שניות לאחר המראתה והתרסקה מבלי נספו כל שבעת האסטרונאו־טים שהיו על סיפונה.

לפי התכנית תנחת הטיסה ב־3 באוקטובר, כאשר המעבורת תנחת בבסיס חיל האוויר אדווארדס שבדרום קליפורניה.

כמעט מיליון מבקרים הגיעו ל"חוף החלל" של פלורידה, כדי להריע לאסטרונאוטים שיצאו לד־רך ביום ה'.

חמשת האסטרונאוטים ביצעו – שש שעות לאחר שיגורם לחלל – את אחת המשימות החשובות ביו־תר שלמענן נשלחה הנבת לוויין בעקב בשירות סוכנות החלל האמ־ריקאית. עלותו של לוויין זה מאה מיליון דולר.

הצוות של "דיסקאברי" מורכב מטייס, קולונל בחיל האוויר ריצ'ארד קובי, שלושה מומחים – לוטננט קולונל של הצי, דייויד הילמרס, ג'ורג' נלסון וג'ון לונג' – ומפקד המבצע, פרדריק האק.

סקר: רוב למתנגדי הגנרל פינושה במשאל העם השבוע

סקר: 59% יצביעו נגד פינושה ורק 27% יצביעו בעדו ● 14% טרם החליטו ● 72% מאמינים שהגיעה העת לשינוי מדיני בארצם

ניו יורק (ע"צ). רוב מכריע מבין אזרחי צ'ילה מתכוון להצביע "לא" במשאל העם העומד להערך ב־5 באו־קטובר בשאלה אם על הגנראל אוגוסטו פינושה להישאר בשלטון עד 1997 – זאת מגלה סקר דעת קהל, שפורסם ביום ה' בניו יורק על ידי רשת הטלוויזיה ההיספאנית־אמריק־אית "אוניויזיון".

לפי סקר זה, שנערך בין ה־11 ל־19 בספטמבר ואשר הקיף 1,500 אנשים באזורים שונים של צ'ילה, מתכוונים 59 אחוז מכלל אזרחי המ־דינה להצביע נגד פינושה ורק 27 אחוז מתכוונים לתמוך בו. 14 אחוז מהנשאלים טרם קבעו את עמדתם.

הסקר של "אוניויזיון" מגלה, כי 72 אחוז מאזרחי צ'ילה סבורים, כי הגיעה השעה לשינוי מדיני בארצם.

סקר שפורסם ביום ב' האחרון על ידי הארגון הצ'יליאני לחקר המציאות בת זמננו, מצא כי רק 19.6 אחוז מבין אזרחי צ'ילה מתכוונים להביע תמיכה בהמשך שלטונו של פינושה, ואילו 47 אחוז יתנגדו לשליט.

כתבת מיוחדת של סוכנות הי־דיעות הצרפתית מדווחת מסנטיאגו, כי רוב הנשים בצ'ילה יתמכו בגנראל פינושה במשאל העם, בעיקר בגלל רעייתו לוצ'יה הנהנית מפופולריות רבה.

לוצ'יה, אם לחמישה ילדים, מילאה כפי הנראה תפקיד חשוב בעי־דוד בעלה לפני 15 שנה להתייצב בראש ההפיכה, שהדיחה מהשלטון את הנשיא סאלוואדור איינדה.

כפי שנהוג לספר, פנתה אז רעייתו של הגנראל אל פינושה בחדר השינה של ילדיהם ואמרה לו: "האם אתה רוצה שהילדים שלנו יגדלו במ־דינה מרכסיסטית?"

שני כתבי נוער סובייטיים גורשו מנאגורנו קאראבאך

חדרו לאיזור ללא קבלת רשות

מוסקווה (ע"ד). שני כתבים של בי־טאון הנוער הסובייטי "קומסומולס־קאיה פראבדה" הודיעו שלשום כי נצטוו לעזוב את חבל נאגורנו קאראבאך, בטענה שנכנסו אליו ללא קבלת רשות.

הכתבים, אלכסנדר טפליוק ואי־ריקאדי טאנצבייץ', תיארו מעל עמודי עיתונם את הפרשה. הם ציינו, כי חדרו לחבל מאזור סמוך ברפובליקת אזרבידג'אן, לאחר שבמשך ארבעה ימים לא הצליחו לקבל רשיון מהשל־טונות לבקר באזור השנוי במחלוקת.

הם שהו במשך לילה בתנאי עוצר בבירת האזור, סטפאנאקרט, ושוחחו עם פועלים במפעל למוצרי חשמל. לאחר מכן הם נקראו להופיע בפני ועד הקומסומול ונתבעו לעזוב ללא דיחוי את האזור.

לאחר שקיבלו את ההוראה טלפו־נית, הם הועלו על מטוס מטען שיצא לירוואן, בירת הרפובליקה האר־מנית.

מפעלי ים המלח
מקבלי פרס דוד בן גוריון תשמ"ט
מזמינים את הציבור לצפות בסרטו של פיטר פריישטדט
"חיים מים המוות"
על תולדות משה נובומייסקי ומפעלי ים המלח
הסרט יוקרן בערוץ השני במוצאי שמחת תורה 3.10.88 בשעה 8.30
חג שמח

עברנו לת"א
המיכללה למחול ספרדי ולפלאמנקו
שדרות בן־גוריון 21 תל־אביב
טלפון 03-228214
בהנהלת דליה לאו
מודיעה על פתיחתה של שנת הלימודים החדשה
פלאמנקו ומחול ספרדי
בכיתות למתחילים ולמתקדמים.
כן ייפתח, במסגרת המיכללה, קורס להוראת
היציבה ומודעות הגוף
שבו תינתן הדרכה לשיפור תיפקודו של הגוף בתנועה, גם בחיי היום־יום וגם במחול
בהדרכתה של
שיר־לי לאו
בוגרת הפאקולטה למחול באוניברסיטת בארקלי שבקליפורניה.
ההרשמה לשני הקורסים תתקיים ביום ג' 11.10.1988 בשעות 17.00־19.00
לפרטים נוספים: טל' 052-570246
ת"ד 839 כפר־שמריהו 46910.

תיאטרון הספריה
רמת־גן
רחוב חיבת־ציון 16
ידי גלתיאה
מאת: מיכאל שנסל
בימוי: דורית ירושלמי תרגום: בן בר שביט
תפאורה: טלי יצחקי תאורה: רחל ניימן
משתתפים: גל זייד ונעמה שפירא
ההצגה תועלה מיום שלישי 4.10.88 עד מוצ"ש 22.10.88 בשעה 20.30
בימי שישי 7.10 ו־21.10 בשעה 15.00
כרטיסים ניתן להשיג שעה לפני תחילת ההצגה בכניסה לאולם.
תיאטרון הספריה: המרכז העירוני לתרבות ולאמנות
רחוב חיבת ציון 18 רמת־גן.

עומדים לרכוש מטבח?

רק רגע... רק רגבה
*מבצע מיוחד
לרגל תערוכת רהיטי ישראל '89
הזמן עכשיו מטבח רגבה
וזכה בשוברי קניה עד 1000 ש"ח
למוצרי תדיראן
מקררים, תנורי אפיה, מדיחי כלים, מיקרוגל, כיריים בילד־אין.
חדש! מטבחים בצבע אפוקסי.
מסלול מיוחד לארכיטקטים!
*כפוף לתקנון המבצע, פרסים בסוכנויות
6 שנות אחריות
סוכנויות המפעל:
תל־אביב —כיכר המדינה, רח' ה' באייר 60, טל' 449648, 03-449601
פתח־תקווה —צומת סגולה, רח' טית 11, טל' 03-900648
בני־ברק —רח' הירקון 23 א', טל' 702967, 03-702908
ראשל"צ —רח' רוטשילד 117, טל' 03-9657527
רחובות —רח' הרצל 125 (קומה ב') טל' 08-451510
השרון – רעננה – אחוזה 152 (מעל בל"ל) טל. 441378, 052-441267
נתניה —רח' קראוזה 1, פינת סטמפר, טל' 053-342262
חיפה —רח' הרצל 26, טל' 04-644468
ירושלים —רח' שלומציון המלכה 16, טל' 02-226963
באר־שבע —פסג' רסקו, טל' 057-77988
אילת —מרכז הבניה, טל' 059-78114-5

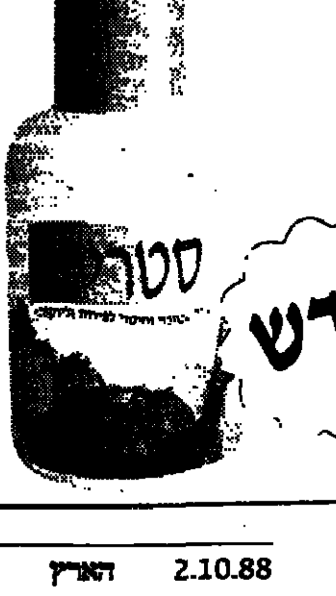

בריא לי סטרילי
סטרילי
הנוזל היחיד לשטיפה וחיטוי פירות וירקות
עכשיו ברשתות השיווק למזון
סטרילי תעשיות בע"מ - יצרנית מוצרי הגיינה, ת.ד. 710 בת־ים. טל. 03/888294
ניהול השיווק: שווקים חדשים, החברה לפיתוח שווקים בע"מ, טל. 03-9327720

صكتا من الاجل

مكان من الاصل

ספורט

טור אישי

ה"בויס" של גומלסקי

יהיאל אריזי

סיאול (מיוחד ל"ספורט הארץ"). "מי בויז קנטרול בול. מייק פאסט ברייק. דיס טאקטיק גיב מי ויקטורי טודיי" (הבחורים שלי שלטו בכדור. עשו התקפות מתפרצות. הטאקטיקה הזו נתנה לי היום את הניצחון).

האנגלית הזו לא היתה בדיוק של בוגר אוקספורד או הרווארד, אבל מאמן נבחרת ברית המועצות אלכסנדר גומלסקי ויתר על שירותיו של מתורגמן, ולא גילה שום סימני מבוכה. הוא ישב מולנו על הבמה המוגבהת, בחדר־הראיונות באיצטדיון הכדורסל של סיאול, גמע בשקיקה מבקבוק המים שניצב לצידו על השולחן, וקרן מאושר. היה זה דקות לא רבות לאחר שנבחרת הכדורסל הסובייטית זכתה במדליית הזהב, זו הפעם השניה מאז 1972 במינכן. אם לפני 16 שנה היה הניצחון הרוסי על ארה"ב בגמר (50–51) שנוי במחלוקת, הרי שהפעם לא היו שום ספקות. ה"בויס" של גומלסקי הביסו את היוגוסלבים 63–76, והוא הירשה לעצמו לחייך מאוזן לאוזן.

אלכסנדר גומלסקי – או "סאשה" כפי מקורביו – מעולם לא ניסה להסתיר את מוצאו היהודי, ומעודו לא חשש לשוחח בגלוי עם ישראלים, למרות שהאידיש אשר בפיו אינה רהוטה ביותר מן האנגלית שלו. הוא קלט אותי בזווית עינו, במקום בו ישבתי בפינת החדר, והיה זה אך טבעי שאיחלתי לו "מזל טוב" בהברה אידישאית, בעת שלחצתי את ידו בתום מסיבת העיתונאים, אלא שהמאמן נמוך־הקומה וכסוף השיער היה נרגש מכדי להגיב, הוקף מיד מכל עבר ויצא.

התרגשות טבעית זו ניכרה בו, קודם לכן, גם במהלך המישחק והפכפך ומאוחר יותר בחדר־הראיונות. הוא השיב ללא לאות על השאלות שניתכו עליו מכל עבר, העדיף כאמור את האנגלית העילגת שלו, שלמרבה הפלא הובנה היטב. האם יקבל שארונאס מארצ'ולוניס שחרור כדי לשחק במדי אטלנטה הוקס באן.בי.איי? התשובה: זה תלוי בראשי מועדונו הלאטבי. רק הם יחליטו. האם היה הגמר המישחק הקשה ביותר של נבחרתך בסיאול? היה קשה מאד גם נגד האמריקאים (הרוסים ניצחו בחצי הגמר 76–82). האם חששת לרגע לאבדן היתרון? היתה לנו הגנה טובה, לקחנו הרבה ריבאונדים ולמרות שפטרוביץ' קלע 24 נקודות הצלחנו לנטרל את כל יתר חבריו.

גומלסקי היה אדיב ורגוע, וכג'נטלמן אמיתי הירשה לעצמו לפזר מחמאות הן לשחקני היריב והן למאמן היוגוסלבי דושאן איבקוביץ', שישב לצידו. "יוגוסלאב ורי סטרונג טים. יאנג פליירס, גוד פיוצ'ר" (יוגוסלוויה קבוצה חזקה מאד. שחקנים צעירים. עתיד טוב"). אני מסופק מאד אם נבחרת שקלעה 63 נקודות, המייצגת מעצמת־כדורסל, אלופה אולימפית ועולמית לשעבר – היתה ראויה למחמאות כאלה. אבל במעמדים כאלה, בפרט כשהינך בצד המנצח, מותר לך הכל. ו"סאשה" שיחק אותה ברוחב לב עד הסוף. אך גם איבקוביץ' לא נשאר חייב לו, והפריז בשבחים לרוסים, שספק אם היו ראויים להם.

מישחק הגמר היה "אנטי קליימקס" עוד בטרם החל, במידה רבה מפני שהכל רצו לראות את הדו־קרב אמריקאי־רוסי הנודע, כי התחליף אינו עונה על הציפיות. גם השעה בה החל, 12 בצהרים שעון סיאול, היתה בעוכרי האירוע. כך לא נהגו בשום אולימפיאדה, אבל הקוריאנים התאימו את עצמם ללוח הזמנים של שידורי הטלוויזיה האמריקאית, אשר שילמה מאות מיליוני דולאר כדי שבניו־יורק יוכלו לראות את מישחק הגמר בני חותא, בשעה 10 בערב הקודם, עדיין ביום חמישי ה־29 בספטמבר.

רק דבר אחד לא הובא בחשבון: ארה"ב לא שיחקה בגמר, וספק אם מישהו בשיקאגו, ביוסטון או בלוס אנג'לס טרח לפתוח את המקלט, רק כדי לראות עימות בין רוסים ליוגוסלבים.

בינינו לבין עצמנו, זה היה מיפגש עלוב ותשוש את כל ליקויי הכדורסל האירופי. הוא גם עורר געגועים לכוכבי הכדורסל הגדולים של שתי המדינות, שהלהיבו את כולנו ברומא, בטוקיו, במכסיקו סיטי ובמונטריאול, הגם שלא זכו בבכורה. להוציא שני אוהדים ביציע, שנופפו בדגלים יוגוסלבים, וכמה קוריאנים אשר מחאו כפיים לרוסים – לא חשת, כי 12 אלף הצופים מתרגשים במיוחד.

גם קיי.סי. ג'ונס, שפרש הקיץ אחרי שנים רבות מאימון הבוסטון סלטיקס, חשב מן הסתם על כדורסל אחר. הוא ישב לשמאלי בפנים חתומות וליקק להנאתו גלידה, כאשר שאלתיו בהפסקה לפשר מיפגן־החולשה האירופי, הביע תקווה, כי יחול שינוי במחצית השניה – אבל לאמיתו של דבר, מבחינה איכותית, לא השתנה דבר. השיעמום נמשך עד הסוף. אם בא ג'ונס לראות את סטויאן ואנקוביץ', שבוסטון מבקשת לצרפו לשורותיה, ראה כדורסלן יוגוסלבי מאכזב ששיחק כ־8 דקות, קלע 3 נקודות, עבר 3 עבירות, קלט 2 כדורים חוזרים בהגנה ועשה חסימה אחת. מאוזן בהולס לא מרשים, שעורר מחשבות אצל המאמן אשר שיבה זרקה בשערו. הוא ודאי חשב גם על הימים העליזים של 1956, כשהיה כדורסלן הנבחרת האולימפית של ארה"ב שניצחה במישחקי מלבורן. כמה זה היה שונה מסיאול 88.

אחרי פרשת בן ג'ונסון ושיאי העולם של פלורנס גריפית־ג'וינר, התגמד הכדורסל האולימפי למימדים שאינם הולמים אותו. בדרכי החוצה פגשתי ביו"ר איגוד שופטי הכדורגל בישראל, אברהם קליין, שכבר הספיק לשוחח טלפונית עם בנו בחיפה. "הוא אמר לי, כי היה חבל להתעורר ב־4 בבוקר, כדי לראות את שידור הטלוויזיה", סיפר קליין. בעצם, חבל היה לטרוח אפילו לאיצטדיון הכדורסל בצ'אמשיל.

הבוקר נעילה וריצת המרתון

מאת יהיאל אריזי
שליח "הארץ" לאולימפיאדה

סיאול (מיוחד ל"ספורט הארץ"). המשחקים האולימפיים ה־24 יינעלו הבוקר באיצטדיון האולימפי בפני 100 אלף צופים. 16 ימים של תחרויות מלהיבות, שיאים עולמיים ושערוריה אחת גדולה, יבואו אל סיומם. האולימפיאדה הזו היתה אמנם הגדולה מכולן מבחינת מספר המשתתפים, מספר המדינות ונקיה כמעט מנגעה של הפוליטיקה. אולם סיאול 88 תזכר יותר מכל בשל פרשת בן ג'ונסון והצל הכבד של התכשירים, התרופות והסמים שרובצים כאבן־ריחיים כבדה על הספורט העולמי כולו.

הבוקר ינסו הקוריאנים האדיבים להשכיח את הטראומה הזו. הם יודעים שכל מאמציהם לא ישאו פרי והאולימפיאדה שלהם תשאר לעד "האולימפיאדה של בן ג'ונסון", אולם ההצגה חייבת להמשך.

לטכס הסיום הססגוני, שבסופו יכריזו "להתראות בברצלונה 1992" תקדים ריצת המרתון לגברים – שבה יחולקו המדליות האחרונות כאן.

לאור הצלחתם המסחררת בימים האחרונים של רצי קניה לא תהיה זו הפתעה גדולה אם יזכו במדליית זהב נוספת. יש להם שני מועמדים מצויינים לעשות זאת, אקיהורו והוסיין. אם לא הם, יש די והותר רצים אפריקאים נוספים שהם בבחינת מועמדים רציניים למדליות. בראש הרשימה: אלוף העולם סלאח מג'יבוטי, וכן איקנגה מטנזניה.

מי שיחסר הוא כמובן השיאן העולמי, דינסאמו האתיופי, שקבע השנה את שיאו 2:06.50 שעות. אתיופיה מחרימה את האולימפיאדה ממניעים פוליטיים. מבין הלא־אפריקאים אפשר לציין את רוב דה קאסטלה האוסטרלי, את פסר ממזרח גרמניה ואת בורדין מאיטליה.

כוחות הבטחון הקוריאנים נערכים באופן מיוחד לריצת המרתון לאור ידיעות, כי הסטודנטים מתכננים לבצע פעולות ראווה כנגד הרצים, בעת שאלו יחלפו ברחובות העיר במסלול בן 42 הקילומטרים ו־195 המטרים.

טבלת המדליות

	המדינה	זהב	כסף	ארד
1.	בריה"מ	54	29	46
2.	מז. גרמניה	37	34	30
3.	ארה"ב	34	28	27
4.	מע. גרמניה	11	14	14
5.	הונגריה	11	6	6
6.	בולגריה	10	12	13
7.	ד. קוריאה	10	10	11
8.	רומניה	7	10	6
9.	סין	5	11	12
10.	בריטניה	5	10	9
11.	צרפת	5	4	6
12.	קניה	5	1	2
13.	איטליה	4	4	4
14.	יפן	4	3	7
15.	אוסטרליה	3	5	5
16.	יוגוסלוויה	3	4	5
17.	צ'כיה	3	3	2
18.	ניו זילנד	3	2	8
19.	פולין	2	5	9
20.	נורווגיה	2	3	0
21.	קנדה	2	2	5
22.	הולנד	2	2	5
23.	דנמרק	2	1	1
24.	ברזיל	1	2	3
25.	פינלנד	1	1	2
26.	ספרד	1	1	0
27.	טורקיה	1	1	0
28.	מרוקו	1	0	2
29.	אוסטריה	1	0	0
30.	פורטוגל	1	0	0
31.	סורינאם	1	0	0
32.	שוודיה	0	4	7
33.	שוויץ	0	2	2
34.	ג'מאיקה	0	2	0
35.	ארגנטינה	0	1	0
36.	צ'ילה	0	1	0
37.	קוסטה ריקה	0	1	0
38.	אינדונזיה	0	1	0
39.	איראן	0	1	0
40.	האנטילים	0	1	0
41.	פרו	0	1	0
42.	סנגאל	0	1	0
43.	איי הבתולה	0	1	0
44.	בלגיה	0	0	2
45.	מכסיקו	0	0	2
46.	קולומביה	0	0	1
47.	יוון	0	0	1
48.	מונגוליה	0	0	1
49.	פקיסטאן	0	0	1
50.	הפיליפינים	0	0	1
51.	תאילנד	0	0	1

דרום־קוריאה הפתיעה בטנ"ש

סיאול (שרות "ספורט הארץ"). בטורניר טניס השולחן, חוללה דרום־קוריאה הפתעה, כשלראשונה במישחקים האולימפיים, התמודדו שני קוריאנים על מדליית הזהב. יו נאם־קיו, בן 20, ניצח בגמר את קים קי טאייק 21–17, 21–9, 19–21, 21–23. יו, זכה באליפות אסיה ב־1986 ומדורג 11 בעולם.

במאבק על הארד, ניצח השוודי אריק לינד את ההונגרי הוותיק טיבור קלאמפאר. הסינים, המדורגים ראשונים בעולם, נעצרו במפתיע עוד קודם לכן.

בטורניר זוגות גברים זכתה סין בזהב. במדליית הכסף זכתה יוגוסלוויה ודרום־קוריאה בארד. צ'ן ג'ינג מסין זכתה במדליית הזהב בטורניר ליחידות. שתי סיניות נוספות זכו במדליות: לי הוייפן (כסף) וג'יאאו זימן (ארד). נבחרת הנשים של דרום־קוריאה זכתה בזהב במישחקי הזוגות לנשים. סין זכתה בכסף ויוגוסלוויה בארד.

קוריאה חוגגת

מאת יהיאל אריזי
שליח "הארץ" לאולימפיאדה

סיאול (מיוחד ל"ספורט הארץ"). עוד יום גדול היה אתמול לקוריאה, שהעלתה את מאזן המדליות שלה ל־30: 10 זהב, 10 כסף ו־10 ארד – הרבה יותר מכפי שציפתה לפני המישחקים.

צרחות מחרידות אוזניים היו בעיקר בגמר הגברים בטניס שולחן. 63 דקות מרתקות של דו־קרב קוריאני, שהסתיימו בניצחונו של יו נאם קיו על קים קי־טאאיק 21–17, 21–9, 19–21, 21–23. איזו איכות ואיזה מאמץ, עד כלות הכוחות, שמצאו את האלוף האולימפי החדש פורץ בבכי, כשכולו רועד מהתרגשות ומגודל החוויה.

לא היה צורך להבין באותו רגע שום דבר בטניס שולחן כדי להשתכנע, כי האולימפיאדה הזו היתה הדבר הנפלא ביותר שקרה אי פעם לבני העם הזה.

גם היאבקות חופשית: בריה"מ

סיאול (איי.פי). ברית המועצות היתה המדינה הבולטת בתחרויות ההיאבקות בסיגנון חופשי. הסובייטים צברו לא פחות מתשע מדליות בעשרת המשקלים השונים. הם זכו בארבע מדליות זהב, ארבע כסף ואחת ארד. ארה"ב זכתה בחמש מדליות: 2 זהב, אחת כסף, 2 ארד.

הקרב המסקרן ביותר היה זה שהפגיש את ברוס באומגארטנר מארה"ב, שזכה במדליית הזהב באולימפיאדת לוס אנג'לס ואת דוויד גובדז'ישווילי בן ה־25 מבריה"מ. הסובייטי ניצח את יריבו האמריקאי המושבע בגמר אליפות העולם ב־1985 ובאומגארטנר גמל לו שנה לאחר מכן.

אתמול לא היה לאמריקאי כל סיכוי וגובדז'ישווילי ניצח בנקודות, 1–3.

אתלטיקה / אמריקה לא מסתדרת עם המקלות

האוניברסיטה הפתוחה של קניה

הרצים הקניאתים לימדו את כל העולם איך להשיג שלוש מדליות זהב ביומיים: זה התחיל שלשום עם ג'וליוס קאריוקי שניצח ב־3,000 מטר מיכשולים, ונמשך אתמול עם נצחונותיהם של פיטר רונו ב־1,500 וג'ון נגוג'י ב־5,000; נותר לראות מה מתכננים הקנייתים בריצת המרתון, שתחתום את תחרויות האתלטיקה בסיאול; חוץ מזה עמדו רצי השליחים האמריקאים במוקד העניין, או נכון יותר ההתבכבות המדהימה שלהם בכל הקשור להעברת המקלות; כך הפסיד קארל לואיס את הזהב השלישי שלו: שיעור ברשלנות

מאת יהיאל אריזי
שליח "הארץ" לאולימפיאדה

סיאול (מיוחד ל"ספורט הארץ"). המסך יורד סופית רק הערב, בטכס נעילה האמור להיות מרהיב ומלהיב לא פחות מהצגת הפתיחה. אבל לאמיתו של דבר היתה הפרידה הבלתי רשמית ממסלולי האתלטיקה כבר אתמול. אמנם היום עדיין ישובו הרבבות לאיצטדיון האולימפי, כדי להריע לרצי המרתון, כשחבורה גדולה של אפריקאים, אסיאתים, אמריקאים וגם נציגי אירופה ואוסטרליה יבקשו להשיג את מדליות הזהב, הכסף והארד האחרונות באתלטיקה. אלא שבאורח מסורתי, התמקד המתח לתכנית הגדושה של סוף השבוע. לא חסרו בה שיאים והפתעות, אבל משום מה לא היו ניצוצות של "אש וגפרית"; ואולי משום כך, עם כל המאמץ והיופי שהופגנו, היה המאזן הסופי שיגרתי למדי. מבלי למעט, כמובן, במלוא הנימה מהישגי האלופים החדשים.

לרגע נדמה היה, כי המקטע האחרון אתמול – מירוץ השליחים למרחק 400x4 מטר – יעשה לכולנו את היום. הרביעיה האמריקאית הוליכה באורח ברור, והשאלה היחידה היתה באיזה זמן יגיע השיאן העולמי בוץ' ריינולדס לקו המטרה. הוא סיים אחרי 2:56.16 דקות – בדיוק אותו הזמן בו ניצחה נבחרת ארה"ב במישחקי 1968 במכסיקו סיטי, כשהציבה את השיא העולמי והאולימפי. כולנו היינו אז צעירים ב־20 שנה, ועודני זוכר היטב רגע בלתי נשכח זה. עכשיו חסרה רק מאית של שניה, טיפ־טיפת מאמץ ועבודה חלקה ומתואמת יותר של מקל השליחים – כדי לשבור שיא זה.

היה זה אופייני מאד לארה"ב, מעצמת ספורט אדירה אך לא תמיד רצינית, כי שלשום קרה לה דבר "נורא" הרבה יותר. נבחרת ארה"ב במירוץ השליחים הקצר יותר לגברים, 100x4, נפסלה בשל העברת מקל לא חוקית בהחלפה השלישית. היה זה לי מקניל, שהוליך ברביעייה זו את קארל לואיס, אשר "ברח" יותר מדי אל מחוץ לתחום, בעת שקיבל את המקל מידי קאלווין סמית. צרפת, ניגריה ובריה"מ עירערו, וארה"ב נפסלה. זה הזכיר בכל, פאשלה דומה שאירעה לארה"ב במקטע זה במישחקי 1960 ברומא. הפעם הימר מאמן אמריקאי על הרכב מאולתר ולא מנוסה, במקום להריץ את כל כוכביו ובראשם קארל לואיס, שהתרעם בגלוי על אבדן מדליית זהב נוספת.

אין ספק, כי ארה"ב היתה מנצחת במירוץ זה, ואולי אף משפרת את השיא העולמי והאולימפי שלה מ־1984 (37.83 שניות). המישגה המר התיר את מדליית הזהב בידי הרוסים (38.19), שהקדימו את הבריטים והצרפתים.

חילופים בלתי מלוטשים לכל אורך הדרך כמעט עלו לארה"ב בכישלון גם בגמר השליחות ל־100x4 מטר. זו היתה הסיבה העיקרית לכך, שאוולין אשפורד איבדה זמן יקר בעת קבלת המקל מפלורנס גריפית־ג'וינר, והיה עליה להדביק פער של שניים שלושה מטרים בטרם הקדימה במאמץ עליון את המורד גרמנית מארליס גאהר, גם היא שיאנית עולם לשעבר. האמריקאיות קבעו 41.98 שניות, לפני מזרח גרמניה (42.09), המוסיפה לשמור על שיא העולם האולימפיאדה.

רק מעטים ציפו לראות פעם נוספת את פלורנס גריפית־ג'וינר, שעה קלה לאחר מירוץ השליחות הקצר. מסתבר, כי ההחלטה נפלה רק אתמול בבוקר, ולפלורנס קסם הפיתוי לזכות אולי במדליית זהב שלישית. אבל הגמר ב־400x4 מטר לנשים היה מבחינתה "אופרה אחרת". היא עשתה מאמץ גדול להדביק את הפער, שיצרה הרביעייה הרוסית, אבל לא הצליחה "ליצור מגע" עם השיאנית האולימפית אולגה ברייגינה. בריה"מ ניצחה בשיא עולמי חדש, 3:15.18 דקות, לפני ארה"ב 3:15.51 ומזרח גרמניה, שהישוותה את השיא האולימפי משנת 1984 (3:18.29 דקות).

לאחר ניצחונו הנפלא שלשום של הקניאתי ג'וליוס קאריוקי, שקבע 8:05.51 דקות במירוץ הגמר ל־3,000 מטר במכשולים – והחמיץ רק ב־11 מאיות השניה את שיאו העולמי של בן ארצו הנרי רונו מלפני עשר שנים – חגגו אתמול באיצטדיון את "יום קניה". תחילה היה זה רונו אחר, פיטר, שהכתיב את הקצב בריצה טאקטית ל־1,500 מטר, שניצחונו בה לא הוטל בספק. הוא סיים ב־3:35.96 דקות, לפני הבריטי פיטר אליוט 3:36.15 המזרח גרמני יאנס־פטר הארולד 3:36.21 ובריטי אחר, סטיב קראם, שהתעורר מאוחר מדי וסיים רביעי ב־3:36.24. השיא האולימפי (3:32.53) נשאר בידי הבריטי סבסטיאן קו, שלא קיבל הזדמנות להגן עליו, בעוד שהשיאן העולמי (3:29.46) ממארוקו סעיד אואיטה פרש בשל פציעה. הוא נעדר מאותה סיבה גם מהמירוץ ל־5,000 מטר, כך לא העמד בשום סכנה שיאו העולמי והאולימפי.

עוד אחד מרצי קניה־הנפלאים, ג'ון נגוג'י, ניצח למעשה דקות רבות לפני תום המירוץ הזה, כשהוא מותיר הרחק מאחוריו יריבים ללא שום סיכוי להדביקו. אלוף העולם במירוצי שדה קבע 13:11.70 דקות, כאשר שני רצים גרמנים, ממערב וממזרח, הקדימו על קו סיום את הפורטוגלי המתוסכל דומינגוס קאסטרו, שהיה משוכנע כל העת, כי זכה במדליית הכסף – אבל גמר רביעי וחזר בידיים ריקות. גם רגעים כאלה לא חסרו לנו בסיאול.

גם ריצת 1,500 המטר לנשים, בעזרה "מיטען השמלי", כי הרומניה פאולה איוואן ברחה בקצב מסחרר לשיא אולימפי חדש, 3:53.96 דקות, כשהיא מקדימה כמעט בשבע שניות שתי יריבות רוסיות. שני מקצועות טכניים התקיימו בניצחון שני שיאני עולם: יורגן שולט ממזרח גרמניה עשה זאת בזריקת דיסקוס למרחק 68.82 מטר (כשישה מטרים פחות משיאו), ואילו נטליה ליסובסקאיה מבריה"מ הדפה כדור ברזל ל־22.24 מטר.

על רקע זה, הלהיבה שלשום הרבה יותר האמריקאית לואיז ריטר, ששיפרה בס"מ אחד את השיא האולימפי, אבל מה שהפתיע הרבה יותר: היא ניצחה את השיאנית העולמית מבולגריה, סטפקה קוסטאדינובה (2.09 מאשתקד). ריטר וסטפקה עברו 2.00 מטר, הפילו כל אחת שלוש פעמים את הרף בגובה 2.03, ואז קיבלו הזדמנות נוספת. קוסטאדינובה כשלה, אך ריטר ריחפה למדליית הזהב. בולגריה התנחמה בניצחון השיאנית העולמית שלה ב־100 מטר משוכות, יורדאנקה דונקובה (שקבעה בגמר שיא אולימפי חדש – 12.38 שניות). שיא אולימפי הציגה גם אולגה בונדארנקו מבריה"מ, 31 דקות ו־5.21 שניות בריצת 10,000 מטרים לנשים, מקצוע חדש שצורף לראשונה לתכנית האתלטיקה.

בעיטה אולימפית

כדורגל / ברזיל, כרגיל, בוכה

הוירטואוזים נכנעו לסטחאנוביצ'ים

ברזיל – כמיטב המסורת: זה 18 שנים היא מספקת לעולם את הכדורגל היפה והמלהיב ביותר, כפי שעשתה גם לפני כן, אולם בניגוד לעבר היא ממשיכה להיכשל במשחקים החשובים באמת; בסיאול הסתפקה במדליית הכסף; בזהב זכו הסטחאנוביצ'ים מברית המועצות, שניצחו בגמר 1–2 רק לאחר 120 דקות; גרמניה נזכרה לתת קונצרט: 0–3 על איטליה במשחק על הארד

כך השיגה נבחרת הכדורגל של בריה"מ את בעיטת הניצחון ב־11 מטר שהביאה לה את השוויון במשחק הגמר מול ברזיל. הבלם הברזילאי אלואיזיו מכשיל ברחבה את קטמן נבחרת בריה"מ אלכסיי מיכאיליצ'נקו (צילום: איי.פי)

מאת יהיאל אריזי
שליח "הארץ" לאולימפיאדה

סיאול (מיוחד ל"ספורט הארץ"). מאז 1970, כשזכו בפעם האחרונה בגביע העולמי, עשו כדורגלני ברזיל "הרבה רעש" – אבל השיגו מעט מאד. גם אתמול לא שיפרו מאזן זה, ולמרות ש־73 אלף הצופים הקוריאנים רצו לראותם על דוכן המנצחים, שוב נשמעו באיצטדיון האולימפי של סיאול צלילי ההימנון הסובייטי. כמו בהרבה ענפי ספורט אחרים, שוב גילו הרוסים תכליתיות וקור רוח גם ברגעי מבוכה – "הנשק הסודי" שהעניק להם כאן הצלחות כה רבות.

הניצחון 1–2 על ברזיל, רק אחרי הארכה, אולי לא שיקף את מהלך המישחק, ואולי הופתעו הרוסים, אבל הספיק למדליית זהב והותיר נבחרת דרום אמריקאית מתוסכלת. שעשתה מישגה המר ושילמה עליו ביוקר בדקה ה־104: בעיטת השער מבצוה הגנה ברזילאית בלתי מוכנה, הכדור הגיע אל השחקן המוליך יורי סאווריצ'ב, שחלף על פני מגן והקשית את הכדור לרשת התשוקה מעל השוער טאפארל שיצא מולו. שער זה הכריע את גורל המישחק, אבל למען האמת היו הרוסים קרובים יותר לנצחון 1–3 מאשר יריביהם לשיוויון, כאשר בדקה ה־110 מנע טאפארל ניסיון הבקעה נועז של אלכסיי מיכאיליצ'נקו.

בשלב זה, כשברזיל הפעילה לחץ אדיר אך בלתי מאורגן, שלף השופט הצרפתי הראותן ניגה שני כרטיסים אדומים: תחילה הרחיק את הרוסי סאאראצ'וק ואחריו את הברזילאי ארמאר. שמונה הדקות שחלפו בין שני האירועים לא שינו דבר, כי מסתבר שקל יותר להתגונן עם 10 שחקנים מאשר להבקיע עם 11. אולם לכמה החלטות אחרות של השופט היתה בהולס השפעה מרחיקת לכת, בעיקר אותה בעיטת 11 מטר בדקה ה־61, כשמיכאיליצ'נקו ספק הוכשל ספק נפל ברחבה, אחרי תיקול של הבלם ארמאר. היה זה גזר דין גבולי ואכזרי, שאיפשר לדוברובולסקי להשוות ל־1–1 ולחולל מהפך. הברזילאים זעמו על ההחלטה וחשו עצמם מקופחים, בעיקר כאשר כמה הכשלות רוסיות – בחוץ גם בתוך הרחבה ועל קו ה־16 – לא זכו לתגובה דומה. לפחות במקרה אחד, אחרי שראו פאולו נרמס בדרכו לשער, היה על השופט "לפרוע את הגבב". ז'ואאו פאולו, שהוליך בדקה ה־74 את בבטה, היה הכוח המניע של התקפת ברזיל, אבל לא מצא נוסחה יעילה כדי להבקיע את שוער דינאמו מוסקווה, דמיטרי חארין.

במסע אירופי הנטל עימה את הבכורה בטורניר הבין־לאומי באוסטרליה, שאירגנה אותו לציון 200 שנות עצמאות. הכל היו כאן משוכנעים, שברזיל מצויה בדרך הנכונה למדליית הזהב האולימפית, אבל היתה זו אשליה בלבד.

שני כרטיסים צהובים מנעו הופעתו של כוכב ברזיל, ג'ואנינו, בגמר. אבל היו הרבה סיבות אחרות לכישלון הסופי. הם פשוט ניסו לעשות ולהשיג יותר מכפי שהיו מסוגלים: הם ביקשו לחקות את פלה, זיקו וגארינצ'ה – מגדולי הכוכבים של ארצם – אבל לא הבינו כי זה בלתי אפשרי. כל דימיון בין המקור לתחליף היה מקרי בהחלט, ללא שום השוואה. למרות שגם אלוארייז, קארקה (שום קשר לכדורגלן נאפולי המפורסם), מילטון ונסו גילו תיחכום וכישרון טבעי. לא רק היו קצת פחות בלהבים, והלמה הפריעו בביזאריות, בגיוון והזוכות – יותר שלא היו מסוגלים. אולם גם מישחק זה חשף את המהות האמיתית של ברזיל: שהוגדה בנסיבות לסטגני ראווה, אבל מחטיאים את המטרה האמיתית.

רומאריו כבש אתמול את שערו השביעי והוכתר כמלך־השערים של הטורניר, שעורר עניין עצום. 32 המישחקים ריכזו יותר מ־742 אלף צופים, ממוצע נכבד של יותר מ־23 אלף צופים למישחק.

במשחק על המקום השלישי ועל מדליית הארד ניצחה מערב גרמניה את איטליה 0–3, לאחר 0–2 במחצית.

כדורסל / אופרת סאבונים

אחד הגמר'ים המגוחכים

63–76 זה מה שהספיק לרוסים מול היוגוסלבים כדי לזכות במדליית הזהב

כדורסלני נבחרת בריה"מ זוקפים באוויר את מאמנם, אלכסנדר "סאשה" גומלסקי, אחרי הנצחון הסובייטי בגמר על יוגוסלוויה 63–76 (צילום איי.פי)

מאת יהיאל אריזי
שליח "הארץ" לאולימפיאדה

סיאול (מיוחד ל"ספורט הארץ"). מישחק הגמר של טורניר הכדורסל האולימפי לא שימש תעמולה טובה למי שחפץ ביקרו של ענף זה, אבל בעצם היה המשך ישיר – מבחינה איכותית ומקצועית – למה שהתגלה כבר בשלבים המוקדמים. האין בכוונתי רק לתוצאות שהושגו ולדמה הגלה שהפגינו מצרים, סין או הרפובליקה המרכז אפריקאית; אלא גם לנבחרות הנחשבות חזקות וטובות יותר. כשארה"ב קלעה רק 76 נקודות ומפסידה לבריה"מ בחצי הגמר, למרות שזו צברה רק 82, גרמה לך, כי גרוע מזה לא יכול לקרות. אבל זה קרה, ודווקא בגמר, שהיה מן המישחקים המגוחכים ביותר שראיתי בטורנירים אולימפיים מאז 1960.

כאשר הביסה יוגוסלוויה 79–92 את הרוסים בשלב המוקדם לא העלה איש על דעתו, כי תהיה לכך מהדורה שניה, מכרעת וחשובה הרבה יותר. אולם רק התפאורה הלמה את גודל האירוע, שרובו ככולו היה ריק מתוכן. איני מדבר על גביע אירופה, שמשחקיו מרתקים ומשובחים הרבה יותר: אפילו הליגה הבצועה שלנו אין לה במה להתבייש – בהשוואה למה שראו ביום שישי בצהריים במישחק־הגמר בסיאול.

מישהו ביציע העיר, כי הרוסים הציגו בהחמיה שחקן מבצע וגבה, שהכריע את גורל מדליית הזהב האולימפית. ואכן, למרות ששיחק בהליכה ובקצב אישי, במעט בלי ניתוח ועבירה, נשאר ארווידאס סאבוניס הענק (2.18 מטר) במיגרש לאורך 37 דקות ו־8 שניות. הוא פשוט עמד מתחת לסלים ובכל זאת צבר 20 נקודות, קטף 15 ריבאונדים, חטף 4 כדורים ואיבד 5, עשה 3 חסימות, מסר "אסיסט" אחד ולא נכשל כלל ב־4 עבירות אישיות. ואם זה היה מאמץ האישי של כדורסלן פגוע ברגלו, כשיחק עם שני מגיני ברך, שקיבל טיפול רפואי ממושך בפורטלנד (אחרי שהוחתם על ידי הפורטלנד בלייזרס מהליגה המקצוענית), ואשר המאמן גומלסקי התעקש לשתפו למרות אזהרות הרופאים האמריקאים. – נקל להבין מה קרה במיגרש.

הרוסים היו ללא ספק הטובים, המגוונים, המהירים והמדייקים יותר – למרות שהצליחו רק ב־57 אחוז מניסיונות הקליעה מהשדה (21 מ־37). היוגוסלבים זרקו הרבה יותר, אבל הצליחו רק ב־19 מ־45 ניסיונות (44 אחוז) וזה מעיד על מישחקם הגרוע. בקליעות עונשין הגיעו הרוסים ל־83 אחוזי הצלחה לעומת 63 בלבד, יחד עם 31 הכדורים החוזרים שנטלו לעומת 21 בלבד – הבטיחה תמונה כללית ברורה, ומאכזבת מאד. למזלם של הרוסים היה מארצ'ולוניס בבוקר טוב (21 נקודות) והגיע את הנבחרת ברגעי משבר, אך מה שבעצם מנע את צער־גוק היתה סדרה בת שלושה סלים של סאראקאוכב במחצית השניה, אשר הבטיחה את הניצחון באורח סופי ומוחלט: 63–76, לא הרבה, אבל זה מה שיש.

גם מהלך המישחק הכליל נקודות תורפה הדדיות רבות. היוגוסלבים פתחו ביתרון לא צפוי של 12–24, תוך ניצול מבוכה רוסית, אבל אז נעצרו לפתע. בריה"מ הגיבה ב־19 נקודות לעומת 4 בלבד, וירדה להפסקה ב־28–31 לזכותה. פער זה לא רק שלא צומצם, אלא גם צבת ליותר מ־15 נקודות. גם אז "היפטמר" לשווא במיגרש את דראז'ן פטרוביץ', למרות 24 הנקודות שקלע, כי רבות מהן נצברו אחרי שהכל הוכרע.

- קלעו לברית המועצות: מארצ'ולוניס 21, סאבוניס 20, סאראקאוכב 8, וולקוב 7, קורטינאיטיס 7, תומיצ'יוס 7, סוק 5, בלוסטני 1.
- קלעו ליוגוסלוויה: פטרוביץ' 24, דיוואץ' 11, פאספאלי 8, אבבראדוביץ' 6, צוויטיצ'אנין 4, ראדיה 4, קוקוץ' 3, ואנקוביץ' 3.

שפטו: ג'ונזי פורוטה (ארה"ב) ואנטוניו אפסי (ברזיל), 12 אלף צופים בסיאול.

טניס / אבל סאבאטיני יותר יפה

נערה ממש אוצר: עוד כתר לשטפי

אחרי שזכתה בגראנד סלאם השלימה הטניסאית הגרמניה גם הישג אולימפי: 6–3, 6–3, על יריבתה הגדולה מארגנטינה

סיאול (שרות "ספורט הארץ"). שטפי גראף השלימה אתמול את השנה המדהימה שלה כאשר הוסיפה לארבעת תארי ה"גראנד־סלאם" שלה גם את התואר האולימפי. גראף ניצחה בגמר, לעיני 10 אלפים צופים נרגשים, את יריבתה הגדולה, הארגנטינית גבריאלה סאבאטיני – היחידה שהצליחה לנצח אותה השנה – 6–3, 6–3. סאבאטיני, שקיוותה לזכות את ארצה במדליית הזהב הראשונה שלה מזה 28 שנה, נאלצה להסתפק בכסף בלבד. במדליות הארד זכו זינה גאריסון מארה"ב ומנואלה מאלייווה מבולגריה, שנוצחו במשחקי חצי הגמר. גאריסון התנחמה מאוחר יותר בזכיה במדליית הזהב בטורניר לזוגות נשים.

טורניר הנשים האפיל בסיאול על טורניר הגברים שכן למעט מרטינה נווראטילובה, הופיעו כאן שבע מתוך שמונה המדורגות ראשונות בעולם. גראף, שלפני ארבע שנים זכתה כנערה אלמונית למדי בטורניר הראווה שנערך בלוס אנג'לס, זכתה בטורניר בסיאול באופן מרהיב. היא השמיטה רק מערכה אחת בכל משחקיה כאן, לסובייטית לאריסה סאבצ'נקו ברבע הגמר. נצחונה על סאבאטיני היה ה־40 שלה ברציפות.

אולם למרות התוצאה המשכנעת לא היה הנצחון של גראף קל כלל ועיקר. סאבאטיני נתנה לה קרב קשה, והפסידה רק משום שלא הצליחה לשבור ולו פעם אחת במהלך שתי המערכות את הבטחת המגישה של הגרמניה. שטפי לעומת זאת שברה את הסרוו של הארגנטינית פעם אחת בכל מערכה, וזה הספיק לה כדי לנצח תוך שעה ו־21 דקות.

מילוסלאב מצ'יר הצ'כי זכה שלשום במדליית הזהב האולימפית הראשונה בטניס לגברים מאז 1924. ב־64 השנים האחרונות לא היה הטניס ענף אולימפי מן המניין. מצ'יר ניצח את טים מאיוט האמריקאי, מי שניצח את עמוס מנסדורף ברבע הגמר 6–3, 6–2, 6–4, 6–2. מצ'יר אמר עוד לפני תחילת הטורניר כי זכיה במדליית הזהב האולימפית תהיה מבחינתו ההישג הגדול ביותר שאליו הוא יכול לשאוף.

מצ'יר בן ה־24, שהיה מדורג שלישי זכה במדליית הזהב בדרך הקשה. הוא ניצח בחצי הגמר את המדורג ראשון (ואלוף ווימבלדון) השוודי סטפאן אדברג ובגמר ניצח את המדורג שני. מאיוט ניצח במערכה הראשונה אולם לאחר מכן התעייף ומצ'יר, במשחק נבון ושלו ניצח בשלוש המערכות הבאות. כשזכה בנקודה האחרונה העיף את מחבטו באוויר לאות שמחה, ולגבי אדם קר־רוח כמצ'יר היתה זו השתוללות של ממש.

על כשלונותיהם בטורנירי היחידים חיפו האמריקאים בזכיה במדליות הזהב בשני טורנירי הזוגות – לגברים ולנשים. קן פלאק ורוברט סגוסו, הצמד הטוב בעולם, נזקקו לארבע שעות כמעט כדי לגבור על הספרדים אמיליו סאנצ'ז וסרג'יו קאסאל 6–3, 6–4, 6–7, 7–6, 9–7 במשחק מרתק שנראה כגמור באמצע המערכה השלישית.

האמריקאים כבר הוליכו 5–3 בשובר השוויון במערכה זו, ולמעשה נזקקו לשתי נקודות בלבד כדי לנצח במשחק כולו. אולם אז החל "קאמבק" ספרדי מלהיב. סאנצ'ז וקאסאל זכו בשובר השוויון, ניצחו גם במערכה הרביעית (שוב בשובר שוויון), ומתחו את פלאק וסגוסו למערכה חמישית ארוכה ומותחת.

זינה גאריסון, שהפסידה כאמור בחצי גמר טורניר היחידות לשטפי גראף זכתה בזהב שלה יחד עם פאם שרייבר כשניצחו בגמר טורניר הזוגות את יאנה נובוטנה והלנה סוקובה הצ'כיות 4–6, 6–2, 10–8. לאחר מערכה ראשונה גרועה מצידן, החל משחקן של האמריקאיות להיות מדוייק ולצ'כיות לא נותר אלא לב־

שטפי גראף (מימין) עם מדליית הזהב האולימפית וגבריאלה סאבאטיני, עם מדליית הכסף. המערב־גרמניה בת ה־19 ניצחה את יריבתה הארגנטינית, הצעירה ממנה בשנה, בגמר הבנות בסיאול 6–3, 6–3 (צילום איי.פי)

• בהיעדרו של יהיאל אריזי נערך "ספורט הארץ" בידי יהושע שגיא

שחקני הנבחרת מצטיינים

המחזור השלישי במשחקי הליגה הלאומית מתחיל לתפוס כיוון, החוץ פונה רחוקה, לפחות עד המחזור הבא. הפועל באר־שבע צועד בראש עם שבע נקודות. שנה הוא מחזיק במקום לאחר ניצחון בינימלי 0–1 בבית על בני־יהודה, הסרגל של בני ארזון – ההיר שעדיין לא כבש שער בשלושת משחקי העונה. ובניו של ג'סיס כבר צברו עד כה שבע נקודות מתשע, מאז כולם של בכיס 20% למצב ניצחונות חזיקה.

באותו רוחה יש גם לאלוף הפועל תל־אביב ולמכבי חיפה, אך בינתיים בשלמים השניים את מחיר הנחות הנקודות במרשת העבירות על תקנת שחקני הנבחרת. מכבי חיפה מדורג שלישי, לאחר ניצחון חוץ כאה 1–2 על שמשון בבלומפילד שלא ניתן ערעו, נתנה מן השבטה שהלבה הם המדינה ביותר עד הליגה 7. שערים בשלושה משחקים. הפועל תל־אביב כבר טיפס למקום השני, לאחר שניצח בטבריה 2–1 את הנמלה רד"ש שצבר עד כה נקודה בודדת.

הפועל פתח־תקווה השיג את הניצחון הגבוה של המחזור – 0–3 על הפועל כפר־סבא. נצחונו הביא את הפועל פתח תקווה למקום השני. מכבי נתניה עלה למקום הרביעי לאחר ניצחון בבודה 2–1, בחוץ, על בית"ר תל־אביב. גם מכבי תל־אביב השיג ניצחון ראשון 0–1 בהרצליה על העולה החדש הפועל ירושלים.

בבית אחר מהבודה בית"ר ירושלים שוב במבחן תחסר יציבות. אתמול הוא נערך בתיקו ביתי 1–1 עם צפרירים חולון, המדורג אחרון לאחר שהשלים את מכסת שתי הנקודות שהוסתתו במאזנו.

בבה מאחורי השגל הלאומי בלטו במשחקי אתמול. ראשון ניר לוין מהפועל פתח־תקווה שהבקיע צמד וצועד בראש טבלת מלך השערים. משה סיני ואלי כהן הבקיעו בטבריה, כרק ברבורו הבקיע לחולון, השוער יעקב אסייג הסטיך ומנע מבני יהודה הפסד גבוה יותר.

16 שערים הובקעו אתמול, השוואה לשיא שנקבע במחזור הראשון. שלוש קבוצות ניצחו בבית, שלוש קבוצות ניצחו בחוץ, משחק אחד הסתיים בתיקו, שלוש קבוצות בלבד לא הבקיעו.

טיפ טיפ מזל וניסיון זה מה שחסר לטבריה

מאת יצחק שאולי

חוסר הניסיון בליגה הלאומית ועוד יותר מכך חוסר המזל, היו מהגורמים העיקריים להפסדו של הפועל טבריה, במשחק הביתי מול האלוף הפועל תל־אביב.

לאחר הבשלתו של אלי כהן, 4 דקות מפתיחת המישחק, ניגש משה סיני לבעיטת עונשין, 16 מטר אלכסונית מצד שמאל. סיני בעט שטוח וחזק, לפינה הימנית הרחוקה, 0–1 לתל־אביב.

בהמשך ניהלו הקבוצות התקפות הדדיות, עם יתרון קל למקומיים. אולם תל־אביב הבקיעה שוב. בדקה ה־39 הגביה משה סיני קרן קצרה לרפי שמואל, שהחזיר לו מסירה. סיני בעט חזק לשער. הכדור פגע בקורה וניתז לראשו של אלי כהן, שהמשיך פנימה, 0–2.

עם פתיחת המחצית השניה החלה טבריה לתקוף את שער תל־אביב, אך חסר מול מגע הבקעת שער. בדקה ה־55 מגן בלם תל־אביב, אהוד קרביאן, כרטיס צהוב לאחר השהייה מכוונת של בעיטת ה־5.

כניסתו של חלוץ טבריה המגע, עומר דן, במקום ברך המגן הגלש, הגבירה והגואה הגוזו למישחק המקומיים. בדקה ... ... מגבר, ... שבעט פנימה הקטין ל־1–2.

התלהבות המקומיים גברה. בדקה ה־63 החמיץ ליאור ליטרשטיין ... בדקה ה־77 החמיץ השוער יצחק בריצ'וק המכשלה גבוה של ליטרשטיין ברחבת ה־16. טבריה המשיכה להחמיץ ולמגינת ליבם של אוהדי השחקני הפועל טבריה נשארה התוצאה בעינה גם בסיום.

הפ' תל־אביב – 2 (2)
הפועל טבריה – 1 (0)
השערים לתל־אביב: משה סיני (4), אלי כהן (40). לטבריה: מאיר עמור (60).
★ המצטיין: שבתאי שינו
● הפועל תל־אביב: סליאס, אקסין, דוד הרשליקוביץ, סגל, קרביאן, מוסטרל, ארמה, ראגו (מוסה), אלי כהן, סיני, רפי שמואל (גל הרשליקוביץ). המאמן: ראסטיסלב מאסיך.
● הפועל טבריה: אלטר, אבי חציבה, אדרי, אייל דן, שינו, אמולאי (ליטרשטיין), לוי, אסור, מכן (עומר דן), כהן, עמור. המאמן: דוד ברנור.
שפט יצחק בריצ'וק, 4000 צופים, בטבריה.

גרונדמן בשובו: אפשר לנצח אותם

אמנה: אוסטרליה הפסידה רק לשתי הראשונות

מאת יאיר שטיקס
סופר "ספורט הארץ"

"אפשר לנצח אותם", אלה המילים הראשונות שאמר יעקב גרונדמן לעמיתו יצחק שניאור, שבא לאסוף אותו אמש מנמל התעופה בן גוריון, עם שובו ממשימת הריגול אחר נבחרת אוסטרליה, יריבתנו הגדולה במוקדמות הגביע העולמי. גרונדמן הוסיף:"לא צריך להתייאש. אמנם נבחרת אוסטרליה הפסידה רק לשתי הנבחרות ששיחקו בגמר, רוסיה וברזיל, אבל הכל תלוי איזו נבחרת ניבנה."

גרונדמן, שהגיע מסיאול לאחר 40 שעות טיסה, קיים אמש ישיבת עבודה עם המאמן שניאור וסיפר, כי הספיק לראות את גמר הטורניר בשידור הטלוויזיוני בקופנהאגן. הוא התלהב מהטורניר שראה ומשתי הנבחרות ששיחקו בגמר.

מלך השערים

.1	ניר לוין (הפועל פ"ת)	3
.2	יוסי שושני (באר־שבע)	2
–	ציון מרילי (מכבי חיפה)	2
–	זאהי ארמלי (מכבי חיפה)	2
–	רונן גבאי (מכבי נתניה)	2
–	מרקו ברבורו (צ. חולון)	2
–	אלי בראמי (בית"ר ת"א)	2
–	יהודה עמר (הפועל י־ם)	2
–	יובל אוחנה (באר־שבע)	2
–	איתי מרדכי (מכבי חיפה)	2
–	א. מלמיליאן (בית"ר י־ם)	2

ליגה אנגלית

ניוקאסל הדהימה 2–1! את ליוורפול באנפילד

הפסדי ליוורפול, נוריץ' ואוורטון העלו את מילוול, העולה החדשה, למקום הראשון: דראמה בווייט הארט ליין: טוטנהאם החמיצה פנדל בדקה ה־90 מול מנצ'סטר יונייטד

לונדון (אי־פי). המחזור השישי שהיה אתמול הניב שורה מרהימה של הפתעות, כשהגדולה שבהן, נצחון ניוקאסל, שהיתה מדורגת ערב המחזור במקום לפני האחרון וללא נצחון, על האלופה ליוורפול 1–2 באנפילד.

אם זה לא מספיק באה צ'רלטון האומללה והנחילה לנוריץ', המפתעת העונה ומוליכת הטבלה הפסד ראשון, ובביתה היא, 3–1. ווימבלדון, שאינה טובה בינתיים את יכולתה מהעונה שעברה, ניצחה את אוורטון 1–2 השערים: פאשאנו וקורק, ומידלסברו ניצחה בחוץ את קובנטרי הוקה 4–3. שני שחקנים הבקיעו שלושה שערים כל אחד: ברני סליבן למידלסברו ודייויד ספידי לקובנטרי.

את התוצאות המפתיעות הללו ניצלה מילוול, העולה החדשה, שזינקה למקום הראשון בטבלה לאחר נצחון 2–3 בדרבי לונדוני על קווינס פארק ריינג'רס.

התחלת המשחק באנפילד לא בישרה את סופו. ליוורפול עלתה ליתרון 0–1 כבר בדקה השלישית משער של המגן הסקוטי הבינלאומי גארי גילספי. אלא שניוקאסל הצליחה להשוות בדקה ה־29 על ידי ג'ון הנדרי והברזילאי מיראנדיניה כבש את שער הנצחון המהמם של ניוקאסל שבע דקות מן הסיום, בבעיטת עונשין מ־11 מטר. שני מבקיעי השערים הקודמים היו מעורבים: גילספי היה זה שהכשיל את הנדרי ברחבה.

גם נוריץ' הוליכה, משער מוקדם של אנדי לינגהאם. אולם צ'רלטון השוותה מן הסוף ערב המחזור, והוזירה בשלישיה. פול וויליאמס כבש צמד ופול מורטימר הוסיף את השלישי.

טוני קסקארינו, הכוכב הבלתי מעורער של מילוול, הוסיף שני שערים נוספים למאזנו. זמרי הירלוק כבש את השלישי מול קו"פ.ר. כדי להעלות את מילוול למקום הראשון, בעונתה הראשונה ההסטורית בליגה הראשונה. הריינג'רס נלחמו וכמעט השוו. מרקוס פראנסיס הוחטק ומרטין אלן כבשו לזכותה ופראנסיס יכול היה להשוות, אלא שבריאן הורן, שוער מילוול הדף את כדור ה־11.

סיום מרתק היה למשחק בווייט הארט ליין שם הוליכה מנצ'סטר יונייטד 1–2 מול טוטנהאם, בעלת הבית. כריס וודל כבש ראשון לספרס אולם מארק יוז ובריאן מקליר הבקיעו לזכות היונייטד. רק בדקה ה־86 הצליח פול וולש – ביום הולדתו ה־26 – להשוות ל־2–2. בדקה ה־90 ממש נקבעה בעיטת 11 מטר לזכות טוטנהאם לאחר שפול סטיוארט, החלוץ הרכש היקר (1.7 מיליון ליש"ט ממנצ'סטר סיטי) הוכשל ברחבה. הוא עצמו בעט והכדור ניתז מן המשקוף החוצה.

ארסנל חזרה לעצמה בנצחון 1–4 בדרבי מול הסטוהאם, במגרשה של ה־אחרונה. אלן סמית' לא הרג ממנהגו והבקיע שוב – משחק שני ברציפות. על שני השערים שלו הוסיף מיצ'ל תומאס ודייויד רוקאסל בסיום.

★ יתר התוצאות: אסטון וילה – נוטינגהאם פורסט 0–0, שפילד וונסדיי – אסטון וילה 0–1, סאות'המפטון – דרבי קאונטי 0–0.

צמרת הטבלה האנגלית				
.1	מילוול	6	6–13	14
.2	נוריץ'	6	8–11	13
.3	ליוורפול	6	5–10	11
.4	סאות'המפטון	6	6–10	11
.5	מנצ'סטר יו.	6	3–7	11
.6	ארסנל	6	11–17	10
.7	שפילד	6	6–6	10

ליגה לאומית / מחזור שלישי

בתחנה בבאר שבע: קטר דוהר

שער של יוסי שושני (67) הספיק לניצחון 0–1 על בני יהודה ולהתבססות בראש הטבלה: בבאר שבע כבר חולמים על שנות השבעים העליזות והאליפות הכפולה של 1975/76

מאת יגאל פלג

את המישגע אפשר לסכם בארבע מילים: באר־שבע ניסתה לשחק, והאורחים מבני יהודה הסתפקו בלהפ־ריע. לא פלא שעדיין לא הבקיעו העונה אפילו שער אחד לרפואה.

בני־יהודה הגיעו לבאר־שבע ללא דוד גורדנה ומשה איינברג, כשהם בכבב רוח ששוף לאחר שלושת השערים שספגו בשבוע שעבר ובן העונה שעדיין לא צברו אפילו נקודה. זה בטבלה. מיקומם היה הולם, פחות מבינוני, התגול רובו בקישור ובה־גנה. רק שוער הסגל הלאומי אסייג התעלה לרמה גבוהה, הציל את שערו משלושה מצבי הבקעה בטוחים.

גם באר שבע הופיעה למשחק בה־רכב חסר – ללא ברקוביץ, אוחן, צרפתי הזוזן, ועד בהגה נבקה ממישחקם האלט של בני יהודה, בעיקר במחצית הראשונה.

במחצית השניה החלה באר־שבע לתקוף. בדקה ה־52 בעט עוזן בעוצמה מ־30 מטר ואסייג הסיט לקרן. כעבור דקה הדף אסייג כדור נגיחה של שמואלי. אולם בדקה ה־67 ביכבע לשער על שושני, שבעט כדור אריה, בלתי ניתן לעצירה.

בני־יהודה קיבלו "זריקת מרץ" וה־חלו ליזום התקפות. בדקה ה־83 החטיא אייל חיים מול השוער. באר שבע הגיבה בהתקפה נגדית, כששו־שני בעט חזק מ־20 מטר. אסייג הדף, ביטון השתלט על הכדור ובעט שוב משני מטרים. אך אסייג הדף ובינתן נוסף השתלט על הכדור.

הפ. באר־שבע – 1 (0)
בני יהודה – 0
השער: יוסי שושני (67).
★ המצטיין: יעקב אסייג
● הפועל באר־שבע: ליברמן, ועקנין, הדידי, אילת, גונן, אליס־לה, עוזן, שושני, אחונה, ביטון (אלטיט), אביטן (שמואלי). המאמן: נסים בכר.
● בני יהודה: אסייג, שרעבי, אריב, חיים, עלו (מליחי), סלמן, מאיר (איזמרלי), בן תמיר, פרי, שירזי, וייצמן. המאמן: אהוד בר־טובים.
שפט שלמה שחר, 4,500 צופים, בבאר שבע.

טבלת הליגה הלאומית

		משח'	נצ'	תיקו	הפ'	שערים	נק'
.1	הפועל באר־שבע (1)	3	2	1	–	2–5	7
.2	הפועל פתח־תקוה (4)	3	2	–	1	5–6	6
.3	מכבי חיפה (5)	3	2	1	–	3–7	5
.4	מכבי נתניה (7)	3	1	2	–	3–4	5
.5	בית"ר ירושלים (3)	3	1	1	1	2–4	4
.6	בית"ר תל־אביב (2)	3	1	1	1	2–2	4
.7	הפועל תל־אביב (12)	3	2	1	–	2–4	3
.8	מכבי תל־אביב (13)	3	1	2	–	1–2	3
.9	הפועל ירושלים (6)	3	1	–	2	4–3	2
.10	שמשון תל־אביב (8)	3	–	2	1	2–1	2
.11	הפועל כפר־סבא (9)	3	–	1	2	5–2	1
.12	הפועל טבריה (10)	3	–	1	2	5–2	1
.13	בני־יהודה (11)	3	–	1	2	4–0	1
.14	צפרירים חולון (14)	3	–	2	1	4–1	0

(בסוגריים – מיקום הקבוצה במחזור הקודם)

זאהי ארמלי ממכבי חיפה (משמאל) במאבק על הכדור עם אבינועם עובדיה משמשון שפתח את הליגה ברגל שמאל. חיפה ניצחה 1–2. (צילום: שדי קרן)

לוין ולוין ובסון

מאת אהרון שמלביץ

מישחק טוב מאוד של פתח־תקוה, מול חולשה מרהימה של כפר־סבא הבטיח ניצחון בזריק למקומיים, 0–3.

הפתיחה הסקולה ולא העידה על המשך. אולם ניר לאחר ספיגת השער הראשון בדקה ה־14, הלכה כפר־סבא ונחלשה. שום מעדר לא תיפקד. עד הדקה ה־68 לא נבעט אף כדור לשער פתח־תקוה. החלוצים לא קיבלו כדורים והקישור לא הורגש כלל. ההגנה הסתפקה בהרחקת כדורים ולא היה מי שיכול את היוזמה ויוביל את הבריו להתקפות.

בנגד היה מישחק המארחים שוטף. החלוץ ניר לוין המצטיין, היה מהגור־מים הבולטים לניצחון קבוצתו. הוא הבקיע צמד והיה שותף לשער השלי־שי. מישחק הגנה טוב של הבלמים ניר אלון ואיתן ברדיטק מנע מכפר סבא נסיונות בעיטה לשער.

בדקה ה־14 פרץ אלי מתפוד משמאל, מסר לניר לוין שהתחמק ברחבה, לוין עבר בחזה, התקרב, ובעט מ־8 מטרים פנימה, 0–1. עם פתיחת המחצית השניה במשך הלחץ ובדקה ה־57 כבר 0–2. ניר לוין הד־כשל ברחבה על ידי השוער אריה שמיר. לוין בעט היטב את כדור ה־11 הבי, 0–2. שער השלישי הובקע על־ידי מני בסון בדקה ה־63, בבעיטה מרוייקת משמונה מטר. את הכדור לבסון מסר לוין. לקראת הסיום ניסו האורחים להבקיע שער כבוד, אך ללא תוצאות.

הפ' פתח־תקוה – 3 (1)
הפועל כפר־סבא – 0
השערים: ניר לוין (14, 57 מ־11 מ'), מני בסון (63).
★ המצטיין: ניר לוין
● הפועל פתח־תקוה: רפי כהן, גיא לוי, ברדיטק, ניר אלון, קושוילי, מתפוד (קייסי), דוד לוי, מרכוס, אליה, בסון (גיראוון), לוין. המאמן: אברהם גרנט.
● הפועל כפר־סבא: שמיר, פולבר, סיימון, רבינוביץ, הלל אופיר, סמבל (אורן), יפה, אופיר ברחיים, בעמן, מימוני, סלקסר. המאמן: שמעון שנהר.
שפט עובדיה בריצ'וק, 1,200 צופים, בפתח־תקוה.

השער היה מיקרי הניצחון היה מוצדק

מאת דוד מבי

מישחק כקומנה של השוער רוני ג'רבי, כמעט הציל להפועל ירושלים נקודה יקרה. אך שער מקרי בדקה ה־85, הבטיח ניצחון מוצדק למכבי תל־אביב, שהיה עדיף על העולים החד־שים מירושלים, לפחות במחצית השניה.

למרות שהשיג את הנצחון הרחוק, היה מכבי רחוק מלהשביע רצון. שוק־קיו התעלמו מהאגפים, וניסו לתקוף דרך מרכז הגנת ירושלים, והקלו על מלאכת הדייב.

הירושלמים נראו במגרש רק ב־25 הדקות הראשונות, בהן החטיאו מקרוב עופר יחזקאלי (5, 10) ושלומי מלכה (19).

בסיום המחצית הראשונה ובמ־חצית השניה, היה היתרון של מכבי. אך אזולת רגל ויכולת נפלאה של ג'רבי מנעו שער. בדקה 56 נגח אלי דריקס מקרוב וג'רבי הדף. דקה 69: ג'רבי הדף בזינוק ויצחק זוהר בעט לחוץ מול שער ריק. דקה 71: דריקס נגח מעל ג'רבי, אך הכדור הרחק מהקו. בדקה 72 היתה מהומה ליד השער וג'רבי, שהיה במיטבו, הדף את הסכנה. מוטי איוניר הולש ניסה כוחו מרחוק וג'רבי זינק והדף (78).

בשלהי המישחק, עם גבור הלחץ המכבי, עלה המגן איתן כהן לעזרת ההתקפה. בדקה 85 בעט כהן כדור שטוח וחזק משמאל לימין, לאורך קו החמש. הכדור פגע ברגלו של אלי דריקס והוזר פנימה, 0–1 למכבי.

מכבי תל־אביב – 1 (0)
הפ. ירושלים – 0 (0)
השער: אלי דריקס (85).
★ המצטיין: רוני ג'רבי
● מכבי תל אביב: מרכוס, מוספי, כהן, שמעונוב, לוי, לולו, זוהר, איוניר, נתן (גולדברג), דריקס, סבק (מליקה). המאמן: יוסף מירמוביץ.
● הפועל ירושלים: ג'רבי, תאשמע, שפירא, כוזלה, בסון, נחמיאס, דיין, עמר, יחזקאלי, שושן (אסייג), מלכה. המאמן: דוד שוייצר.
שפט בני כהן, 4,000 צופים, בהרצליה.

ואז בא רוני לוי

מאת מיקי אוחנן

מכבי נתניה צבר אתמול את ניצחון הליגה הראשון שלו, 1–2 על בית"ר תל־אביב, בזכות סיום מרתק, שהניב שלושה שערים.

שובם להרכב הנתנייתי של בני לם ויגאל מנחם, העלה את הביטחון העצמי של הבדיום האיתעו להם לשחק בצורה בטוחה ויעילה. אולם השייבם, בית"ר תל־אביב, שער מישחק זה טרם ספג שער.

ההתמודדות החלה בסערה. בדקה ה־3 הסיט בני לם כדור רוחב, וירון פרסלגי בנסיון להרחיק, בעט לקורת שערו. בדקה ה־10 בעט אלי בראמו הבית"רי מ־16 מטר, כדור חזק למשקוף שער נתניה. כעבור שתי דקות הוכשל יגאל מנחם ברחבת בית"ר, אך השופט יהושע לויה, הח־ליט משום מה כי היה זה מחוץ לרחבה.

במחצית השניה גיורע המישחק. כניסתו של רוני לוי בדקה ה־67, עור־רה את חבריה. הוא אף כבש את השער הראשון (77). גבי פקר הגביה משמאל, לוי נגח, השוער אריה חביב הדף בקושי למשקוף, ורוני לוי השתטח ונגח מקו השער, 0–1 לנתניה.

שער התוכה הכריע דווקא את שח־קני בית"ר, שיצאו להתקפות נגד רצופות. אולם הם לקו בסיומת הלשה. מנגד הגיבה נתניה בהתקפה מתפרצת (86). רוני לוי "טייל" עם הכדור ברחבת בית"ר, מסר מצויין לרונן גבאי החופשי (היכן מגיני בית"ר?) וכבר 2–0. דקותיים לסיום צימק בית"ר ל־1–2, משער של אלי בראמו.

מכבי נתניה – 2 (0)
בית"ר ת"א – 1 (0)
השערים לנתניה: רוני לוי (77), רונן גבאי (86). לבית"ר: אלי בר־אמו (88).
★ המצטיין: יצחק איזמירלי
● מכבי נתניה: בלוב, שבעון מנחם, בר, פקר, דראפיר, חלשן, עציוני, גבאי, לם (רוני לוי), יגאל מנחם, דיידים. המאמן: יהושע פייגנבוים.
● בית"ר תל־אביב: חביב, סודס (גרב אבישל), עטר, אופיר חיים, נסים כהן, איזמירלי, ניסן כהן (אדרי), מאיה, תגר, בראמו. המאמן: יצחק שום.
שפט יהושע לויה, 3000 צופים, בהרצליה.

הבאר שבעי יוסי שושני, מבקיע שער הניצחון (0–1) על בני יהודה מניף אצבעו כמו אומר: אנחנו, באר שבע, מספר 1 בליגה. בטבלה הבאר שבעים ראשונים. עדיין בלי הפסד. מנסים לברוח, להתבסס בראש הדירוג. אחרי הרבה שנים, שוב קצת נחת לאוהדי הכדורגל בנגב. (צילום: חביב בן דוד / הרשות קול הנגב)

יהלום? בקושי שרשרת פלסטיק

מאת חיים מלינק

בסיום המישחק אמר אמציה לבקוביץ, מאמן מכבי חיפה, שכל נקודה שקבוצתו זכתה שווה יותר מיהלום. אך על פי יכולת החיפאים במישחק, למעט 15 הדקות הראשו־נות, נראה כי מדובר במחרוזת פשוטה מפלסטיק. יהלומים ודאי שלא.

המישחק נחלק לשני חלקים. ב־15 הדקות הראשונות שלטה חיפה, ואילו יתר דקות ההתמודדות היו כולן של שמשון. נשמע מוזר, אך זאת היתה התמונה. מכבי חיפה פתח בסערה והבקיע פעמיים ב־10 הדקות הראשו־נות. דקה 6: ירון גבעול מסר כדור נפלא בין שלושה שחקני שמשון, וזאהי ארמלי שפרץ לרחבה, הכשל. את בעיטת 11 מטר הפך ציון מרילי לשער, 0–1 לחיפה. חיפה המשיכה במישחק צירופים נאה, שהוציא את הגנת שמשון משיווי משקלה השער השני, הפעם של ארמלי (דקה 10) לא איחר לבוא.

חיפה לחצה עוד דקות ספורות, עד ששמשון התאושש. אבינועם עובדיה ואפרים ארביב הניעו את חבריהם קדימה והשער לזכות שמשון לא איחר לבוא. בדקה ה־29 הגביה עובדיה כדור, השוער גיורא אנטמן קפא על מקומו, ובני דמתי הוותיק דחק פנימה, 1–2 לחיפה.

שמשון שלט במחצית השניה ושער חיפה ניצל בנס שלוש פעמים. את התודה חבה חיפה לקור רוחו של יוסי קרמר ועמידתו האיתנה של אנטמן.

מכבי חיפה – 2 (2)
שמשון ת"א – 1 (1).
השערים לחיפה: ציון מרילי (6, מ־11 מ'), זאהי ארמלי (10). לש־משון: גדעון דמתי (29).
המצטיין: יוסי קרמר
● מכבי חיפה: אנטמן, אוסמו, קרמר, צרפתי, גרינברג, מרילי, אבוקרט, גבעול (עטר), מלכה (בלבול), ארמלי, איתי מרדכי. המאמן: אמציה לבקוביץ.
● שמשון תל־אביב: הוד, דהרי, הלל, שמעונוב, הלוי, מליחי, עובדיה, ארביב, מוזז (עטר), ארמוני (אדרי), דמתי. המאמן: צבי רוזן.
שפט עובדיה צבי, 1500 צופים, בבלומפילד.

במחזור הבא

● הפועל כפר־סבא – מכבי נתניה
● הפועל ירושלים – בית"ר ת"א
● הפועל תל־אביב – מכבי ת"א
● בני־יהודה – הפועל טבריה
● צפרירים חולון – באר־שבע
● מכבי חיפה – בית"ר ירושלים
● הפועל פתח־תקוה – שמשון ת"א

מה קרה לבית"ר?

מאת מנחם ויטל

בית"ר ירושלים – אכזבה רבתי. כמו סנונית אחת אינה מבשרת את האביב, כך נצחונו הגדול של בית"ר ירושלים במחזור הקודם בשכונת התקוה בשום מיקרה לא בישר על חזרתו לימיו הטובים.

הקבוצה שיכולה להפסיד הרבה "צבע" לליגה שוב לא תיפקדה אתמול. שער חלש, קישור מסורבל ב"ניצחות" של אורי מלמיליאן וחוד עקר. ואילמלא השער לזכות הירושל־מים, שהובקע ממצב בית, היו הבית"רים יורדים מנוצחים – ובצדק.

דווקא החולונים, מהם לא ציפינו לגדולות, שיחקו טוב יותר. יחסית כמובן.

אם במחצית הראשונה עוד אפשר היה לחזות במבצעים מעטים של בית"ר (שער, נגיחה מסוכנת ובעיטה לקורה), הרי המחצית השניה שיעמ־מה. בדקה ה־14 השתחרר מעט המישחק מקיפאונו. מלמיליאן הג־ביה קרן ואלי יאני בתיזמון מצויין, נגח פנימה, 0–1 לבית"ר. בדקה 21, הבריקה רגעית נוספת: מלמיליאן מגביה קרן ויאני נגח שוב. אלא שהפעם הילך שמעון מכלוף מהקו.

בדקה 30, אקורד אחרון של הירושל־מים. רוקמן בעט לקורת שער חולון בסיומה של התקפה יפהפיה. עד לסיום המשחק לא חזרו הירושלמים לסכן את שער היריב.

ומה עשו החולונים? רק בדקה ה־34 סיכנו לראשונה את שער בית"ר והשיגו את השיוויון. מרקו ברבורו דחק את הכדור פנימה מקו השער, לאחר בעיטת רוחב של משה פרחן.

במחצית השניה שלטו החולונים אך לא סיכנו בצורה רצינית את שער בית"ר, להוציא פעם אחת (דקה 84).

בית"ר ירושלים – 1 (1)
צפרירים חולון – 1 (1)
השער לבית"ר: אלי יאני (14). לחולון: מרקו ברבורו (35).
המצטיין: שמעון מכלוף
● בית"ר ירושלים: בוימן, אבי כהן, אפלאו, אשש, שירזי (בר־כולט), מלמיליאן, שוורץ, קרוש, בני כהן, יאני (שוויג), רוקמן. המאמן: דרור קשטן.
● הפועל צפרירים חולון: ביטון, זיתוני, יעקובי, שקדוקה, מכלוף, דמתי (חפיף), פס, פרחן, אהרונוב, פנסו, ברבורו. המאמן: זאב זלצר.
שפט אריה פרוסט, 3000 צופים, בבלומפילד.

ליגה א'

במשחקי המחזור הראשון היו התוצאות:
● מחוז צפון: הפועל בית־שאן – הפועל בית־שאן (?) 0–2 (0–1), הפועל דלית אל כרמל – בית"ר חיפה 0–1 (0–0), מכבי שפיה – בית"ר נהריה 0–1 (0–0), מכבי אחי נצרת – הפועל קרית־שמונה 1–0 (0–1), הפועל טירה – הפועל טירה 1–2 (1–0), מכבי עפולה – מכבי חדרה 1–1 (0–1), מכבי עכו – הפועל טירת־הכרמל 1–0 (0–1), הפועל עכו – מכבי קרית־אתא 0–1 (0–1).
● מחוז דרום: מכבי לוזוס – הפועל בית־שמש 0–2 (0–2), הפועל מרמורק – מכבי קרית־גת 1–2 (1–1), הפועל דימונה – הפועל אשדוד 0–1 (0–0), הכח רמת־גן – מכבי שיכון המזרח 0–1 (0–0), הפועל ראשון לציון – הפועל באר־יעקב 0–0, הפועל קרית־אונו – בית"ר רמלה 0–1 (0–0), הפועל אשקלון – הפועל קרית־מלאכי 0–1 (0–0), מכבי הרצליה – הפועל אור־יהודה 1–0 (0–0).

הליגה הארצית / מחזור שלישי

המאזן המושלם בראש הדירוג של יבנה, רמת גן, פתח תקוה

מאת משה הר־געש

בליגה הארצית לא זכור מצב כזה. שלוש קבוצות צברו ניצחון שלישי רצוף, לא איבדו אפילו נקודה ומרוח־קות חמש נקודות מהמקום הרביעי. השלוש: מכבי יבנה, הפועל רמת־גן ומכבי פתח־תקוה שניצחו בחוץ ומי אותם מרה על 9 נקודות.

מכבי יבנה צועד בראש בזכות הפרש שערים עדיף לאחר ניצחון 0–2 על מכבי רמת־עמידר. הפועל רמת־גן שגבר 3–4 על מכבי שעריים מדורג שני, מכבי פתח־תקוה במקום השלי־שי לאחר שהכביע 1–2 את הפועל חיפה המדורג 13 עם נקודה אחת בלבד.

17 שערים הובקעו בסך הכל. רק הפועל בתיים ניצח בבית, שלוש קבו־צות ניצחו בחוץ, שלושה מישחקים הסתיימו בתיקו, שש קבוצות לא הבקיעו, שתקן אחר הורחק.

מכבי יבנה – מכבי רמת־עמידר 2–0 (0–0)
השערים: ציון יעקב (49, 54).
המצטיין: ציון יעקב.
הקפטן הותיק ציון יעקב הבקיע צמד שערים והכיח שוב את חיוניותו לקבוצה. במחצית הראשונה היו הדמנויות לשתי הקבוצות וירון גר־ולי המקומי החמיץ שער בטוח. עם פתיחת המחצית השניה ניצל ציון יעקב שתי פרצות בהגנת עמידר וה־בקיע תוך 6 דקות, פעמיים את עופר טומרבסקי.
שפט דוד יוסף, 800 צופים, ברמת־עמידר.

רם שויין

מכבי פתח־תקוה – הפועל חיפה 2–1 (2–1)

השערים: דורון רבינוביץ (35), שרון צופין (37). לחיפה: רוני מלכה (15).
המצטיין: דורון רבינוביץ.
הפועל חיפה שהוביל בכל שלושת מישחקיו העונה ירד גם אתמול מנוצח ומאוכזב מבר הדשא, בעיקר בגלל חולשת ההגנה בראשות השוער ג'סים ששון. רוני מלכה הבקיע בב־גיחה אך היתרון החזיק מעמד 20 דקות בלבד. האורחים הבקיעו פעמ־יים תוך שתי דקות והכריעו את המישחק. תחילה הבקיע דורון רבינו־זון בבעיטת עונשין מ־17 מ' ושרון צופין הבקיע מקרוב לאחר הגבהת קרן.
שפט חיים ליפקוביץ, 1,000 צו־פים, בקרית־אליעזר.

אברהם ציבין

הפועל רמת־גן – מכבי שעריים 4–3 (3–1)
השערים לרמת גן: דני אשכנזי (7, 43), יוסי שמריה (40), רונן תדיר (62). לשעריים: אהוד עידן (2, מ־11 מ', 60), יעיש סריסה (72).
המצטיין: דני אשכנזי.
המישחק התעלה לרמה גבוהה כאשר הרמת־גנים נתנו מהחמצות המקומיים. הרמת־גנים פיגרו אמנם 0–1 כבר בדקה השניה אך הפכו את הקערה והובילו במחצית 1–3. במ־חצית השניה הם הצליחו לשמור על הניצחון למרות מאמצי שעריים להשוות. השער היפה במישחק הובקע ע"י שמריה מרמת־גן שהבקיע בבע־יטת עונשין מ־35 מ'.
שפט מאבי אלנקווה, 1,500 צופים, ברחובות.

משה בוקר

הפועל לוד – מכבי טמרה 0–0
המצטיין: אריק שמואלי
יכולת טובה של שני השוערים אריק שמואלי מטמרה ויוסי מרוחי מלוד התירה את הרשתות נקיות ואת הצופים מאוכזבים. המישחק היה חלש והשליטה עברה מקבוצה לקבוצה. שתי הקבוצות עדיין ללא ניצחון.
שפט דני קורן, 500 צופים, בלוד.

מרדי בריית

הפועל בתיים – בית"ר רמלה 1–0 (0–0)
השער: מוטי סלינס (53).
המצטיין: בני רובין.
שיפור משמעותי של ביכולת בתיים היקנה לה ניצחון ראשון ושער בכורה העונה. בני רובין הלוץ הרכש מהפועל תל־אביב, ניצל מסירה של ישראל ברנתן ומהרחבה הבקיע בבע־יטה את שוער רמלה, יצחק בלאיש.
שפט ארז זנטלמן, 200 צופים, בחולון.

מנחם כהן

בית"ר נתניה – הפועל חדרה 2–2
השערים לנתניה: אילן עזריה (5), חיים לוי (46). לחדרה: יגאל אלהרר (17), שמואל שמואל (59, מ־11 מ').
המצטיין: חיים מסיקה.
הרוקטו של חלוץ חדרה אהוד ואנה שהתקוטט בדקה ה־30 עם הבדן לקבוצה רונן שפירא השפיעה על מהלך המישחק. משלב זה תקפו הבית"רים אך להצם הניב רק נקודה בודדת.
שפט סימון דנן, 300 צופים בנתניה.

דוד רוזנבלום

הפועל יהוד – מכבי יפו 0–0
המצטיין: אלישע צ'יפרוט.
מכבי יפו החמיץ ניצחון ביהוד, הן בגלל חוסר ריכוז של חלוציו אלישע צ'יפרוט, עופר דגמי ויאיר סבזורי ואולי מאות חוסר מזל.
שפט בני בר, 400 צופים, ביפו.
משה קידר

טבלת הליגה ארצית

.1	מכבי יבנה	3	1–7	9
.2	הפועל ר"ג	3	4–8	9
.3	מכבי פ"ת	3	1–5	9
.4	מכבי שעריים	3	5–5	4
.5	הפועל חדרה	3	6–5	4
.6	הפועל לוד	3	2–2	3
.7	מכבי טמרה	3	1–1	3
.8	הפועל בתיים	3	3–1	3
.9	בית"ר נתניה	3	4–3	2
.10	בית"ר רמלה	23	–3	2
.11	מכבי יפו	3	2–1	2
.12	הפועל יהוד	3	4–1	2
.13	הפועל חיפה	3	6–4	1
.14	רמת־עמידר	3	5–2	1

במחזור הבא

● הפועל חדרה – מכבי פתח־תקוה
● מכבי יבנה – הפועל חיפה
● בית"ר רמלה – מכ. רמת־עמידר
● מכבי יפו – הפועל בתיים
● מכבי טמרה – הפועל יהוד
● הפועל רמת־גן – הפועל לוד
● בית"ר נתניה – מכבי שעריים

מלך השערים

.1	דורון רבינוביץ (מכבי פ"ת)	3
–	רונן תדיר (הפועל ר"ג)	3
–	ציון יעקב (מכבי יבנה)	3

כדורסל

זלוטיקמן לדין משמעתי

מאת אילן מיש
סופר "ספורט הארץ"

חיים זלוטיקמן, כדורסלנה המצ־טיין של מכבי ראשון־לציון, יועמד ביום חמישי בפני ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל. העמדתו לדין, שעות אחדות לפני מישחק הליגה נגד הפועל תל־אביב, באה בעקבות דו"ח השיפוט של המישחק. בדו"ח נכתב כי בעת מישחק ידידותי שהיה בירוש־לים, בין ראשון־לציון להפועל המקו־מי, אחז זלוטיקמן בידו את השופט עידו ברגמן.

● נבחרת ישראל ניצחה אמש את נבחרת העתודה 94–81, במישחק אימון במכון וינגייט. המישחק התק־יים בסיומו של יום אימונים שקיימו שתי הנבחרות. עמוד סגל הנבחרת היה זה אימון ראשון, מאז הופעה בטורניר הקדם־אולימפי שהיה בחו־דש בתחילת יולי.

● אדי פיליפס, אחד משני הש־חקנים הזרים של הפועל חולון, עבר שלשום ניתוח ארטרוסקופיה, לאחר שאובחנו בעיות בסחוס בברך. פיליפס יעדר מפעילות בשבועיים הקרובים. אולם הוא יחמיץ רק מישחק ליגה אחד, נגד הפועל גליל־עליון ביום חמישי, שכן מיפגש הצמרת נגד מכבי תל־אביב נידחה מיום שני הבא ל־27 בחודש.

● הפועל תל אביב יקיים מחר ביוון את מישחק הבכורה בטורניר הי־דידותי, בו משתתפות עוד פאוק סלוניקי, קאחאס קאנאריאס (ספרד) וקבוצה של כדורסלנים אמריקאים. המשתייכים לסוכן שחקנים.

● רנדי אוואנס החם בסוף הש־בוע על חוזה מישחקים במכבי חיפה. אוואנס יהיה הזר השני בקבוצה, לצידו של בוב תלאס. אוואנס החליף את הזל ברייזן שאיכזב.

הניחוש הנכון בטוטו

.1	הפועל פ"ת – הפועל כ"ס	1
.2	שמשון ת"א – מכבי נתניה	2
.3	בית"ר י־ם – צפר. חולון	x
.4	הפועל ב"ש – בני־יהודה	1
.5	הפועל טבריה – הפועל ת"א	2
.6	מכבי ת"א – הפועל י־ם	1
.7	בית"ר ת"א – מכבי נתניה	2
.8	בית"ר נתניה – הפועל חדרה	x
.9	מכבי שעריים – הפועל ר"ג	2
.10	הפועל לוד – מכבי טמרה	x
.11	הפועל יהוד – מכבי יפו	x
.12	הפועל בתיים – בית"ר רמלה	1
.13	רמת־עמידר – מכבי יבנה	2
.14	הפועל חיפה – מכבי פ"ת	2

שוער צפרירים חולון יעקב ביטון, על הקרקע, בין הירושלמי אורי מלמיליאן ובלם צפרירים המנסה לגונן על שערו. בסיום 1–1, ואכזבה לחולונים ולירושלמים. (צילום: עדי קרן)

مكبر من الاصل

חדשות כלכלה

חברות הביטוח: נעתור נגד הרעת תנאי ביטוח המנהלים

שוקלות לעתור לבג"ץ כדי לחייב את ראשי האוצר לנמק מדוע לא יימנעו מכוונתם לצמצם מראשית 89' הריבית על ביטוח זה

מאת אריה לביא

אחדים מראשי חברות הביטוח שוקלים לעתור לבית המשפט הגבוה לצדק נגד שר האוצר והמפקח על הביטוח עקב כוונות משרד האוצר להרע את התנאים לחברות המוכרות ביטוח חיים.

בהתייעצויות בין מנהלי חברות הביטוח נשקלה אפשרות לעתור לבג"ץ כדי לחייב את ראשי האוצר לנמק מדוע לא יימנעו מכוונתם לצמצם, מראשית 1989 את הריבית על כספי ביטוחי מנהלים ל־4% לשנה, לעומת 5.2% כעת. בצעד זה, האוצר מתכוון להשוות את הריבית המשולמת על פוליסות ביטוח מנהלים לריבית המשולמת על פוליסות ביטוח החיים הרגילות.

אחדים מראשי חברות הביטוח טוענים שאם יש כוונה להרע את תנאי הפוליסות – על האוצר להרע גם את התנאים של קרנות הפנסיה, שאם לא כן יפלו חברות הביטוח לרעה לעומת הקרנות.

מנהלי החברות טוענים כי תכניתו של האוצר תפגע במכירות ביטוח החיים ותגביר את האטרקטיביות של החיסכון בקרנות הפנסיה, המתחרות בחברות הביטוח.

האוצר כבר פגע באפריל 1988 בתנאי ביטוח החיים, בהפחיתו את הריבית על הפוליסות הרגילות, ל־4%. ריבית זו משלם האוצר לחברות הביטוח, ואילו המבוטחים מקבלים כעת על פוליסות אלה כ־3.5% בלבד.

התפוצץ המו"מ בשטיחי כרמל; העובדים: הפעם נלך עד הסוף

מאת מיכל רוה

המו"מ בין הנהלות המפעלים שטיחי כרמל וגלנוים באור־עקיבא לבין ועדי העובדים התפוצץ שלשום, לאחר שלא הושגה הסכמת העובדים לחזור לעבודה.

העובדים טוענים כי בעל המפעלים, ח"כ אברהם שפירא, לא עמד בהתחייבויותיו לתשלומים הכלולים בהסכם העבודה, כגון דמי הבראה, משכורת 13, תשלומים לקרן השתלמות ותשלומים לקרן הפנסיה מבטחים. ועדי העובדים מתנגדים גם לפיטורי 73 עובדים בלא פיצויים מוגדלים.

בסוף השבוע שעבר השביתו העובדים את המפעלים, ומנעו הוצאת סחורה מהם. כמו כן סגרו את חנות המפעל, הפועלת גם במוצאי שבת.

מזכיר מועצת פועלי אור־עקיבא, אלברט שושן, אמר כי נציגי ההנהלה ביקשו מהעובדים לחזור לעבודה, והבטיחו כי הסכמי העבודה יכובדו, אך טענו כי בשל הקשיים הפיננסיים של שפירא אין הוא יכול, לפי שעה, למלא את הסעיפים שבמחלוקת. שושן אומר כי הפעם לא יסכימו העובדים בשום פנים ואופן לחזור לעבודה, ו"יילכו עד הסוף".

העובדים מתכוונים להציב השבוע משמרות מחאה ליד שערי המפעלים, ולקיים הפגנה גדולה ביום חמישי.

מכירת הדירות החדשות בחודש שחלף – ב־10% פחות מבקודמו

מאת אריה לביא

בספטמבר נמשכה ירידת המכירות של דירות חדשות שבנו חברות הבניה הגדולות. כך מתברר מנתונים חלקיים לסוף ספטמבר.

בחברות הבניה סבורים שהירידה הממוצעת תהיה כ־10%, לאחר שבאוגוסט מכרו 9 החברות הגדולות 295 דירות.

חברת שיכון עובדים מסרה שמכרה פחות מ־100 דירות. אשדר מכרה 34. הסביבה מכרה 20 דירות, לעומת 28 בחודש הקודם.

בחברות הבניה מסבירים את הירידה במכירות במספר הגדול של ימי החג בחודש זה.

צוות התעשיה האווירית ייצר באוסטרליה 4 מטוסי תידלוק

10 מהנדסים וטכנאים ייצאו לשם בקרוב לצורך זה

מאת זוהר בלומנקרנץ, כתב "הארץ" לענייני תעופה

התעשיה האווירית תשגר משלחת של אנשי מקצוע לאוסטרליה במסגרת פרוייקט של הסבת 4 מטוסי בואינג 707 למטוסי תידלוק בחיל האוויר האוסטרלי.

מדובר במכרז בינלאומי, שפורסם כי התעשיה האווירית זכתה בו לאחר שהתחרתה, בין השאר, עם בואינג בארה"ב.

היום ישבתו מפעלי התע"א מעבודה במסגרת "יום גשר" כללי שיזמה ההנהלה כדי לחסוך בהוצאות.

בחטיבת "בדק" החלו לגבש את הצוות שייצא לאוסטרליה. בצוות יהיו עד 10 מהנדסים וטכנאים. הם יפקחו על העבודה באוסטרליה. זמן השהייה המתוכנן – שנתיים־שלוש. כוח העבודה העיקרי יהיה מקומי. את העבודות יעשו במוסכי תעשיית התעופה האזרחית של אוסטרליה, אף שארבעת המטוסים מיועדים לחיל האוויר.

התע"א ממשיכה במאמצי השיווק שלה בחו"ל, ומבקשת לייצא, בין השאר, טכנולוגיה וידע הקשורים לתא ההדמיה (הסימולטור) של אבטיפוס "הלביא". יש משא ומתן עניני על כך עם כמה מדינות. הכוונה היא לשווק את המכלול השלם או אלמנטים של תא ההדמיה.

אפשרות אחרת היא מתן שרותים למדינות בתחום זה – בארץ.

התעשיה האווירית בודקת גם אפשרות מעשית לנצל את הידע והכשרון שנרכש בבניית תא ההדמיה לשימושי תעופה, כדי להסב אותו ולנצלו לפיתוח מכשירי הדמיה לשימוש של כלי קרקע, כגון טנקים.

גימלאי צה"ל: הביקוש בדרום לעובדים ירד בספטמבר ב־51%

מאת אבי גנאור

ירידת הביקוש לכוח אדם במשק נמשכה.

עם זה, נרשמה בספטמבר עליה בביקוש לכוח אדם במרכז הארץ ובצפונה, לעומת ירידה תלולה בדרום. כך מתברר מבדיקה שהשלימה בסוף השבוע רשות התעסוקה של "צוות", אגודת גמלאי שירות קבע בצה"ל.

מהשוואת הביקוש לכוח אדם במשק בין שלושת הרבעונים של 1988, התברר כי הביקוש לכוח אדם – בירידה מתמדת. מנכ"ל רשות התעסוקה של "צוות", אל"מ משה עמיר, מסר כי בלשכות הרשות בצפון, במרכז ובדרום, התקבלו ביולי–ספטמבר רק 572 דרישות לעובדים, לעומת 617 ברבע השני של השנה ו־653 ברבע הראשון.

לעומת זה, בהשמת העובדים נשמרה יציבות. הרשות הצליחה בכל אחד מהרבעונים לספק עובדים ל־35% מהמפנים.

בהשוואת הביקוש לכוח אדם בין אוגוסט לספטמבר מתברר כי בספטמבר נרשמה ירידה של 5.8% בביקוש לכוח אדם, אך במרכז הארץ ובצפונה נרשמה עלייה של ממש, ואילו בדרום נרשמה ירידה של 51%.

יצרן: מכירת ויטמינים בארץ תוכפל בקרוב ל־7 מיליון ד'

מאת אבי גנאור

מכירות הוויטמינים בישראל יוכפלו בתוך זמן קצר, ליותר מ־7 מיליון דולר בשנה. כך צופה יוסף מצקל, מנכ"ל חברת ויטהמינס ישראל, המפיצה ויטמינים מתוצרת החברה האם שלה בניו ג'רסי שבארה"ב.

הגידול המשמעותי ביותר בצריכת הוויטמינים הוא בקרב הציבור הדתי. סוחרים רבים מייבאים, ולעתים מבריחים ארצה, ויטמינים, והם נמכרים בלא השגחה או פיקוח. באחרונה החלו למכור ויטמינים ומזון טבעי גם בבתי המרקחת, וקבוצות גדולות בשוק התרופות הישראלי החלו להתעניין בפלח שוק זה.

חודש המו"מ בין ההסתדרות לארגוני המעסיקים על הסכם חדש לתוספת יוקר:

המעסיקים הפרטיים מציעים להקדים תוספת היוקר לאוקטובר אך לא 70%

התנאי שלהם: שההסתדרות תסכים שבשנתיים הבאות יקבלו השכירים פעמיים בשנה פיצוי של 30% – 40% מההתייקרויות ● ההסתדרות: פיצוי שונה – על כל שיעור של אינפלציה

מאת יהודית וינקלר

המעסיקים הפרטיים מציעים להקדים מנובמבר לאוקטובר את הפיצוי הרטרואקטיבי על ההתייקרויות מאז אפריל, אך לא בשיעור 70% מההתייקרויות כבעבר. התנאי שלהם הוא שההסתדרות תהיה נכונה לשנות את ההסכם החדש, ולקבוע שבשנתיים הבאות יקבלו השכירים פעמיים בשנה פיצוי בשיעור 30% – 40% בלבד מההתייקרויות.

נציגי ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים חידשו שלשום את המשא ומתן על הסכם חדש לתוספת יקר. ההסתדרות מבקשת לחתום על הסכם שיבטיח רמות שונות של פיצוי על כל שיעור של אינפלציה. המעסיקים הפרטיים מוכנים לשלם את הפיצוי פעמיים בשנה, בלי קשר להצטברות האינפלציה, ובלבד ששיעור הפיצוי לא יהיה גבוה מ־40%.

לנוכח המחלוקת, התמקדו הצדדים בחיפוש נוסחה שתבטיח תשלום תוספת יקר לחודשים אפריל–אוקטובר, שכן תוקפו של ההסכם הקודם פג במארס, ומאז הצטברו כמעט 7 אחוזי אינפלאציה, המזכים על פי ההסכם הקודם בפיצוי של 70%.

ישראל קיסר

משה נסים

שני הצדדים סבורים שהסדר ארעי לפני הבחירות חיוני כדי לא להכניס את המשק לסחרור של סכסוכי עבודה, ובכך גם לאפשר משא ומתן רגוע יותר על ההסכם לשנתיים שלאחר הבחירות.

שר האוצר, משה נסים, קיים בשבוע שעבר פגישה עם מזכיר ההסתדרות, ישראל קיסר, כדי לשדל את ההסתדרות להגמיש את עמדתה, כדי שלא ייווצר מצב שבהעדר הסכם – תיאלץ הממשלה לשלם תוספת יוקר על פי מתכונת ההסכם הקודם ותיכנס בעל כורחה לעימות עם המיגזר העסקי.

נציגי ההסתדרות במשא ומתן, אפרים זילוני ומאיר גת, נועדו ביום שישי בבוקר עם ישראל קיסר להתייעצות, קודם שנכנסו לדיון עם המעסיקים הפרטיים.

לאחר הדיון, אמר דן פרופר, ראש משלחת המעסיקים למשא ומתן, כי חילוקי הדעות על גובה הפיצוי לשכירים בעינם עומדים, וכי אין המשק יכול לעמוד בתשלום 50% מההתייקרויות, כפי שלטענתו ההסתדרות תובעת.

היום תהיה בוועד הפועל התייעצות בין הנציגים למשא ומתן לבין כלכלנים כדי לבדוק את ההוצאות הבאות בחשבון מבחינת ההסתדרות לתשלום רטרואקטיבי של תוספת יוקר, אף כי עמדתה הרשמית היא שכל עוד לא נחתם הסכם חדש – הישן מחייב את הצדדים.

"70% פיצוי אינו נתון קודש", אמר אפרים זילוני אחרי הדיון. "השאלה היא באיזו מידה נמצא את הדרך להבטיח את השכירים אחרי הבחירות מפני זעזועים, שכן הקיצוץ בסובסידיות והציפיה לפיחות יוצרים, באופן טבעי, דרישות, ומי שמדבר היום על אינפלציה נמוכה במשק אינו יכול להבטיח שאכן כך יהיה".

במשלחת המעסיקים הפרטיים למשא ומתן השתתפו דורון סממה, יו"ר אגף מתכת וחשמל בהתאחדות התעשיינים, ועו"ד יוסף גטניו, ראש אגף העבודה בהתאחדות התעשיינים.

עורך את העמוד: משה ריינפלד.

דירקטוריון דטה דחה את דרישת ניקוב לכנס את אסיפת ההדחה בשבוע הבא

קבע: הישיבה תתכנס רק בתחילת נובמבר

מאת יהודה שרוני

דירקטוריון חברת המחשבים דטה החליט בישיבתו ביום ה' לדחות את בקשת חברת המחשבים ניקוב לכנס אסיפה כללית יוצאת מן הכלל בשבוע הבא.

ניקוב ביקשה מדטה לכנס את האסיפה מתוך כוונה להדיח את מנהלי דטה, לאחר שניקוב השיגה, על פי הערכתה, את השליטה בדטה.

דירקטוריון דטה, בהסתמכו על חוות דעת של היועץ המשפטי של החברה, קבע כי דטה צריכה לכנס את האסיפה הכללית רק לאחר עוד 21 יום מתום 21 הימים הקבועים על פי פקודת החברות. פרשנות משפטית זו העלתה תמיהות בחברת ניקוב, ומנהלי החברה שוקלים את צעדיהם. לא מן הנמנע כי יכנסו באופן עצמאי את האסיפה, ויחליטו על החלפת הנהלת דטה.

המסחר במניות דטה בבורסה יחודש מחר, לאחר פגרת החג. נראה כי החלטת דירקטוריון דטה נועדה לאפשר להנהלת החברה לאפשר לבעלי דטה הקודמים להגדיל את אחזקותיהם במניותיה, במסחר בבורסה, או לנסות לשכנע את דני פרבר, אחד מבעלי השליטה בדטה, שלא להעביר את חלקו לחברת ניקוב, אלא להמשיך ולהתבונן בבעלי השליטה הנוכחים בחברה.

נכסי עסיס עוקלו זמנית בשל חוב למשביר המרכזי

(ע). בית המשפט המחוזי בתל אביב הטיל ביום ו' עיקול זמני על נכסי "עסיס תעשיות", לבקשת "המשביר המרכזי", בגין חוב של כ־650,000 ש"ח.

אגודת "המשביר המרכזי" טוענת כי "עסיס" התחייבה לרכוש ממנה 1900 טונות סוכר. עסיס קיבלה את מלוא כמות הסוכר, אך לא עמדה בהתחייבויותיה לסלק מייד את התשלומים, ונותרה חייבת 646,585 ש"ח.

כן טוען המשביר כי ב־27 ביוני נתקבלה הודעה, ועל פיה רכשה קבוצת "אסם" את השליטה על הפעילות העסקית והשיווקית של עסיס. לטענתו אם לא יוטל העיקול להבטחת החוב, יש חשש כבד כי עסיס תעשה בנכסיה פעולות שיקשו את יכולתה של התובעת לגבות את חובה.

העיקול ניתן במעמד צד אחד. טרם הוגש כתב הגנה.

רעיון יבמ: עכשיו כבר לא צריך להסתכן עם היקוי!

מערכת אישית יבמ/2 מקורית

החל מ־2,595 ש"ח בלבד

(לא כולל מע"מ)

GGK Tel Aviv

מערכת אישית יבמ/2 דגם 25 כוללת:

- מעבד 8086, 8 MHZ
- זיכרון 512K RAM + זיכרון 64K ROM
- כונן תקליטונים "3½, 720KB
- יחידת עיבוד ומסך ביחידה אחת
- לוח מקשים משופר
- מסך אנלוגי גרפי "12 - 64 גוונים של אפור
- מתאם גרפי משופר MCGA - רזולוציה 640x480
- מתאם מדפסת
- מתאם תקשורת RS 232
- מתאם "עכבר"
- שתי כניסות לקלט/פלט: 1 באורך מלא, 1 באורך "8
- חיבור לאחניות
- הנדסת אנוש משופרת
- תואמות לתקני בטיחות
- תקליטון הדרכה
- תעוד, הוראות שימוש והפעלה
- אחריות 12 חודשים
- תואמות למגוון מוצרי חומרה ותוכנה של המחשב האישי

סה"כ 2,595 ש"ח

(לא כולל מע"מ)

אפשרויות נוספות: ■ הרחבת זכרון עד 640K ■ כונן תקליטונים נוסף "3½, 720KB ■ כונן תקליט קשיח מהיר 20MB ■ מעבד עזר מתמטי 8087, 8 MHZ ■ כונן תקליטונים חיצוני "5¼ ■ כונן תקליטים אופטיים 200MB ■ כרטיסי תקשורת ■ כרטיסי חיבור לרשת תקשורת מקומית LAN ■ חיבור ליחידות מיוחדות: סורקי תמונות, ציוד מעבדה ועוד... ■ אפשרות קליטת מגוון כרטיסי PC ■ דגמים נוספים: עם מסך צבעוני גרפי משופר (256 צבעים), עם כרטיסי חיבור לרשת תקשורת מקומית LAN.

עכשיו גם אתה יכול!

מעכשיו, קונים בליסינג ומשלמים מתי שנוח וכמה שאפשר אצל כל המשווקים המורשים של יבמ.

■ תל־אביב: גטר, קרליבך 29, 5615282־4 קומפיוטרלנד, קרליבך 43, 5612525־8 ■ רמת־גן: מאגרי איכות, היצירה 19, 7520499 רשף, זבוטינסקי 28, 7527755 תבונות, בצלאל 4, 7510914 ■ ירושלים: לרנר הראל, ינאי 6, 227850, 247041 מאגרי איכות, יפו 79, 241907 קומפיוטרלנד, הלל 24, 2273781־2 ■ חיפה: חיון, דרך יפו 30, 677677 קומפיוטרלנד, המגינים 58, 514214 רשף, הד' טשרניחובסקי, כבר סטלה מאריס, 335572 ■ באר שבע: משובית, ההסתדרות 67, 78755 רשף, סמילנסקי 31־35, 38775 ■ אשדוד: רשף, רוגוזין 42/72, 562581 ■ רמאללה: ערב קומפיוטר סיסטמס, אזור התעשיה, 952096 ערב פרסונל קומפיוטרס, דרך ירושלים, 284499.

עם פתיחת מדור לימודי משפחה, מזמינה אותך האוניברסיטה העממית ת"א לרב-שיח, שידון בהבטים השונים בחיי המשפחה בתקופה המודרנית.

לא בדיוק גן עדן

רב-שיח בנושא המשפחה המודרנית

משתתפים:

ד"ר אביטל (איבט) לוי בנושא: יחסי גומלין במשפחה

ד"ר אילה מלאך פיינס בנושא: שחיקה בנישואין

ד"ר יוסי זיידר בנושא: "סערת גיל ההתבגרות"

מנחה הגב' אילה וזנר

דברי פתיחה **מר נתן וולוך** סגן ראש עת"א-יפו ויו"ר הנהלת האוניברסיטה העממית ת"א.

האירוע יתקיים ביום שלישי 4.10.88 בשעה 20:00 בספריית שער-ציון, בית אריאלה שד' שאול המלך 25, ת"א.

הכניסה חופשית

(מספר המקומות מוגבל)

ההרשמה ללימודים באוניברסיטה העממית ת"א נמשכת

האוניברסיטה העממית ת"א

להשלמך הבלוע

הארץ

יום א', כ"א תשרי התשמ"ט
2 באוקטובר 1988

מערכת, הנהלה, מודעות, הפצה ומנויים: תל אביב, רחוב זלמן שוקן 21, טל' 5121212
ת"ד 233 תל אביב 61001, טלקס 33748, פקס 810012
ירושלים: רחוב ההסתדרות 2, טל' 02-224349, פקס 02-224349
חיפה: רחוב נורדאו 20, טל' 04-641643, ת"ד 5239, פקס 04-670715

HA'ARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel, P.O.B 233, Tel. 5121212

אין להשהות את ההליכים להסדרת עניין טאבה

פרופ' יהודה בלום, מי שהיה שגרירנו באו"ם בימי כהונתו של מנחם בגין כראש ממשלה, טוען כי "עדיין לא הפסדנו את טאבה". לעומתו סבור מומחה אחר, יורם דינשטיין, כי בפסק הבוררות נקבע כי "טאבה אינה שלנו". אלה גם דעותם של עסקני ציבור רבים, שניתנו הפירוש את פסק הבוררות, בהם ראשי הליכוד יצחק שמיר, משה ארנס ואליהו בן־אליסר, המאשימים את המערך על שכאילו "מכר" את טאבה.

שמיר אף הודיע, למרות שהצביע לבסוף בקבינט בעד כניסה לבוררות, כי התנגד לה עקרונית. אבל מהתנגדות זו לא הסיק כי כדאי היה לנסות ולהגיע לפשרה עם המצרים שהציעו, במישרין ובאמצעות השליח האמריקאי אברהם סופר, גישה נוחה לאתרי הנופש והשארת נקודה למעשה בידי הישראלים. במקום זאת הוא דגל ב"פישור". כנראה התכוון לשיחות פורמליות, דוגמת אלה שהתנהלו על האוטונומיה – כלומר, לגרום שהעניין יימשך זמן רב. שמעון פרס השיב, תבצע, כי שמיר פסל כל הצעת פשרה שהיתה בחזקת "פישור" – עד כדי כך שעמד על המשך הבוררות, אם כי הוזהר כי ישראל עלולה להפסיד בה.

לא נותר עתה אלא לנסות ולהציל, לא את הריבונות שנשללה מאתנו, אלא את השימוש במלון סונסטה ובכפר הנופש של גלנון, זאת בלי שמצרים תכביד בדרישות להצגת דרכונים ותטילת אשרות כניסה. ישראל חייבת להשתתף ביישומו של פסק הבוררות; אבל אם קהיר תנהג כפי שהקונסול המצרי באילת התבטא – מי שירצה להיכנס לטאבה יהיה עליו לנהוג בהתאם לכללי כניסה למדינה זרה – ישאיר הדבר משקע של מרירות ביחסינו עם מצרים, אשר לא תרוויח מכך דבר. מוטב למצרים שלא לנצל עד תום את הצלחתם בבוררות ולא לאטום את אוזניהם אם ארה"ב תפעל בקהיר בכיוון של ריסון.

מצטטים את ראש הממשלה, באומרו כי "ככל שמדובר בביצוע פסק הבוררות, מבינה קהיר שערב הבחירות אינו השעה לצפות מאתנו לגמישות" ("מעריב", יום ו'). מדוע אין לצפות לכך? קשיחות והשהיית ההליכים הדרושים ליישומו של פסק הבוררות, לא יצילו את הליכוד מרבוי השלמוס של מפלגת התחיה. הליכוד הצביע בעד בוררות, ובמקום לנסות להפוך את עניין טאבה ללהיט במערכת הבחירות, שומה על נציגיו בקבינט לפעול, יחד עם נציגי המערך, להסדרתו המהירה של עניין טאבה. ככלות הכל, שיפור היחסים בינינו לבין השכן הדרומי הוא אינטרס חיוני של ישראל. זמן רב מדי הרשינו לעצמנו לפעול להרעתם.

התחילו בשב"כ, גמרו בגבעתי

מעורבות המורה של הפוליטיקאים מאיימת לפגוע בתפקודן של מערכות המשפט והביטחון

מאת דן מרגלית

אורח ששמר בקנאות תמוהה על אלמוניותו האשים בסוף השבוע ברמז ובדוגמה מוסס את חטיבת גבעתי שהיא יוזרה צבאית ללא חוק, לפי גרסתו, הבה"ד שלה אפי פיין שומר מצוות והלוחמים מעריצים אותו, ולכן אין זה מקרה שרוצח ארבעה חיילי גבעתי הואשמו בהריגת ערבי; ובכלל בגבעתי נוהגים ביד קשה בתוך שבי השטחים. חוץ מזה בישיבת סגל הקצונה נשמעו הערות על פסוקים בפרשת השבוע.

מיד נזעק יוסי שריד להגיש לרמטכ"ל דן שומרון שאילתה, אשר לפי תוכנה ברור כי הח"כ מר"צ מאמין שהוא יודע מה התשובה. שריד מבין מראש – למרות סימן השאלה – שזה דברים נכונים, ובעצם הוא מבקש רק לדעת למה הם קורים. בוודאי לא נעמה לו שלשום תגובת שומרון כי דברי האורח ששירת בעבר בגבעתי הם "ביקורת הגובלת באנטישמיות".

אולי הבעיה פיין את מבקריו מפני שהסביר כי בדמוקרטיה שומרים חיילים לרשותה של הממשלה החוקית; ואולי הוא נושא להערצת הלוחמים מפני שאילו נשלח בשעתו לנצח את מתנגדי ימית היה עושה כן בלב כאב אבל שלם, כפי שמצפה אני הסיפר בצה"ל. מכל מקום, בבקשו להזיק לפיין ניצל המתלונן את אי בקיאותם של אזרחים רבים בשגרתיות השוררת בצה"ל.

* * *

הלוואי ואפשר היה לקבל את עדות האלמוני כאילו שיעור הצידים בגבעתי עולה על חטיבות אחרות בפגיעה שלא כדין בפלסטינאים, ולוואי שאפשר היה לבקר את הביצועים האלה בקבוצה צבאית אחת, בבחינת גורם במאיר מסוים. אך כה לעשות ולפני שבוע ביקר שר הביטחון יצחק רבין אצל אנשי מילואים מבוגרים בשטחים ושמע תביעה חד־משמעית לאגרוף את היד, להפריך את האלה ולהפעיל תחמושת חיה, ושמע גם כי הדובר אינו אלא חבר ותיק בקיבוץ מבוגר של השומר הצעיר: בכל זאת איש לא ייחס את זרע הפרעות לשורש האידיאולוגי של מפ"ם.

גם התייחסות לפסוקי־השבוע מטעה. המבקרים ביהדות רבות יודעים כי בישיבות, בהפסקות ובשבתות, משוחחים על נושאים כנתנים. לא יעלה על הדעת לשרוד קצינים דתיים משירות בצנחנים, בגולני, בשריון ובתותחנים, רק מפני שעמדיהם החילוניים מספרים בכוכבים על שיעורים־בהתכתבות שעוסקים באריסטו ובאפלטון (התיידדות, הרב מבא ליצלן) ומגלגלים בהנאה גלויה בלשונם כיצד בדו הגלות לבאבל, ביקרו בדיסקוטק עליו, ולעתים גם אצל הזונה המקומית הסמוכה, וציטטו משירי נתן זך. זה חלק מן ה"ביחד" הצה"לי.

פיין – לשעבר איש קיבוץ עין־גב – הוא דווקא מופת להרמים רבים, שלא יהיו "ראש קטן" בצה"ל ולא יתקבצו ויתגודדו בקיבוצות השחורות. הוא הגבה לכך שיבול דתי לפקד על חילוני, ולהפך. כי מי שיאמר כאותו אלמוני שזה בלתי אפשרי, תורם עוד משהו להילולה של התפישה הפלאבגיסטית, המתבהלת, צבא לכל מפלגה.

אך הבעיה הציבורית אינה מה־מקרה בחטיבת גבעתי. מה שנרם שם בסוף השבוע אלמוני אחד – הקדימה לעשות גאולה כהן מהתחיה. כבר בנובמבר 1986 ביקשה לשחרר את השב"כ מסמאלנים. היא לא רצתה שם בני כהם בעד מדינה פלשתינית לצד ישראל, ואולי כה שבאשמת תחבונה לו הוא שנעו הם בחושפם את המחתרת היהודית, או בסרבם לה־כלים עם עדויות השקר בפרשת קו 300. ושאל איתן שפרש בינתיים לבושת והסתייג כיד ממי שהיתה או עמיתתו. אבל ראש הממשלה יצחק שמיר לא מצא סיבה לעשות כן, להיפך – הוא נזעק לשמש לה כפרקליטה.

* * *

כך זה החל בשב"כ וכך זה לא ייגמר בגבעתי. בצה"ל של היום חשים לאיזו מפלגה נוטה כמעט כל קצין בכיר. מיהו תת־האלוף שעמד על סף כניסה לרשימה פוליטית קבוצה כולם יודעים. ומי האלוף שהליכוד חיזר אחריו? גם כולם יודעים.

ברור לגמרי כי יפשוט את מדיו ויצטרף למועצה לשלום ולביטחון, ומי לנו הנקראת ביטחון ושלום.

זה לא יפגע רק בצבא. הפוליטיקאים כבר הזיקו ללא תקנה גם לשרות המדינה. אברהם שריר התנכל לדורית ביניש מפני שחשש שמא אינה נוחה לליכוד בעבודתה המיועדת בפרקליטות המדינה. גם אם יתוקן העוול שגרם לעניין – תמיד יישאר נזק. תמיד יימצאו מי שיאמינו כי היא מגישה תביעה נגד אורח מפני שאינו תרותניק. תחזור על עצמה במהופך הבדיחה הישנה על המגמגם שלא הועסק כקריין ב"קול ישראל" וטען כי נפל קורבן להיותו חבר מפלגת האופוזיציה.

כבר עתה אירע משהו חמור: במרכז תרות הולו להעתים מאות נגד מינוי ביניש, ואיש מהמנהיגים לא הסתייג בפומבי מהמעשה שמפורר את יחודה של מערכת התביעות. הם מבינים שעצם הפעילות הפוליטית נגדה עלולה להפוך אותה לבלתי־כשירה לתפקיד מבחינת אמון הציבור, ואז יגלגלו עיניים קדושות לשמיים ויאמרו כי בעצם רצו בה, אבל נוצרה מציאות חדשה, אחרת.

על ביניש יודעים, על עשרות מקרים אחרים, שבהם שיקולים פוליטיים משתקים את המערכת הביטחונית האזרחית, עוברים לסדר היום. הם אינם נחשפים. לא זו בלבד שהפוליטיקאים הרלו לבנות ולבצר את המערכת המשפטית הביטחונית אלא הם עוסקים בהתכרה – בפינות שונות של החברה – בהרס מה שהושג בעשרות שנים.

אירופה אדישה לגז הכימי

מאת אליהו סלפטר

פאריס

במערב אירופה חוזים את המשך חוסר היציבות במזרח־התיכון. סיור בכמה מבירותיה מלמד על תמימות־דעים ניכרת בראיית כמה נושאים בעלי חשיבות לישראל, והם:

● במלחמת איראן־עיראק עדיין לא נאמרה המלה האחרונה, והיא עשויה עוד להתחדש.

● לעומת ביקורת גוברת בארה"ב, ממשלות מערב אירופה עדיין מתייחסות בשוויון־נפש לשימוש בנשק כימי שעשתה עיראק.

● חל שיפור־מה ביחס לישראל במהלך כיסוי המאורעות בשטחים, ויש נטייה לראות באינתיפאדה מאבק שלבסוף יוביל להסדר בין ישראל לבין הפלשתינאים.

● נותרו סימני שאלה לגבי סופיות ויתור המלך חוסיין על הגדה.

● הממשלות הביקורתיות כלפי ישראל הן לרוב אלה הקרובות אל השמאל בקשת הפוליטית.

בבון מעריכים כי לא יהיה מעבר מהיר בין מלחמה לשלום במערכה בין עיראק לאיראן. הפסקת מעשי האיבה היא רק שביתת־נשק, ואיראן, שאמנם נחלה מפלה, לא הפסידה במלחמה. עיראק, גורסים המערב־גרמנים, תרצה לשנות את מעמדה בעולם המערבי, ובלשכת הקאנצלר – כמו במשרדי החוץ והביטחון – רואים בה מדינה לא־יציבה אשר עלולה להתפתות להרפתקה צבאית חדשה בעתיד. גם משקיפים בבריסל מציינים שאם סדאם חוסיין לא יצליח להצביע על הישגים מהמלחמה, הוא עלול לחשוש למעמדו ולפתוח ביוזמה צבאית.

עדיפויותיה של בגדד, טוענים כאן, יהיו הגברת יצוא הנפט, בעיקר על־ידי הרחבת מערכת צינורות, ושיפור קשרים עם המערב.

בבלי התקשורת במערב אירופה חלה בראשית ספטמבר התעוררות בנושא השימוש שעשתה עיראק בנשק כימי נגד המיעוט הכורדי. בחלקה נבעה ההתעוררות מהמאמצים הדיפלומטיים הנמרצים של ארה"ב, ובחלקה מהאינטרס הטורקי להבליט את אנושיותה בקליטת הפליטים הכורדים. עם זאת, ההתעניינות לא התחזקה מעבר הרבה... הסביר לי עורך החדשות של רשת טלוויזיה בלגית: ראשית, עדיין רואים באיראן את הרשע העיקרי במלחמת המפרץ; שנית, בציבור הרחב רואים את הסכנה העיקרית בנשק הגרעיני ולא מתרגשים מגזים, שכן לא מבינים שהנשק הכימי הפך ל"פצצת־האטום של העניים"; שלישית – ואולי בעיקר – משום שיש מעט אפשרויות לצלם את הלוחמה הכימית ותוצאותיה. "בלי תמונות בטלוויזיה קשה ליצור רעש־קול", הסביר העורך.

יש שיפור־מה מבחינת ישראל, בכיסוי התקשורתי של דיכוי האינתיפאדה, במיוחד בהשוואה למלחמת לבנון. פקידים ועיתונאים מקומיים, ואף מנהיגים יהודים, חוזרים על האגדה שיש "לגיטימיות מסוימת" בהתנגשויות הנוכחיות, שכן "זאת המלחמה הישראלית־פלשתינית האמיתית הראשונה", משום שהיא מתנהלת "בין שני הצדדים הנוגעים בדבר". לעומת זאת, כך סבורים פקידים ועיתונאים מקומיים, דימויה של ישראל יהיה תלוי במה שיעשה אש"ף. אם יציע שלום אמיתי לישראל והיא תסרב לדון עימו, מצבה יהיה קשה. לעומת זאת, אם אש"ף יסרב שוב להכיר בישראל ובזכות קיומה, הוא יוסיף לא רק הרמנות פוליטית אלא גם הסברתית.

באשר להודעת המלך חוסיין, הסברה היא שהסתלקותו מאחריות לגדה היא טקטית בעיקרה. חוסיין אינו מאמין שפרס ייצא מהבחירות עם מנדט שיאפשר לו לתת שטחים תמורת שלום. הוא מאמין עדיין וזאת אומרים בלונדון אחרי ביקור המלך – שכאשר יתברר לפלשתינאים כפי שהוא סבור כי אש"ף "אינו מסוגל לספק את הסחורה", הם יחזרו אליו ואז יוכל לדבר בשם הפלשתינאים ולהציג תנאים לאש"ף. עם זאת, סבורים כאן כי חוסיין "מהמר בגדול". אם האינתיפאדה תימשך זמן רב ואש"ף יגלה גמישות, יחוזק מעמדו בעולם.

את יחס מדינות אירופה כלפי ישראל אפשר לקבוע לפי מיקומן בהצלבת שתי רשימות – הגיאוגרפית־דתית והאידיאולוגית.

כך קורה שמצד אחד הסקנדינבים הפרוטסטנטים מייחסים לעצמם תפקיד של "מצפון האנושות" בעוד ממשלת תאצ'ר מגלה יחס ידידותי יותר כלפי ישראל. בספרד, באיטליה וביוון מורגשת השפעה הסוציאליסטית ביחס לישראל בעוד תודעת האשמה בגרמניה מנוטרלת במידת מה את ההשפעה השמאלנית, גם באופוזיציה הסוציאל דמוקרטית.

היחסים בין צרפת וישראל מורכבים ביותר. בעת ביקורו האחרון של ערפאת בשטרסבורג, היה זה, כך אומרים בפאריס, מיטראן עצמו שנתן את האור הירוק לשר החוץ רולן דימא לפגוש את מנהיג אש"ף. אולם דימא הוא שהגן בהתלהבות על הפגישה. לצרפת היתה תמיד מערכת קשרים סבוכה עם הערבים, וגם היום היא מייחסת לעצמה תפקיד חשוב באזור הים־התיכון ובמזרח־התיכון.

את הסירוב לפעול נגד החרם הערבי ירשה הממשלה מקודמתה השמרנית. אך גם לסוציאליסטים יש אידיאולוגיה פרו־אש"פית משלהם, שמיטראן מנוטרל רק באופן חלקי, בעוד בעולם העסקים הגדולים לא קל למצוא אישים ש"יסתכנו" בקשרים הדוקים עם ישראל. קשה להבחין שביקור הקרוב של הנשיא הרצוג בפאריס ישנה עובדות אלה.

בג"צ יכריע תוצאת הבחירות

המערך לא ישיג דבר מפסילת המתקדמת ואילו הליכוד יהנה לבדו מפסילת "כך". אוהדי כהנא, שרובם מתגוררים בעיירות הפיתוח ובשכונות, לא יפנו ליובל נאמן, רפול או גנדי, שאינם מטפלים בקיפוח החברתי והופעתם מאופקת

מאת בועז שפירא

השגת השלטון ב־1977 והלגיטימציה שבאה בעקבותיה, הובילו את הליכוד לעמדה בה הוא מסוגל למשוך אליו בוחרים אשר לא הצביעו עבורו בעבר. בשנים האחרונות נוצרה גם ההזדמנות לגייס אל הליכוד מצביעים דתיים רבים, עקב המשבר והפיצול בגוש המפלגתי הדתי. אולם הפרדוקס הוא שעמדת השלטון, שאמנם קרבה את הליכוד בראשונה למצוות חדשים של בוחרים, העניקה גם לליכוד תדמית של מפלגת שלטון המאלצת להסכים לפשרות. כך הופיעו בראשונה מפלגות ימניות יותר, אשר קיזזו מכוח הליכוד. הלגיטימציה לימין, שהלכה והתרחבה בשנים האחרונות, תוך יצירת קונסנזוס לאומי חדש, ימני מבעבר, לא תורגמה איפוא במלואה להצבעה לליכוד. בסקטור העירוני, שבו התבסס הימין במיוחד, התחזק הליכוד אך במעט מעבר להישגו בתחום זה בשנות ה־70.

נראה כי עיקר ביטוי הנטיה הזו ימינה בשנות ה־80, הוא בהצבעה למפלגות הפריפריה של הליכוד: תחיה, צומת וכך. האומנם אלו משיגות על פי הסקרים האחרונים כדי 10% מהקולות. פריחת המפלגות [illegible]

מבין שלושת הזרמים המרכזיים [illegible] שמימין לליכוד – התחיה, "כך" [illegible] – מפלגת יותר לליכוד מפלגתו של [illegible].

התחיה הצמיחה שאיבת היגה מכוחן ביישובים הכפריים, לא במעט תוך כירסום במפלגות מרכז השמאל. אף בקיבוצים, שבהם התקשה הליכוד מתמיד לתקוע יתד, זכתה התחיה להכרה, והראייה היא בשיעורי הצבעה גבוהים מן הליכוד (2.2% לעומת 1.3%). התחיה הצמת כמעט בולגת קולות מהליכוד, ובמיוחד הן עושות כן בערים ובה"כ ברבעים העשירים. הן מתקשות לחדור ולהכות בליכוד בשכונות ובלא־מבוססות ובעיירות הפיתוח. התחיה קיבלה בבחירות 1984 – 4% מהקולות. מעוזי כוחה, שבהם צברה בכל אחד לפחות 6%, היו: קריית־ארבע 24.2% מהקולות בישוב זה, מעלה אדומים (8.2%) ראש העין (6.5%), מזכרת בתיה (6.4%), קריית־טבעון (6.4%), כרמיאל (6.3%) וגדרה (6%). כן זכתה להצלחה ביישובים עירוניים מבוססים כמו רמת אפעל (7.4%), נווה מונוסון (7.1%) וסביון (7%). אולם לאחרונה רבה ביותר זכתה ביישובים הכפריים הוותיקים בהם השיגה בממוצע 8.1% וביישובים הכפריים, שהוקמו לאחר הקמת המדינה, בהם זכתה אף ב־16.1%. כל זאת מבלי שהליכוד ייזד כאן משיעור ההצבעה הארצי שלו. אולם התחיה כשלה בעיירות הפיתוח: רק 1.5% מכלל הקולות בירוחם, 2.1% באופקים, 2.2% בטירת הכרמל ונתיבות, 2.4% בבית שאן ודימונה. 2.5% באור יהודה, אור עקיבא ושלומי.

לא כן פני הדברים במאגר המצביעים ל"כך". במגבלה זו קיבלה בבחירות 1984 1.2% מהקולות. מעוזי כוחה, בהם צברה לפחות פי שלושה משיעור זה, הם בלבד קריית־ארבע (16.5% מהבוחרים בישוב זה) בעיקר עיירות הפיתוח: חצור הגלילית (6.8%), בית שאן (5.6%), אור עקיבא (5.1%), צפת (4.9%), נתיבות (4.6%), שלומי (4.5%), בית שמש (4.3%), ראש העין (3.9%) וטבריה (3.6%).

בקבוצת היישובים העירוניים, אשר הוקמו לאחר הקמת המדינה, השיגה התחיה בקושי את שיעור הצבעה הארצי שלה (3.9%), הליכוד זכה במעט קולות פי 1.5 מכוחו הארצי (44.5%) ואילו "כך" קיבלה פי שניים ושליש מכוחה (2.8%). ביישובים הכפריים קיבלה אמנם "כך" מעל לשיעור כוחה הארצי, אך בדרך כלל רק עד פי שניים. על פי ממצאים אלה – "כך" מנוטרה ונוטלת קולות רק מן הליכוד ובעיקר בשכונות ובעיירות הפיתוח, בהן עלה בידי הליכוד לגבור על המערך ועתה הוא שוקד על ביסוס כוחו בהן. הצלחתו של מאיר כהנא מול חולשתה של התחיה מלמדת, כי ההצבעה ל"כך" אינה נובעת רק בשל ניציותו של כהנא אלא דווקא בשל סגנונו הבוטה, והמלהיב המובנים ועיסוקו בקיפוח העדתי והמצוקה של שכבות חברתיות חלשות.

פסילת רשימתו של כהנא לא תעביר קולות דווקא לתחיה, וכנראה גם לא לצומת של רפאל איתן או למולדת של רחבעם זאבי. זאת משום שהן נעדרות בשורה חברתית והופעתן סולידית ומאופקת בדרך כלל. עבור עיירות הפיתוח אלו הן מפלגות מתנשאות של מנהיגים אשכנזים ועבור מצביעים אשכנזים. הנהנה מפסילת "כך" יהיה הליכוד, שרבים ממצביעיו הם תושבי השכונות והעיירות ולמרות היות הליכוד מפלגת שלטון זה 11 שנים הוא נתפס ככתובת למאבק במצוקה ובקיפוח. במערכת בחירות שקולה כל כך, בה נאבקים על כל קול צף, אפשר שההכרעה טמונה בגורל 3-4 המנדטים שצבר לו כהנא.

היום פותחת ועדת הבחירות המרכזית בדיוני הפסילה. הליכוד מקווה שהישג בבחירות יבוא בזכות הכרעת בג"ץ, שיאשר החלטה אפשרית של הועדה להרחיק את "כך". בדרך זו יעברו אליו קולות השוליים הימניים.

לעומתו אין המערך יכול לצפות לרווחים בלתי־צפויים.

אף פסילה אפשרית של הרשימה המתקדמת לשלום אין בה כדי להשפיע על שעור ההצבעה למערך. העבודה לא נפגעה ב־1984 מהופעת המתקדמת ולכן אין היא יכולה לצפות לרווח אם תיפסל. המערך אמנם ירד בבחירות האחרונות ברחוב הערבי מ־26.2% ל־23%, אך זה היה בעיקר לטובת יחד של וייצמן (6%) ואילו הרשימה המתקדמת השיגה 18.3% על חשבון חד"ש (שירדה מ־37.8% ל־33%), אך בעיקר בזכות ריכוז קולות שהופנו לרשימות שלא עברו את אחוז החסימה ב־1981: רשימה ערבית מאוחדת, רשימת אחווה ערבית, רשימת האזרחים הערבים בישראל ושל"י. אלו קיבלו יחד כ־18% מהקולות בסקטור הערבי ב־1981, שהם למעלה מ־20,000 קולות ומהווים יותר ממנדט בכנסת ש"נזכור" הערבים.

הסקרים לקראת בחירות 1988 אכן מנבאים ירידה נוספת לעבודה בסקטור הערבי. אין ספק כי כהונת המפלגה בממשלה, לרבות פעילותו של שר הביטחון מול האינתיפאדה בשטחים, נותנת את ביטויה. זו תתבטא בקלפי בהצבעה לחד"ש ולדראושה, שפרש מהעבודה תוך ביקורת על השר רבין, בהצבעה למפ"ם [illegible], לרצ שאינה עוזרת שמאל בבחירות יותר וכמובן לרשימות הלא־ציוניות – חד"ש והמתקדמת.

כהנא. לפני יעבור הבוחרים שלו אם ייפסל?

סמואל לואיס: כל ממשלה בישראל תתקשה לסגת מהשטחים

וושינגטון (מיוחד ל"הארץ"). השגריר האמריקאי לשעבר בישראל, סמואל לואיס, אמר כי כל ממשלה ישראלית תתקשה לסגת מהגדה המערבית ומרצועת עזה, כל עוד יש פילוג בנושא בישראל.

במסיבת עיתונאים, שהתקיימה ביום השישי במכון ברוקינגס, אמר לואיס כי "הציבור הישראלי מפולג עמוקות לגבי השאלה האם רצוי לוותר על שטחים משמעותיים תמורת אותו סוג של שלום שניתן יהיה להשיג". הוא הוסיף, כי החלטה כזאת קשה מאוד לקבל במשטר דמוקרטי, אלא אם כן יש [illegible]. לואיס אמר עוד כי הגורי [illegible] את מצבם של הישראלים מתעשים מפני החזרת שטחים.

מסיבת העיתונאים נערכה לרגל הופעת ספר חדש מטעם מכון ברוקינגס, "המזרח התיכון עשר שנים לאחר קמפ דיוויד".

לדברי לואיס, ממשלה ישראלית תהיה זקוקה לתמיכה של 65 עד 70 אחוזים מן הציבור כדי לוותר [illegible]. "זה לא יהיה קל. ממשלה של הליכוד, [illegible] מאוד את אנשי הימין של ההתנחלות [illegible] אם יבואו אמצעים אלה לדעיכה, תיום מהלך של שלום; אם לא, יגרום הדבר לכוונות "לב הכי ליותר" בציבור הישראלי, דבר שעשוי להביא בעקבותיו בחירות נוספות.

הכאה לצורך פורקן

מאת דן סגיר

"קיבלנו עצבים על כל האירוע. התעצבנו והרבצנו לו. נכנסנו לאקסטזה, ונתנו מכות ללא הבחנה. זאת היתה הכאה לצורך פורקן. האיש לא ניסה להתנגד. ישר הכינו אותו, נתנו לו בעיטות ברגליים, בבטן ואולי בראש." כך מסר בחקירת מצ"ח סמל חייל מחטיבת "גבעתי", אשר יחד עם שני חיילים אחרים, מואשמים בכך שהיכו למוות ב־22 באוגוסט את אל־האשמי הארי (41), תושב מחנה הפליטים ג'בליה שברצועת עזה. עדויות אלו הוצגו לפני בית־הדין הצבאי בפיקוד הדרום בתחילת השבוע ע"י התובע הצבאי, בעת הגשת כתב האישום נגד הארבעה באשמת הריגה.

נאשם אחר בפרשה הוא הרופא הצבאי שאליו הובא תושב ג'בליה המוכה. הרופא יועמד לדין באשמת גרימת מוות מתוך רשלנות, לאחר שלא הגיש לפצוע טיפול רפואי נאות ולא הבחין בחומרת מצבו. בדו"ח הפתולוגי נמצא, כי אל־האשמי האני סבל משברים בצלעותיו ומשטפי דם במוח ובבטן, וכי המוות נגרם על־ידי הלם טראומטי עם שטפי דם פנימיים מסיבות במכשיר קהה. אל"מ עמנואל גרוס, נשיא בית־הדין הצבאי בפיקוד מרכז, החליט על הארכת מעצרם של ארבעת חיילי "גבעתי" עד לתום ההליכים המשפטיים, לנוכח חומרת העבירה.

בפרקליטות הצבאית רואים בחומרה רבה את המקרה בג'בליה, ועל רקע זה החליט הפרקליט הצבאי הראשי, תא"ל אמנון סטרשנוב, להעמיד את החיילים לדין באשמת הריגה. בנימוקיו להחלטת בקשת המעצר־עד־תום־ההליכים, אמר השופט אל"מ גרוס "תקיפת המנוח, שלא התנגד למעצר, היא מעשה חמור, הפוגע בכל מוסר של צדק בסיסי ומקומם את הציבור. נכון שהנאשמים פעלו במסגרת תפקידם, אך עדיין הם מחויבים לפעול על־פי נורמות החוק, שלעולם לא יאפשר להכות את הזולת, כל שכן לגרום למותו. אני ער לנסיבות שבהן פועלים החיילים, החשופים לפגיעות ולהשפלות מצד המקומיים, אך מולד זה שאנחנו משלמים הוא מחיר, אם בכוונתנו לשמור על כוחו כצבא שערך חיי האדם בו הוא העלה ביותר".

הטיפול בהריגות

רק במקרים ספורים, מאז תחילת ההתקוממות בשטחים הועמדו חיילים לדין באשמת הריגה. במקרה אחד הועמד לדין חייל שירה מאחרי פיה, שירה במוות קטן בתושב עזה. במקרה אחר הואשמו חיילים בפיקוד מרכז בהריגה באמצעות ירי בכדורי גומי ממרחק קצר מאוד. משפטם של אלו טרם הסתיים.

המקרה הנוכחי הוא הראשון שבו ההריגה נגרמה ממכות ולא מירי, על־פי סטנדרטיים. ברוב המקרים של התיקים שבהם נחקרה הריגת מפגין, המסקנה היא שהחיילים פעלו לאחר שהיו בסכנה.

ההחלטה הסופית באילו הליכים משפטיים יש לנקוט לגבי מקרים שהסתיימו במוות, היא של הפרקליט הצבאי הראשי. הוא גם מחליט על כל ההליכים המשפטיים במקרה שהנאשם הוא בדרגת סא"ל ומעלה. להלכה, ההחלטות השונות מתקבלות בהתאם לחומר הראיות ולחומרת העבירה. יחד עם זאת, טעות היא לחשוב שהפצ"ר ואנשיו שוקלים את החלטותיהם על סמך משקל הראיות המשפטיות בלבד. ההחלטות הבולטות בנושא התנהגות "חריגה" של חיילי צה"ל, כגון העמדת המח"ט ג' לדין משמעתי, האשמת חיילי גבעתי בהריגה ואחרות, התקבלו לאחר דיונים והתייעצויות של הפצ"ר עם אלוף הפיקוד הנוגע בדבר, הרמטכ"ל ולעיתים אף שר הביטחון.

מאז דצמבר 1987 ועד היום נפתחו כ־450 תיקי חקירה של המשטרה הצבאית. בכל מקרה של מות מפגין נפתחת חקירה לגבי נסיבות המוות. במקרים אחרים שאינם מחייבים חקירה אוטומטית, זו נפתחת משהגיעה תלונה לפרקליטות באמצעות עו"ד, תלונות של הצלב האדום, תלונות של הנפגע עצמו במשטרה (בעיקר על נזקי רכוש שגרמו חיילים), תלונות שהגיעו לאלופי הפיקודים או פרשה שפורסמה בעיתונות. כמחצית מתיקי החקירה שנפתחו, הגיעו לפרקליטות לטיפול משפטי, והמחצית האחרת נסגרה בתום החקירה המשטרתית.

הנחיות פעמיים בשבוע

כללי ההתנהגות שחלים על חיילי צה"ל בשטחים הם ברוח כללי ההתנהגות הנורמות שנרשמו בחוק האזרחי, בחוק הצבאי, בהוראות הפיקוד ובהנחיות המפקדים בשטח. בצה"ל מרגישים, שהוראות הפתיחה באש הן ברורות ואליהן נוספו כעבור חודשים מספר כללי התנהגות שנכתבו באיגרת הרמטכ"ל המחולקת לחיילים.

בנושא ההכאות מרגישים בפרקליטות הצבאית, שאסור להכות ולפגוע ברכוש ולעשות דברים שאינם קשורים ישירות למשימה של השלטת סדר. מותר להכות ולהשתמש ב"כוח סביר" כאשר מישהו מתנגד למעצר, או במהלך הפגנות אלימות. מרגע שנתפס מפגין, אסור להכות אותו.

לדברי הפצ"ר, חיילי צה"ל בשטחים עומדים בחודשים האחרונים בפני פרובוקציות בלתי־נסבלות. אלו כוללות השלכת עליהם, עלבונות ויידוי בלוקים וחפצים אחרים. על רקע זה יש לבחון את ההתנהגות. לדבריו, מקרים שבהם נותנים חיילים עוד סטירה לזה, או עוד בעיטה לאחר שתפסו את המפגין, אמנם אינם חוקיים אך לא מזעזעים את המצפון כמו אחרים מהמקרים שבהם הועמדו החיילים לדין.

הפרקליט הצבאי הראשי אינו מקבל את הטענה כאילו החוק מגביל את יכולתם של כוחות צה"ל וגורמי ביטחון אחרים להשליט סדר בשטחים. הוא אומר: "החוק שומר על הביטחון, והביטחון שומר על החוק. כולנו צריכים לשמוח שיש לנו בג"ץ ומערכת משפטית מבוססת. מערכת הביטחון פועלת ומפעילה את הכוחות במסגרת החוק, ואני שומע את שר הביטחון יצחק רבין פעמיים בשבוע מנחה לפעול במסגרת החוק".

העמדה לדין פלילי ומשמעתי, והענשת חיילים על חריגה מנוהלות התנהגות שנקבעו, לא תפתור את בעיית האינתיפאדה והשליטה בעם אחר. פעולות משטרתיות ומשפטיות תקיפות נגד החריגים מגבילות בתוכן אלמנט חשוב של הרתעה וצמצום התופעות. פרסומן וגינויין בציבור אף הם מהווים גורם מרתיע. אך כל אלו לא ימנעו את המשך התופעות שהן פרי הבאושים של הנסיבות שבהן מצויים חיילי צה"ל בשטחים.

מצב־רוח / ב. מיכאל

תולה ארץ על בלימה

אוי לבושה. אנה נישא את הכלימה. כמו ילד רע־מזג ומפונק, מתחמנת ישראל מיני תיחמונים ותחבולים מעוררי־רחמים, ובלבד שלא יראו כמי שהפסידו כדין בוויכוח ובבוררות.

"הראהא" מחייך אחד הפקידונים בערמומיות מרושעת, "המצרים נפלו במלכודת. הם לא שמו לב כי בכתב־ההסכמה לא העניקו לבוררים גם הסמכות לקבוע היכן מתחבר הגבול לים. הם אכלו אותה. הראהא עכשיו הכל יכול להתחיל מהתחלה הראהא". "הרהור" מגחך עסקנון גמדי אחד, "הרהור מי אמר שהקו ממשיך ישר? אולי הוא עקום? הרהור". ומדוע שלא יקום מחר הכמן רשמי אחד, ויטען כי בעצם – קו־הגבול לא עושה תפנית קלה ימינה בסוף הוא נשפך אל הים, אלא ממש שובר ימינה בזווית חדה, וממשיך בקו ישר עד קטרה, כלומר – עלפי פסק־הבוררות, כל הרצועה הדרומית של סיני שייכת לנו. מה, לא? נו, אז זה שוב נושא לבוררות ארוכת־שנים, ובינתיים... הראהא, הראהא, היהיה...

וראש־הממשלה, בהסבירו מדוע תמך בהחלטת הבוררות, יסביר לעם־ישראל כי כאשר הרים את ידו בעד ההחלטה, אמר בלבו – "הכל בשיך־קודריש", וכידוע – זה מבטל את כל הנדרים והשבועות והחרמות. (והסיעות הדתיות יעלזו כי לאחר אמירת "כל נדרי" בידיכה הכל מבוטל).

ובכלל, מי אמר שהגבול בכלל נמשך אחרי אבן־הגבול 91? אולי הוא בכלל נעצר שם ולא זז עוד, ובכלל לא מגיע לים? וכשחושבים על זה – הם אפילו לא אמרו באיזה ים מדובר! אולי מדובר בכלל בים התיכון? אולי הגבול עושה "אנד־רהפנה" באבן 91, ומתחבר לים – כל מצרים שייכת לנו.

אוי לבושה. לו היה מישהו מנהל אתי משא־ומתן שכזה, הייתי קם ללא דיחוי מן השולחן, אומר לאיש – "תסלח לי שנפגשנו. אני לא נוהג להתדיין עם נודניקים אינפנטיליים". ועתה – בשמי משמיעים את ההבלים האלה, ובשמי מתפתלים את ההתפתלויות המביכות האלה.

וגם בעניין המביך הזה לא נחסכה מאתנו האתנחתא הקומית: ההשתלויותיו הנוזרות של ראש הממשלה יצחק שמיר, כאשר הוא נאלץ להסביר את הצבעתו בעד ההחלטה. האיש הזה, המנסה לבנות את תדמיתו ואת תעמולת מפלגתו על יכולתו לעמוד בפרץ, להישאר זקוף מול לחצים, לעמוד כמעט לבדו מול המכבש המנסה לדחוק אותנו אל הפתח של הוועידה הבינלאומית הנוראה, מסביר בארכנות מעייפת כי בעצם הוא התנגד כל הזמן לבוררות. אבל המערך לחץ, והמצרים לחצו, והאמריקאים לחצו, ובעיקר – נוצר מצב שבו אי־תמיכתו בבוררות היתה גוררת בעקבותיה את אי־ביצוע הרוטציה... נו, ואז לא היתה לו ברירה.

הלחץ עשה את שלו, ומר שמיר הצטרף לתומכים. הלא יש גבול ללחצים שאדם נורמאלי יכול לשאת. כלומר, מול לחצים אדירים של עולם־ומלואו אין למר שמיר כל בעייה לעמוד. אבל כשהמערך לוחץ, והכסא בסכנה – זה כבר עניין אחר. פה יש לגלות גמישות.

ולפתע עולה הירהור, שמא הקמת עוד ממשלת־אחדות־לאומית־רוטציונית לאחר הבחירות הבעל"ט – איננה רעיון נורא כל־כך. אולי דווקא זה המפתח ליציאה בשעה טובה מכל השטחים. התסריט יהיה כדלקמן: מר פרס יהיה ראש־ממשלה תחילה, (מכיוון שמפלגתו תהיה כנראה הגדולה ביותר לאחר הבחירות), והוא ינהל מו"מ לשלום עם כל הנוגעים בדבר. טיוטת־הסכם תונח במגירתו ותמתין שם עד שיוותרו רק שבועיים למועד ביצוע הרוטציה. אז הוא יביא לקבינט את חוזה־השלום המוצע, שיכלול כמובן נסיגה מכל השטחים תמורת הסכם שלום. מר שמיר ישמיע קולות נהי ובכי, עד שיובהר כי אם יתנגד – הוא לא יקבל את הכסא.

נו, ומכיוון שתקדים־טאבה מוכיח כי מול לחץ שכזה מר שמיר קורס ללא דיחוי – מובטחת תמיכתו בנסיגה מלאה, ובא לציון גואל.

הליכוד
לנצחון בבחירות 88
אסיפות וארועים

ביום שלישי, כ"ג בתשרי תשמ"ט, 4 באוקטובר 1988

בעכו:

עם סגן ראש הממשלה **דוד לוי**

בעקבות העשייה

בתכנית:
16:00 - סיור בשיכוני הצפון ושיכוני המזרח.
18:00 - מפגש פעילים אזורי בסניף הליכוד, רח' דוד נוי 31 עכו.
19:00 - אסיפת עם, באולם האודיטוריום ע"ש עידית וולפסון
בהשתתפות: **דוד בר לב** — סגן ראש העיר.
אהרון גולן — מנהל המטה.
יוסף אילוז — יו"ר המטה.

מטה ההתישבות - מושב תלמים

בבית העם בשעה 19:00 בהשתתפות:
מר **משה קצב** — שר העבודה והרווחה.
מר **מאיר יוסף** — יועץ השר לעניני התישבות.
מנחה — מר **מאיר יפרח** — יו"ר פורום הנגב.

את ואתה תקבעו את התוצאה!
פנו עוד היום אל אגף המתנדבים של הליכוד
טלפונים: 03-291012 • 03-291310 • 03-291350

רק הליכוד יכול
המחנה הלאומי

هكذا من الاصل

מדוע הצלב האדום כמעט לא פעל להצלת יהודי אירופה

מדיניות השתיקה וההשתקה

מאת רומן פריסטר

כאשר עורך הדין התל אביבי אריה בן־טוב נרשם לפני עשר שנים (או היה בן 45), ללימודי היסטוריה באוניברסיטה של תל אביב, עשה כן, לדבריו, מתוך סקרנות אינטלקטואלית. לא עלה על דעתו שעבודת הדוקטור תחזיר אותו לימי חייו האפלים ביותר, לימים בהם השמדו הוריו ומשפחת אחיו האחיות, והוא עצמו נכלא במחנה הריכוז אושוויץ. רק כשבעצת מוריו, הפרופ' שאול פרידלנדר, החליט להתרכז בחקר פעילות הוועד הבינלאומי של הצלב האדום, נתוספה לסקרנות האינטלקטואלית גם החובה לספר לעולם את האמת. "פרידלנדר פרסם אז עבודה על פעילות האפיפיור בשואה וסברתי שפרסום עבודה על פעילות הצלב האדום תשלים את תמונת הכישלון המוסרי שנחלו שני המוסדות האדירים האלה", אומר בן־טוב.

אריה בן־טוב משווה את העבודה שעשה לפיתרונו של תשבץ שמורכב מאלפי נעלמים. ללא קושי גדול נתאפשרה לו הכניסה לארכיונים של משרדי החוץ השווייצי והגרמני, למסמכים ששמורים ב"יד ושם" בירושלים, בספרייה ע"ש רוזוולט בניו יורק ובמשרדי הקונגרס היהודי העולמי. אך המפתח להצלחה תקוע היה, מטבע הדברים, בדלת לגנזך הוועד הבינלאומי של הצלב האדום. השווייצים נוהגים לשמור על סודיות לא רק בבנקים. במידה מסוימת שיחק לו המזל. בתקופה בה פנה אליהם החליט הצלב האדום, בעקבות התקפות עליו, לתת לעצמו דין וחשבון על מעשיו ואף הטיל על צוות פרופסורים, בראשות רקטור אוניברסיטת ז'נווה, ז'ן־קלוד פווה, לחקור את פעילות הארגון בתקופת מלחמת העולם השנייה. באווירה זו הותר גם לבן־טוב לעבור על 14 ארגזי מיסמכים, אם כי נאסר עליו להוציא מתוכם מסמכים או לצלם אותם, וכן התחייב להגיש את עבודתו לצוות מיוחד מטעם הצלב האדום לפני פרסומו.

בסוף השבוע שעבר חזר אריה בן־טוב משווייץ כשבידו ספר מוכן: 480 עמודים שהם גם תעודת כבוד לאיש אלמוני, פרידריך בורן שמו, וגם כתב אישום חמור כלפי המוסד ששלח אותו להונגריה ערב בואו של אדולף אייכמן לבודפשט. מכון הנרי דינאן (על שמו של מייסד הצלב האדום) הוציא את המחקר לאור בלי שצונזר, על אף העובדה שהצוות הבוחן חלק על אחדים ממימצאיו, ולא תמיד הסכים לדברי הפרשנות של מחברו.

מהמחקר עולה, כי מתוך רצונה הנמרץ לשמור על נייטרליות, הכתיבה ממשלת שווייץ מדיניות של שתיקה גם לצלב האדום, גם כאשר כבר היה ידוע על הרכבות הדוהרות למחנות ההשמדה. העילה הרשמית של הארגון היתה "אי התערבות של הצלב האדום בעניינים הפנימיים של מדינות", וכן הטענה כי לפי אמנת ז'נווה משנת 1929 הוטל על הצלב האדום לטפל בשבויי מלחמה בלבד. כך התעלמו חברי הוועד הבינלאומי של הארגון מהפניות החוזרות והנשנות של הקונגרס היהודי העולמי ושל גופים אחרים. "את הקו הרשמי הזה ייצג בראש וראשונה חבר הוועד פיליפ אטר, שכיהן תקופה מסויימת גם כנשיא שווייץ", גורס אריה בן־טוב. שותף לגישתו היה "האיש החזק של הארגון", פרופסור לפילוסופיה קרל בורקהארט, ששימש לפנים נציב בדאנציג. "התרשמתי ששניים־שלושה אנשים בוועד הבינלאומי היו מכתיבים את המדיניות הרצויה להם, ואילו שאר 20 החברים שימשו להם כעין חותמת גומי. אין בלבי צל של ספק שאילולא הגישה הפורמליסטית והכניעה לאינטרסים ממלכתיים של שווייץ, ניתן היה להציל חלק גדול מיהדות הונגריה," אומר בן־טוב.

אריה בן־טוב. אחרי הצלב האדום — האפיפיור

פרידריך בורן. גיבור צנוע

הגיבור האלמוני

חמישה חודשים לפני שהתמקמו בבודפשט אייכמן ועוזריו נשלח לבירת הונגריה נציג ראשון של הוועד הבינלאומי, ז'אן דה־באוויה. ממשלת הונגריה זכרה לטובה את פעילות הצלב האדום בשטחה בתום מלחמת העולם הראשונה ובאוויה זכה לקבלת פנים לבבית. דה־באוויה היטיב לקרוא את הכתובת על הקיר והפציר את הלשכה בז'נווה במכתבים שתיארו בצבעים קודרים את הצפוי ליהודי ארץ זו. ב־27 במארס 1944 הבריק דה־באוויה כי "הבעיה היהודית נעשתה כה חמורה שהנני רואה כחובתי להציע כי נשיאנו, מר מקס הובר, יציג אותה אישית בפני היטלר". בן־טוב לא מצא את המברק בגנזך והוסבר לו שנוהג היה להשמיד מיד הודעות מוצפנות מהסוג הזה. אבל "הרכבת התשבץ" איפשרה לו לשחזר את מהלך ההתרחשויות. המסקנה של שיחזורו: דה באוויה התבקש על ידי הנהלת הצלב האדום לצאת מהונגריה ולחזור לשווייץ, כדי למנוע את "מעורבותו היתר" שלו בענייני השמדת יהודי הונגריה.

רק ביולי 1944, כאשר מאות אלפי יהודי הונגריה הומתו כבר בתאי הגזים של אושוויץ וזמן רב אחרי שהכנסיה הקתולית, ממשלת שוודיה וגורמים בינלאומיים שונים הפעילו את לחצם על ממשלת הונגריה, הואיל גם נשיא הוועד לפנות לבודפשט. באותו זמן דיווחו לעולם שני אסירים שנמלטו מאושוויץ על המתרחש מאחורי גדרות החשמל של מחנה ההשמדה, אבל מקס הובר כתב עדיין בלשון המעטה, נמנע מלנקוב בשם המפורש של אושוויץ וציין שהוא "מזועזע, למרות שאין אפשרות לאמת את הדו"חות".

אולם בן־טוב גאל מאלמוניות את השליח האחרון של הצלב האדום בהונגריה, פרידריך בורן. בורן לא התחשב במדיניות שהותוותה בז'נווה ופעל על דעת עצמו להצלת אלפי יהודי בודפשט. הוא הקים מוסדות ילדים והעניק להם את חסות הצלב האדום והכריז על מספר בתי חולים בהם מצאו מחבוא היהודים הנרדפים כבעל "שטח אקסטריטוריאלי" של הארגון. לכ־3,000 איש העניק כתבי חסות שהצילו אותם מגורל אחיהם שנשלחו לאושוויץ.

עם כניסת הצבא האדום להונגריה עצרו הרוסים את ראול ולנברג. את פרידריך בורן שחררו וציוו עליו לחזור הביתה. הוא מת בשווייץ ב־1964. כנאמן למדיניות השתיקה של הצלב האדום, מעולם לא סיפר על מעשיו האציליים בבודפשט. אפילו לבנו ניקלאוס ולבתו אנה־מריה נודעו הפרטים המרהיבים רק 24 שנים אחרי פטירתו – מתוך עבודת המחקר של אריה בן־טוב. אשתקד הוענק לו תואר של חסיד אומות העולם וילדיו הגיעו לירושלים כדי להשתתף בנטיעת עץ על שמו ב"יד ושם".

אריה בן־טוב אינו סבור כי מלאכתו תמה עם פרסום הספר. במכתב שקיבל בתחילת החודש כתב לו מנכ"ל הצלב האדום, ז'ק מוריון, כי מחקרו והמחקר של פרופ' פווה (העומד להתפרסם בקרוב), היו מכשירים לגיבוש עבודות חדשות של הוועד הבינלאומי בכל הנושאים הנוגעים לפעולתו, בעיקר במדינות כמו רומניה והונגריה שלא היו תחת השפעה מלאה של הנאצים. בן־טוב מביט קדימה ואומר: "אנחנו עדים לנסיונות מדעיים כביכול להכחיש את זוועות השואה. הגישה הזאת מתבססת לעתים על שתיקת המוסדות שברשותם חומר רב שנגנז עדיין בארכיונים חתומים בפני חוקרים. אני עושה עכשיו מאמצים להתקבל אצל האפיפיור. ברצוני למסור לו את מחקרי, להעלות על נס את נכונותו של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום לחשוף את פעילותו בעת המבחנים המוסריים העליונים ולהביע באוזניו דעה כי הגיע הזמן שגם הכס הקדוש יפתח את גנזכיו לפני חוקרים ויערוך חשבון נפש על פעולה של הכנסיה הקתולית בתקופת השואה".

"הם ידעו יותר מאיתנו"

מאת דניאל דגן

ז'נווה

מי שלא פעלו למען הצלת יהודים בתקופת השואה חזרו והעלו במשך שנים רבות את הטענה "לא ידענו, לא ראינו, לא שמענו". לגבי הצלב האדום, אומר גרהארד ריגנר, נציג הקונגרס היהודי העולמי בז'נווה, התיזה הזאת מופרכת מיסודה. "שוחחנו איתם על אירועי השואה, הבאנו הוכחות, העלינו דרישות", הוא מדגיש, "מעבר לכך היה להם חומר רב ממקורות שלהם".

ריגנר, שנולד בברלין ב־1911, עבד ב־1933 כמתמחה בבית משפט בברלין. בגלל עליית הנאצים לשלטון היגר לצרפת, לא הורשה שם לעסוק במקצועו וב־1934 עבר לז'נווה, והצטרף למוסד אקדמאי שעסק בחקר היחסים הבינלאומיים. שנתיים לאחר מכן הקימו נחום גולדמן וסטיפן וייז את הקונגרס היהודי העולמי, והטילו על ריגנר לנהל את המשרד בז'נווה. אחד מתפקידיו העיקריים היה לפעול אצל חבר הלאומים כדי לקיים הסכמים בינלאומיים שהעניקו הגנה למיעוטים היהודיים בארצות אירופה.

גרהארד ריגנר (צילום מ־1963).

מן המשרד בז'נווה, ומדירה קטנה ועמוסה ספרים ומסמכים, החל ריגנר לאסוף מידע על האירועים בגרמניה הנאצית ובאירופה הכבושה. מספר ריגנר: "אספנו כאן חומר מכל מקור גלוי, כגון ההוראות שהוציאה הממשלה, או פירסומים בעיתונים. בנוסף לכך ליקטנו עדויות של פליטים. כתבנו תזכירים למשרדי הקונגרס בניו יורק ובלונדון, ונהגנו להעביר העתקים גם לצלב האדום".

"תחילה התקשינו להאמין", מספר ריגנר, שבדירתו הקטנה כאן בז'נווה נערמו מאות ספרים ומסמכים על השואה, "אבל הידיעות חזרו וקיבלו אישור ממקורות שונים, והצטיירו כמהימנות. במארס 1942 כתבתי, יחד עם ריכארד ליכטהיים, נציג הסוכנות היהודית, דין וחשבון מפורט על המידע שבידינו. פנינו אל נציג הוואתיקן בשווייץ, שישב בברן, והרצינו בפניו את הדברים. ביקשנו שיפעל אצל האפיפיור כדי להביא להפסקת ההשמדה לפחות במדינות הקתוליות. בנוסף לכך שלחנו את התזכיר אל הצלב האדום ואל הממשלה השווייצרית".

"נתקלתי בחוסר אמון מוחלט", אומר ריגנר, "ומאוחר יותר נודע לי שהדין וחשבון עוכב במשרד החוץ בוושינגטון, וכלל לא הועבר למשרדי הקונגרס היהודי העולמי בניו יורק, שאיתם לא היה לי עוד קשר דואר ישיר. את אותו התזכיר העברתי גם לצלב האדום, ושוחחתי על הנושא בפירוט עם אחד מנציגיו החשובים, קרל־יעקב בורקהארדט".

משימתו הבאה של ריגנר היתה לאסוף הוכחות כדי לבסס את הדברים שסיפר שולטה ולזכות ליתר אמינות בקרב הגורמים שאליהם פנה. "ההוכחות נאספו עד מהרה", אומר ריגנר, ומספר: "אירגון אגודת ישראל בשווייץ קיבל מכתבים מוורשה שבהם דווח על העברת יהודים מן הגטו אל מחנה מוות, ששמו לא צויין. רק יותר מאוחר נודע לנו שהיה מדובר בטרבלינקה".

סמוך לאותו זמן נפגש ריגנר עם בורקהארדט במשרדי הצלב האדום. באותה פגישה סיפר בורקהארדט עצמו, ביוזמתו, על תוכניות ההשמדה של היהודים. הוא דיווח שנפגש לאחרונה עם שני דיפלומטים גרמניים, ואלה הבהירו שהנאצים מבקשים לחסל באופן שיטתי את כל יהודי אירופה.

מחבר הדו"ח נדרש לשתוק

באוקטובר 1942 נפגש ריגנר עם נציג אמריקאי בברן, ומסר לו דין וחשבון ארוך על כל החומר שנאסף באותה תקופה – כולל המידע שנמסר על ידי שולטה, ואושר בשיחות שניהל בורקהארדט. "הצלב האדום ידע עוד יותר מאיתנו", מציין ריגנר, "היו להם נציגים בגרמניה ובארצות הכבושות, הם קיבלו דיווחים שוטפים. מעבר לכך, בתחילת 1942 שיגר האירגון משלחות רפואיות לגרמניה במטרה לשפר את היחסים המתוחים עם ברלין. כששבה המשלחת חיבר אחד מחבריה, ד"ר בוכר, דין וחשבון סודי על מעשי טבח נוראים באוכלוסייה היהודית.

"הדין וחשבון הופץ בחוגים של רופאים, והגיע לידיעת הממשלה. בתגובה נקרא הכותב אל שר ההגנה בברן, ונדרש לא לדבר עוד על הנושא. אחד מראשי הצלב האדום, שהשתתף במשלחת לגרמניה, היה כמובן בסוד העניינים. אבל במקום לזעוק הוא שתק. באירגון חששו מכל צעד שירגיז את הגרמנים".

המפלה הגרמנית בסטלינגראד והנחיתה של בעלות הברית בצפון אפריקה ציינו מפנה אפשרי במלחמה. תחת הרושם של אירועים אלה היה הצלב האדום נתון בלחצים גוברים והולכים לפרסם מחאות ולפעול אצל הנאצים כדי שתופסק השמדת היהודים. באוקטובר 1942 התכנסה ישיבה מכרעת של מוסדות האירגון כדי לקבל החלטה בנושא. לפי מידע מקורב היה רוב גדול שתומך בפעולות מחאה נמרצות.

אבל אחרי הישיבה טילפן בורקהארדט לריגנר, והודיע ש"למרבה המזל" ההצעה למחות ולפעול נפלה. הנימוקים: מחאות לא יסייעו לקורבנות. הן ירגיזו את הגרמנים, ויקשו על הצלב האדום למלא את משימותיו הרגילות – טיפול בשבויי מלחמה, העברת חבילות מזון, פעילות הומניטארית במקרים בודדים.

אומר ריגנר: "במרכז הצלב האדום בז'נווה שלטה גישה משפטית מאוד צרה. בורקהארדט וחבריו ידעו על הנעשה, אך לא הסיקו מכך שצריך לפעול בדרכים לא שיגרתיות. מעבר לכך, לבורקהארדט היתה שאיפה אישית לקבל על עצמו משימת תיווך בין הגרמנים לבין בעלות הברית".

מנקודת הראות של ריגנר, הסיבה העיקרית להיסוסי הצלב האדום היתה פחד. "שווייץ חששה מאוד מהנאצים, שהקיפו אותה מכל עבריה".

על השאלה אם מחאות של הצלב האדום היו עוזרות אין לריגנר תשובה. "אולי כן ואולי לא", הוא מהסס, "אבל יש מצבים שבהם לא רק התוצאה המעשית משנה. יש מצבים שבהם צריך לזעוק פשוט בשביל הזעקה עצמה, בשביל המצפון, בשביל התדמית. אינך יכול לשתוק כאשר מתנהל רצח עם מתחת לאפך".

MASTERPIECE
at MASADA

ארוע מהגדולים והמיוחדים בעולם, יתקיים בישראל ב:
13 באוקטובר 1988 בשעה 20:30

הפילהרמונית במצדה

מנצח
זובין מהטה

מנחה
גרגורי פק

אורח כבוד
איב מונטאן

בתכנית:
התזמורת הפילהרמונית הישראלית, בניצוחו של זובין מהטה, הסולניות פלורנס קאוויזאר וזילביה גרינברג ומקהלות יבצעו את הסימפוניה מס' 2 של מאהלר "התחייה" לגדולות המצדה

הקונצרט על רקע הר המצדה, שיואר באפקטים מרשימים של תאורה והיקומים ברוח הסימפוניה, יהיה הארוע אשר יסיים את חגיגות ה־40 לעצמאות מדינת ישראל.

הארוע יתקיים במעמד:
נשיא המדינה - מר חיים הרצוג
יושב ראש הכנסת - מר שלמה הלל
ראש הממשלה - מר יצחק שמיר
ממלא מקום רוה"מ - מר שמעון פרס

בחסות

"אמפיתאטרון" המכיל 4000 מושבים ותוכניה אקוסטית הוקמו באתר במיוחד לארוע זה.

כרטיסים במספר מוגבל למכירה באתר:
תל אביב: הדרן 03-248787
- ספטל 03-447678
רמה"ש: השרון - 03-494786
ירושלים: קלעים - 02-221624
- כימות 02-240896
חיפה: גרנד - 04-384777

אוטובוסים ממוזגים לארוע וחזרה יצאו מת"א ומירושלים.

אגד - המוביל הנבחר של ארועי הארוע

פסטיבל בעל זהות אחרת

פחות קהל והמולה, אבל איכות טובה יותר בפסטיבל עכו שנראה כי חזר לדרך המלך

מאת מיכאל הנדלזלץ

לפי קנה־מידה של פסטיבלים בישראל, הרי שהפסטיבל התשיעי לתיאטרון אחר בעכו היה כישלון. לא היו המונים ברחוב אל ג'זאר, מול אולמות האבירים, ואפשר היה להיכנס כמעט לכל ההצגות. היו אפילו הצגות (מעטות) שהתבטלו מחוסר קהל, אם כי בפופולאריות יותר ישבו אפילו על המדרגות ובמעברים.

קשה לדעת מדוע אירע, שבדרך כלל המה קהל של אוהבי תיאטרון, סקרנים סתם ואנשים שאוהבים להיות "אין", מאסו פתאום מזוהרו. אולי אשם בכך הפסטיבל הקודם, שרמתו לא הניחה את הדעת. אולי גרמו לכך האינתיפאדה והפחד מהפוליו, ואולי הצפת אירועי התרבות, הגורמת לאנשים להחליט משהו כמו "הפעם ניסע לראות סרטים בחיפה" במקום תיאטרון אחר בעכו. אולי גרמו לכך הידיעות שהאינתיפאדה הגיעה לעכו, ואין ספק שאלה השפיעו על הורים של שוחרי תיאטרון צעירים שלא רצו שצאצאיהם יישנו בשקי־שינה בעיר מעורבת דווקא.

הפקות מקצועיות

עם זאת, בקנה־מידה של הפסטיבל לתיאטרון ישראלי אחר, דומה שהאירוע חזר לדרך המלך. הודות להתייצבותם של המנכ"ל אבי יפרח, המנהל האמנותי עדן בניאל היועץ לענייני עיצוב אלי סיני, וכל עוזריהם, כמובן, היה זה פסטיבל מאורגן היטב, שלא היו בו כמעט הצגות שקוממו בגלל רמתן הנמוכה או התובבנית. כל ההפקות שנכללו במסגרותיו – התחרותית או החוץ־תחרותית – עמדו בדרישות מקצועיות מינימליות, ובעקבות פסטיבלים קודמים היה זה בהחלט שיפור ניכר. אולי היתה זו מעלתו של פסטיבל זה, שהוא בא בעקבות פסטיבל שנחרת בזיכרון – אולי לא בצדק גמור – כרע במיוחד.

התואר "אחר" הצמוד לפסטיבל זה מראשית ימיו כתוצר תרגום הולם למילה האנגלית "פרינג'", שכן איש לא רצה לכנות את התיאטרון הזה תיאטרון "שוליים". הכוונה העיקרית היתה לגרום לעידוד פעילות לא־ממסדית, אם כי תוך הסתבכות בסתירה פנימית, שהרי פסטיבל זה הוא לכלבו של הממסד.

אך השנה נראה כי היו כמה וכמה הצגות שעמדו בקנה־מידה של "אחרות" מבלי להידרדר לרמה של תיאטרון רע. דומה שבפסטיבל הזה החלה להתגבש משמעות ה"אחרות" שאינה רק בחינת תוית ריקה. זה לי הפסטיבל הראשון שבו אינני מוצא עצמי במחלוקת חריפה עם השופטים, שכן הפרסים ניתנו להצגות וליוצרים שהיו ראויים להם.

יתכן שתיאטרון ממסדי או לא ממסדי היה מחליט להתמודד עם סיפור חייו ושירתו של המשורר העיראקי מוזאפר אל נוואב, שגורש מעיראק אחרי שסורס והיטלטל על ספינה בלב ים בין ביירות לקפריסין, אבל אין ספק שתיאטרון ממסדי לא יכול היה להעלות את ההצגה הזאת על ספינה שהפליגה עם הצופים מנמל לנמל של עכו. המחזאי רפי הורוביץ ושותפו גנאם עבאס העלו את דמותו של המשורר אל הבימה, והיה זה מרתק ומרגש לראות את הערבי הבימתי הזה שאינו מעורב ישירות בסכסוך הישראלי־ערבי. אמנם בסופו של דבר גברה הסביבה והסיפור על התוויה התיאטרונית עצמה, אבל היתה זו חשיבה תיאטרונית מקורית בעצם הרעיון והמימוש.

הצופה כמציצן

לא היתה זו ההצגה היחידה שבה היה הצופה לחלק פעיל יותר בהצגה מהרגיל. ב"זיכרונות דוד שני בודק העיר העתיקה" היה הצופה הרבה יותר ממציצן שקנה את זכות ההצצה דרך הקיר הרביעי המדומה במחיר הכרטיס. הוא היה למשתתף פעיל, כשהוא מוכנס לחדר מעוצב לפרטים ומאוכלס בזיכרונות אישיים של השחקן, נפגש באופן אינטימי למדי עם השחקנית כאישיות פרטית וכמופיעה, תוך התייחסות מתמדת הן לסיפור האישי של השחקן, הן למימד ההופעה התיאטרונית (שמתרחשת בו־זמנית לקהל קטן אחר בחדר סמוך) והן ליחסי שחקן־קהל. בחלק השני של הערב הצטרפו החוויות הפרטיות של התמודדות עם זהות אישית לסדר פסח שבו הועלתה גם בעיית זהות לאומית, כשהיהודים שופכים את חמתם על הגויים, ואילו השחקן הערבי בתוך קהל, או מתהלך ביניהם כשאנדרטה לנספי השואה תלויה על צווארו. כאן הלך האפקט התיאטרוני הפולחני והתגבר על מימד החוויה האישית, אבל אין ספק שהיתה זו הצגה שונה מכל מה שמוצג בדרך־כלל בתיאטרון, חוויה יהודית בפסטיבל זה, והפרסים שהוענקו לה (כהפקה מצטיינת, בבימויו של דודי מעיין ולסמדר יערון־מעיין כשחקנית מצטיינת) בדין הוענקו.

כמו בהצגה על הספינה בוטלה כאן המחיצה המלאכותית קהל־בימה, ובעקבותיה הלכו במסגרת הפסטיבל הצגות נוספות, כמו למשל "שעה של נחת" שהוצגה מחוץ למסגרת התחרות על־ידי אליס דור־כהן. בהצגות מסוג זה נוצרת מעורבות של קהל הגורמת לו מבוכה קלה כשמגיע סוף ההצגה, ומגיע הרגע למחוא כפיים. שהרי אם היית חלק מן ההתרחשות, שהיא לא תיאטרון אלא חיים כביכול, אתה נתבע למחוא כפיים לעצמך.

הפליא בקלילותו

העובדה שמדובר בקבוצה מעכו וביוצר שזכה בפרס ראשון בפסטיבל עכו הראשון לתיאטרון אחר (או על פרשנות שלו ל"פרנק הזהות"), כאילו סוגרת מעגל ומחזירה את הפסטיבל לימי התהלבות הראשונית שלו. אבל העבודה שהציגו של אלי דור־כהן "יהודי טוב", שאף היא עיצבה סביבה מיוחדת (כולל הקמת המבנה שבו מתקיימת ההצגה, על כל אביזריו המורכבים כאורג), הוכיחה שלא די ב"אחרות" או "יהודי" שתופסים את מקום הטקסט ההופכים אותו למשהו מבולבל למדי, שנסמך על עובדות היסטוריות של תליית הסרג'נטים הבריטיים על־ידי האצ"ל. לא כל עיצוב סביבתי הוא תיאטרון אחר, ולמרות הסביבה המרשימה – ואולי דווקא בגללה – עדיין יש צורך בסיפור אישי שיעניק לה מימד של אנושיות ומקוריות.

למעלה: ג'סיקה (תמי קליינר תרנו) ושיילוק (שולי רנד). שמיר הפגיש אותם חמש שנים אחרי. למטה: אביבה גר ופולי רשף: אני מפחדת מווירג'יניה (צילומים: ליהיא מן)

זהו מחזה על חיילים הנהרגים בקרב, העוסק גם במוות, אבל עם זאת מצליח להיות מחזה א־פוליטי. עם לא־מעט "הומור מאקאברי" וקטעי הווי של להקה צבאית, משחקים המוות והשכול הישראלי בקלילות לא־רצינית, וההצגה מקבלת, בשל כך, מימד עמוק יותר מהתרסות פוליטיות שהורגלנו בדרך־כלל לייצוג מציאות כזאת על הבימה. הצגה זו חושפת לקהל התיאטרון שם של מחזאי ובמאי חדש: אהרון הרצוג, וגם זה תפקידו של חלון־הראווה שנקרא "פסטיבל לתיאטרון ישראלי אחר". יעקב כהן, שזכה על משחקו בהצגה זו בפרס המשחק, הפליא בקלילותו הכמעט־אקרובטית בעיקר את מי שלא ראה אותו בתפקידים קודמים בתיאטרון, אבל אין ספק שחינו המיוחד (וגם הקשר שנוצר בין השותפים שלו, בעיקר דויד שמול וחגית דסברג) תרמו להצלחת ההצגה.

מחזה אחד, שלוש שפות

מחזאי "חדש" המעורב בהפקה מעניינת לא־פחות (שצויינה לשבח על־ידי השופטים והוא זכה לפרס על מחזהו) הוא משה קורן. קורן כתב את המחזה שלו באנגלית, והוא הועלה במסגרת הפסטיבל בעברית ובערבית בבימויה של ציפורה פלד עם ליהוק שונה ואינטרפרטציה שונה. היתה זו הוכחה מסוג אחר לכוח חיותו של תיאטרון, שכן למרות הטקסט הזהה, היו אלה שתי הצגות שונות בתכלית.

ההשראה של קורן באה לו מבקט ומתיאטרון האבסורד. שני אחים גרים באותו בית. האם מתה, והאב נמצא בחוץ־לארץ ושולח גלויות. אח אחד קורא בהתמדה עיתון מלפני עשר שנים, ואילו השני עובר לפרנסת שניהם. יש ביניהם יחסי תלות ואהבה־שנאה בציפייה למשיח שלא יבוא, כנראה. בגירסה העברית (אברהם שושנר בתפקיד האח הקורא עיתון ועופר שיקרצ'י בתפקיד האח העובד) היו אלה שני טיפוסים מוזרים, שמעלים מחזה סמלי על משמעות החיים. מחזה זה בשני ביצועים, בעברית ובערבית, במציאות שבה אנו נמצאים ובעיר שבה מתקיים הפסטיבל, הם אכן תיאטרון אחר בכל משמעויותיו. נדמה לי שאין זה מקרי שהיה יותר קהל לגירסה העברית מאשר לגירסה הערבית, אם כי חובתו של חובב תיאטרון היתה לראות את שתיהן, וחובת הנהלת הפסטיבל היא לקיים במסגרת התחרותית גם הצגה שיכולה להביא לחגיגה הזאת גם קהל ערבי, היכול גם להבין היטב את העברית. רוב הצופים היהודים־ישראלים, לעומת זאת, אינם מבינים את הגירסה הערבית.

הצגות "אישיות"

דומה שאחד המאפיינים של ההצגות במסגרת התחרותית של פסטיבל זה – ובכך הן היו שונות מן ההפקות בפסטיבלים הקודמים – היה בהיותן הצגות "אישיות" ולא "פוליטיות". אפילו "האחים", עם היותו מוצג בעברית ובערבית, אינו ניתן לסיווג פוליטי. "גבר ואשה" (מחזה מאת חיים מרין, בימוי מלכה מרין ומשחק של מיכל ורד וסיני פתר) עוסק ביחסי הוא והיא, מין ואמון הדדי. "אני מפחדת מווירג'יניה" (מחזה ובימוי גיורא לנצט, משתתפים אביבה גר ופולי רשף) עוסק בשחקנים המתמודדים עם עלילת חייה של וירג'יניה וולף וביחסי מציאות־תיאטרון. "לונה פארק" (מאת אילן לייבוביץ' ואילנה בן אוזיליו ובבימויים) הוא הצגה של מתבגרים על יחסים בין בני־אדם. אלמלא ניקיון מסויים בעבודה לא צריך היה מחזה זה להיכלל במסגרת התחרות. "לפני" (מאת ישראל אלירז, בבימויו של דויד זינדר ובהשתתפות ליהיא סמל ודב בן יהודה) הוא שני מונולוגים מצטלבים של זרמי תודעה על יחסי גבר ואשה ומשמעות פגישתם.

בכל ההצגות האלה נע התיאטרון הישראלי האחר בתנועת מטוטלת מן הקוטב הפוליטי אל הקוטב האישי. התיאטרון הרפרטוארי המסובסד נע מן הקוטב הפוליטי אל הקוטב המסחרי, ואילו התיאטרון ה"אחר" עובר אל האישי. זה לא מבטיח תיאטרון טוב יותר או יומרני פחות, שכן כדי להתמודד עם בעיות אישיות – גם אם השחקנים שואבים את ההשראה מחייהם הפרטיים – צריך אולי יותר מיומנות, השראה וכישרון, מאשר כשאתה עוסק בבעיות חברתיות פוליטיות. לכן אולי, הישגן של ההצגות הטובות יותר במסגרת זאת, הוא אפילו גדול יותר. מי שיטען שהתיאטרון הישראלי, הרגיל והאחר, מנותק מן המציאות הטעונה מתח פוליטי חברתי כה רב, צריך יהיה לומר שהתיאטרון הישראלי חזה את המתח הזה לפני שנתיים, שלוש שנים או חמש. עתה הוא לוקח לעצמו את הזמן והפינוק לעסוק בבעיות של זהות אישית, אם כי לא במנותק מבעיות של זהות לאומית. אין זה מקרה, ואין זו רק החלטה טכנית־אירגונית, ששבע מתוך 12 ההצגות שבתחרות הן הצגות לשניים, ולרוב מדובר בגבר ואשה.

הקשרים אקטואליים

אולם לא יהיה זה נכון לומר שהפסטיבל לתיאטרון ישראלי אחר היה נטול הקשרים אקטואליים. סיפק אותם משה שמיר במחזה "קרנבל בוונציה", המפגיש את שיילוק עם בתו ג'סיקה חמש שנים אחרי המערכה האחרונה של "הסוחר מוונציה". אפשר כמובן לראות במחזה זה הצהרה אישית של אב האומר כי בתו, תעשה את אשר תעשה, לעולם תישאר בשר מבשרו. אבל דומה שלא רק לכך התכוון שמיר. על־פי העלילה שלו מוליכים הנוצרים אחרי חמש שנים לגרש מתוכם גם את ג'סיקה שהתנפפה אליהם, ומשתמשים לצורך כך בפגישה כפויה בין האב העיוור ובין הבת שהיא קשורת־עיניים. רינה ברוך, הבמאית, הלכה בעקבות מה שמתבקש מן המחזה של שקספיר, והרשתה לשחקן שולי רנד לשרטט את דמותו של שיילוק לא כיהודי גאה אלא כיהודי כמו שהגויים רואים אותו, והמחזה וההצגה פורטים על פחדים ודברים בנפשו של הקהל הישראלי: העולם כולו נגדנו, ויהודי באשר הוא תמיד יהיה נרדף.

העברית של שמיר יפה, והוא יודע לבנות דמויות, דיאלוג ומתח דרמטי מסויימים, אם כי יש כאן גם אנאכרוניזמים מוזרים (שיילוק שר לבתו ביידיש). מעבר להצהרה ולעלילה המחזקים את התיזה שלו, אין חידוש בעצם רעיון הפגישה או בתיזה הבסיסית המתאימה לגל התחושות הקיים בציבור.

אם בעבר היו בעכו הצגות שניתן היה להגדירן כ"פוליטיות", הרי אלה העלו דילמה והשאירו את הקהל תוהה. "קרנבל בוונציה" הוא מחזה תעמולתי מובהק וברור לרעיון ולתחושות של שמיר, בצבעי שחור־לבן, עם מעט סימני־שאלה והרבה סימני קריאה, פחד ואזעקה, שיש להם כוח שכנוע גם כשהם חד־מימדיים. אין כאן למעשה קונפליקט בין שיילוק וג'סיקה: הוא קיים רק מן השפה ולחוץ, שכן הנוצרים שבמחזה – וגם במציאות, במידה רבה – עושים עבור שמיר את מלאכת השכנוע. אפילו בהצגה זו אפשר לראות את המימד ה"אחר": לא בכך ששמיר בשנים האחרונות אינו מוצג בתיאטרון הרפרטוארי, אלא בכך שאחד הנושאים של המחזה והתיזה של שמיר היא זהותו של היהודי שונה משאר העמים. "נבדל, לא שונה", כפי שאומר שיילוק של שמיר.

ללא שיקולים פוליטיים

הכללת המחזה במסגרת פסטיבל עכו מוכיחה שהפוליטיקה אינה משחקת (ומעולם לא שיחקה) כל תפקיד בשיקולי ההנהלה האמנותית של הפסטיבל. הטענות הנשמעות כאילו זהו כביכול "מחזה ימני בבימוי שמאלני", שכן הבמאית אינה מעצבת את שיילוק כיהודי גאה, מעמידה בספק את היושר הפוליטי והאישי של הבמאית. קשה להאמין שמי שמביים מחזה כזה אינו מסכים עם מה שנאמר בו. אפילו מפיסטו היה מבין את זה. אבל הצגה זו מעלה ספק בעיה כה מורכבת בתיאטרון בכלל ובתיאטרון הנעשה בישראל בפרט, על השמאל הזימין שבו, עד כי היא ראויה למאמר נפרד.

בעיה מורכבת לא פחות מעלה הצגת מחזהו של יוסי סיאס, "זהו", בבימויו של תום לוי ובהשתתפותם של גיל אלון ואלון אבוטבול. אין זו הצגה על ההומוסקסואליות, כפי שגם אני כתבתי בלהט הביקורת המהירה, שכן עבור הגיבור הקוקסינל של המחזה ההומוסקסואליות היא פתרון שבו אין הוא רוצה לבחור. גם זה מחזה על בעיות של זהות. במקרה הזה מדובר בזהות מינית. דומה שנקודת־המוצא של המחזה היא אותה דמות של גבר, שבו נמצאת כתעלול הזוי של הטבע או האל, נשמת אשה. כדי להבהיר את מצוקות הדמות הזאת מפגיש אותה המחזאי עם גבר ודוי שתקף עליו יצרו. המפגש מוליד קשר בין השניים, שבמהלכו מוכן הקוקסינל "לבחור בהומוסקסואליות כדרך של קשר, מה שמגביר עוד יותר את מצוקתו של האבוד".

פוטנציאל מבצעני

הבימוי הוא ריאליסטי והשחקנים מעולים לא מעט, ולכן יש בהצגה גם פוטנציאל מבצעני, שלעיתים מקבל מימד מביך. אבל הבעיה המרכזית היא שדמותו של האבוד, שגויסה כמין ראי לדמות הקוקסינל, מקבלת מימד נלעג, מגוחך ואפילו מעליב. "אל תעליב את מה שאינך מבין" – אומר האבוד לקוקסינל, וזו גם תחושתו של הצופה. מצוקתו של האבוד גויסה כאן כדי לשקף מצוקה אחרת, והיא ראויה לטיפול פחות פשטני, שטחי, קיטשי ומלודרמטי.

לפרות מיעוט יחסי של קהל, לא חסרה בעכו השנה אווירה פסטיבלית. זו נוצרה לא בגלל הקבצה של קהל למקום אחד, כמקובל בפסטיבלים בארץ, אלא בגלל תשומת־לב וטיפול מקצועי באירועי ההצגות, המעניקים את אווירת הפסטיבל. שלוש קבוצות תיאטרון מחו"ל הובאו לארץ במיוחד לפסטיבל, בשיתוף־פעולה עם נציגויות התרבות של איטליה, צרפת ובריטניה. את ההופעה המרתקת ביותר מבחינה סביבתית העניקה ברחוב להקה צרפתית שצילמה "פוטורומן" במיומנות סביבתית מרהיבה. את העבודה הקהילתית המעניינת, שהפגישה נוער יהודי־ערבי, עשתה להקת "העבודות הציבוריות" שהעלתה במשך כמה ימים עוקבים מופע בשם "זאבים בעבר": על שפת הים נבנה מתחם של ציידים שלתוכו באו אנשים חסרי־מגן, ואותו התקיפו זאבים.

המסכה המיתולוגית נבנתה בעבודה קהילתית משותפת בהדרכת האורחים מאנגליה, ולפרשת האירועים היה גם מוסר־השכל: חוסר המגן הזעיק את מנהיג הציידים שיציל אותם, והלה נתגלה כזאב הגדול מכולם. הם התגברו עליו בכוחות משותפים, וערכו תהלוכת ניצחון בסמטאות העיר העתיקה עם ראשו של הזאב הגדול הרע. היו שם זיקוקי די־נור והרבה צבע והפעלת קהל, אבל בעיקר היה כאן שיתוף־פעולה של יהודים וערבים בפעילות קהילתית סגנונית, שהעניקה אווירה של פסטיבל מאורגן.

יש תקווה

במשך שלושה וחצי ימים של פסטיבל ראיתי 23 הצגות. היו ביניהן כאלה שלא היו לטעמי. היו גם כאלה ששיעממו או הרגיזו אותי. אבל נראה שהדבר החשוב ביותר הוא, שהיו בפסטיבל זה מעט הצגות מתמיהות. כל הצגה היתה ביטוי עצמי שלא נעדרו ממנו מיומנויות־יסוד של תיאטרון. הפסטיבל לתיאטרון ישראלי אחר החזיר לעצמו – בעיני, ונדמה לי שגם בעיני עמיתי – מידה של אמון ותקווה.

זה לא הושג בדרך נס. זה הושג בהגדלת תקציב מסויימת ובעבודה קשה. זה היה הפסטיבל המתוכנן והמושכל ביותר במסגרת הנתונה. את הכישרון לא ניתן לספק על ידי ההנהלה או התקציב. את זה צריכים לספק האמנים. אלה יכולים לעסוק במציאות ובעצמם. אבל הם חייבים ליצור תיאטרון כשאיכפת להם ממשהו, השנה איכפת היה להם בעיקר מעצמם. אבל היה באמת איכפת להם, ולכן, בראשון מקום, היה איכפת גם לצופים.

ומי לא בא? נבון

בימי חול־סוכות התקיימו ברחבי הארץ שלושה פסטיבלים גדולים לאמנות, שנערכים באופן מסורתי במועד זה: הפסטיבל לתיאטרון ישראלי אחר בעכו, פסטיבל הסרטים בחיפה ו"מוסיקה דה קאמרה" ביפו. בשלושה מקומות אלה צריך היה שר החינוך והתרבות, יצחק נבון, לפחות להראות את פניו, ולו כדי לסמן שגם בעיצומו של לפני־בחירות הוא מייחס חשיבות לתרבות.

אבל השר היה בחופשה עם משפחתו באילת. סייר על יאכטה. אחר־כך נראה בפתח־תקווה, העניק את פרס בן גוריון. בעכו, חיפה ויפו הוא לא היה. חבל שהוא לא חשב שפסטיבלים אלה יכולים לכבד אותו בכך שיקבלו את נוכחותו. אני לא חושב שזה מוגזם לטעון שהם היו מעניקים לו כבוד יותר גדול משהוא יכול היה להעניק להם.

בגין: אתם נותנים לאש"ף הכל בחינם; ברעם: אין בסיס למו"מ עם אש"ף

בעימות הבחירות השני בהנחיית דן שילון, מפגיש "הארץ" את נסיכי העבודה והליכוד, עוזי ברעם ובני בגין

ברעם. בשום אופן לא עם רק"ח והמתקדמת. רק עם המפלגות הציוניות

בגין. בשום אופן לא עם כהנא. "המוקצה מחמת מיאוס"

הארץ: דן שילון: עוזי ברעם, האיש הזה שיושב מולך ושמו בגין – כמה זה מעורר אותך מבחינה אלקטוראלית?

ח"כ עוזי ברעם: זה שם שמעורר אצלי קונוטציות, ואינני יכול להיות לגמרי ניטראלי אליו. ב־1969 היה לי הכבוד להתעמת עם בני בגין בבית ז'בוטינסקי בפעם הראשונה. לאחר זמן אירע דבר במפלגת העבודה והייתי מועמד לכנסת ב־69', אך הנהגת המפלגה בראשות גולדה מאיר התנגדה למועמדותי בטענה שאב ובנו אינם יכולים להיות יחד בכנסת.

שילון: ולעצם השאלה.

ברעם: אני מניח. לימים הגעתי לכנסת, ושם תפס אותי מנחם בגין, שלא היה ביחסים איתי באופן מיוחד. היו לו יחסים טובים עם אבי, והוא אמר לי – אתה יודע, אני עוקב אחריך. כשפגשתי אותך בדיון בניתי מהתשובות שלך. נדמה שלא תהיה בכנסת? מאוד הייתי רוצה שבני יהיה יחד איתי בכנסת.

שילון: בגין הוא נכס אלקטוראלי למפלגתו, או נטל אלקטוראלי על מפלגתו?

ברעם: קשה מאוד להגיד, משום שהשם בגין מזוהה גם הוא עם תנועת החרות ואינני חושב שהפרדה אפשרית. לפחות מסקירה של בגין הבן יש נקודות שנוכל לעשות בהן שימוש במערכת הבחירות, כאשר הוא תוקף אישים מבחוץ. גבס או נטלו אותו לא מצטרף מחודש לפני הבחירות אמר אם הוא עבודה חיובית או לא.

שילון: בני בגין, הקול שנוגש אותך ביותובות קורא בשם "בגין, בגין", ובעצם לא מתכוון אליך. צועקים את זה גם לפרס ולשמיר. אתה הפכת בעצם למייצג של מיתוס. יש דבר כזה, מיתוס כזה שמשמש ביניהם?

בגין: לא, אינני יודע בגיניזם מהו, ואני גם לא כל כך רגיל לזה שכמעט ארבע רקות בנוכחותי עדיין מתייחסים אלי בגוף שלישי.

שילון: איך היית רוצה שיפנו אליך?

בגין: אשתי קוראת לי בני, ואז בדרך כלל אני בא...

שילון: אז אבא, בני, ענה בבקשה על השאלה.

בגין: לעם ישראל יש יחס מאוד עמוק – אפילו הכרת תודה – לשליחות הציבורית שאבי נטל על עצמו לפני למעלה מ־50 שנה. השם האנושי הזה הוא כה גדול, עד שחלק ממנו נופל עלי – לפעמים אפילו נשפך עלי. מעולם לא נלחמתי בעובדה הזאת, ולא הרגשתי צורך להוכיח את עצמיותי ועצמאותי.

שילון: אני רוצה לספר סיפור קטן. אני די מבולבל מהסקרים המתפרסמים בעיתונות, ואני שואל הרבה מאוד אנשים להערכתם מי יזכה בבחירות. לפני ימים אחדים יצא לי לנסוע במונית ונהג המונית הקשיב לרדיו. הוא בן עדות המזרח. לפתע בקע מהרדיו קולה של שושנה ארבלי־אלמוזלינו, והוא פנה אלי ואמר: אותה אני אוהב. אותה, את דוד לוי ואת צ'רלי ביטון.

כשהרמתי גבה ושאלתי איך זה הולך יחד, ענה "אבא שלי הולך, זה כל מה שאני אוהב". אבל, פוליטית – שאלתי – מה אתה מצביע. ותשובתו המפתיעה "שולמית אלוני, יוסי שריד ורן כהן. רק הם חשפו את הפרצוף האמיתי של כל הפוליטיקאים המושחתים, רק הם רציניים באמת במדינה הזאת". ואתה תצביע עבודה – "מה פתאום, אני לי־כוד", השיב.

עוזי ברעם, כשמדובר על מיתוסים והצבעה רגשית, הסיפור הזה מפתיע אותך?

ברעם: זה לא מפתיע אותי. קודם שנבקר שלפני אתה שואל הרבה באיזה פורום הוא תומך. הוא מדריך על תמיכתו במו"מ ישיר ואפילו במסגרת ועידה בינלאומית, והוא אפילו מוכן לפשרה טריטוריאלית – אבל מצביע לי־כוד. נהוג לחשוב, שהוא באמת האמוציונאלי יביא יותר לה־צבעה עבור הליכוד מאשר עבור המערך. אחד הדברים שמפלגת העבודה למדה בבחירות האלה הוא שאדם קובע את עמדתו לא רק לפי הגיונו אלא גם לפי רחשי הלב.

בגין: נציג חשוב של מפלגת העבודה אומר כי בבחי־רות אלה עוסקת מפלגת העבודה באמוציות. הם חושבים שזה טוב מבחינה אלקטוראלית. כאשר מתגאים בכך ש־50 אלף איש שמעו תקליט טלפוני, ואינני יודע כמה כסף זה עלה.

שילון: אתה האזנת לתקליט הזה?

בגין: לא, אבל על פי הדיווח...

ברעם: התקליט הזה הוא סמל המתינות לעומת הקסטה שהליכוד הפיק על שמעון פרס.

בגין: לא שמעתי על קסטה שהליכוד הפיק, ואני בעד איפוק ומתינות. הבעיה שלנו מבוגרי ההסברה לשמה... דבר זה דחוי. מפחידים אותנו במלחמה, רק לפני שנתיים

ברעם: אחד הדברים שהעבודה למדה הוא שאדם קובע את עמדתו גם לפי רחשי הלב.
בגין: נציג חשוב של מפלגת העבודה אומר שבבחירות אלה עוסקת המפלגה באמוציות. הם חושבים שזה טוב מבחינה אלקטוראלית. הם מתגאים בכך ש־50 אלף איש שמעו תקליט טלפוני, ואינני יודע כמה כסף זה עלה...
שילון: אתה האזנת לתקליט הזה?
בגין: לא, אבל על פי הדיווח...
ברעם: התקליט הזה הוא סמל המתינות לעומת הקסטה שהליכוד הפיק על שמעון פרס

– ואפרופו טאבה – הפחיד אותנו שהמצב יידרדר למלח־מה אם לא תהיה בוררות. כראוי לרשום שנציג חשוב של מפלגת העבודה מודיע ברבים כי בבחירות אלה עוסקת מפלגתו באמוציות כטכניקה. אנחנו לוקחים את התוכנית המדינית של מפלגת העבודה – אנו קוראים לה, ובצדק, האי־תוכנית – ומציגים לציבור לבחון אותה באופן שקול ורציונאלי, לנתח אותה ולהגיע למסקנות סבירות.

ברעם: מול דוד בן־גוריון, שתמיד תבע מהעם קור־בנות, בא מנחם בגין בסיסמה של להיטיב עם העם. זו סיסמה מופרכת להלוטין מבחינת הערכים האמיתיים של ישראל. מה בעצם קרה כאן? אלה שהקימו את ראשון לציון, את דגניה ואת עין־חרוד היו מאוד גאים במה שהם עשו, אבל אלה שהקימו את שדרות ואת דימונה ואת בית־שמש באו ואמרו להם: אתם דפוקים, לא עשיתם דבר. אני מציע שבכלל לא נרד לרמה הזאת של ויכוח על אמוציונ־אליות. הדבר שהתכוונתי לומר הוא שאת מסר השלום, נבליט לא רק במובן הרציונאלי, אלא גם במובן של תחושת השלום. מי שמדבר על העלאת אמוציות הוא מי שהפחיד מפני נסיגה ואמר בבחירות שיאנוש ורפול והתותחים והטי־לים. הליכוד העלה את הרמה האמוציונאלית בארץ, ומנחם בגין היה בדבר הזה ראש וראשון.

בגין: אנחנו הולכים לבחירות ב־1988 ואתה מעלה זיכרונות כאילו אנחנו עומדים בפני בחירות 1981. אז לפחות נהיה מעודכנים.

שילון: בני בגין, איך קרה שבתנועת החרות יש הרבה "נסיכים" אשכנזים ואף לא "נסיך" ספרדי אחד?

בגין: אינני יודע אפילו מה ההגדרה שלך לנסיך.

ברעם: בן מלך.

בגין: כדי להיחשב נסיך אתה צריך להיות אדם שאביו היה חבר הכנסת מטעם מפלגתך. נכון? אז התשובה לכך מאוד פשוטה. אדם צעיר ומוכשר שהתקדם במהירות בעולם הפוליטי – משה קצב או דוד לוי, למשל – הסיכוי שאחד מאבותיו יהיה חבר כנסת מטעם תנועת החרות, על פי הרקע ההיסטורי של תאריך עלייתם ארצה ועליית אבו־תיהם, אינו גדול. הסטטיסטיקה היא המענה לשאלתך. זוהי תופעה מאוד חיובית ונאה שאצלנו יש ממדות של המשך.

שילון: עוזי, מדוע אתם נתפסים עדיין כמפלגה כל כך אשכנזית, מסורבלת ומזוקנת, מפלגה שהנציחה את הסתאבות הפוליטית, את הפרוטקציוניזם?

ברעם: זה נכון שאנחנו עדיין אולי נתפסים כך, אבל אנו מפלגה שהנהיגה את הישוב ואת המדינה. חלק מהדברים ספגו באמת נתפסו כך בציבור. ב־1988 יש לבוחר בפעם הראשונה דימוי אחר של מפלגת העבודה. אדם יכול לומר – אני מצביע ליכוד, אבל המערך נראה שונה. תהליך הדמוקרטיזציה הגיע אלינו – אמנם באיחור – ובחרנו 22 חברי כנסת. צמחה מנהיגות – אינני רוצה לומר עדיפות או לא עדיפות, כי אינני מחשיב את הנקודה הזאת – אבל מנהיגות צעירה חדשה.

שילון: עוזי ובני, הייתי מבקש שתסירו עכשיו את הכפפות. אני מאפשר לך, עוזי, להפנות שאלה ישירה לבני בגין, שאולי תחשוף את הבטן הרכה שלו.

ברעם: קראתי ראיונות איתך, בני. תקפת בזמנו את ח"כ דקל כאשר דיבר על טרנספר. התגובות לטיפות, כי אמרת "מה ששלי – לא דרוש והוכחה נוספת". אבל אתה מדבר על אוטונומיה, ואני שואל כיצד אתה מתאר לעצמך את האוטונומיה באופן מעשי? האם, כאשר תחול האוטונו־מיה ומשטר יהיה להתנהל בכל חלק מארץ ישראל – האם זה יכלול גם את הקאסבה של שכם?

בגין: את השאלה הזאת אפשר להחזיר מיד לחיקם של המקשים. תחילה צריך לקבוע שתוכנית האוטונומיה שהוגשה בקמפ דיוויד אושרה על ידי הכנסת והתקבלה גם בתמיכה מוצקה של המערך, עודנה קיימת. עברו בסך הכל עשר שנים מאז, לא מאה שנים, ודברים מתהווים בשטח לא השתנו. צריך ללכת על המסמכים האלה ולראות אילו הצעות מרחיקות לכת הציגה ישראל מבחינת האפשרויות של התושבים לנהל את ענייניהם. דומני שאפילו בענייני מיסוי, והוא בעצם ענייני חינוך ובריאות וכדומה, העלינו הצ־עות מפורטות מאוד, והן ברות. אני חושב שרוב מנהיגי יו"ש ועזה – אולי אפילו כולם – דחו אותן אפילו מבלי שקראו את תוכנן. לכן לא הייתי מציע לזלזל בהתקדמות שהושגה באותו מו"מ שהופסק. צריך לנסות להחזיר את התושבים למו"מ הזה. זו התוכנית המעשית היחידה המונחת על השולחן, אשר מאפשרת התקדמות כלשהי בעתיד הנראה לעין – בניגוד לתוכניות אחרות המוצגות על ידי מפלגת העבודה, אשר אין להן שום רגליים במצי־אות המדינית־הבינלאומית.

שילון: תוכנית האוטונומיה שהוצעה להסכם השלום עם מצרים – הוצגה למעשה על ידי אביך. הוא הגיע אל הנשיא קרטר עם רעיון האוטונומיה. עוד לפני קמפ דיוויד והסכם השלום. קרטר קנה את הרעיון וח"כ ... כולה התייחסה אליו כאל תרגיל מדיני מבריק, שאיפשר לנשיא מצרים להגיע להסכם שלום עם ישראל. אבל באותה נשימה גם אמרו שזו תוכנית שאין לה שום סיכוי מעשי בשטח. היום, כאשר חלפו עשר שנים מאז הסכם השלום, האם לא הגיעה השעה לעשות איזושהי הערכת מצב מפוכחת שאם לא כן, אולי אנחנו עתידים לאיתחי־פארה לנצח?

בגין: מה זאת אומרת "תוכנית שנולדה לפני עשר שנים ולא בוצעה, ולכן צריך לנטוש אותה"? התשובה הפשוטה לכך – והיא לא לגמרי רצינית: החלטה 242 של מועצת הבטחון היא בת 12 שנים, ועדיין לא מומשה. לא שמעתי הרבה ראשי מדינות שאומרים כי על כן צריך היה כבר לפני 11 שנים לנטוש אותה מפני שלא מומשה.

שילון: אבל לא בכל עניין אתה הרי מבקש להסתמך על החלטות האו"ם?

בגין: לא. אני רוצה לתקוף את מידת הכנות של אלה המשתמשים באלמנט הזמן כיסוד לפסילת תוכנית האו־טונומיה. אם היא לא מומשה עשר שנים זו איננה סיבה להשליכה לסל. הרי צריך לבחון דברים במציאות גם על רקע אלטרנטיבות: איך היה אומר צ'רצ'יל? – שאלו אותו על מצב בריאותו עם זקנתו, והוא אמר – בהתחשב באלטרנטיבות זה בסדר.

זוהי המציאות. צריך להסביר מה היתה החוכמה של קמפ דיוויד. אני לא מסכים עם ההגדרה שאולי היא מתמיהה למישהו – תרגיל מדיני מבריק. זה לא היה תרגיל. היה זה רעיון ממשי ומהותי שכוונתו היתה טובה. אילו התעקשו לפתור את שאלת הריבונות בקמפ דיוויד 1977 – המו"מ היה מתפוצץ. הסכימו שני האנשים, קרטר וסאדאת, עם יהודי שבא מארץ ישראל: הבה נע־קוף את השאלות הקשות שאינן ניתנות היום לפתרון היום, נדחה אותן לחמש שנים וננסה תחילה ליצור מצב כלשהו – בדיעבד אולי אפשר לקרוא לזה "מעבר" – לב־חינת יכולתם של יהודים וערבים לחיות יחדיו ביחסי שלום וכבוד הדדי בין הירדן לבין הים.

שילון: עוזי ברעם, "לא יהיה מגע ומו"מ עם אש"ף" – אמר או לא אמר שמעון פרס לפני כמה ימים לעתון צרפ־תי – וזה אחר כך הכחיש את הדברים וייחס אותם לצרפ־תית הלקויה של פרס. באותו ערב התקשרתי לאחד משרי מפלגת העבודה בממשלה – אחד השרים הבכירים – ושאלתי אותו לתגובתו על האמירה המיוחסת. התשובה היתה: אינני יודע אם הוא אמר או לא – אבל אם אמר שלא יהיה מגע ומו"מ עם אש"ף, טוב שאמר זאת. הגיע הזמן שמישהו יאמר את זה בפה מלא.

האם האמת הזאת תצא לאור לאחר הבחירות – והיא שתדברו ישירות עם אש"ף בסופו של דבר.

ברעם: לא יודע עם איזה שר בכיר דיברת...

שילון: אולי תנחש?

ברעם: יש שר בכיר שקוראים לו יצחק רבין והוא שר הבטחון. איתו בוודאי לא דיברת, כי אילו דיברת היית נוקב בשמו; והשר הזה אמר רק לפני כמה זמן: אני מוכן לנהל מו"מ עם כל גורם פלשתינאי, והשאלה שמעניינת אותי היא לא אם הוא יכיר בי או לא – אלא מה תהיה תוצאת המו"מ הזה, אם יש או אין לו סיכוי.

מעולם לא קיבלתי את ההגדרה הבנאלית שלא ננהל מו"מ עם אש"ף משום שהוא ארגון מרצחים. לא ננהל מו"מ עם אש"ף כי אין בסיס לניהול מו"מ איתו, כאשר האמנה הפלשתינית עדיין קיימת.

במצע שלנו אנחנו מדברים על אופציות לניהול מו"מ. אחת מהן היא האופציה הירדנית, שברגע זה נמצאת קצת בתהום הנשיה, אך לא לגמרי – כי לעולם אי אפשר יהיה לחתום על הסכם שלום בלי לפתור את עניין הגבול המזר־חי עם ירדן, או עם משלחת ירדנית־פלשתינאית משותפת. אם יהיה בסיס אמיתי לניהול מו"מ עם מנהיגים פלש־תינאים – ננהל איתם משא ומתן. עכשיו אין מקום למו"מ לא עם אבו אייאד ולא עם ערפאת, אנחנו מדברים על פלשתינאים תושבי השטחים.

שילון: פתחת כאן למעשה את הדלת לאש"ף.

ברעם: שמעת בדיוק מה שאמרתי. אני עומד כרגע. שלמה הלל אמר לי פעם – והוא לא שייך, כידוע, לאגף היוני במפלגה – ...

שילון: זה מקרה שהתחלת לגמגם בנקודה זו ורק את הנצים במפלגה – רבין, הלל...

ברעם: ...אני רוצה לדבר על הנצים בקונטקסט יותר ריאליסטי. הלל אמר פעם שכל העניין של ניהול מו"מ עם אש"ף לא רלוונטי. אם אש"ף ישנה את דרכו ואז אפשר יהיה לנהל מו"מ עם גורם פלשתינאי – זה לא יהיה עוד אש"ף. ואני אומר לעומת זאת, שהשאלה היא אם הרי־אליזם יחזור לגורמים הפלשתינאים כך שנוכל לנהל איתם מו"מ. ותם עולמי על אש"ף – מעולם לא קיבלתי את זה.

שילון: בני בגין, שמענו כאן מעוזי ברעם דברים שיש בהם אלמנט של חידוש. למעשה הוא אמר, שאינו סוגר את הדלת בפני אש"ף במו"מ עתידי. אני שואל אותך – היכן הוא טועה, אם הוא טועה. מדוע מותר לנו לדבר עם רוצח וטרוריסט כמו חאפז אסאד הסורי – ואסור לנו לדבר עם ערפאת?

בגין: אני יכול להסכים איתך בכך שהפתיחות והכנות שבה דיבר ברעם בעניין זה – ואני אומר את זה לשבחו – מעידים על נקודה חשובה ומכריעה. איך אמר – יוסי שריד, נדמה לי – "הם מתקרבים אלי". מבחינת הטופוגרפיה של המפה הפוליטית, המערך לא הולך שמאלה בחודשים האח־רונים: הוא רץ שמאלה. השר הזה שדיבר איתך – לא חשוב מיהו – הוא אמיתי. הוא אפילו לא התעייף באמנתך. ומה בעצם יועילו כל ההתפתלויות מאש"ף אם כאן, בבית, כבר מתקפלים? הרי אתם נותנים לאש"ף הכל בחינם, והוא טרם שינה אפילו עמדה אחת. האדונים אומרים שערפאת אירח אותם בשטרסבורג ולא אמר דבר, ואנחנו כבר מו־דיעים שאנו מוכנים לנהל מו"מ בתנאים האלה – אז לשם מה שישתנו?

שילון: רק לפני עשר שנים עשה סאדאת צעד אמיץ מאוד, ואמר: אני מוכן לבוא לדבר עם מנחם בגין בירושלים. אביך, בני, עשה צעד אמיץ מאוד כשקיבל אותו בברכה ובלא תנאים מוקדמים מאומה: בשב ודבר איתו על כל נושא...

בגין: לבקשה, כאן כבר ידע אבי שהוא יוכל להחזיר את כל השטחים.

שילון: ...אבל הוא עשה הסכם שלום ותמורת החזרת כל השטחים עד המטר האחרון, עכשיו גם את טאבה. מדוע לא מקבלת אותה גישה של "אהלן וסהלן" ביחס לכל מי שיש לנו איתו מו"מ על שלום – במקרה זה בגבול המזרחי – לרבות חוסיין, הפלשתינאים ובאמצעותם, אם ירצו, גם עם ערפאת?

בגין: אתה רואה כמה הדברים מסובכים. כאן יש לנו עסק לא עם מדינה ולא עם חצי מדינה, אלא עם כנופיה של רוצחים. לא שמעתי שיש מו"מ או כוונה למו"מ של משרד המשפטים האמריקאי עם המאפיה. גם לא שמעתי שמנהלים מו"מ עם "פעולה ישירה" בצרפת ועם הבריג־דות האדומות באיטליה. על מה מדבר איתם באשר ננהל מו"מ לשלום? אנשי המערך אומרים שהם מוכנים לנהל מו"מ עם אש"ף אם אש"ף יכיר. אינו מדבר היום על שלום, גם בעוד עשר שנים לא ידבר על שלום.

שילון: בשבועות האחרונים שמענו התבטאויות של אישים באש"ף בזכות הכרה במדינת ישראל.

בגין: הכרה, תהיו מציאותיים. הרי עובדה שאפילו גדולי תומכיהם באירופה אומרים כי ערפאת לא חידש להם מאומה, ואני מבקש מאוד להבחין בשחק שלום. הם מדברים על הכרה בישראל כעובדה קיימת על הגלובוס, לא בהכרה בזכות קיומה של ישראל. הרי זה שמיים וארץ. זה כאילו שהוא אמר לי – אתה יודע מה, אני מכיר בכך שהיום יום חמישי. באמת תודה רבה.

שילון: אם יכירו בזכות קיומה של ישראל – תדבר איתם?

בגין: אני אומר בפשטות: עם הכנופיה הזאת אין מנה־לים מו"מ על כלום ובשום תנאי. אתה רואה – להסתלק מן המפה הפוליטית המדינית ומן המציאות במזה"ת – אחרת, גם מבחינתו של המערך לא נגיע לשום דבר. בא ברעם ואומר – לא אנהל מו"מ עם ערפאת ואבו־אייאד עכשיו. ושר חשוב במפלגת העבודה אומר – אני רוצה לנהל איתם מו"מ עכשיו. אז מה יועילו כל ההתפתלויות? זו נקודה חשובה מאוד. ח"כ ברעם, אם חשוב לך לשנות את אש"ף – כי אז ודאי שבהתקפלות מוקדמת ובהבעת נכונות להיכנס עמו למו"מ בתנאים הנוכחיים אתם רק מרחיקים את המטרה שאתם סבורים שהיא חשובה, ואילו לי נדמה שהיא לא רלוונטית. זו מדיניות לא נבונה ולדעתי גם מסוכנת. מה לנו כי נלין על ידידינו האמריקאים בבקשנו כי יעמדו על התחייבות שנתנו לנו שלא לנהל מו"מ עם אש"ף?

שילון: עוזי ברעם, הליכוד מאשים אתכם שאתם מרבים לדבר על השלום, אבל עשיתם את רוב המלחמות ואפילו הסכם שלום אחד לא חתמתם.

בגין: סליחה, אני מבקש לתקן את הניסוח הזה. לא נכון לומר שהמערך עשה מלחמות. היו מלחמות בזמן שהמערך היה בשלטון. הן נכפו עלינו. בא נהיה זהירים.

שילון: עוזי ברעם יודה לך על התיקון, אבל הליכוד עומד מאחורי הטענה הזאת.

ברעם: בהחלט יש זכות גדולה למנחם בגין בהסכם השלום שהושג עם מצרים, ומאיתנו הוא קיבל לכך תמיכה גדולה יותר מזו שהעניק לו הליכוד. כל הזמן תמכתי בגירסה שבגין הלך לקראת השלום מרחיק לכת עם מצרים מפני שרצה לשמור בידינו את הגדה המערבית או יו"ש. אני אומר: כל שלום עתידי הוא שלום עם ערביי ישראל היושבים ביהודה ושומרון, ועם ירדן. אולי גם עם סוריה. הליכוד אינו יכול – לא עכשיו ולא בעתיד – להביא לשום הסדר כזה. התוכנית שלו מוליכה בכיוון לסיפוח השטחים כולם. אין אלטרנטיבה. גם לא לאוטונומיה: אם תפרק את האוטונומיה לגורמים, לא יישאר ממנה דבר.

המערך הוא המפלגה היחידה שעם גישתה הריאליס־טית אולי מסוגלת להידבר עם ירדן ועם ערביי ארץ ישראל על פשרה. לא יהיה הסכם שלא יהיה מבוסס על פשרה טריטוריאלית ועל פשרה עם התושבים. פשרה טרי־טוריאלית פירושה הבטחת גבולות בני הגנה תוך ויתור על רוב התושבים בשטחים.

שילון: בני בגין, בראש הליכוד עומד היום אדם שלא תמך בהסכם קמפ דיוויד. המערך מאשים אותו, במערכת הבחירות, כי הוא משפיל את עיניו לרצפה בדברו על שלום. האם שמיר אכן מסוגל לעשות שלום עם איזשהו פארטנר ערבי, כאשר אינו מצליח אף להישיר אליו מבטו?

בגין: כן, באמת... אתה תוקע לי ציטטות ממודעות של המערך...

ברעם: אני מוכן לעזור הפעם לליכוד ולאמר שהבעיה איננה פניו המושפלות לרצפה של שמיר.

בגין: הבעיה בדיוק הפוכה. זה מוכיח לנו שאפשר להסתכל במודעות בחירות לאנשים ישר בעיניים ובאותו רגע לעבוד עליהם בעיניים.

שילון: למי אתה מתכוון?

בגין: לאותן דמויות שמפלגת העבודה מציגה בגאווה, מסתכלות לאנשים ישר בעיניים ומנסות למכור להם אשליה הסותרת כל אחיזה במציאות. אמר לפני דקות אחדות ח"כ ברעם שהאופציה הירדנית – או איך קראת לזה – קצת בתהום הנשיה. כמה קצת בתהום הנשיה? כאשר התהום היא תהום – הקצת הוא עמוק מאוד...

שילון: עוזי ברעם, נניח שאתם תרכיבו את הממשלה הבאה, ונניח שיהיה לכם פארטנר למו"מ לשלום – אתם מסוגלים לאיזו הסכמה לאומית־פנימית־מעשית על ויתור על שטחים, על הורדת ישובים? אתם מסוגלים לעשות מה שעשתה ממשלת בגין כשהורידה ישוב כמו ימית – רק שהפעם זה יהיה ביו"ש? זה בכלל מעשי היום? האם לא תע־מדו בפני מלחמת אחים?

ברעם: בשום מקום לא מצאת עמדה שלנו המדברת על הורדת ישובים, אבל אם אתה שואל אותי אם הדבר אפשרי – הוא אפשרי. אם ממשלה בראשותנו תחזיק טיוטה של הסכם שלום – נפנה למשאל עם. אבל מכאן ועד נסיון הליכוד לטעון כי השלום שלנו הוא בלתי אפשרי וכי רק הם מסוגלים לעשות שלום – רחוקה הדרך. עם מה תעשו שלום? עם עמדות אשר שום חלק בעולם הערבי אינו מוכן לקבלן? נכון שחוסיין לא מתלהב מפשרה טריטוריאלית, אבל...

שילון: לא מתלהב? זה אנדרסטייטמנט...

ברעם: בשלב זה הוא לא תומך בפשרה טריטוריאלית. איננו מעוורים את עיני העם בטענה שחוסיין רוצה פשרה טריטוריאלית. עמדת התנועה, הגישה שלנו לוקחת בחש־בון את האינטרסים הקיומיים האמיתיים של מדינת ישראל – ואין היא חייבת להסכים עם העמדה ההתחלתית של חוסיין.

בגין: הגישה הזו היא רק לא מציאותית... יש שיר של פנחס שדה, שמלותיו כאלה: "היא יפה וחמה וענוגה, אבל היא איננה..."

ברעם: ואם היא תהיה מציאותית – תקבל אותה?

בגין: אבל היא איננה כזאת.

ברעם: אם היא תהיה מציאותית – תקבל אותה?

בגין: ח"כ ברעם, אנחנו מתפלפלים או שאנחנו מבק־שים לקבוע תכניות מעשיות לארבע השנים הקרובות?

ברעם: אני מדבר אתך על תוכנית מעשית. ההתנגדות שלך לפשרה טריטוריאלית היא אידיאולוגית או פרגמטית?

בגין: לאיש במדינת ישראל אין מושג כיצד לחתום בשנה הקרובה על חוזה שלום עם איזו מבין מדינות ערב. אותה כנות אני מבקש לשמוע גם מנציגי מפלגת העבודה. אילו היינו מוכנים להסכמה עם הערבים – לא היה קושי כאן הרבה. עם המדיניות הבלתי מציאותית שלכם אתם עלולים להוביל, שלא ברצונכם, לתוצאה היחידה האפש־רית: נסיגת ישראל לגבולות '67 והשתלטות אש"ף על האיזורים האלה.

ברעם: אנו מכירים בכך ששיקולי הביטחון הם העיקר־יים. כל עמדתנו מבוססת על שיקולי ביטחון.

שילון: אם מדובר בבטחון, הייתי רוצה לעבור לעניין אחר, שלכאורה אינו קשור בחברה למערכת הבחירות הנוכחית, אך יש לו היבטים העשויים לצוץ גם הפעם. בני בגין, במבט לאחור – מלחמת לבנון היתה משגה היסטורי?

בגין: המצב הביטחוני בצפון השתנה מהותית, ושוב אין הוא דומה כלל למצב שהיה שם עד אביב '81. זה כל מה שאני מוכן לומר בנושא זה.

שילון: עוזי ברעם, אתה תמכת במלחמה הזו בראשיתה. אתה מכה על חטא שלא הצבעת אז יחד עם יוסי שריד נגדה?

ברעם: אני יכול להכות על חטא, אבל אינני עושה זאת. איש מאתנו לא יכול היה לחזות כיצד תתגלגל המל־חמה. מה שמעניין במערכת הבחירות הנוכחית הוא, שבר־שימת הליכוד מופיע מועמד שהיה שר ביטחון בעת מלח־מת לבנון, ואשר אמינותו התגלתה כמפוקפקת. זה לא נושא שאפשר לנטוע אותו בחדרי חדרים, אפילו לא בלהט מערכת הבחירות. אני מבקש להזכיר שבני בגין אמר אז: או שאריאל שרון שיקר ביחס לאבי – או שהממשלה כולה שיקרה. ובני בגין אמר עוד: שרון הוא חותר בלתי נלאה לראשות תנועת החירות, ובאמצעותה לראשות הממשלה, ועוד אמר: הדיוני מביע את דעתי, כי מר שרון אינו ראוי לאמון.

האיגל ומר שרון הוא אחד המנהיגים הנכבדים ביותר בתנועת החרות – אני חייב לאמר כי אישיותו היא אחד הנדבכים היותר־רלוונטיים במערכת הבחירות הזו.

שילון: בני בגין, בין אם אמרת מה שיוחס לך בעניין שרון ובין אם לאו – אנא, תשובה ישירה לשאלה אחרת: האם בעקבות מלחמת לבנון אריאל שרון ראוי לדעתך לשמש בממשלה הבאה שר בטחון?

בגין: הדברים שציטט ברעם בוודאי אינם נכונים: הכחשתי אותם מיד. אבל הנושא הזה איננו על סדר היום.

שילון: לא, אני שואל אותך עכשיו שאלה שאיננה קשורה לציטוטים.

בגין: אז התשובה שלי היא, שהנושא הזה איננו על סדר היום.

שילון: אני תמה מדוע אתה מתחמק מתשובה ישירה.

בגין: למרות הנסיון המתמחכם שלכם לשרבב את שרון לדיון הציבורי, הדבר איננו ראוי.

שילון: בני בגין, אתה בעצם עושה את צעדיך הראשו־נים במים הפוליטיים העמוקים, ואתה מציע לציבור לתת אמון בך ובמפלגתך. לפחות בשלב זה של חייך, הציבור סקרן לדעת דברים מסוימים שאולי לא הצבת על סדר יומך הפוליטי, אבל הם בהחלט מסקרנים. למשל, השאלה שאתה מסרב להשיב עליה בעקביות – מדוע אביך מסתגר בביתו.

בגין: אתה חושב שזה כן על סדר היום? שזה נושא לב־חירות ב־1988? זה מה שיעמוד לדיון?

שילון: אני מנסה לספק את סקרנותם של בוחריך הפוטנציאליים.

בגין: אני יודע. אתה עושה את תפקידך – ואני מבין אותך. אבל עליך להבין, על פי הנסיון המצטבר של עתונאים בארץ ובעולם, שאני על השאלה הזאת – לא אענה.

שילון: זה קשור באריאל שרון?

בגין: לא אתעייף מהתשובה שנתתי עד כה לא אענה על כך.

שילון: עוזי ברעם, לך יש הסבר מדוע מסתגר בגין בביתו?

ברעם: לא. אני יכול להגיד שכמו כל אזרח אחר – גם אני סקרן לדעת. זו זכותו הלגיטימית של מר בני בגין לא לאמר דבר בנדון.

בגין: תודה רבה, ח"כ ברעם.

שילון: בני בגין, אם הליכוד ירכיב את הממשלה הבאה – קיים לדעתך סיכוי שיצחק רבין יוזמן באופן אישי להיות שר ביטחון, כמו במקרה דיין בבחירות 77'?

בגין: לא. אני לא שמעתי על תוכנית כזאת, ולפי היכרותי עם מר רבין – הוא בוודאי איננו תמים – לא נלאה ולא בלתי־נלאה – ובוודאי אי אפשר כלל לצפות שהוא יקבל הצעה כזאת. הוא איש שתול – סליחה, נטוע, לא שתול – במפלגת העבודה.

שילון: עוזי ברעם, אתה שמעת על הספקולציה הזו?

ברעם: שמעתי. אני מקווה ומעריך שיצחק רבין ימשיך להיות שר ביטחון, אבל בוודאי לא בממשלת ליכוד.

שילון: בני בגין, האם שמעון פרס הוא אכן אדם כל כך אמין כפי שאתם מנסים להציגו בעשר השנים האחרונות?

בגין: אינני רוצה להתייחס באופן אישי למר פרס. מעו־לם לא נפגשתי אתו. הרי הבעיה איננה דווקא הפרטים האישיים של מר פרס. אבל אתן דוגמה לתגובה – טבעית, כדמה לי – של אזרח שיש לו סיבה לשאלה. הנה עמדה רצינית מ־10 ביוני 85', לגבי תוכנית הועידה הבינלאומית. דברים שנאמרו בכנסת: "לפי התוכנית הזאת, תצטרך ארה"ב לבוא לועידה כשהיא מחוייבת למחצה לעמדה הירדנית ולעמדה האש"פית; ורק אז תוזמן ישראל, האחרונה בתור, לבוא ולהיקלע לעמדת בידוד בועידה, ותתבקש לספק מזון טריטוריאלי למסובים אל שולחנותיה. זו תוכנית להכנעת ישראל – לא למו"מ עמה".

הדברים האלה נאמרו על־ידי מר פרס, ראש הממשלה ביוני 85'. לא עוברים חודשים אחדים, והעמדה מתהפכת לחלוטין: יצחק שמיר, המקבל את היגיון של התנגדות לועידה, מואשם על ידו ברצח השלום באשר הוא דוחה את הרעיון. אני תוהה מה קרה כאן: האם חלו איזה שינויים בינלאומיים בין התאריכים האלה, או שהתאריך העיקרי הקובע כאן הוא הרוטציה? אדם פשוט הקורא את הדברים שואל עצמו מה מידת האמינות שניתן לייחס למפלגה, שמנהיגה משנה כך את דעותיו באופן קיצוני בתוך חודשים אחדים.

שילון: עוזי ברעם, שאלתי את בני בגין אם הם עושים דיסקרדיטציה תדמיתית לשמעון פרס, והוא מביא לנו דוגמא עובדתית.

ברעם: ביוני 84', לפני הבחירות לכנסת, אמר פרס שני דברים: הוא העריך שבתוך חודשים ספורים נגיע לידי נסיגה מלבנון; והוא קבע כי אם תהיה ממשלה בראשותו – היא תוכל להדביר עד מהרה את האינפלציה. ארנס ושמיר אמרו אז: אלה דברים לא אמינים שמשמיע פרס. התוצאה ידועה: יצאנו מלבנון והדברנו את האינפלציה. איש לא פיקפק באמינותו של מנחם בגין, אפילו לא מתנגדיו.

שילון: הייתם מקבלים את ההנחה שגם המערך וגם הליכוד סובלים היום מהיעדר מנהיגים בעלי שיעור קומה? או – כלשון מאמרו של אחד העם, במסה "כהן ונביא" – מציעים לנו המערך והליכוד כהנים שהולכים אחרי המחנה במקום נביאים שהולכים לפניו?

בגין: לא, אני מבקש להימנע מהערכות כאלה. כל תקופה מולידה את המנהיגים שלה. יש אימרה קצת לעגנית, שלכל עם יש המנהיגות שהוא ראוי לה – אבל לפעמים העונש הוא יותר מדי גדול. בדרך כלל צריך להניח כי האנשים עושים כמיטב יכולתם כדי להביא תועלת לציבור ולחברה. אין טעם לחשוד באנשים.

שילון: קיימת אפשרות שלמעשה טושטשו הגבולות המעשיים בין המערך לליכוד? הרי אתה עצמך, בני בגין, התבטאת לא מזמן שאין היום הבדל מהותי כל כך ביניהם.

בגין: בשאלות המעשיות העומדות באמת על הפרק – כן.

שילון: ועל כן, האין זה נכון יותר לקבוע שהבוחר יידרש למעשה להכריע הפעם בין דרכה של רצ לבין דרכה של התחיה – ולא בין המערך לליכוד דווקא?

ברעם: יש הבדלים ברורים בין המערך והליכוד, ואני מקווה שהם גם באו לידי ביטוי בעימות הזה. הבחירה איננה בין רצ לתחיה: היא בין הליכוד למערך.

בגין: אני מסכים.

שילון: אבל עוזי ברעם, אם נהיה נאמנים לשיטתו של בני בגין כאילו אין היום הבדלים מהותיים כל כך בין שתי המפלגות – האם צפויה לנו איפוא שוב ממשלת אחדות לאומית?

ברעם: ב־1984, כאשר הלכנו לממשלת אחדות, היתה הסכמה בשני דברים: נסיגה מלבנון והבראה כלכלית. היום, כאשר יש הבדל כה גדול בין שתי המפלגות בעניין השלום – האפשרות להליכה יחד הרבה יותר קשה.

שילון: במלים אחרות, עוזי ברעם אומר כי לא תהיה, קרוב לוודאי, ממשלת אחדות לאומית לאחר הבחירות. אתה מסכים עם זה, בגין?

בגין: קשה מאוד לנחש.

שילון: בני בגין, אם הליכוד לא יוכל להרכיב ממשלה אלא אם כן יתמוך בה כהנא – זה יהיה מקובל עליך?

בגין: בשום פנים לא. לא בא בחשבון. לא ננהל אתו מו"מ, לא נקים איתו קואליציה. האיש הזה מוקצה מחמת המיאוס.

שילון: עוזי ברעם, אם לא תוכלו להקים ממשלה אלא בתמיכת רק"ח והמתקדמת – תעשו כן?

ברעם: לא. בשום פנים ואופן לא. נקים ממשלה רק עם מפלגות ציוניות.

שילון: בני בגין, אני מאזין לך ושומע עברית רהוטה, מצוחצחת ונקיה.

בגין: הגישה הזו היא רק לא מציאותית... יש שיר של פנחס שדה, שמלותיו כאלה: "היא יפה וחמה וענוגה, אבל היא איננה..."
ברעם: ואם היא תהיה מציאותית – תקבל אותה?
בגין: אבל היא איננה כזאת.
ברעם: אם היא תהיה מציאותית – תקבל אותה?
בגין: עם המדיניות הבלתי מציאותית אתם עלולים להוביל, שלא ברצונכם, לתוצאה היחידה האפשרית: נסיגת ישראל לגבולות '67 והשתלטות אש"ף על האיזורים האלה

בגין: זו מחמאה או ביקורת?

שילון: מיד נראה. אם יפנה אליך צעיר ויאמר לך שהוא "גנוב על אדם" – תדע על מה הוא מדבר?

בגין: בודאי. יש לי ששה ילדים, מגיל 23 עד גיל 8. ודאי שאני מכיר את אדם, ואני לא מסכים איתו: הוא שר "אין מוצא" בכוח רב, ואני אומר "יש מוצא" – בדרכו של הליכוד.

שילון: עוזי ברעם, אתה יודע מה זה "בִּיזְבּוּר" בלשון הצבא?

ברעם: לא. אבל לעומת זאת, בספורט אני "גנוב" על גריפית־ג'וינר.

שילון: אני מבין שגם על משה סיני. אולי תסביר לנו מה תרומתו האידיאולוגית של הכדורגלן הזה לגיבוש המצע המדיני של המערך, שהחלטתם לשבצו במקום ה־84 ברשימתכם?

ברעם: הרי אינך מעמיד 120 "כדורים" ברשימה.

שילון: תראה איך בני בגין מתפוצץ מצחוק.

ברעם: משה סיני הוא אדם ידוע. בדיוק כשם שרצ הציבה את גילה אלמגור, לגיטימי להעמיד את סיני. בעבר, כאשר היו בחירות לעיריית ירושלים, יהושע מצא היה מועמד יחד עם כמה משחקני בית"ר ירושלים. אם משה סיני יביא למפנה המיוחל? אני מאוד מפקפק בכך, אבל לפי דעתי כחלק מגוף מפלגתי – זה דבר נכון.

שילון: בני בגין, אתה דוקטור לגיאולוגיה. האם נצחון של המערך בבחירות יביא רעידת אדמה בסיסמוגרף הפר־טי שלך?

בגין: שאלה יפה. זה בוודאי עלול להביא לתוצאות חמורות ומרחיקות לכת. במלחמת עיראק־איראן ראינו שמשתמשים בנשק כימי מזעזע. קולות התרועה שהמערך מגלה ב"ניתן צ'אנס לשלום" מפחידה אותי. ראיתי את קולות ההתבטאות האלה ביחס לאש"ף, שעלולה לדרדר אותנו באמצעות הועידה הבינלאומית ללחץ אדיר לנסי־גת ישראל לגבולות 67'. או שאנחנו נהיה בשטח – או שפלג זה או אחר של אש"ף, עם הפונדמנטליסטים האסלאמים, יהיה שם במקומנו.

שילון: עוזי ברעם, האם תוכל לתאר את ניצחון הליכוד בבחירות כרעידת אדמה או אסון לאומי?

ברעם: ממשלה שבה ישבו שמיר, ארנס, שרון, גאולה כהן, רפול, ואולי גם גנדי תהיה כמעט־טרגדיה. דווקא כל הגורמים שמנה בני בגין – התעצמותן של מדינות ערב – מחייבות היום ממצא כה ריאליסטי אמיתי, היכול לפרק את מנגנון המלחמה ולהביא שלום. זו התקווה היחידה שיכולה להיות לעם הזה.

שילון: נהניתם להאזין זה לזה בעימות?

בגין: כן. אני מוכרח לאמר ששמעתי דברים חדשים. הפתיחות, ח"כ ברעם, שבה דיברת על מדיניותכם כלפי אש"ף היא עבורי בבחינת חידוש מסוים. טוב שדיון כזה נערך, וטוב ששני ירושלמים יכולים לנהל ויכוח ברוח טובה.

ברעם: לדעתי, הצגת הדברים של בגין היתה רהוטה ומובנת. נאמרו כאן דברים ברורים; ועובדה שאפשר לנהל ויכוח בין יריבים קשים גם ברוח אחרת.

בגין: בדיוק.

הנימוסים מופלגים – האידאולוגיה קוטבית

משהו מוזר ריחף בחלל האוויר במהלך העימות השני שיזם "הא־רץ" בין ד"ר בני בגין, מועמד הלי־כוד במקום ה־13, לבין ח"כ עוזי ברעם, מזכ"ל מפלגת העבודה.

שניהם נסיכים, דור שני להנ־הגה פוליטית. ברעם עמל קשות כדי להשיג את מעמדו בראשות מפלגת העבודה, ולא אחת נדחק מן הכנסת בגלל אביו; בני בגין קיבל את מקומו בצמרת הליכוד כמעט על מגש של כסף, ללא כל מאמץ.

שניהם התכוננו היטב למפגש. כל אחד מהם הביא עמו יועץ; ברעם הביא מסמכים רבים, בגין הסתפק בנייר בודד ובצילום של קטע עתונות מדברי פרס ב־1984 בכנסת, בזכות הועידה הבינלא־מית וציטט משירו של הזמר אדם. איש מהם לא קיבל מראש את השאלות שנשאלו, ודן שילון הפתיע את ברעם כשהעניק לו זכות לפנות לבגין בשאלה ישירה. ברעם קצת התבלבל, ובמקום לשאול את "שאלת מיליון הדולר" – מדוע מנחם בגין מסתגר בביתו – העדיף לשאול על תוכנית האוטונומיה בעיניו של בגין הבן.

בגין הצעיר לא שש לדבר בגנו־תו של שרון, למרות שברעם הפתיע אותו בצטטו דברים קשים שאמר עליו בשנים האחרונות. את הקסם הנודע בגין להכחיש. בני בגין הכיר מאוד ברבריץ את הדרך התבטאותו של אביו, אך בנימה צברית ורעננה יותר. ברעם פנה לעמיתו בשמו הפרטי, ובגין פנה למזכ"ל העבודה בתואר חבר־הכנ־סת ברעם.

בגין לא היסס גם לחלק מחמאות רבות למנהיגי העבר של מפלגת העבודה. יגאל אלון הוא בעיניו "איש רב פעלים", וראש הממשלה לשעבר, לוי אשכול – "מנהיג גדול בזמנו".

אולם הנימוסים המופלגים בע־למו ברגע שהחל הויכוח האידאו־לוגי, בעיקר סביב גורלם של השט־חים והמו"מ עם אש"ף. מדברי ברעם ניתן היה להבין כי אין הוא מתנגד בתנאים מסוימים למגעים עם אש"ף; על כך קפץ בגין והאשים את מפלגת העבודה בשמ־אליות ובהסתרת כוונותיה האמי־תיות. לדידו של בני בגין, מנהיגי העבודה אינם הולכים עוד שמאלה – הם החלו לרוץ לשם. בעיני בגין, אש"ף הוא קבוצת מרצחים שמדינת ישראל לעולם לא תנהל עמה מגע כלשהו. לעומת זאת הסכימו השנ־יים כי מפלגותיהם לעולם לא יעזרו, לצורך הקמת ממשלה או קו־אליציה, בתנועת "כך" מזה או רק"ח והמתקדמת מזה. דעתם בעי־ניין זה היתה חד משמעית.

אילן שחורי

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

הלב ניצח את עצת השכל הישר

הרהורים על תולדות גרמניה ויהודיה

מאת ש. גרוס

בספרו החדש של פרופ' שטרן, פליט גרמני יהודי החי בארה"ב, הוא מנסה לתהות כיצד נקלעה גרמניה ב־1933 למצב בו עלו הנאצים לשלטון. דומה שגם שטרן אינו מצליח לפענח את החידה. הוא גם אינו משיב לשאלות כמו מדוע לא קרה בגרמניה מה שקרה בצרפת בשנת 1870. אז גירשו הצרפתים את שושלת בונאפרטה שעליה רבץ אשם המפלה

פרופ' פריץ שטרן זכה במוניטין בינלאומיים כהיסטוריון, בעיקר הודות לספרו הגדול על ביסמארק ובלייכרודר ("זהב וברזל") שהצגתיו בפני קוראי "הארץ" ברשימה שפורסמה ביום 10.2.78. אשתקד פירסם קובץ של מסות והרצאות תחת הכותרת "חלומות ואשליות – הדרמה של ההיסטוריה הגרמנית". בתרגום לגרמנית שונה שם הספר ל"חלום השלום ופיתוי העוצמה – היסטוריה גרמנית במאה העשרים". כותרת המשנה של ההוצאה האנגלית נראית כמתאימה לשיווק בקרב קהל הקוראים האמריקאי הנמשך אחרי דרמה. כותרת המשנה בהוצאה הגרמנית נראית יומרנית מדי. אבל יש למחבר לומר הרבה דברים על תולדות גרמניה ויהודיה, וכדאי להרהר עליהם.

המסה על אלברט איינשטיין היא מלאכת מחשבת בחדירה לתוך מכמני אישיות מורכבת ורבת סתירות

שטרן מופיע בקובץ זה, פעם נוספת, כאמן של מה שנקראת היסטוריה נאראטיווית. המסה על אלברט איינשטיין היא מלאכת מחשבת בחדירה לתוך מכמני אישיותו המורכבת ורבת הסתירות – גאון בתחום האינטלקט, וילד נאיבי בתחומים אחרים. שתי הרצאות, על "גרמניה 1933 – חמישים שנה לאחר מכן", וכן "הנאציונאל־סוציאליזם כפיתוי", מי שבעות את הקורא כי שטרן מצליח להרים תרומה משלו למאמצים הנעשים להסביר כיצד יכול היה לקרות בגרמניה מה שקרה בשנת 1933 ואילך.

יש לקרוא את שתיהן יחד עם המסה על "עוצם ההצלחה", שבה הוא מתאר את תהליך עלייתה של יהדות גרמניה להצלחה כלכלית, להצטיינות בתחומי המחקר המדעי ולעמדה בולטת בחיים התרבותיים של גרמניה הקיסרית־וילהלמינית והרפובליקת ויימר, ורחשי ההתנגדות לעלייה מסחררת זו מצד הגרמנים, גם מצד שכבות עממיות וגם מצד האליטות.

שטרן שם דגש על הלכי רוח אנטי־קפיטליסטיים שרווחו בציבור הגרמני כבר לפני מלחמת העולם הראשונה, ככל שהשיטה הקפיטליסטית שיגשגה, ועל אי־רצונן של האליטות הישנות להשלים עם עלייתן של שכבות חברתיות אשר הקיסרות קיפחה אותן – ציבור הפועלים הסוציאל־דמוקרטי ברובו והאינטליגנציה היהודית.

האליטות הישנות סירבו להשלים עם השינוי השמי למדי שהתחולל בעקבות מפלת גרמניה וכינון משטר דמוקרטי־רפובליקאי. הן הסתייגו ממנו ומנעו כמיטב יכולתן שהשינוי הזה ייהפך למפנה של ממש. חוזה שלום נקמני העמיק את התנגדותן למשטר החדש, שראה את עצמו נאלץ לחתום עליו. הרפובליקה לא הצמיחה כשרונות פוליטיים. המשבר הכלכלי העולמי, החל משנת 1929, שהביא בגרמניה לאבטלה המונית, מוטט את האמון ביכולת השיטה הדמוקרטית לפתור את הבעיות.

כך נפלה גרמניה טרף לתנועה, ששטרן מבליט היטב את אופיה כשל השקפת עולם פסאודו־דתית. הוא מאשים את האליטות הישנות על שהפקירו את המדינה בידי היטלר האנשי, ולא הבחינו בתיאבון הכוח, שהיה סימן ההיכר העיקרי שלהם. הוא מאשים אותן על שלא העזו לבלום את התיאבון הזה, כל עוד שהכוח לא נשמט להלוטין מידיהן.

שטרן אינו גורס כי האנטישמיות לבדה מסבירה את הכניעה הזאת, אבל הוא מבהיר יפה כי שרשרת הצעדים האנטישמיים של המשטר הנאצי לא הפריעה לאנשי האליטות הישנות – קציני הצבא, הפקידות הגבוהה, הפרופסורים באוניברסיטאות, הכנסיות הנוצריות, גדולי המשק הפרטי – מלהניח לנאצים להתקדם בדרכם. רובם ככולם ראו בהיטלר ובנאצים את המכשיר שגרמניה תוכל בעזרתו להיחלץ מהמעמד הנחות אליו נקלעה בשנת 1918. הם דחקו ספקות והשתיקו את קול המצפון, עד שהיה מאוחר מדי. שטרן אינו מונע שבחים מאנשי העשרים ליולי 1944 האומר, בצדק, שאלה ביצעו, חרף כשלונם, "פדיה אצילה מההיסטוריה". אבל את חטאי האליטות הישנות בכללותן אין הוא מסתיר.

* * *

כלום יש בכל זה כדי "להסביר" מה אירע לעם הגרמני? דומה כי גם שטרן, עם כל סביבת עינו, אינו יכול לפענח את החידה. הוא מתאר ברוב אמפאתיה כיצד שקעו המוני העם בתהום היאוש נוכח ששה מיליון מובטלים, וכיצד התלבטו כמה וכמה מהמשכילים בין קול המצפון לבין רגשות של פטריוטיזם מסורתי והרגלי הציות לרשות, כפי שמרטין לותר הציב אותם כחובה דתית של המאמין הנוצרי. אבל עם כל התיאורים האלה, שהם בבחינת שיחזור נאמן של המציאות בגרמניה שבין 1933 ל־1938 – הצריך להתפלפל מכשור האינטלקטואלי ורגישותו כפסיכולוג של חוקר וסופר שהגיע לארה"ב בגיל 12 – נותרות קושיות ששטרן אינו מתרץ אותן.

למה לא קרה בגרמניה מה שקרה בצרפת בשנת 1870, כאשר הצרפתים גירשו את שושלת בונאפרטה שעליה רבץ אשם המפלה (וגם של מדיניות בלתי שקולה לפני המלחמה), ושוב לא רצו לשמוע עליה? המעמד הבינוני בגרמניה צריך היה להפנות עורף למשטר שהביא תבוסה על מולדתו וגם גזל ממנו את חסכונותיו. אבל במקום זה פסל את כוננסי הנבדים, גידף והשמיץ את ראשי הרפובליקה כ"פושעי נובמבר", ובעוד שהמונארכיזם שוב לא היה לכוח פוליטי מגובש, הסילו המעמד הבינוני המנושל מכספו והאליטות הישנות גם יחד את עצמם לזרועותיהם של דמגוגים נחותי אופי, שלא נרתעו משום פשע, אבל הבטיחו להם חידוש הגדולה, כמנהגים של המאה התשע־עשרה.

עד היום הזה אנו תוהים מדוע כמיהה בלתי־רציונלית ניצחה את מה שצריך היה להתקבל בעצת השכל הישר. שטרן אינו מקבל את הגישה הרוצה להסתכל על כל מהלך ההיסטוריה הגרמנית כעל מבוא לשנת 1933, אבל הוא בעצמו מביא הוכחות לרוב, המצביעות עד כמה תפיסת השלטון בידי הנאצים, ועוד יותר התבססותו, צריכות להיזקף על חשבונם של זרמים אנטי־דמוקרטיים ששורשיהם מובילים בחזרה אל נבכי המאה הקודמת, והתבוסה במלחמת העולם הראשונה לא יכלה לעקרם, ואף הביאה להתחזקותם לאחר מכן. שמא פעל כאן גורם נפשי היכול להסביר את ההבדל בין תגובת הצרפתים לבין זו של הגרמנים?

אלברט איינשטיין חש זהות עמוקה כלפי הגרמנים כקולקטיב, אבל רוב יהודי גרמניה לא נגמו כמותו לפסימיות לגבי האופי הגרמני הלאומי

איינשטיין והבר: שתי גישות

אלברט איינשטיין חש זהות עמוקה כלפי הגרמנים כקולקטיב. הוא התיישב בברלין, משום שנמשך אל קומץ חוקרי פיסיקה וכימיה מעולים. הוא יצר לעצמו מעין שמורה משלו, שבתוכה חש כשווה בין שווים, חרף התקפות הפרעות עליו, בייחוד מיד אחרי תבוסת המלחמה. אבל רוב יהודי גרמניה לא נגמו כמותו לפסימיות לגבי האופי הגרמני הלאומי. מסת שטרן על פריץ הבר מציג את הקטב המנוגד לאיינשטיין.

הבר, שהתנצר בגיל 24 במלחמת העולם הראשונה אירגן מטעם משרד המלחמה הפרוסי את השימוש הקרבי בתגליתו המדעית – גזים מרעילים – התאכזב מרות בשנת 1933, הודה כי "מעולם לא חשבתי את עצמי יהודי כמו עכשיו". הוא היה מוכן להיענות להזמנתו של ד"ר וייצמן לבוא לרחובות, אך נפטר בבזל, בדרכו ארצה.

שטרן החוקר והסופר מוקסם מהגדולים. אבל לא איינשטיין ולא הבר היו אופייניים ליהדות הגרמנית. הראשון, לבד מגאוניותו, שהעלתה אותו לרמה שרק הוא יכול היה להעפיל אליה, קימץ בהזדהותו עם העם הגרמני. השני הפריז בה, והתנצרותו נבעה, קרוב לוודאי, מהפרזה זו, בעוד שיהודי גרמניה, רובם ככולם, רצו לשמור על יהדותם, ויחד עם זאת להיות מוכרים כגרמנים. אירגונם הוולונטארי הייצוגי ביותר, "האגודה המרכזית של אזרחים גרמניים בני דת משה", דגלה, בצד הגנה על שיוויון זכויות, ב"שיפות בלתי־מעורער של רוח גרמנית".

זרם מתמיד אך דקיק של משומדים (מלבד בדור הראשון לאמנסיפאציה בברלין, בראשלאו ובקניגסברג שבו הזרם היה חזק יותר), לא פגע בתולדותיה יהדות גרמניה מבחינה דתית, גם אם חלק מאלה שהגדירו את עצמם כליברלים וכלוד מהאורתודוכסיה, היו למעשה אדישים לגבי בית הכנסת וחיי הקהילה. רובם ככולם היו פטריוטים גרמניים, אבל הצביעו מאז שנות השמונים למאה הקודמת, בעד מפלגות שבימי הקיסרות עמדו באופוזיציה לשכבה השלטת. לעומת זאת, תוגי האינטליגנציה השמאלית־ראדיקלית לא ייצגו את יהדות גרמניה בכללותה.

אם שטרן גורס כי יהודי גרמניה התייחסו במידה של אמביוולנטיות ליהדותם, אפשר להסכים לגירסה זו רק במידה שהיא מתייחסת לצעצם הנרגש להיות מוכרים כגרמנים ולפרוץ את חומת הבידוד החברתי שהפרידה בינם לבין "הנוצרים". אחרי ככלות הכל הם הרגישו את עצמם כיהודים, ואף הוסיפו לספח מעין תחושה של סולידאריות אתנית ששבעה נחת מהצלחתם של יהודים, אפילו משומדים.

רבים מבין העשירים, ביניהם שהיו פעילים במוסדות הקהילתיים, ראו את עצמם כ"יהודים טובים", ולא הבינו מדוע הציונים – מיעוט קטן – שפכו עליהם לעג וכאבו את אובדן התמצית היהודית, אשר בתי כנסת מפוארים לא יכלו להסתירו.

הישראלים הבאים במגע עם גרמנים, מתייצבים על בסיס שונה לחלוטין מזה אשר יהודי גרמניה 1933 ביקשו לעמוד עליו

נכון, אומר שטרן, שיהודי גרמניה העלימו עין מהעצמת האיבה שורחה עליהם בעשור תהילתם של יהודי מעולה, כאיינשטיין, אלברט באלין, ראתנאו, תיאודור וולף (עורך ראשי של "ברלינר טאגבלאט"), וכמה אלפים נוספים. אבל יש מקום להודות כי היה להם קשה לפעול לפי עצמם של גרמנים, שלא־דווקא היו שנואי ישראל מושבעים, לנהוג באיפוק. יתר על כן, הרוב הגדול כבר התרחק יותר מדי מרפסי היהדות הדתית־אמוניסטית, מכדי שהיה יכול [illegible] ליהדות", כפי שהוסיפו לו הציונים. עם זאת, מן הראוי לציין, כי רוב יהודי גרמניה שעלו אחרי 1933 לישראל ("פלשתינה" דאז), לא היו ציונים לפני 1933.

שטרן גם פובליציסטן

שטרן אינו מופיע בספר רק כהיסטוריון, אלא גם כפובליציסט בענייני השעה. ב־1980 פירסם בכתב העת האמריקאי "פורין אפיירס" מסה בכותרת "גרמניה בתוך אירופה גוליסטית למחצה", והוא הכניס אותו לקובץ. שם הוכיח לאמריקאים כי הרפובליקה הגרמנית הפדראלית היא המדינה היחידה שבין שותפי ארה"ב בתוך נאט"ו, המשפחת "קיבלנה לאומית", והוא מנסה להבהיר להם כי על רקע חלוקת גרמניה אפשר להבין מדוע גרמניה המערבית בה מעוניינת בהפגת המתיחות שבין ארה"ב לברה"מ. שטרן כתב, כמובן, כאמריקאי, אבל מדבריו מגרמניה משתקף במאמר כמו פלימפססט שאין למחוק כליל.

כלום יכול להיות אחרת? שטרן הגיע לארה"ב כפליט, אשר השפה הגרמנית כבר היתה לו, בטרם יעזוב את גרמניה, לקניין תרבותי. ומה הפלא, אפוא, שהוא מנצל את הנכס הזה בעבודתו המדעית?

כמוהו ישנם עשרות בסגל האקדמאי ברוב ארה"ב. ישנו גרעין של אמת בטענה כי פליטי גרמניה במוצא יהודי הכניסו "גרמניות" לחיי המדע בארה"ב, בדומה לפליטי ביזנטיון אשר אחרי כיבוש קושטא בידי הטורקים הביאו נכסי תרבותם, בעיקר השפה היוונית, למערב אירופה הרומית־קאתולית. אין זה מקרה שבקובץ הנדון נמצאת גם מסה המתארת את השפעת האסכולה ההיסטורית מייסדו של ליאופולד פון ראנקה על ההיסטוריונים האמריקאים.

הלמוט שמידט, הקנצלר המערב־גרמני לשעבר, כתב על ספרו של שטרן ("צייט" 16.9) כי שטרן נמשך שוב ושוב לגרמניה, "והשאלות של ההיסטוריה הגרמנית התרשה מושכות אותו בכוח משיכה מגנטי".

אפשר כי שמידט מגזים במקצת, משום שהיה רוצה לראות שלא רק אי־אלה מקורות פוליטיים ואחד מבני משפחת הארבורג יחזרו לגור בגרמניה המערבית. עיסוקי שטרן בתולדות גרמניה מחזקים את תקוותו. אין להטיל דופי בכבודו של שמידט אשר מדוע לנוק העצם ההתמשכות של זוועות המשטר הנאצי הסבו לשמה של גרמניה. אבל שמידט אינו טועה לחלוטין אם הוא רואה במסותיו של שטרן, על כל האנטי־נאציות שבהן, משום גשר של הבנה בין יהודים וגרמנים, שהוקם על ידי אדם שהיה נאלץ לברוח מגרמניה משום שהיה "לא־ארי".

* * *

ברומן "דוקטור פאוסטוס" לתומאס מאן מופיע יהודי בשם שאול פיטלברג, יליד לובלין אשר בפולין, שהגיע לפאריס ורכש לעצמו מעמד בחברה הצרפתית כאמרגן שערך הופעות של אמנים, בעיקר מוסיקאים. הוא מנסה לשכנע את גיבור הרומן, המלחין הגרמני אדריאן לאוורקין, להופיע בקונצרטים שהתמורות תגבנה בינלאומית. פיטלברג אינו משיג את מבוקשו, אבל זה לא מונע ממנו לשוחח עם לאוורקין שיחה ארוכה, [illegible] הדיבור על יחסים בין יהודים וגרמנים (מדובר בראשית שנות העשרים של המאה שלנו).

יהודי פולני זה אינו יכול לעזור אהרה ברמות שתומאס מאן משווה לה, הוא מאופיין בביטחון עצמי מופרז, דבר בוטה עליון – אם כי בלל לא טיפש. "יהודי מתייחס כלפי העולם בספקנות, ולטובת הגרמניות" הוא מגלה את דעתו "מתוך סיכון כמובן, שיוכה בבעיטות־רגל תמורת גמילתו... אנו היהודים צריכים לחשוש מפני האופי של הגרמנים, שהוא אנטישמי מיסודו".

פיטלברג עובר לנושא אחר, אבל חוזר אל הסוגייה הקודמת. "כדאי היה לגרמנים שישאירו ליהודים שיהיו בעד גרמניה. הגרמנים, הודות ללאומנותם, להתנשאותם, לאמונתם שאין מי שיכול להשתוות אליהם, לשינאתם נגד השתלבות והסתגלות על יסוד של שיויון לאחרים, לסירובם להיות מוצגים בעולם הגדול ולהצטרף לחברה הבינלאומית – הם צפויים להטיל את עצמם בעקבות כל אלה לתוך אסון יהודי ממש... כדאי היה לגרמנים שירשו ליהודים למלא את התפקיד של מתווך בינם לבין החברה הבינלאומית, לשמש כמנגל, כאמרגן של הגרמניות. היהודי הוא הבר־אדם המתאים לכך, מוטב היה שלא לדחוק אותו החוצה, הוא גם בינלאומי וגם פרו־גרמני".

כאשר התפרסם הרומאן ב־1947, אפשר היה לחשוב שנבואת האסון הנ"ל התאמתה. אשר לסברה כי היהודים נועדים לפעול כאמרגני הגרמניות – שום רעיון לא יכול היה להיראות אבסורדי יותר על רקע השואה. אם היהודים חשבו אי פעם במושגים אלה וגם פה ושם לא יהודים, ויש מקום להעריך כי פיטלברג משמש, בנבואה הנ"ל, פה ושופר למחשבתו של תומאס מאן עצמו – ההיסטוריה הוציאה על מחשבה זו את פסק דינה. שילוב יהודי־גרמני שכזה, בכל הנראה, לא יקום ולא יהיה.

אסון "גרמני", אסון "יהודי"

אולם כשקוראים את "דוקטור פאוסטוס" בשנת 1988, מתברר שהאסון שהגרמנים הביאו על עצמם, אינו מגיע למימדים של אסון "יהודי". אכנם אבדו להם שטחים רחבי ידיים מזרחית לנהר אודר, שבהם שלטו והיו קרוב לשמונה מאות שנה אבדה להם גם המדינה האחידה. הם מתלבטים כיצד לשמור על הזהות הלאומית המשותפת, חרף קיומן של שתי ממלכות נפרדות. אבל ההפסד הטריטוריאלי והחלוקה אינם מהלומה כמו גירוש מהמולדת, גלות ופזורה. אסונם אינו "אסון יהודי ממש".

לא ייתכן היום יהודי שיהיה מוכן לפעול כמתווך בין הגרמניות לבין העולם הלא גרמני. שטרן אינו מתכוון לכך, גם אם הוא נמשך אל נושאים שההיסטוריה הגרמנית מציעה אותם כאתגר. הישראלים הבאים במגע עם גרמנים, מתייצבים על בסיס שהוא שונה לחלוטין מזה אשר יהודי גרמניה לפני 1933 ביקשו לעמוד עליו. הישראלים אינם מבקשים להתקבל על־ידי גרמניה והגרמנים כאילו הם שייכים לגרמניה, אלא מופיעים כאזרחי מדינה הנועדת לבטא את הקיום היהודי ואת סגולת ישראל. זכר השואה מלווה אותם גם כשאינם פוסלים שיתוף פעולה בין ישראל והרפובליקה הפדראלית, ומגע אישי־חברתי עם אזרחיה הגרמניים.

ברם, הישראלים אינם הולכים להיות יהודים, ובעיני מאחוריהם הגרמניים כוראי מצטיירים כבאלה. שמידט אינו טועה לחלוטין אם הוא מבחין במסותיו והרצאותיו של שטרן משום סימן כי אחרי ככלות הכל – מעל לתהום הנפערת בין שני העמים, ניתן לבנות גשרים. ואם כי לא התאמתה נבואת האסון היהודי הצפוי לפקוד את הגרמנים, ואין תוחלת למשאלה כי היהודים יעסקו כסוללי דרכם של הגרמנים לתוך החברה הבינלאומית – פיטלברג של שאול פיטלברג, גם אם הם נקראים היום לא פחות רומנטיים משהיו לפני ארבעים ואחת שנה, מגביעים על נושא שיר־סיר להעסיקנו.

פריץ הבר התנצר בגיל 24, אבל ב־1933 הודה ש"מעולם לא חשבתי עצמי יהודי כמו עכשיו"

איינשטיין והבר לא היו אופייניים ליהדות הגרמנית. איינשטיין קימץ בהזדהותו עם העם הגרמני; הבר הפריז בה

* Fritz Stern, Dreams and Delusions. The Drama of German History / published by Alfred A. Knopf, New-York, 1987, 323 pp.

1992: שנה מכרעת

בשנה זו יופלו כל החומות הכלכליות, והשוק האירופי יעלה על פסי התעשרות והתייעלות. כדי שהדלת תיפתח לרווחה גם לישראל, עליה לחולל תפנית מוחלטת בחשיבתה הפוליטית והכלכלית ולאמץ את כללי החשיבה של דמוקרטיה מערבית

מאת אמנון רובינשטיין

1992 תהיה שנה מכרעת לישראל. ישראלים מעטים מודעים לתאריך זה, ואילו הקהיליה הפוליטית כמעט שאינה ערה למשמעותו. אולם בשנה זו יפלו החומות הכלכליות של מדינות הקהיליה האירופית, ותתאפשר תנועה חופשית של סחורות, הון ועובדים. השוק המשותף יהפוך למאוחד.

אירוע זה הוא בעל חשיבות היסטורית. הוא מוכיח איזו רווחה יכולה לצמוח לעמים, אויבים־לשעבר, כאשר המיגינים מבצא את הויכוח, והתועלת המשותפת גוברת על החשדנות ההדדית. לא נותר לנו אלא לקוות, שיום אחד יזכו ילדינו או נכדינו לראות כיצד מתרחש תהליך דומה בחלק אומלל ומאבלל זה של העולם.

מבחינתנו, יצירת שוק אחד ומאוחד היא גם אתגר וגם סכנה. שנת 1992 תוכל להשלים את השתלבותה הכלכלית של ישראל במערב התעשייתי, או, חלילה, לסמן את התרחקותה ממנו. עשוי להיפתח לפנינו שער לשוק אדיר, קרוב לנו גיאוגרפית, הקולט כבר היום את מחצית הייצוא שלנו. אך שער זה עלול להיסגר חלקית, ולצמצם בדרך זו את אחד המקורות הראשיים לעושרנו הלאומי.

לישראל יש הסכם נפתחות נוח ומועיל עם השוק: בינואר 1989 ישלם תהליך הפחתת המכסים עד לאפס. עם זאת, אין אנו חברים מלאים בשוק – הדלת היא חצי־פתוחה. כדי שתיפתח לרווחה, כדי שישראל תוכל להיות – והיא יכולה להיות – משק מודרני ומערבי במיאפיינית, צריך שתתרחש אצלנו תפנית מוחלטת בחשיבה הפוליטית.

רק ישראל הדמוקרטית תשתלב

החשיבה חייבת להיות פוליטית, שכן אין להבדיל בין העיקרים – משק ומשטר. לישראל יש בעיות שוטפות עם הקהיליה האירופית, שבאו לידי ביטוי בסירוב הפרלמנט האירופי לאשר את הפרוטוקולים בדבר יצוא חקלאי. סודו הרוח של אירופה מתייחסת גם לבעיות פוליטיות טהורות, כמו זיהוי ושיווק של היצוא החקלאי מהשטחים לשוק המשותף, וגם למיני תכסיסים פרוטקציוניסטים שאנו נוהגים בהם למעלה מהמידה המקובלת אצל אחרים.

אך הבעייה העיקרית – הכפולה – תיוותר גם כאשר עניינים משניים אלה יוסדרו.

כדי ליהנות מיתרונותיו האדירים של שוק אירופי אחד, חייבת ישראל להיות שייכת פוליטית לתרבות הדמוקרטית המערבית. רגישותן של מדינות אירופה המערבית לעניין זכויות האדם וסיבו של המשטר הנוהג במדינות השוחרות עימו, אינה צריכה ראיה. יכולים אנשי הימין לצעוק על "צביעות העולם", לבוא חשבון דמים עם "הגויים", לומר שאין זה עניינם מה קורה בשטחים, אך העובדות מדברות בעד עצמן. ספרד ופורטוגל התקבלו כחברות שוות לשוק, רק לאחר שהפכו להיות דמוקרטיות. תלחץ שהופעל על טורקיה, שאינה חברה בשוק אך מבקשת להתקבל כחברה בו, חייב את ממשלתה לשפר את התנהגותה בכל הנוגע לזכויות אדם.

יש בינינו הסבורים שדין זה לא יחול על ישראל. יש אפילו החושבים שנוכל להנהיג כאן משטר של אפרטהייד וגירושים המוניים, מבלי שייפגעו קשרינו עם הקהיליה. לאלה בא הצעד מרחיק הלכת של הפרלמנט בשטרסבורג, כאות אזהרה שרק חרשים לא ישמעו אותו. אך האמת היא – כפי שגם יודעים פקידים בכירים ישראלים, החרדים לעתיד יחסינו עם הקהילייה – שבריסל אינה זקוקה לסנקציות כה חמורות כדי להעניש את ישראל: די ללכת נגדנו "לפי הספר", והיינו, להפעיל את ההסכמים עמנו בכפיפות לכל תגיהם ודקדוקיהם, כדי לצמצם את היצוא הישראלי.

התנהגותם של מדינות ערב ושל אש"ף, אמנם מוציאה עבורנו, בינתיים, את הערמונים מן האש. נאומו המפקפק של ערפאת בפני הצירים הסוציאליסטים בשטרסבורג עשה, מבחינה זו, שירות חשוב לישראל, משום שחזר על הסירוב לעשות עימנו שלום. כל אלה הן התגוששויות בדרה זמנית. לטווח ארוך, צריך להיות ברור לכל: ישראל שאינה דמוקרטית, ישראל השולטת בעם זר המתקומם נגדה, ישראל שאינה נוהגת על־פי עקרונות הכרזת העצמאות, תורחק בהדרגה מהיעד המרכזי של יצואה. דרום־אפריקה חזקה מאיתנו. במשך שנים רבות נאמר עליה שיותר משהיא תלויה במערב, המערב תלוי בה. האפרטהייד, הפעילו כלפיה סנקציות כלכליות – שילכו ויחריפו – עד שגם פרטוריה העיקשת היתה חייבת להיחזר פה ושם, בתיקונים קוסמטיים לאפארטהייד ובעניין נאמיביה. מי שחושב כי ישראל תוכל לשלוט לעד בזכויות אורח מתושבים פלשתינאים, או לגרשם מעבר לגבול, מבלי לשאת בתוצאות כלכליות כלשהן, אחוז שגעון גדלות. השתלבות מלאה בשוק המאוחד – זו הערובה לשגשוג – סותרת את חזונו של הימין הישראלי.

עניי העמים, עושר העמים

אך מעבר למשוכה המדינית, נדרש חיבים, לקראת 1992, לעבור משוכה כלכלית גבוהה. 1992 תיתן לישראל שוק אחיד, ללא גבולות פנימיים וללא העדיפות נפרדות עם המדינות. השוק המאוחד יהיה גם עשיר יותר, ובקשיי ליבוא יגדלו. מבחינה כלכלית, הפלת החומות תביא להתייעלות המשק האירופי. להערכתו של השכטר יצחק מינרבי, מסנכ"ל משרד האוצר לכלכלה, כבר בשלב האיחוד ישתחררו משאבים של כמאתיים מיליארד דולר שיופנו לביקוש נוסף לסחורות ושירותים. יתר־על־כן, איחוד השוק פותח את המגזרים הממשלתיים של מדינותיו לתחרות. עד כה היו מגזרים אלה סגל לפרוטקציוניזם, ההזמנות בהם היו תמיד הבירות לאומיות. עם האיחוד ייפתחו מכרזי ענק אלה בפני כל החברות של המדינות השותפות בשוק. על ישראל להיאבק עתה על כך שפתיחות זו תחול גם על מדינות נספחות, ובדרך זו לפתוח בפני התעשייה הישראלית – בעיקר בתחום האלקטרוניקה והתקשורת – אפיק יצוא רב־ממדים. אך איחוד השוק גם יקשה על ישראל, משום שהוא יביא להתייעלות ולהוזלת מוצרים ושירותים בתוך השוק. זו הדי מטרת האיחוד.

עוד לפני 1992 תצטרך ישראל להשלים את תהליך השיפתה האמיתי ליבוא מתוצרת מדינות השוק, ולבטל כליל את ה"פיליע־שטיק" של הגנות מכס סמויות ומתוחכמות. לכן, המשק הישראלי יהיה חייב לעשות מאמץ גדול יותר, גם כדי לייצא לשוק המאוחד וגם כדי להתחרות ביבוא ממנו. הצרה היא, כמובן, שאיננו מוכנים לכך. מאז 1973 המרנו את הצמיחה הכלכלית בקצב מרשים של צמיחות הדמגוגיה הפופוליסטית. מאז, ולמעט בשנה שעברה, אנו דורכים במקום מבחינת התוצר לנפש. בעת שאנחנו שקענו כאן בביצות תוצרת בית – ביצת לבנון, ביצת האינפלציה וביצת השטחים – רצה אירופה קדימה.

מדינות שהיו מאחורינו – כמו איטליה וספרד – השיגו אותנו. בריטניה חדלה להיות "האדם החולה של השוק", וקצב הגידול שלה מרשים ביותר. אפילו מדינה עניה כמו פורטוגל, שקמה מהריסות הדיקטטורה הסלאזרית, קולטת השקעות חוץ בקצב מרשים, המבטיחה צמיחה לא רק במובן הרחוק אלא גם כלכלי. המערב התעשייתי כולו משגשג, וכל תבואות על משבר חדש, בעקבות הנפילה בבורסה באוקטובר שעבר, התבדו.

שגשוג זה עומד בסימן של עידן חדש – המחשב והטכנולוגיות החדשות. בעידן זה צצו תעשיות חדשות ואדירות – כמו בתחום התקשורת הממוחשבת – ושונו מושגי יסוד בתחומי המשק העולמי.

מה סוד עושרם של העמים ביניכם? פעם למדנו כי עושר זה הוא פרי שילוב של חומרי גלם ותעשיה כבדה, וכי לשם כך הוקמו האימפריות הגדולות – כדי שהלידים בהודו יספקו את חומר הגלם לגלגלי מנצ'סטר. לאחר מכן סיפרו לנו כי רק בעזרת תכנון ממשלתי ומכוון של תכניות חומש הפכות מדינות עניות לעשירות. השר יודע למה דווקא חומש. היום, לקראת סוף המאה, אנו רואים שיצואניות חומרי הגלם הזרוחשות, חשיבותה של התעשייה הכבדה ופחות הייצור הגדולות בתמעטת, ותכניות החומש הגרנדיות הוליכו לאסון ועוני. מכל פינה קמה הזעקה הכפולה לחופש: מרוגנג עד מאנילה, קמים אנשים ודורשים חירות פוליטית וחופש כלכלי.

יש סימטריה בין העוני הגוש לבין העושר החדש. צ'כוסלובקיה היתה, עד לכיבושה בידי הנאצים, מדינה תעשייתית מפותחת ועשירה. היום היא עם רמת תפוקה של עולם שלישי, למרות שמאז השתלטות הקומוניסטים נתגלד בו מרכבי אוזניים. המשטר הריכוזי הוא שיצר עוני בקרב אותו עם עצמו, שידע להיות עשיר. המשטר הוא שהפך את אסמי הבר של פולין ורומניה למרכזי שממה של מחסור כרוני – היינו לא מבוטל של המארקסיזם־לניניזם. במקום שם אתה שומע על "תוכנית חומש", דע שהיתוך המחסור ניצבים מאחוריה ומלפניה. ולהיפך: מדינות עניות הפכו עשירות, רק בזכות משטר משק־יזמי. יפאן הפכה למעצמה כלכלית ראשונה במעלה, לאחר שאיבדה את האימפריה שלה – אותה כבשה גם לצורך אספקת חומרי הגלם והדלק לתעשייתה – והפכה להיות תלויה ביבוא דלק, חומרי גלם ומזון. סינגפור, טאיוואן והונג־קונג – שלושה איים חסרי כל – ידעו קצב גידול כה מהיר, עד שהיו לאגדה כלכלית. ועל ההבדל בין צפון קוריאה העניה לבין הדרום המשגשג, שידע עוני ומחסור עד לפני זמן קצר, הכל יודעים ומדברים. שינויים משטריים מייצרים היום תוצאות כלכליות במהירות מדהימה: בבירוילנד, תחת שרבישו של ראש ממשלה איש הליכוד, מתרחש עתה תהליך מהיר של ליברליזציה שישנה תוך שנתיים את נתוניה הכלכליים של ארץ קטנה זו. בכל מקום – מבאורוגוי ומילאנו ועד לפקין ובנגקוק – נכתבת המשוואה המשקית הפשוטה והנבונה.

פחות ממשלה – יותר רווחה

יוצא שמשוואה זו הינה נכונה תמיד, אך בעידן שלנו היא נכונה שבעתיים. עידן זה העניק משקל מירבי למוח ולכישרון האנושי – שם, ולא במעמקי האדמה, שוכנים המרבצים הטבעיים. משקל חומרי הגלם פחת בגלל מחירם הריאלי היורד שנבע, בין השאר, גם מהקטנת משקלם בתהליך המוצר גם עקב טכנולוגיות ייצור חדשות. דוגמה קטנה: במעבר מכבלים מלפשטיים רגילים, היינו קואקסיאליים, לסיב אופטי – מעבר אותו מבצעת ישראל עתה – יורד משקל חומר הגלם הנדרש לשבר קטן ממשקלו הקודם. 40 ק"ג של סיב אופטי יעבירו אותה כמות תקשורת כמו טונה של בכבלי נחושת. כל התחזיות מבשרות ירידה נוספת במשקל ובמחיר חומרי הגלם.

עידן המחשב והטכנולוגיות החדשות העניק פרס למוח ולכישרון במובן נוסף: ההון הנדרש כדי להתחיל בייצור הוא קטן, ופחות הייצור עצמן התגוונו והתרבו, ולתוצאה מכך קטנו בהיקפן. מאחורי חברות כמו יולט־פאקארד ואפל, שהתחילו עם הון זעיר וחזון גדול, מצוי סיפורם של רבבות יזמים קטנים ובינוניים, שבכשרונם, יוזמתם ותושייתם עשו חיל ותרמו לעצמם ולארצם. כלכלת איטליה עבדה מתוקף בעזרת אלפי יזמים מסוג זה, ולא בזכות הקמת תעשיות כבדות וגדולות.

ישראל יכולה לשגשג, בתנאי

עושר העמים בשנת 1988 מורכב, איפוא, מיזמות חופש, מהמשטר המאפשר לו לפעול, ומההון המתרגם את הרעיון לשפת המעש.

בעידן זה יש לישראל יתרון ברור וגלוי: יש לה כוח האדם המיומן ביותר בעולם. הדבר נשמע יומרני אך הוא אמיתי. השיעורים של בוגרי החינוך הטכנולוגי, המהנדסים במדעי ההנדסה והמבע המפורסמים במדעיים הם, לגולגולת, הגבוהים ביותר בעולם. הישראלים הם יזמים מטבעם – מאלתרים גדולים, חסרי מנוחה, בעלי תיאבון עסקי. כאשר, לאסוננו, הם יורדים למדינות אחרות, הם מבצליחים גדולים. כאשר ניתן בידם הון וניהול טוב, הם מצליחים גם בארצם: במפעלי זאב (סקף) ורטהיימר – כמו גם במפעלים אחרים – תפוקת העובד הישראלי משתווה, ולפעמים אף עולה על זו של עמיתיו במערב.

הכישרון האנושי קיים. מדוע אין הוא יכול לפרוץ החוצה? מדוע אין מתגייס ההון הפנימי והחיצוני כדי לציידו ולנצלו? מדוע מושקע הון יהודי – והיום יש עושר יהודי עצום ורב – בארבע קצוות תבל ולא במדינת היהודים? האם השתנו הגנים אצלנו? לא. התשובה היא אחת: הכל תלוי במשטר הפוליטי הנהוג אצלנו. האחראי הוא משטר שבו פקידים ועסקנים הם היכולים להפוך עשיר לעני – למשל, על־ידי פיקוח מינהל על מחירים – ועני לעשיר – למשל, על־ידי חלוקת רשיונות למקורבים. משטר כזה מונע יוזמה, מעניש מצליח, מטיל על המשק היצרני ריבית רצחנית, ומחזיק כל מפרנס עצמאי בזוקת רמאי. בגללו – ובעניין זה אין שום הבדל בין הליכוד למערך – תקועה ישראל בביצתה ואינה יכולה להמריא.

השילוב בין ההון היהודי למוח הישראלי נמנע רק משום שבין השניים ניצבת מחיצה פוליטית, אידיאולוגית ובירוקרטית. כדי להתחרות במערב – על מוצרים וגם על אנשים – חייבים לשרור בישראל תנאים כלכליים ופוליטיים מערביים. נטל המיסוי גורע, לכל היותר, פרמיה בשעור של כ־10% מתפוקה. זה השיעור, אם מביאים בחשבון את הסיוע החיצוני ואת תקציבי הביטחון של מדינות מערביות. פרמיה זו נשלם ברצון כדי להגן על עצמנו מצד האוייב. אך פרט לכך, אין שום סיבה מדוע התפוקה בישראל, ועימה רמת ההכנסה של הפרט, לא תשווה לאלה המקובלות במערב.

העניין הכלכלי – קיומי

בישראל היום רמת התפוקה ההכנסה נעה בין מחצית לשליש מהמקובל בשוק האירופי. רמת ההשקעה התנית לעובד היא כמחצית מהמקובל שם. נתונים אלה היו חייבים לעורר דאגה בקרב מדינה רגילה. אך ישראל אינה מדינה רגילה. היא מתקיימת עדיין כאי קטן בתוך ים עויין. עבורנו אין זו סתם צרה כלכלית כאשר הירידה בעלייה הגשירה בעלייה ורק העלייה אינה בעלייה. עבורנו, רבבות ישראלים צעירים היורדים לחו"ל אינם סתם הגירת מוחות, אלא הקזת דם איומה. מבחינה זו, שגשוגה הכלכלי של ישראל הוא בגדר מצווה ציונית ראשונה במעלה. רוב הפוליטיקאים בכנסת אינם מבינים כלל עניין זה, אך יש כאלה היודעים זאת ומוכנים לשעבד את עתידנו כאן לצורך מטרות קלושות. השמאל הישראלי טרם הבין את מה שמתרחש סביבו, בעולם כולו, ותמיכתו ביותר מיסים ויותר צווים היא סימן מובהק לכך שלא כל מה שנחשב לשמאל הוא גם מתקדם.

מה שנעשה היום יקבע אם בעוד ארבע שנים, כאשר החומות הכלכליות של אירופה יפלו, נהיה בין הפורצים קדימה, או שמא נהיה בין הנחשלים, המאספים מאחור, מלקטי פאה ושכחה, הרבים ביניהם כי יהלך לפני יותר במה שאין לכלם.

בשורות טובות לרעננה:
בשרים טובים ברעננה!

תראו, עשינו את כל הדרך לרעננה, כי חקרנו וגילינו שברעננה התקבצו בעלי טעם טוב במיוחד כאלה שיש להם לשון אנינה. כאלה שיודעים נתח בשר טוב מהו. כאלה שחתו עיניים לנתח סטייק שהצלחת הפנה עליו.
טוב, אז פתחנו את הווייט־הול השני היחיד בעולם ברעננה, ברח' אחוזה 198, מרכז בלק.
בואו להתמכר למה שכתבנה בעתונים כ"בשר האמיתי היחיד בארץ". בר סלטים חופשי - 16 סוגי סלטים ומבצע גדול - למי שגומר צלע של ק"ג - מחכה צלע שניה על חשבוננו!
ומה עוד מחכה? צלעות, פילה, אנטרקוט, פפה אווז, השיפודים קלסים חופשי וסיומות מקוריות.
פתוח כל יום כולל שישי שבת

steak hOuse®
WHITE HALL
רעננה - אחוזה 198, מרכז בלק, טל. 052-445206

נגיסה אחת תשכנע אותך

פרופ' צבי זוסמן ל"הארץ" על 20 חודשי כהונת דירקטוריון בל"ל:

"חת היה יותר שליח של הדירקטוריון ופחות מנהיג"

פרופ' צבי זוסמן, איש הגון, לא היה מוכן להגיע למצב שמפטרים אותו. הוא הקדים תרופה למכה, וחסך לעצמו את הביזיון של פיטורי חבריו אחריו. כשהוא מדבר הוא נזהר מאוד בלשונו, מאופק, וקשה להוציא ממנו מלה רעה על מישהו

מאת נחמיה שטרסלר

ביום חמישי לפני חודש הגיש פרופ' צבי זוסמן הצעת החלטה מהפכנית על שלטון הדירקטוריון של בנק לאומי: בתוך מיטבלת ההדלפות וההאשמות שהתפשו בין חבר הדירקטוריון פרופ' שמעון שטרית לבין יו"ר מאיר חת, יו"ר הדירקטוריון, כשברקע נשמעים הקולות הקוראים להתפטרות, הציע זוסמן שהדירקטוריון דווקא יביע אמון ביו"ר חת.

לפי השקפתו, אז והיום, כל חברי הדירקטוריון אחראים באופן שוה לטיפול בחוזים האישיים, ולא ייתכן שהאשמה תופנה רק כלפי איש אחד. זוסמן האמין שאם אמנם תתקבל הצעתו, יוכל הדירקטוריון להמשיך בכהונתו עד לסוף '88 ואז באסיפה הכללית שתתקיים בסוף השנה יסיים חת את תפקידו, יפרוש באופן אלגנטי, ומישהו אחר מחברי הדירקטוריון ייבחר לכהונת יו"ר.

היה זה דווקא זוסמן שניסה להציל את חת, למרות שהסכים והבין בהשקפותיו של שטרית לאורך רוב הדרך, שכן גם הוא האמין שיש לעשות את הכל כדי להקטין את הפנסיה לבכירים שפרשו.

הבעיה היתה שזוסמן לא חישב היטב את סיכויי הצעתו: באותו יום חמישי הצביעו בעדה רק 5 מתוך 11 חברים. חת ניסה גם הוא להשתתף בהצבעה, אך מזכירת הבנק, ג'ניפר ביינס, העירה שאין זה ראוי – וכך נמנע רוב. זוסמן הסיק מיד את המסקנות והגיש את מכתב התפטרותו.

זוסמן, איש הגון, לא היה מוכן להגיע למצב שבו מפטרים אותו ולי־הראות בקרנות המובכה כאשר ברור שכוחות חזקים ממנו יעקרו אותו משם. לכן הקדים והתפטר – בעוד שאר חברי הדירקטוריון שנשארו פוטרו כמה ימים לאחר מכן בצו בית דין וקבה. התפטרותו של זוסמן היתה המסמר האחרון בארון הקבורה של דירקטוריון בל"ל, ואכן רק בעקבותיה הבין נגיד בנק ישראל שאין סיכוי התקנה לדירקטוריון – ותבע את התפטרות כל חבריו.

בפברואר '87 קיבלתם מכתב בירור מבנק ישראל מפלת בחוזים האישיים ובפנסיות, המכתב ש...

גם הדו"ח שלו ב־'88 קובע הד־משמעית שהסיכויים להצליח קלו־שים – לפי העובדות שהיו ידועות לו. בינתיים נודעו עובדות נוספות. זה תהליך מתמיד של בירור עובדות. הוא פעל לפי העובדות שהיו ידועות לו מתוך דו"ח קודם שבדק עובדות בפברואר '88. אחר־כך גם צוות של הדירקטוריון המשיך לבדוק עובדות אלו, ויש היום עובדות נוספות. יש תהליך מתמיד של בירור עובדות.

אך באותו הדו"ח שנו לפחות אייזנהרן ובוקסבאום יוצאים רע מאוד.

כי שהיו מעורבים בצורה ישירה בתהליך אישור החוזים על־ידי הדיר־קטוריון, כריוזם לדירקטוריון, מסרו מידע, הציגו את הנושא. יתכן שלגבי שני בעלי חוזים אלה – אם יתבררו עובדות נוספות שצריך לבדוק – אפשר יהיה לבטל את החוזים. לגבי כל יתר בעלי ההסכמים האישיים, שרגע צדוק שהסיכוי, גם לאחר שנודעו העובדות החדשות, לתקוף את החוזים האלה בבית־משפט קלוש ביותר.

כלומר, תלוי במה בודקים ובמה תוקפים?

נעשתה בדיקה די מעמיקה. בדיקת פרוטוקולים, בדיקת דיונים של וע־דות ושמיעת אנשים שהיו מעורבים בזה והמסקנה היתה שההסכמים תקפים. במשך הקיץ קיבלנו עוד שתי חוות־דעת. אחת של צוות לבנוביץ־שר ואחת של פרופ' גבריאלה שלו. כל חוות־הדעת האלו קבעו שהחוזים תקפים.

איך אפשר לפטור איש כמו האב שר – שגם היה בסוד מתיבת החו־זים האישיים מתוקף המשמיטי של הבנק, גם סיבה בעצמו מתוזה אישי בזה הגם שייך לכל הטוהודיה הדר־תיקה – שהוא יבדוק אם החוזים תקפים?

היו בצוות שני עורכי־דין, שר ולבנוביץ, אחד מהם, שר, הכיר את החומר. תהליך לימוד החומר הוא כה מסובך שאי־אפשר היה לקחת אנשים שלא התמצאו. רב לבנוביץ לא היה קשר בשום צורה עם הפרשה הזו, וכי אמור לא התפקד גם בחוות־דעת זו וקבלנו חוות־דעת נוספת מפרופ' שלו.

אבל באמצע '87 מתברר שיש חסב או זכר שיש דיווח כזה, כך שאני לא חושב שהשאלה הזו היא רלוונ־טית. מה שרלוונטי הוא שבמשך 1987 וגם 1988, עד היום, נוסף מידע על הפרשה, על אופי האישור, על הנ־תנים שנמסרו, על העיתוי.

זה תקין בעיניך שהאב שר מבנק היום במנכ"ל אוצר התיישבות היהודים?

ההחלטה של הדירקטוריון היתה, על דעת מנכ"ל הבנק, שאם יימצא תפקיד שניתן יהיה להציע לשר, יוצע לו התפקיד וזה יובא לאישור. כלומר, לא היתה כוונה להוציא את שר מעבר זה בבל"ל. לא היתה פסילה ע"י הדירקטוריון. אולי יש דירקטורים שחשבו אחרת.

וזה תקין?

- היום אנחנו יודעים יותר ממה שי־דענו אז, ויכול להיות שהיום היינו מקבלים החלטות אחרות. מה שאני רוצה לקבוע הוא, שהעסקתו במסגרת קונצרן בל"ל היא בהתאם להחלטה שקיבלנו בדירקטוריון.

הוא ראוי היום להמשיך בתפקי־דו, לאור העובדות החדשות שהתגלו?

אני מודה, שהשאלה כמה יש לעובדות החדשות השלכות על האב שר לא הטרידה אותי כל־כך. הטרידו אותנו יותר ההשלכות לגבי אלה שהיו אחראים לדיווח לדירקטוריון. אולי גם לאלה שהיו שותפים לתכנון ההסכמים האישיים.

באותה תקופה שלח יו"ר הדיר־קטוריון מכתבי תמיכה בבוקסבאום ובהדרש. ואלה אותם אנשים שאתם נאלצים לפטר מאוחר יותר. זה נראה לך תקין?

היה ויכוח בדירקטוריון סביב נקו־דה מאוד חשובה: כמה אנחנו מאשי־מים את האנשים האלה. היו חברי דירקטוריון שהיו בדעה שאין לנו מספיק עובדות כדי להצדיק את הטע־נות והתמורות כלפי האנשים האלה. היו אנשים אחרים, ביניהם אני, שחשבו שמה שחשוב זה שהאנשים האלה לא ימשיכו לעבוד יחד איתנו. אני איבדתי את האמון בהם ללא כל קשר לשאלה אם הם עשו מעשים ספציפיים כאלה או אחרים. לדיעה הזו נמצא רוב בדירקטוריון ולכן נמצאה הדרך להפסיק את העסקתם בבנק.

ומה עם מכתבי התמיכה?

מכתבי התמיכה יצאו כי אנשים אלה הותקפו קשות ע"י ועד העובדים והיה דיון בדירקטוריון, ואנחנו קיב־לנו החלטה שבה נתנו גיבוי לכל הנהלת של הבנק שהותקפה קשות – בלי לפרט באופן שמי – ואישרנו לתת לכתוב לאנשים מכתב שבו כתוב שההחלטה שקיבלנו באופן כללי מתייחסת גם אליהם באופן אישי.

אתה לא מרגיש שמישהו צער על מכתבי התמיכה?

אני חושב שדירקטוריון הוא גוף שצריך לקבל החלטות. הוא צריך לקבל החלטות לא לאחר מידע שיודע לו שנה מאוחר יותר, אלא לפי מידע שידוע לו באותו רגע שהוא מקבל את ההחלטה. עם החכמה לאחר מעשה אפשר לבקר הרבה מאוד החלטות.

בעקבות הלחץ של שטרית, נפגשו שר חת ובינו עם בודנו ביצא בחלוף '87 והם דיווחו לנגיד בעל־פה. לא בכתב. זה לא נראה קצת מוזר?

אני חושב שהגזימו ביותר סביב החשיבות של הפגישה הזאת, מה נאמר ולא נאמר בה. הבדלים בגרי־סאות. מה שברור לגמרי, שאליבא דשני הנציגים של בל"ל באותה פגי־שה, מאיר חת ובינו צריק, דווח לנגיד על העלות הגבוהה יותר. יש ויכוח מה עוד נאמר, אבל לגבי נקודה זו אין ויי־כוח. לדעתי חובת הדיווח קוימה. אולי לא במלואה, אולי לא בכתב, אך השאלה העיקרית היא איך הדיר־קטוריון טיפל בהסכמים. זאת הש־אלה. דיווח זה חשוב, אבל קודם כל חשוב מה עושים. לפי דעתי, הפרשייה הזו נופחה, קיבלה ממדים הרבה מעל ומעבר.

אתה חושב שזה תקין מצד בודנו לקבל דיווח שכזה בעל־פה?

ראה, אני לא יכול לענות לך על השאלה הזו. אני עבדתי עם שלושה נגידים. כל אחד ושיטות העבודה שלו. יש נגידים שאצלם דיווחים מהסוג הזה היו בעל־פה ללא רישו־מים, ואחרים הקפידו שתמיד בפגי־שות כאלה יהיה נוכח איש נוסף מטעם הבנק שעליו הוטל לרשום תרשומת. זה עניין של סגנון, אופי ואווירה. אין לי ספק ששיחה שבה נר־שמת תרשומת, אינה יכולה להתנהל באותה חופשיות כמו שיחה שמת־קיימת בעל־פה באווירה יותר רגועה ופתוחה. אני חושב שלאחר מעשה, מה שהיה צריך לעשות זה שחת ישלח לנגיד העתק מהתרשומת שעשה לאחר השיחה.

בפרשת מחיקה, מנכ"ל בנק איגוד שטען שיש לקיים את החוזה איתו למרות שהסרה שם התימה – מדוע לאשר חוזה פגום. מדוע חת רצה לאשר?

זה חוזה שסוכם עם הבנק ושהיה חתום בחתימה אחת מתוך השתיים הנחוצות, ויש לנו מכתב של אייזנהרן שבו הוא מסביר שרק בסיבות סכויות, בגלל שהוא נאלץ לפרוש, הוא לא הספיק להוסיף את חתימתו, אבל הוא התכוון לחתום.

אז למה ללכת לקראת האיש שמדובר בכספי ציבור?

דעתם של רוב חברי הדירקטוריון היתה שאכן, אם יש אפילו ספק קטן בנושא הרי צריך להימנע מלשלם. זו היתה גם דעתה של היועצת המשפ־טית של הדירקטוריון, אם כי, ואני רוצה להדגיש את זה, הסיכויים שחוזה כזה לא יוכר בבית־המשפט הוא סיכוי מאוד קלוש.

אבל אתם צריכים להגן על כספי הבנק.

יכול להיות שהיינו מפסידים בבית־משפט, משלמים הוצאות מש־פט וגם מקבלים פסיקה נגדנו.

יש גם התנגדות שבית־המשפט היה קובע שהחוזה אינו תקף.

נכון. ההסתברות לא גבוהה לפי דעתי. לא גבוהה. אבל בכל מקרה הדירקטוריון קיבל החלטה שאנחנו לא משלמים לפי החוזה. מה שקבע זו ההחלטה של הדירקטוריון.

מה דעתך על חת כיו"ר?

חת היה יותר שליח של הדיר־קטוריון ופחות מנהיג של הדירקטור־יון. אני הייתי מרוצה מכך, אך יש כאלה שרצו לראות בו מנהיג ומוביל, וזה לא היה.

* * *

אין זה קל לראיין את זוסמן. מאוד כנה, מתנסח בבהירות. קשה להוציא ממנו מילה רעה על מישהו. הוא אינו משתמש בשמות־תואר ואומר בדיוק מה שברצונו לומר. קשה להיכנס לד־ברים, הנאמרים באריכות־יתר, ואי־אפשר לסיים משפטים עבורו. לפעי־מים הוא נשמע מעט תמים, אך מכריו מעידים שהוא יכול להיות מאוד מתוחכם.

זוסמן איננו מה שמכונה "איש הוק", והוא אינו איש בהיר, אך הוא איש תכנן, הגון, כלומר, מסודר, לומד ביסודיות כל בעיה ורק לאחר־מכן מגיב. פרופ' זוסמן (58, נשוי פלוס ארבעה ילדים) נחשב לכלכלן מצוין ובעל ניסיון, הוא חבר סגל הפקולטה לכלכלה באוניברסיטת תל־אביב ומרצה כיום בנושאי כלכלת ישראל ומדיניות שכר. זוסמן משמש גם כמנ־הל המחקר במכון חדש בשם "מכון ישראלי בינלאומי" לחקר מדיניות כלכלית שימושית, המצומן בכספי יהודי שווייצי בשם סטיב מרכוס. זוסמן מכהן גם כחבר דירקטוריון כור.

תפקידו הכלכלי הידוע ביותר היה המשנה לנגיד בנק ישראל, תפקיד שאותו מילא בין השנים 1977 – 1981. זוסמן השלים את לימודי הדו־קטוראט שלו באוניברסיטה העברית בשנת 1969 בנושא פערי שכר ושוו־יון בהסתדרות, ומאז הוא נחשב למומחה בנושאי שכר. הוא עומד כיום בראש ועדה לבדיקת נושא השכר במגזר הציבורי.

מומחיותו בנושאי שכר היתה אחת הסיבות למינויו כראש צוות – שהוקם לפני קצת פחות מחודשיים – לבדיקה נוספת של החוזים האישיים שנחתמו בבנק.

* * *

מהן המסקנות שאליהן הגיע הצ־וות שמונה לפני כחודשיים בר־אשותך לגבי אייזנהרן ובוקסבאום?

הוטל עלינו לפעול במגמה לבטל את החוזים של אייזנהרן ובוקסבאום בכפוף לבדיקות נוספות. אנחנו בד־קנו ארבעה נושאים: הנושא הראשון הוא הליקויים בדיווח לדירקטוריון ב־19 ביוני 1985. השאלה שאנחנו שאלנו היא לא מדוע דווח על 5 מי־ליון ובסוף שולם יותר. השאלה שעניינה אותנו היא האם הדיווח היה לקוי. מה היה צריך לדווח מי שרוצה לדווח את מלוא האינפורמציה. הגענו למסקנה שהיה צריך לדווח על עלות יותר גבוהה.

10 מיליון דולר?

עוד לא סיכמנו סופית את הנ־תונים, אבל העלות היא בהחלט באופן משמעותי יותר גבוהה. עובדה זו – בין אם היא תוצאה של טעות ובין אם הדיווח הלקוי היה הוא תוצאה של הטעייה – מאפשרת לתקוף את החוזים.

חוזים של מיה

מדובר בדיווח שלו היו שותפים שלושה אנשים: יפת, בוקסבאום ואייז־נהרן. יפת כבר נתבע על־ידי הבנק. לגבי ההסכמים של מר בוקסבאום ומר אייזנהרן, כדי שאפשר יהיה לטעון בבית משפט לבטל את ההסכמים או להפחית את הסכומים חייבים לברר עוד מספר עובדות, ביניהם השאלה האם עקב הסכום הנמוך יותר שדווח, אושרו ההסכמים.

הנקודה השנייה שבדקנו מתייחסת לרישום בספרים של ההפרשות בגין ההסכמים האישיים וכן בעיות אחרות הקשורות בגילוי נאות. ביקשנו חוות־דעת מרואה־חשבון חיצוני. הוא הגיש לנו סיכום של בדיקה שעשה לגבי שנת '84, והוא בודק עכשיו היבטים שונים המתייחסים לשנים '85 ו־'86. לאחר שנקבל את כל החומר, אני מקווה תוך ימים מספר, אפשר יהיה לבחון האם יש גם בקטע הזה של הרישום בספרים גילוי לא נאות שי־אפשר לפעול נגד האנשים שהיו מעורבים.

נקודה שלישית היא הידיעה שיש לנו מן התקשורת, שבדו"ח שהוגש על־ידי הרשות לניירות ערך ליועץ המשפטי יש חשד לעבירות פליליות. אנחנו לא קיבלנו עד עכשיו את הדו"ח, כך שאנחנו איננו יודעים באיזה חשד מדובר. אנחנו גם איננו יודעים מי האנשים המעורבים בעבי־רות האלה...

אני יכול להגיד לך: יפת, אייז־נהרן ובוקסבאום.

לפי דעתי, אנחנו צריכים לקבל את הדו"ח, בדקנו – בהנחה שאכן בדו"ח הזה יש חשד לעבירות פלי־ליות ביחס לכמה אנשים שהם בעלי הסכמים אישיים – כיצד ניתן לבטל עקב כך את ההסכמים. ביקשנו על כך חוות־דעת ממומחה לדיני עבודה והעברנו אותה ליועץ המשפטי.

הנקודה הרביעית שבדקנו היא העובדה שחלק מהסכמים אלה נכתבו בתקופת הקפאת השכר, אך היו בהם כמובן הטבות ניכרות בשכר. המסקנה היתה שכנראה לא ניתן לבטל את החוזים עקב זה.

מדוע לא לגשת לבית־המשפט? אולי בית־המשפט היה כבר אז, ב־'87, מגלה את כל הדברים החדשים, את הדיווחים הלא נכונים, והכל היה נראה היום אחרת?

זו טענה שאני שומע אותה לעתים מאוד קרובות: למה לקחתם על עצמכם את האחריות, כשיכולתם לזרוק את האחריות על בית־המשפט. אני חושב שבנקודה זו צדקנו. נכון שההסכמים האלה קובעים סכומים מופרזים, בלתי מוצדקים, אפילו במספר מקרים גובלים בשערוריה, בלתי־נסבלים. אנחנו ראינו את התפ־קיד הראשון והעיקרי שלנו בהקטנת הסכומים המשולמים לאנשים האלה, כדי להביא אותם עד כמה שאפשר לסכומים סבירים. אנחנו ראינו את תפקידנו בהחזרת כספי ששולם לא כדין, בטענות בלתי מוצדקות, כה־ליכים שהם לקויים. לכן השיקול שלנו היה ללכת לבית־משפט רק אם יש סיכוי שנזכה בתביעה, אבל לא לפעול בצורה פזיזה כאשר בעצם אין בסיס משפטי לטענות שלנו. כש־חשבנו שבית־המשפט הם המקום המ־תאים, קיימנו ארבע התדיינויות מש־פטיות, אחת מהן בוררות משפטית.

צבי זוסמן. הציע להביע אמון בחת, כי בעניין הפיצויים יצג את הדירקטוריון כולו (צילום: עדי שרן)

אני חושב שביטול חד־צדדי של כל החוזים זה משהו שיכול ליצור את הרושם שהבנק אינו מקיים את התח־ייבויות שלו, כי בסופו של דבר בנק חי על אמון הציבור שהוא יקיים את התחייבויות שלו. אנחנו היינו מאוד זהירים בנקודה זו.

זאב אבלס בדו"ח שלו אומר: "היה על הדירקטוריון לפעול מהר יותר"

עם כל הכבוד לכותב הדו"ח שאני מאוד מעריך אותו, אני חושב שיש לי כאן נקודת־ראות שונה. כשאני שואל את עצמי האם היינו צריכים לפעול מהר יותר, צריך להביא בחשבון שני גורמים. אחד, שלפי דעתי לא נגרם נזק לבנק כיוון שעד היום עוד לא שילמנו לאף לא אחד מבעלי ההסכמים האישיים אגורה אחת מעל מה שהיה מגיע לו אילו היה פורש לפי ההסכם הקיבוצי. היום הבנק הוא במצב הרבה יותר טוב, עם תחמושת הרבה יותר טובה, עם טיעונים הרבה יותר חדים וחזקים ממה שהיה אז. מצד שני אני צריך לשאול את עצמי מה היה קורה אילו לא הייתי פועל מספיק בזהירות. ואני חושב שכאן יותר נוח לכתוב דו"ח הביקורת, לזאב אבלס. מצבו יותר נוח מכיוון שאני אחראי לבנק כדירקטור, ואני הייתי נותן את הדין אילו היינו נוקטים בפ־עולות שהיו מערערות את יציבות הבנק. אולי הייתי יושב אפילו בבית־סוהר. אז עם כל הכבוד, אני חושב שנקודת־הראות שלי אם פעלתי מספיק בזהירות או לא, היא החשובה, לא זו של המבקר שמסתכל על זה קצת מלמעלה ובלי לקחת על עצמו סיכון אישי כלשהו.

אני חושב שמנענו את האסון, ואני משתמש במילה הזאת לא כהגזמה, את האסון של ערעור יציבות הבנק. אנחנו מנענו את היצירה של תדמית של בנק שלא מקיים הסכמים ושיום אחד הוא לא יקיים התחייבות אחרת.

אבל ראה, התוצאה בדיוק הפו־כה. אין יו"ר, אין דירקטוריון, אין מנכ"ל. יש מתלחשים מי יתמנה. יש לנו את הערעור המקסימאלי של יציבות הבנק.

אנחנו פעלנו כדי למנוע ערעור יציבות בתקופה שבה הבנק גם היה במצב הרבה יותר גרוע. בלי להצדיק את מה שקורה עכשיו, בכל אופן הבנק היום – אחרי שנה וחצי של מ־אבקים גדולים מאוד בתחום העסקי, של הצגת גישה עסקית – במצב הרבה יותר טוב.

אגב, אני חושב שאם מנכ"ל פורש בהודעה מוקדמת של 7–6 חודשים, לא צריך לראות בזה זעזוע לבנק. זה מאפשר לאלה שאחראים לכך הרבה זמן גם לשכנע אותו לשנות את דעתו, וגם אולי למצוא מנכ"ל אחר שיוכל להנהיג את הבנק בהמשך.

ביום חמישי לפני חודש הצעת להביע אמון ביו"ר חת. מדוע?

אני הצעתי להביע אמון ביו"ר חת כיוון שאני הייתי בדיעה – ולא שיניתי את דעתי גם היום – שבכל הנוגע להסכמים האישיים יו"ר חת ייצג את הדירקטוריון. הדירקטוריון קיבל החלטות ויו"ר חת פעל לפי הח־לטות אלו. היו מספר נושאים שעלו לדיון בדירקטוריון והתקבלו החלטות בניגוד לדעתו, אך לפי דעתי זה לא פסל אותו מלשמש יו"ר ואני חשבתי שדירקטוריון לא יכול לתפקד כאשר הוא אינו מוכן לתת את אמונו ביו"ר.

כשההצעה לא עברה, התפטרת.

השאלה שהתעוררה אצלי היתה האם אפשר לתפקד בתנאים של מאבק בתוך הדירקטוריון שחבריו אינם מוכנים לשים לו קץ, נוסף לעובדה שבאוצר התיישבות היהודים היתה אי־שביעות רצון קשה מתפקוד הדירקטוריון והיו הצעות מצד חברי אוצר התיישבות היהודים לפטר את הדירקטוריון. זאת בנוסף ללחץ הצי־בורי והדיונים בוועדת הכספים של הכ־נסת, ששם היתה הסכמה מקיר־אל־קיר שדירקטוריון אינו יכול לתפקד כשמתנהלות בתוכו מלחמות. זו התדמית שנוצרה בציבור, התדמית שנוצרה בעיתונות.

אני חושב שנתתי לכל אלה משקל גדול, כיוון שחשבתי לא רק שלא נעים לכהן כדירקטור במצב כזה, אלא חשבתי שבלחץ הציבורי־פוליטי של חקירות שמתנהלות יהיה לנו קשה לתפקד. יהיה לנו קשה לשקול נושאים בצורה מקצועית־עסקית. אני הרגשתי שאני לא יכול להמשיך ולתפקד כדירקטור בתנאים אלה.

האם התפטרותך לא פגעה בבנק? ראה מה קורה היום.

הבנק היום יותר איתן מאשר לפני שנה וחצי. עם זאת, המלחמה ביו"ר הדירקטוריון, היחסים בתוך הדיר־קטוריון, ההדלפות והאווירה שנוצרה סביב הדירקטוריון, הביאו למצב שבו תדמית של דירקטוריון שאינו מתפ־קד כראוי עלולה לפגוע באמון הצי־בור בבנק ולהביא לנזק ניכר.

הגעתי לידי מסקנה שהנזק מהחל־פה מהירה של הדירקטוריון יהיה מועט הרבה מן הנזק שעלול להיגרם אם נמשיך לכהן. אני התפטרתי. חשבתי שגם חברי דירקטוריון ישקלו התפטרות, אך משלא הגיעו למסקנה זו בעצמם, טוב שבנק ישראל פעל במהירות ובתקיפות להחלפת הדיר־קטוריון. כל דירקטור שאינו מתפטר חייב להיות ער לנזק שהוא עלול לג־רום לבנק על־ידי דבקותו בכסא מתוך שיקולים של כבוד ויוקרה אישיים.

אולי להצעת האמון שלך היתה מעין כוונה נסתרת. מעין הסכמה שבשתיקה עם חת, שהוא יישאר עד סוף '88, אז יפרוש בשקט ואתה תקבל את מקומו כיו"ר?

אני מהסס לומר לך שאני לא מעוניין בתפקיד יו"ר דירקטוריון בל"ל, בגלל שאיש לא הציע לי אותו וזה יהיה מגוחך שאני אודיע שאני מסרב לקבל מינוי שאיש לא הציע לי.

הנושא שהעליתי לא תפס שום מקום. הדבר היחיד שאני חשבתי הוא, שבתום שנתיים לפעולתנו יהיה מקום לשינויים בדירקטוריון. יכול להיות שיהיה מקום לדיון בתפקיד היו"ר, תיפקוד היו"ר, החלפת היו"ר, החלפת דירקטורים. חודשיים לפני שהפרשה התפוצצה, הבעתי את כוונתי לא להמשיך לשלוש מעבר לתקופה של שנתיים. אני ראיתי בזה דבר טבעי.

אבל כשחת היה נוסע לחו"ל, הוא היה ממנה אותך כממלא־מקום.

לא הוא. הדירקטוריון מינה אותי כממלא־מקום קבוע של יו"ר הדי־רקטוריון.

אז לא הרגשת איזה רצון למלא את התפקיד, אולי טוב יותר. זה רק טבעי.

האמת היא שאני לא הרגשתי שזה תפקיד שאני מעוניין בו. הסכמתי להיות דירקטור כי חשבתי שצריך לטפל בנושא ההסכמים האישיים ושה־ניסיון שלי בתחום השכר יאפשר לי לעזור.

מר זוסמן, היית בין חמשת המו־עמדים ליו"ר.

איני יודע מה זה מועמד.

היו חמישה מועמדים שבנק ישראל סמך עליהם את ידו.

ראיתי את שמי בעיתון. אני מוכרח להודות שאיש לא שאל אותי אם, אם אני מוכן לכהן בתפקיד הזה. גם איש לא הציע לי את התפקיד הזה, לכן השאלה אינה אקטואלית.

השתמשת במכונית של חת כאשר הוא היה בחו"ל?

השתמשתי מדי פעם במכונית באותן נסיעות שהייתי צריך לנסוע כממלא־מקום יו"ר הדירקטוריון.

היום, אתה רוצה בתפקיד?

גם היום אני לא רוצה בתפקיד. אני רואה את התפטרותי כסופית.

אתה מצטער על 20 החודשים הללו?

לא. איני מצטער. למדתי הרבה. אני הרי גם תרמתי קצת ואני בהחלט לא מצטער.

בעצם אתה אומר לי, שאם היית יודע אז מה שאתה יודע היום, יכול להיות שהיית פועל אחרת. באופן חד יותר.

זו לא שאלה של לפעול יותר חד או פחות חד. על סמך מה שאני יודע היום, לאחר תהליך של 20 חודש של איסוף עובדות ובירורן, זה מאפשר לראות את הדברים אחרת. אילו היינו יודעים אז את העובדות שאנו יודעים היום, היינו מקבלים אז החלטות שו־נות במקצת. אני מקווה שבקרוב, עם סיום תהליך הבדיקה, יתקבלו החל־טות שיתקנו במקצת את העיוותים שנותרו בקשר למספר בכירים שפרשו מהבנק.

"חצי מיליון דולר זה רוב תקציב התרומות של בל"ל. בסיכומו של דבר דחה הבנק את הבקשה. נכון לומר שהרווחות של הבנק לא היה בראש מעייניהם של חברי אוצר התיישבות היהודים"

"יתכן שאפשר יהיה לבטל את החוזים של אייזנהרן ובוקסבאום"

"אני חושב שמנענו את האסון – ואני משתמש במילה הזאת לא כהגזמה – של ערעור יציבות הבנק. מנענו יצירת תדמית של בנק שאינו מקיים הסכמים ושיום אחד הוא לא יקיים התחייבות אחרת"

"תהליך של 20 חודש של איסוף עובדות ובירורן מאפשר לראות את הדברים אחרת. אילו היינו יודעים אז את העובדות שאנו יודעים היום, היינו מקבלים החלטות שונות במקצת. אני מקווה שבקרוב, עם סיום תהליך הבדיקה, יתקבלו החלטות שיתקנו במקצת את העיוותים שנותרו בקשר למספר בכירים שפרשו מהבנק"

תרומה של חצי מיליון דולר

במה התבטאה התערבות הפוליטיקאים בהחלטות הנהלה הדירקטוריון?

לא היינו חשופים ללחצים והתערבות, פרט לנושא של החוזים האישיים. עלי לא היה ניסיון להשפעה, וגם לא הרגשתי שחברי פועלים מתוך לחץ. אם היו אליהם פניות, לא נראה שההחלטות הושפעו מכך.

אז מה שמספר בינו אלו מתוב אבדות?

אמרתי שאני יכול לדבר רק בשמי כחבר דירקטוריון. איני יודע איזה לחצים הופעלו עליו.

אם כך, מה עם דרישת אוצר התיישבות היהודים שהבנק יתרום חצי מיליון דולר לארגון הציוני?

הסוגיה הזו היא תוצאה של ציפיות מצד אוצר התיישבות היהודים לתשלום דיוידנד. הם לא הבינו שאין להם חלק בהון אלא רק בשליטה, ולכן הם לא זכאים לדיוידנד. לדעתי אין זו התערבות פוליטית, אלא חוסר הבנה. נכון שזה יצר חיכוכים. חצי מיליון דולר זה רוב תקציב התרומות של בל"ל. בסיכומו של דבר, דחה הבנק את הבקשה. נכון לומר ששיקולי הרווח של הבנק לא היו בראש מעייניהם של חברי אוצר התיישבות היהודים.

זוסמן על בינו

איזה מנכ"ל הוא צריק בינו?

התרומה החשובה שלו היתה שהוא החדיר לבנק גישה עסקית לכל דרגי הניהול. בפועל זה התבטא בחיסול פעולות לא רווחיות וביוזמות בתחום הפיננסי. זו פעולה מאוד ברוכה שקיבלה גיבוי מהדירקטוריון ושיפרה מאוד את רווחיות הבנק.

מה הכוונה בחיסול פעולות לא רווחיות?

מכירת נכסים שהיו ברשות הבנק ושינויים בתיק ההשקעות הפיננ־סית מבוצעת מאוד הצבוררות.

ומה פירוש יוזמות פיננסיות?

- למשל, הורדת הריבית על הלוואות, פיתוח האשראי הצרכני, הצורים למימון גופים גדולים שנקלעו לקשיים.

בינו הוא בנקאי מספר אחת בעיניך?

- איני יכול לדרג בצורה כה פשוטה את הבנקאים. אני משתור מראש, כי אני מכיר הרבה יותר מקרוב את פעולותיו של צריק בינו, אך ברור שתרומתו לקידום הבנק היתה רבה.

פנינת הדרדוף

שכונת קוטג'ים בחיפה

בכרמל המערבי

על מורדות הכרמל המערבי ברחוב הדרדוף

בונה חברת פריצקר שכונת קוטג'ים יפהפיה בתכנון סביבתי מרהיב

קוטג'ים 5 חדרים מרווחים

* תכנון ארכיטקטוני בסגנון מיוחד

* נוף מרהיב לים * כניסות נפרדות

* גינות צמודות. * חניות צמודות.

* ערבות בנקאית

לפרטים נוספים: מירה, טל. 333291

י. פריצקר ושות' בע"מ

חיפה, יפה נוף 111 טל. 04/382721 ,388679 ,382706

פרסום שמי

חברת החשמל לישראל בע"מ

הודעה על תוצאות ההנפקה

על פי תשקיף החברה מיום 31 באוגוסט 1988 הוצעה לציבור סדרת אגרות חוב (סדרה 15) בערך נקוב כולל של 109,520,000 ש"ח. במכרז השני שנערך ביום 29 בספטמבר, 1988, הוצעו אגרות חוב בערך נקוב כולל של 14,520,000 ש"ח ע.נ. במחיר מינימלי של 90.5%.

במכרז שנערך ביום 29 בספטמבר, 1988 התקבלו 474 בקשות לרכישת אגרות חוב בערך נקוב כולל של 85,180,500 ש"ח.

"מחיר ההנפקה" שנקבע במכרז זה הינו 94% ובהתאם לכך הוקצו אג"ח בערך נקוב כולל של 14,520,000 ש"ח. במחיר זה ובמחירים גבוהים ממנו נתקבלו 282 בקשות.

225 מזמינים שהגישו בקשות במחיר הגבוה ממחיר ההנפקה קיבלו את מלוא הזמנתם. למזמינים במחיר ההנפקה הוקצו 48.33% מהזמנתם, מעוגל ל־1 ש"ח ע.נ. הקרוב.

הזמנות במחיר הנמוך ממחיר ההנפקה לא נענו.

במחיר ההנפקה ניתנה עדיפות להזמנות הציבור על פני הזמנת נוסטרו שהוגשה במחיר זה.

החברה מודה לציבור המשקיעים על היענותו הנרחבת להצעה.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

תרבות וספרות

ירמיהו יובל

שפינוזה וניטשה: אהבת אלוהים ואהבת הגורל

(מתוך חלקו השני של הספר "שפינוזה וכופרים אחרים", שייצא לאור אחרי החגים בספריית פועלים)

אהבת הגורל – amor fati – היא הסיסמה קוראת־התגר, שבה מסכם ניטשה את החיוב הכלול בהגותו. גלוי בעליל כי ביטוי זה, שלא הוכר לפני־כן בפילוסופיה הוא היפוך פולמוסי של מושג "אהבת אלוהים השכלית" (amor dei intellectualis) של שפינוזה, היפוך המחליף את ראשונות השכל ומציב את ה"גורל" (fatum) במקום האל־הטבע של שפינוזה כמושא לאהבתו של הפילוסוף.

צמד המושגים "אהבת אלוהים" ו"אהבת הגורל" מיטיב לייצג את היחס המורכב בין ניטשה לשפינוזה, שני אוהבי־אויבים אלה בתולדות הפילוסופיה החדשה. דומה שאין שני פילוסופים הקרובים ברוחם כמו שפינוזה וניטשה. ועם זאת אין שניים המנוגדים זה לזה כמותם. אם שפינוזה התחיל את פילוסופיית האימאננטיות המודרנית ועומד תמיד ברקעה, הרי ניטשה מוביל אותה אל מסקנתה הרדיקלית – וכפי שנראה, מיסב את חודה של מסקנה זו כנגד שפינוזה עצמו.

ניטשה הכיר במפורש בחוב לשפינוזה ובקרבה שביני־הם, בהזדמנויות שונות. בדברו על "אבותיו" הרוחניים, מנה ניטשה רשימות שונות של הוגים, ותמיד כלל בהן את שפינוזה ואת גיתה – ותמיד בצמד. אין כאן מקרה: ניטשה ראה את גיתה ככולל בתוכו את שפינוזה וכמבשר את האידיאל ה"דיוניסי" של ניטשה עצמו. אמנם ניטשה הוא מכמה בחינות מעין גיתה סוער ולא מרוסן, מהפכן תרבותי הנמשך אחר יצרים סותרים ונסחף על ידי הצדדים היותר נעווים וחריפים של הצורך הנמרליסטי שלו, בלא שיהיה לו האיזון האמנותי העדין של גיתה. אולם ביסודו של דבר, ניטשה מזהה את עצמו באידיאל שמציג גיתה. הוא מסגל את האידיאל הזה אל דיוניסוס שלו – וחוזר בעקבותיו, באותו חלק, אל שפינוזה. שפינוזה תופס איפוא אצלו מקום מיוחד, כמי שעיצב את עמדת גיתה, שבה ניטשה רואה את גרעין עמדתו שלו.

מידת הקרבה שביניהם נתוודעה לניטשה כברק בקיץ 1881 (כנראה לאחר שקרא את ספרו של קונו פישר על שפינוזה, שמדגיש בו במיוחד מושג העצמה). בגלויית־דואר אל ידידו אוברבק הוגג ניטשה את תגליתו במלים אלה:

"אני מלא פליאה, מלא התפעלות: יש לי מי שהקדי־מני, ולא סתם מישהו! את שפינוזה כמעט ולא הכרתי: שעכשיו דווקא תקפתני תשוקה אליו. אין זה אלא "מעשה שבאינסטינקט". לא זו בלבד שבמגמתו הכללית כמותו כמותי – להפוך את הי־דיעה לאפקט שבאפקטים, כי אם בחמש נקודות ראשיות שבשיטתו אני חוזר ומגלה את עצמי; הוגה דעות זה הרחוק והמבודד־מכול, בעניינים אלה דווקא קרוב הוא לי ביותר: הוא שולל את קיומם של הרצון החופשי; של התכליות; של סדר העולם המוסרי; של הלא־אנוכיות; של הרוע. אמנם גם ההבדלים בינינו גדולים מאד, אלא שהללו נובעים בעיקר מהבדלים שבתקופה, שבתרבות, שבמדע. אך בסיכומו של דבר: בדידותי, אשר לעתים קרובות כמו בהרים גבוהים מאד, גרמה לי לעצור נשימה ולהזיל דם, הנה היא עכשיו לפחות בדידות בשניים."

בהתלהבותו הרבה טשטש ניטשה את הניגודים שבינו לבין שפינוזה ויחס אותם לשוני בזמן ובתרבות. אולם בהזדמנויות אחרות הוא מתפלמס עם שפינוזה בחריפות ניכרת. מה שעורר את התלהבותו של ניטשה הוא מעל לכל הנטורליזם הבלתי־מתפשר של שפינוזה והמסקנות הנגזרות ממנו שניטשה מונה בגלויתו, כולל ביטולם של טוב ורע, הכחשת קיומו של סדר מוסרי הגבוה בתוך העו־לם, הדגשת האינטרס העצמי והשאיפה לעצמה כבסיס לחיים וכמנוף להתקדמות אתית.

ניטשה מזכיר גם את נכונות שניהם לעשות את הידיעה לאפקט החזק ביותר. אולם ניטשה, שבישעו סוקראטית יותר מזו של שפינוזה, מייחס את עצמתו הנעלה של האפקט לידיעה במובן ביקורתי, ולא במובן תורתי ודוקטריני: זהו סוד ה"ידיעה" הנרכש על ידי התגברות מאשליות. ידיעה זו אינה מלמדת שום אמת חיובית קבועה, אלא מכוונת את היחיד מדימויים מנוגדים וממד־מת מטאפיסיות כוזבות ומכינה אותו לאמירת־הן האד־רנה המתגברת על עצמה שיש באהבת הגורל.

אצל שפינוזה, הגוון האקסטטי־השירי של הידיעה הוא השמחה. תחושת העצמה הגוברת של החיים. ואילו ניטשה מדגיש ללא הרף את אופיה המכאיב של הידיעה, ומודד את עצמתו ועוזו של אדם לפי השאלה "כמה אמת הוא יכול לשאת". הידיעה במובן של התגברות מאשליה או של נאורות ביקורתית היא מקור לסבל. מלכתחילה היא אף פיתוי לייאוש, אך זהו פיתוי שהאדם הניטשיאני יגבר עליו ויהפכו לשמחה דיוניסית: gaya scienza – דעת עליזה – היא משימה ויעד בשביל ניטשה. לא המצב הרגיל של הידיעה. גם כאשר היעד הזה מושג, הרי פיתויי האיש שנכבשו נשארים כמרכיב בלתי־נמנע של השמחה הדיוניסית. השמחה אינה תוצאה טבעית אלא פרי של התגברות עצמית.

בכך כבר נרמזו הבדלים מכריעים בין שפינוזה לני־טשה. שפינוזה מחלץ אולי את ניטשה מיהדותו ומביא לידי "בדידות בשניים", אך הוא גם מציב בפניו דרך מתחרה. ניטשה ושפינוזה מציעים שתי חלופות שונות ומנוגדות במסגרת תפיסת־היסוד של אימאננטיות מוחל־טת. שניהם מכריזים על "מותו" של האל הטרנסצנדנטי, ורואים את החיים בעולם הזה, האימאננטי, כמלוא היש. הקיום בעולם־הזה הוא שוהדיקוי להוויה בכללה. יתר על־כן, וגם אם היגל אומר ההיפך, העולם נעדר תכליתיות פנימית וריק מכל סימנים רמזיים־סובייקטיים: לכן אין הוא מציע לאדם שום דיוקן מנחם של עצמו החרות בטבעם של הדברים. גם האדם הוא יש טבעי לחלוטין. אין לו כשרונות, לא פגמים ולא חובות שמקורם מעבר לטבע: האדם אינו חמר שום דבר השוכן בעולם נעלה יותר, וגם אין הוא מותנה בכוחות מיוחדים השופעים מעולם שכזה. אין לאדם נפש בצורת ברזל, וגם אין לו במקומה (כמו אצל קאנט)

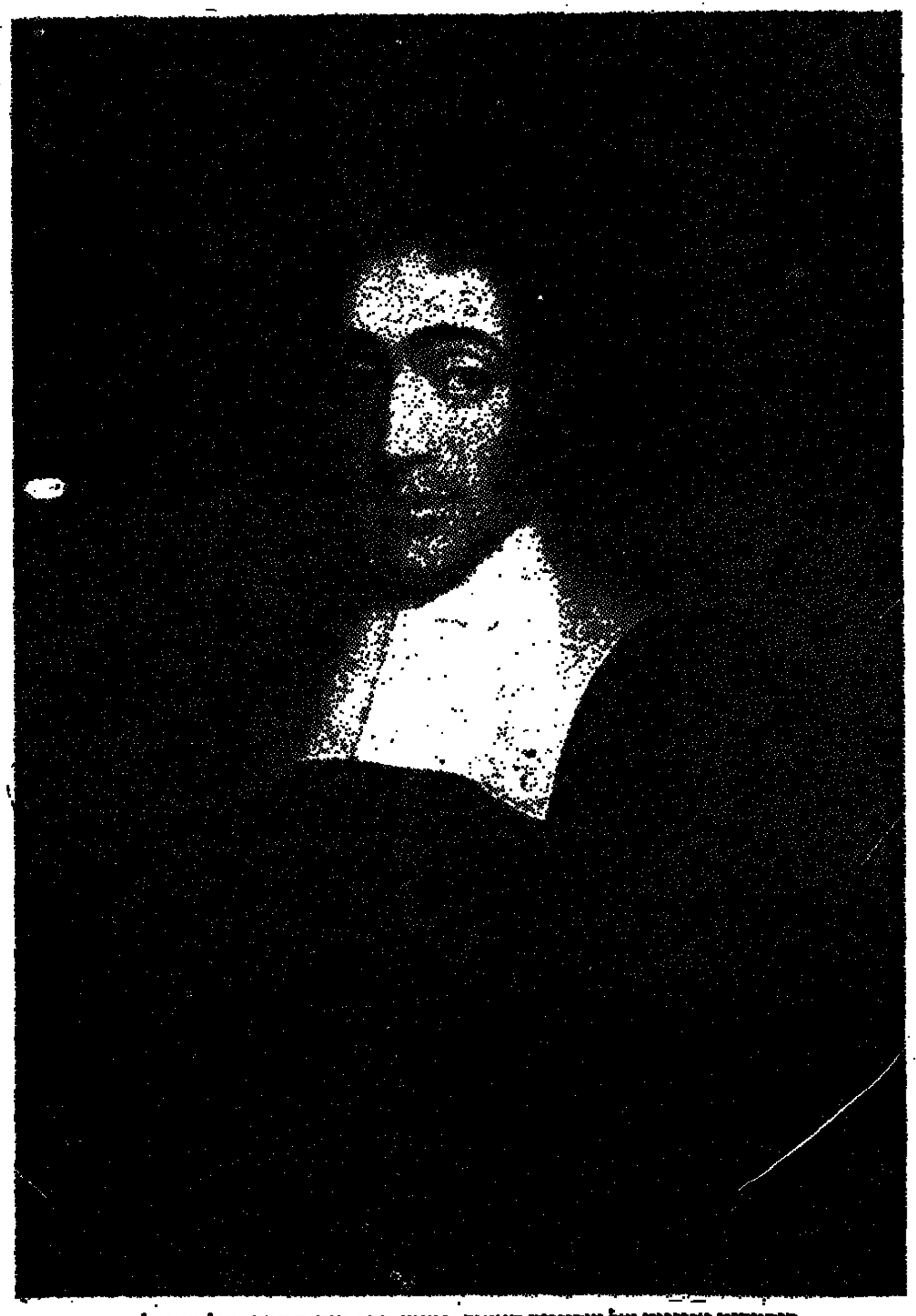

פורטרט אנונימי של שפינוזה הצעיר. נמצא בספריית הדוכס בוולפנביטל

"אני טרנסצנדנטלי" או תבונה אפריורית, התובעת לכפות עצמה מבחוץ על העולם והחיים. האדם כיצור סופי הוא בטיבו בים בתוך היקום האימננטי, וככזה הוא כפות אליו ונקבע על ידיו ללא מנוס: עובדה או גורל זה עליו להבין, להפנים ולקבל מתוך הסכמה בכל עצמת חייו, אם הוא שואף להעניק לקיומו־סתם משמעות בעלת ערך המתיישבת עם עקרון האימאננציה – כמו החרות אצל שפינוזה או החיים האותנטיים אצל ניטשה.

בעמדה כזו יש אופן של "אהבת הגורל": אך השאלה הקובעת היא איך מפרשים את הגורל: האם זו מערכת המבוססת עצמה של חוקי־טבע שכליים, או שזהו נתון סתמי ועיוור, מין "גורל" אטום שאין שום דבר היכול להסבירו, להצדיקו, או לתופסו בעזרת קטגוריות שכליות, סיבות או חוקים. שאלה זו היא פרשת המים שממנה, על גבי הקרקע המשותפת של האימאננטיות, מתפצלות דרכיהם של שפינוזה וניטשה לשני כיוונים מנוגדים. וכל אחד מהם טוען, ולמעשה משיל ומפתח, לטובתה של הוויה אימאננטית שונה לחלוטין.

שתי הוויות־עולם מנוגדות: אצל שפינוזה העולם האי־מננטי (הטבע) יורש את מעמדו האלוהי והרבה מסגולותיו של האל המת. הטבע הוא סיבה לעצמו ומצדיק לעצמו: הוא בצוי האינסופי (בכמות ומבחינת השלמות כאחת); קיומו נובע בהכרח מתוך מהותו השכלית: הוא נשלט על ידי חוקים קבועים ונצחיים וכל תופעותיו ניתנות להבנה שלמה וממצה. בניגוד לכך, הוויית האימאננטיות של ני־טשה אינה משאירה מקום לשום סדר, התמדה, חוקים קבועים, היגיון פנימי או אמת: היא מגיחה צורת קיום, שמ־מנה גורשו לא רק אלוהים, אלא – כדברי ניטשה – גם "צלליו של אלוהים". האדם קיים כאן בתוך זרם מתחלף תדיר של "רצון לעצמה" קוסמי. בלי גאולה, בלי אמת קבועה, בלי שום דבר שיסביר את חייו או יצדיק את מותו.

אשר למושג ההכרח – מושא האהבה הפילוסופית – הרי אצל שפינוזה משמעו, שהקיום נובע ממהותו של האל, והוא רציונלי ואלוהי כמלוא היקפו, ואילו אצל ניטשה ההכרח הוא גורל עיוור ובלתי ניתן להבנה, העדר מהות או טעם שכלי, המעיק על כל הקיים כעול שאין ממנו מנוס.

אלה הן שתי הוויות־עולם מנוגדות לגמרי: האחת מב־טיחה סדר, קביעות, ובאופן חיש פנתאיסטי – אפילו תחושה של משמעות ומקלט קוסמי, כגון זו שסיפקו הדתות הישנות (אם כי היא שוללת את צדדן ההיסטורי ואת האל התאיסטי); ואילו השנייה נוטשת את האדם בתוך ישימון מטאפיסי, עולם של מאבקים וחלופיות, שאי־אפשר לתופסו במושגים שכליים, ושכל הנחמות המטאפיסיות גורשו ממנו. לחיוב העולם הזה אצל ניטשה ולקבלתו המוצגת בצורה של אהבת הגורל צריך איפוא שיהיה אופי קורא תגר ומתגבר־על־עצמו, אופי של "אף־על־פי־כן", אהבת הגורל המבוססת על צרימה (דיסוננס) או חוסר־התאמה יסודי בין היחיד לבין העולם. זאת בני־גוד להסכמה, ואפילו לזיהוי הבעין־מיסטי ביניהם הכרוך באהבת־אלוהים השכלית של שפינוזה.

כשניטשה אומר שהם "בודדים בשניים", הוא מבליט את קווי־הדיוקן של שני הוגים עצמאיים ויוצאי דופן, שכל אחד מהם חי בניתוק יחסי מן הסביבה, בעוד חייו משוקעים ונאכלים בעבודתו הפילוסופית: ושניהם גילו תגליות לא־נוחות ואפילו מזעזעות, שניכרו אותם מרוב בני־זמנם. שניהם היו נושא לתרעומה ופלצות: הם נחזו כלא־מוסר־יים וכחותרים תחת יסודות החברה, וכל אחד מהם לפי מי־לון הגנאי שהיה מקובל בתקופתו הוקע כ"אתאיסט" או כ"ניהיליסט". ובכל זאת, גם ניטשה וגם שפינוזה, עם שדחו את מושגי הטוב והרוע, היו בעומקו של דבר פילוסופים של המוסר – לא במובן של חקיקת ציוויים או ביסוסם של התחייבות מוסרית, אלא בכך שהציבו פרספקטיווה של עלייה ושכלול אנושי, וניסו למשוך את קהלם לקראתה.

בצמוד לבידודם ולמסר המהפכני שלהם – ואצל ני־טשה, גם בצמוד לחוש האצילות והעומק שלו – אנו מוצאים את הטעם המיוחד שגילו שניהם במסיכה ובדו־משמעות. "כל רוח עמוק אוהב את המסיכה" אומר ניטשה, שכתביו מדגימים העדפה זו בלי הרף. ביטוייו האפוריס־טיים המבריקים הם דו משמעיים במתכוון, טעונים ברמיזות ובמפנים אירוניים, מפריזים, מעמידים־פנים, מביעים דבר בהדגשת־יתר ובהדגשת־חסר, פוסקים ועיוניות מכריעים באמירות אגב בעודם מתעכבים יותר מדי על רעיונות פחותי ערך – כל זה מציב את הקורא הנאיבי בפני עושר שקל להילכד בו. אופן כתיבה זה לא רק משקף את אופי כשרונותיו הספרותיים של ניטשה, או את בחירתו המודעת בסגנון לא שיטתי, אלא את הצורך שהיה לו להדהים, לשעשע, לפתות את קוראיו, לדעתו; הוא גם מסגיר את הצורך הקיומי שלו במסיכות לשם עצמן. עומק אמיתי אינו יכול לגלות עצמו במישרין. מן ההכרח שיבחר בדרכים עקיפות של פגע והציץ, גלה והסתתר, הדום והיי־סוג, שגם האירוניה כלולה בהן כמרכיב הכרחי. העומק של ניטשה הוא לעתים קרובות דרמטי, אך כמעט אף פעם לא מגושם: כמו היינה, הוא מכיר בתפקידו של הסגנון הטוב לא רק כאמצעי להעברת מסר אלא גם לפרישת מסך של הגנה. חשיפה עצמית גובלת בטעם רע, והכנות היא המידה הטובה של האדם הנלבבאי.

כנגד זה לא היו לשפינוזה, בעל המתודה ה"גיאומטרית", שום השגות על השימוש בסגנון ישיר וחד־משמעי – לפחות למטרות פילוסופיות מובהקות וכאשר הוא פונה אל יודעי דבר. אולם שפינוזה היה גם רב־אמן של דו־משמעות ומבין גדול בענייני מסיכות. רק מעטים עלו עליו ביכולת להריץ את שיחו בכמה רמות משמעות במקביל – קישה שפינוזה נוקט בעיקר למטרות היהדות ושידול, אך בלי ספק גם הפיק ממנה עונג אסתטי ואינטלקטואלי.

המסיכה ממלאת תפקיד נוסף אצל שני הפילוסופים. בהיותם מוכחים לשימוש בה היו שניהם רגישים גם לשי־מוש – וכן לשימוש לרעה – שעשו בה אחרים, בעיקר כאשר נלבשה המסיכה שלא בכוונה תחילה. בכך שותפים ניטשה ושפינוזה להוגים כמו מארקס ופרויד, שהציבו לע־צמם את התפקיד להסיר מסיכות מעל מושגים ורעיונות מקובלים, ומעל התווית המכסה על פניהם של יחידים ושל דפוסים חברתיים, על ידי שיתפרו ויחשפו את המבעים הנסתר ואת המניעים הבלתי־מודעים שמאחוריהם.

לשפינוזה אין מנגנון מתוחכם שיסביר את מנגנון האר־פנים של הונאה עצמית ושל מיסטיפיקציה אידיאולוגית, אבל הוא שותף למגמה המודרנית – למעשה, הוא מחולל אותה – המבקשת לחקר את הנפש שתקפיד להתבונן בעצ־מה ובדימויים שהיא משליכה, ותחפש אופן עמוק יותר ואולי קודר יותר של נאורות – כלומר, של הכרת עצמה והבנת העולם – מזה שמציע לה תהליך ההשכלה המצוי.

תהליך זה של "נאורות אפילה" (כפי שרצוני לכנותו) קשור ואפילו צמוד לפילוסופיה של האימננטיות, עובדה שניווכח בה מתוך רשימת בעיריה העיקריים: מקיאוולי והובס, שפינוזה, ודארווין, מארקס, ניטשה, פרויד, אולי היידגר, וכן סארטר – כולם קראו תגר על האמונה שהאדם נושא בו "חלק אלוה ממעל" שמקורו בעולם הטרנסצנ־דנטי; כל אחד מהם פעל לערער דימויים עצמיים שאננים ואשליות מנוחמות, וטען כי גילה משהו על מבנה האדם ועולמו, שנראה אפל ומורדני לבני־זמנו ואפילו לבני דורות מאוחרים. סוג זה של "ידיעה", שהיא תמיד כואבת, כפי שניטשה חזר ואומר, על צדה האפל ועל המרפא המצפה מאשליות שיש בה, וכן הדחף הבלתי־נרתע לרכוש אותה ולהשיגה, לעשותה לכוח מעצב ואפילו גואל – גם זה בסיס משותף, שניטשה גילה אצל עצמו ואצל שפינוזה.

זוהי אולי השאלה הקשה ביותר בחקר ניטשה. מצד אחד, ניטשה נשמע בהזדמנויות רבות כאומר, כי ישנה ראייה כאובה ומפוכחת של היקום ושל החיים, והראויה להיקרא בשם אמת בפשיטות וללא סייג. ככל שאנו מסוג־לים לקבל ולהפנים יותר מן האמת הזו, כן אנו חזקים יותר ונעשים חופשיים יותר. לעתים קרובות ניטשה מדבר על אלה הנרתעים מן הסרבנות, מן החלופיות, מאופיו הדו־משמעי של הקיום, כעל מי שפוחד מן האמת (כלשונו המפורשת) ובורח מפניה אל האמונות המפוכחות, הפוס־טולטים של המדע והמטאפיסיקה, מכונות בפיו במישרין בשם "טעויות" ו"זבוביות". נראה לי, כי מגמה זו מגלה את רוחו היותר־ספקנית של ניטשה, כאשר הוא מניח לפילו־סופיה שלו לבטא את עצמה "מן הבטן", בלי המגבלות הביקורתיות שהיה, בכל זאת, חייב להטיל על עצמו בגלל אופי המתודה הפילוסופית שלו. שכן, בהתאם להשקפתו הרשמית של ניטשה על הפילוסופיה, אין עובדות אלא רק פירושים, והפרספקטיוויות היא חוק השורר בכל.

אם כך, נוכל לתהות, מהו מעמדה של ההצהרה האונטו־לוגית: האם תורה זו עצמה אינה אלא פרספקטיווה נוספת – אולי מטא־פרספקטיווה, שגם היא תלויה בהתחייבות אקזיסטנציאלית קודמת?

אמנם כן, עשוי לענות פילוסוף ניטשיאני, זהו הדבר המקביל בתחום ההכרה לדרך החיים הדיוניסית, שאותה הוא עושה לאפשרות ושכלפיה הוא יוצא. הערכות אקזיס־טנציאליות עולות בד בבד עם דימויי הכרה המתאימים להן: אך דימויים אלה תלויים בהערכות ולא להיפך.

ההיה ניטשה חי בשלום עם רלטיוויזציה זו של מה שחש כתגליתו הכואבת והדרמטית לגבי העולם? זוהי שאלה פתוחה. נראה לי כי בסופו של דבר, ניטשה אינו יכול לקבל וגם לא לדחות את הרעיון, שתמונת העולם הדיוניסית היא אמת שאינה תלויה בפרספקטיווה – כפי שאמנם הורה בעצמו. אך לשאלה זו, התשובה כשלעצמה, אין משקל רב לגבי העניין העומד כרגע לפנינו, שהוא הניגוד בין שתי הוויות מתחרות של אימננטיות; שכן דימוי העולם הדיוניסי, יהא מעמדו בעינינו אשר יהיה, בהנה אצל ניטשה בעליל במעמד עדיף ומיוחד: זהו דימוי העו־לם שלמענו ניטשה טוען ואותו הוא מעדיף יותר מכל הא־חרים. אם נימוקיו לכך הם אקזיסטנציאליים בלבד, או גם הכרתיים בחלקם – לגבי הדיון שלפנינו זוהי שאלה משנית.

בהוכחנו זאת, נוכל לסכם עכשיו את העימות בין ני־טשה לשפינוזה בנוגע לתיאורו של העולם האימננטי.

אצל שפינוזה, העולם הזה הוא "סיבת עצמו" שכלית, שטעמה, משמעותה והצדקה נתונים בתוך עצמה. כיוון שהעולם ניתן להבנה שכלית שלמה, אפשר לומר כי גם הוא מואר מבפנים באורה של התבונה, המודרת ומכוונת כל נמצא פרטי בתוכו. היקום יורש את מעמדו ותפקידו של האל, והתבונה הנוכחת בכל תופסת את מקומה של הנוכחות האלוהית (או החסר ההשגחה) של הדת המסור־תית. אשר לאדם, באשר הוא חי בתוך היקום האימאננטי,

ההמשך בעמוד הבא

חורחה לואיס בורחס

כתובת על קבר הקולונל איסידורו סוארס, סב־סבי

נפרשה גבורתו מעבר לאנדים.
יכל להרים ולצבאות
חרבו לבשה את מנהג־העז.
בערבות חונין שם קץ צולח למאבק
ולכידוני פרו העניק מדם ספרד.

רשם את רשומות מפעלותיו
בפרוזה נוקשה כצליל חצוצרות־קרב.
מת מוקף גלות ללא רחם.
כיום הוא קמץ עפר ותהלה.

פטיו

בשעת ערבית
שניים או שלושה גווני הפטיו מתעייפים.
הכנות הגדולה של הלבנה במלואה
שוב אינה מלהיבה את הרקיע שהסכין לה.
הפטיו, שמים מתעלים.
הפטיו הוא המורד
דרכו זולגים השמים אל הבית.
שאננות
מחכה הנצח על אם דרכי הכוכבים.
נעים לחיות כך בידידות מאפילה
של המבוא המקורה, הגפן המטפסת, מיכל־המים.

(מתוך הקובץ "להט בואנוס איירס", 1923)

ישו על הצלב

ישו על הצלב. רגליו נוגעות בארץ.
לשלושת הצלבים אותו הגובה.
ישו אינו האמצעי. הוא השלישי.
זקן שחור יורד לו על החזה.
הפנים אינן הפנים של איורי־הקודש.
הן חדות ויהודיות. איני רואה אותן
ולחפשן אוסיף עד אחרית הימים
שאצעד את צעדי על פני האדמה.
סובל ושותק האיש השבור.
נכבדים עליו חודי כתר הקוצים.
לא ישיגנו לעג ההמון
שראה את גסיסתו פעמים רבות כל כך.
גסיסתו שלו או גסיסתו של האחר. שלו עצמו.
ישו על הצלב. מתוך בלבול־הדעת
חושב על המלכות שבכל זאת מצפה לו,
חושב על האשה שלא היתה לו.
לא נתן לו לחזות את בוא התיאולוגיה
את השילוש שאין לו חקר, את הגנוסטיקאים,
את הקתדרלות, את תערו של אוקהם,
את ארגמן־החשמנים, את מצנפת הבישוף,
את סדרי־התפלות, את האינקויזיציה,
את גותרום שנצרה על־פי חרב,
את דם הקדושים המעונים,
את תועבת הצלבנים, את ז'אן ד'ארק,
את הותיקן המברך את הצבאות.
יודע שאינו אל, שהוא אנוש
המת עם מות היום. לא אכפת לו.
אכפת לו שברזל המסמר כה חד וכה קשה.
אין הוא רומאי. אין הוא יווני. הוא נאנק.
הוריש לנו מטפורות מזהירות
ואת תורת המחילה שביכלתה
לבטל את העבר. (משפט זה
אירי אחד רשם בעת שהות בבית־הסהר).
הנפש נכספת אל סופה, היא מעונה.
כבר החשיך מעט. הנה כבר הוא מת.
על פני הגוף השקט מטייל לו זבוב.
ומה בצע לי בכך שאותו אנוש
סבל אי־אז, אם אני סובל היום?

קיוטו, 1984

(מתוך הקובץ "בעלי־הברית", 1985)

מספרדית: יורם ברונובסקי

נתן רוטנשטרייך

המלים שאינן נוגעות הן לפעמים פוגעות

איגרת רעים לפרופ' מנחם ברינקר

את הטאי לא אסתיר. כאשר נתפרסמו הדברים על השואה כתופעה חריגה בהיסטוריה של אירופה, התעו־ררו יצרי להגיב או להעיר הערות, ולא משום הניסיון הרמוז לדון במהלכה של ההיסטוריה ולהבחין בה בין עיקר וטפל. הרחקתי את יצרי מפני שלא הייתי בטוח כי יש לייחס למלים את המשמעות המושגית המתמידה, האם יש בכלל לעמוד עמידה של הכוונה לגבי משמעותם של מושגים. אתה, מכתם, אומר דבר זה ("השואה וציד המכשפות", "תרבות וספרות", 25 בספטמבר, 1988) בדרכו של בית הלל, כאשר אתה אומר "שאין מקשים על חזונו של משורר בטענות". אמנם לא התברר מה כאן חזון או שמא אנו עומדים בתחומו של ביטוי בחינת פורק, הלשון אינה משמשת לאיפיונן של תופעות אלא למתן ביטוי למגיב. אם כך, הכל בידי מזל: אם התגובה היא רגעית, או שמא יש בה התמד מסוים, ומבחינה זו יש בה אולי קרבה כלשהי למלים בתפקידן המובהק. מכל מקום, אתה יודע יפה שמרכיבים שונים של שפה אינם עולים תמיד בקנה אחד.

אכן קיבלתי דחיפה להעיר הערה משום מעורבותך בדיון זה, אף כי איני יכול שלא לראות כי דרכן של אפולוגיות כאפולוגיות, וכאשר אדם בא לסנגר הוא מבחינה מסוימת מתרעם לפי שהוא מסנגר עליו, ואינו דבק תמיד לנרמה האישית המתנוססת של עצמו. האם זו אמפאתיה או סימפאתיה?

דחיפה נוספת להעיר הערה קיבלתי בגין הביקורת שאתה מותח על בר יצחק נבון ועל תגובתו. ביקורתך, לפי טענתך, באה משום התפקיד שמר נבון משמש בו כשר בממשלת ישראל. אתה מדבר על גינוי ממלכתי או גינוי מטעם. אני תמה על אמירה זאת. כלום אין משתמע מכבה כי אדם הממלא תפקיד במערכת ממ־שלתית אינו רשאי להעיר הערות בסוגיות רעיוניות? שמא לפרקים רוצים היינו דווקא כי סוגיות רעיוניות לא תושארנה ברשותם של דוברים שאינם עוסקים? יש בהערתך רמז לכך שאם מושמעת הערה על ידי איש שלטון אין או יש להערה מעמד שלטוני, ואתה רומז ל־אפשרות של טוטאליטריות או לבלבול של כפייה שיוכלו להערה ביקורתית בסוגיה. שכם לדעתך מומר־בה ההדייטות. עיון מחוד ופעילות מחוד – האמנם יש לנו עניין במחלוקה חדה זו?

ועתה דברים אחדים בעניין השואה כתופעה חריגה. האם הכוונה היתה לומר כי מדובר בתופעה יהודית, או הכוונה היתה לומר כי מדובר בתופעה שולית – וכי משך הזמן של ממשות התופעה – משך של 12 שנה – הוא עדות לכך כי התופעה היתה שולית? הזמן במידתו הוא עדות לתוכן בהתהוו, כלומר להיעדר מהות. אותה, כיצד עלה בהקשר זה המשך תוך הבלטה של קצרה? כלום עניינים שבהיסטוריה נידונים על דרך של שימוש ב"סטופר", כאילו יש כאן תחרות וכל המאריך הוא יותר היסטורי מזולתו?

לפי הפירוש שאתה נותן לחריגותה של התופעה של השואה, משתמע כי מדובר בהיסטוריה של אירו־פה, וזו אינה זהה עם השואה, וכי מדובר בתרבותה של אירופה שיש בה יסודות שונים, שאינם עולים בקנה אחד עם השואה וההכנות שהיו ביסודה. אכן, בעניין זה הדין עמך. אולם העובדה שהתופעה אינה בגדר של תופעה חריגה אין פירושה שהתופעה זהה זהות טוט־אלית עם הרקע של ההיסטוריה של אירופה. התופעה קיימת, ויש לה יסודות עמוקים, שורשיים, בתוך

הנאציות לא צמחה מתוך עצמה. היא נאחזה בגורמים שהיו מצויים בתרבות אירופה, שתמכו בשלילת היהודים והיהדות

המרחב של תרבות אירופה, גם כאשר המרחב והתופעה אינם זהים.

אין כוונת הדברים לומר כי תרבות המערב וחללה מתוכה בהכרח את הנאציות ואת השמדת היהודים. אולם יש לומר כי התנגדותה של הנאציות למסורת הליבראלית של אירופה, כאשר התנגדות זו הובאה עד לסיכומה הקיצוני ביותר כששללה את מעמדם של היה־ודים לא רק כאזרחים אלא גם כבני אדם – כי הנאציות לא צמחה מתוך עצמה. היא נאחזה באותן המגמות או הגורמים שהיו מצויים בתרבות אירופה, שתמכו בשלילת היהדות והיהודים. היא נתנה למגמות אלה ביטוי טוטאליטארי באמצעות הכלים של מדינה שלפעילותה לא היה גבול, וקל וחומר נוכח הפעלה של מכשירי מדינה בכיוון של השמדה הרי זו עשיית מדינה למציאות ביטויית הארגונית בעלת אפיון אחד. למען המדינה במשמעותה זו הכל מותר, כה גם שהמד־ינה מפעילה את עוצמתה כלפי חריגים ולא כלפי בני אדם.

אין להסיח את הדעת מן העובדה שבתגובל עתה בגר־מניה ויכוח בין היסטוריונים של מעמדה של התקופה הנאצית. אלו מהם המבקשים לרכך את התופעה הנאצית טוענים שהנאציות לא היתה תופעה ייחודית, וכי קדמה לה התופעה של הטרור הסטאליניסטי בבר־יה"מ. הריכוך שבעובדה זו הוא אישוש בכיוון של הכחשת החד־פעמיות. הריכוך שבשימוש במלה "חריגה" הוא בניסיון לטעון לחד־פעמיות כאשר זו היא יוצאת דופן, קרי אינה שיטתית ועל כן עשויה להתפרש כחולפת.

יש כאן טעות מהותית בולטת: שום תופעה אינה זהה עם הכללות של התופעה: התופעה קיימת על רקע של הכללות, והשאלה היא אם הרקע הוא עניין למקום בלבד, או הוא גם עניין לתוכן. דווקא מי שב־עניין בפילוסופיה הגרמנית יודע את משקלה מב־חינה מהותית, אינו יכול להסיח את הדעת מן העובדה כי היהדות והיהודים תופסים מקום בדיוניה של פילו־סופיה זו כשיעור ובאינטנסיביות שאין להם אח ורע בזרמים אחרים של פילוסופיה – וכדי להבליט [illegible]: הקורא את [illegible] אינו יכול שלא לעבור [illegible] לוואגנר. אלה דברים גלויים לעין, אך כיוון שעלתה השאלה של היחס בין החריג לשיטתי, אין לטמון על ההערות.

בשנות ה־30 טפל בברלין פרופסור לפילוסופיה, פילוסוף נודע ובקיא. סיפר מספר תלמיד שלו, תמציתו היא זו: נשאל האיש על עמדתו כלפי הגזירו־ת של השלטון הנאצי נגד היהודים. השאלה נשאלה לפני ליל הבדולח ופעילויות ההשמדה. הנשאל השיב לא בכל עניין צריך שלאדם תהיה דיעה. אזכיר כי בין הספרים החשובים שכתב הנשאל מצוי גם ספר סיסטמתי על אתיקה. ללמדנו כי תופעה מתעטפת, אם מותר להתבטא במלה זו. יש פעילות ויש סבילות גלויות, יש הבעה ויש העלמת עין, ובכתוב של דבר הכל מצטרף לכללו. מכלול זה הוא אולי בגדר של סימפטום ייחודי של ההתנהגות האנושית, ואינו בר־הכללה בנתונים אחרות. הייחוד אינו חריג במשמעות הדייקנית של מונח זה. והאומר מדברים בפירוש כנגד לשכל מעמים את האמור הטוב להיות כי מדברים בפירוש. המלים שאינן נוגעות הן לפרקים פוגעות.

עומר כיאם

מרובעים

עברית: משה זינגר

הקיצה כי השמש המוזרת
את כל כוכבי הליל מפזרת
ואת גלימת האפל מרחיקה –
וארמנות מזרח כאור שוזרת

אם בנישפור או בבבל,
אם מר ואם מתוק הוא הגורל –
אחד אחד נושרים עלי חיינו,
יין החיים טפה טפה אזל.

יש המבקש אשרו כל השנים,
ויש חולם על גן העדנים.
אל נא תשא עיניך למרחק –
הנח אשראי וקח מזומנים!

כן, אהובה, מלאי את הגביע –
רק הוא יאיר יומנו וירגיע.
מחר? שבעת אלפי שנות האתמול
לי ממתינות, ואליהן אגיע.

אשר ל"יש" או לשאלת ה"אין",
לנסתרות ולנגלה לעין –
מכל אשר על האדם ללמד
שקעתי בדבר אחד – היין.

לו לי נתן לקבוע ולדרוש
מתי לבוא לכאן, מתי לפרוש,
על הכל הייתי מותר –
לבוא, ללכת, כל כאב הראש

וכל ימינו ניפר כל פה,
אין אשר שנתן ולא נלקח.
ולו ידענו זאת לפני בואנו,
האם היינו כאן? – לא בהכרח.

הביטי, אהובה, שוב הלבנה
את שנינו מבקשת בעינה –
לשוא תתור היא בעתיד אחר
דמות אחת משנינו, שאינה.

או תעברי ברגל דקיקה
בדשא בין אורחיו, טמאי קרקע –
ובעליצות, בהגיעך אלי,
הפכי עלי עוד כוס, עוד כוס ריקה!

מתוך הספר שיראה אור בהוצאת זמורה־ביתן

תרבות וספרות

עמוס פונקנשטיין

איוב בלא צידוק האל

ספר איוב עדיין מתוק כביום יצירתו. לאחרונה יצא [ב]ה"צ תרגום פיוטי שלו; פרשנותו היו עורדים, אבל לא איכותו הספרותית; וב"שאלות" התפרסם פולמוס ... על משמעותו של ספר איוב – וליתר דיוק, על משמעותו של מענה האלוהים מן הסערה ע. צמת, א. גלוזב וב. ... פירשו את פרקי המענים של הספר בפירושים ..., ורק באופן מבאיר את כולם שותפים להנחה ... שהיא גם ההנחה המקובלת של המסורת הפרשנית ... כולם רואים במענה האלוהי תשובה לשאלה, לבעיה ... כללית – בין אתית, בין אסתטית, בין קוסמית: שאלה unde malum, מבין הרע ומה מקומו בבארג ... בכך, כאמור, הם ממשיכים במסורת ארוכה ... בראב"ע, מרמב"ם ומילב"ג; וסופה במורטיני, בובר ... לוין, במסורת שגם היא כך ראתה את שאלתו של איוב כשאלת "צדיק ורע לו". בעיית שכר ועונש, ... ומשמעותו או אפילו בעיית האיזון הקוסמי: בין ... "בעבור היות כל נברא בראו מיש ואין" (הקדמת ראב"ע).

לא על פירושם את התשובה באתי לערער כאן, אלא על עצם ההנחה הכסודית באשר למשמעות השאלה ואפילו על ההנחה שיש כאן שאלה ותשובתה (מן הסערה) ... הנחות אלה כוונות וראויות הן לפרשנות ההיסטורית של ימי הביניים וביניהם עבר זמנן. כמדומני שהפרשנות הפילוסופית לטקסט – שהיתה בה מובנת מאליה בהגות ימי הביניים – כופרכת מיסודה. ספר איוב, כמוהו כמקרא בכלל, איננו טקסט שאפשר לשלבו ללא עיוות וכוונה במסורת הבעייתיות הפילוסופית של המערב "מאיתיה עד ינה" ומעבר לה. "שאלתו" של איוב, כך אנסה לטעון, איננה שאלה אלא משאלה ואפילו speech act. הוא דורש מן האל ומשביע אותו לבוא עמו בדין וביני תיים הוא שוטח את טענותיו כאילו בעצם ודרישתו ובסי ענותיו יזרים מעמד כזה. הוא עומד על זכותו למשפט גלוי בנוכחות מי שאמר והיה העולם, הוא דורש את "יומו בבית הדין" אף שהוא יודע שסיכוייו לצאת ממנו בשן ועין להוכיח את צדקתו קטנים, שכן האל יהיה השופט והתובע כאחד. הוא, איוב, אמנם בטוח בצדקתו ואיננו יודע במה חטא, אבל הוא מתגונן כנגד הסבירים הבלולגיים של רעיו שהרשיעו אותו מלכתחילה כשם שטענותיו שלו אינן אבסטרקטיות. עניינו לכל אורך הספר הוא קונקרטי־אישי. ההיסטוריה במאומים ובוויכוחים של רעיו איננו בכך שהם שגויים אלא בכך שאינם במקומם ואינם מבין הטענה. הם אומרים את מה שאיוב יודע בין כך ובין כך ואיננו מפקפק בו כלל.

בסוף אחת מתגובותיו אין איוב מוים את ההכללות שבדברי רעיו; רק להשתיקם הוא מבקש כיוון שטענה אין בהם, או שהוא מכחיש מכל וכל שיש בו חטא, גלוי או נסתר. אמנם ידעתי כי כן ומה יצדק אנוש עם אל... הן יעבור עלי ולא אראה ויחלוף ולא אבין לו... תחתיו שחחו עוזרי רהב (איוב ט: ב־י"ג). ראוי לשים לב לא רק לכך שאיוב יודע "כי כן" היינו, שבלוד השוחי נבון

דיבר) אלא גם לכך שהוא סוכרים את מענה ה' מן הסערה, לרבות תיאור עצמת האל וחידלון האדם למול המפלצות הקוסמיות שמובאן בקוסמולוגיה הקדם־מקראית והמדך מקראית. והוא ממשיך: אף כי אנוכי אענה ואבחרה דברי עימו: אשר אם צדקתי לא אענה למשפטי אתחנן... לא יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו... אדברה ולא איראנו כי לא כן אנוכי עמדי (שם, י"ד־ל"ה). ושוב הוא חוזר: אמנם כי אתם עם ועמכם תמות חכמה... גם לי לבב כמוכם... כרעקכם ידעתי גם אני לא נופל אנוכי מכם. אולם אני אל שדי אדבר והוכח אל־אל אחפץ... הנה נא ערכתי משפט ידעתי כי אני אצדק: מי הוא ירים עמדי כי עתה אחריש ואגוע (י"ב, י"ג־י"ט), כמעט כמו שהתבטא בעימות המוסר – שבו איוב החריש. ועוד: ויוכח לגבר עם אלוה וכן אדם לרעהו (ט"ז כ"א); הנה אמר כי אלוה עותני ומצודו עלי הקיף: הן אצעק חמס ולא אענה אשוע ואין משפט (י"ט: ו'): מי יתן ידעתי ואמצאהו אבוא עד תכונתו: אערכה לפניו משפט ופי אמלא תוכחות (כ"ג, ג'): מי יתן לי שומע לי הן תוי שדי יענני (ל"א ל"ה).

איוש לטענתי אני מוצא גם בלשון המקרא. איוב איננו שואל שאלות ואף רעיו (או האל מן הסערה) אינם עונים תשובות כדוגמת דיאלוג אפלטוני. המדובר הוא בשלשלת של נאומים ותגובות להם, שכל אחד כהם פותח, כמנוגן המקרא, "ויען... ויאמר". וכבר חשו בכך פרשנינו בימי הביניים לפחות באשר לנאום הפתיחה של איוב – קללת יומו – שגם הוא פותח "ויען איוב ויאמר" באל שקיבתו דומה: "ויען: ויצעק שכל עניה האמורה בתורה אינה אלא לשון הרמת קול האב לכולם – "וענו הלויים קול רם" (ורבים כ"ז) (בפירוש המיוחס לרש"י). וגם את "ויען ה' מן הסערה" יש לתפוס לא כתשובה אלא כמענה, דהיינו (כאן) תגובה בדרך ההבהרה.

ואם ישאל השואל: והלא הלא איוב מתרים כנגד ההשגחה ואכן איוב איננו נמנע מלהוכיח את האל – ממש בסגנונו של ירמיהו, דהיינו באלוהיה ספרותית אליה. מדוע רשעים יחיו עתקו גם גברו חיל: זרעם נכון לפניהם... (כ"א ז'), והשווה ירמיהו י"ב א': "צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך: מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד: נטעתם גם שורשו... (גם קללת יומו של איוב, ג': ב־כ"ג מרמזת לירמיהו י"א י"ד). אבל טענותיו אינן אלא תגובה לנאומי רעיו; במקום שאלה מתנגדים בו כוהגד הכללי שאכן צדק אלוהי מוחלט שורר ובוזר בעולם, הוא "עונה", כלומר מגיב, בהסתגם, במקום אחר הוא מרגיש את צדקת האל כמעט per definitionem, כמעט כאיירניעשען האקלטוני, או ויליאם מאוקאם, שמעט שמה שבוחר האל לעשותו מלכתחילה הוא "צודק" או "חסיד". ואולי כוונתי בכך לדעתו של משורר בן ימינו על רעי איוב –

"איוב יכול לסמוך על ידידיו
שבבוא היום יקפצו לביקור, ישאלו

ויליאם בלייק, מענה אלוהים לאיוב, 1825

בראשים נטויים שאלות של כובד־ראש,
יתנו ביטוי לצדקת העולם...
הם ישלימו זה את זה,
האם יתנבכו בחזרות אחרות,
הריהם ידידים ולא צוות־ניסוח" (מ. ויזלטיר).

וכאן המקום לעמוד על משמעות סיפור המסגרת. הסיפור הוא מעין בריה היסטורית. כשם שספר רות "משחזר" את ימי השופטים, כך משחזר סיפור המסגרת את ימי האבות: איוב איש "תם" כיעקב, בעל מקנה וגמלים וימי חייו לאחר ניסיונו מאה וארבעים. גם חז"ל גם הראב"ע חשו בכך משראו בו את נכדו של נחור ("והקרוב אלי שהיה מבני עשיו" – ראב"ע לאיוב ס"ו, א'). שחוזר ימי האבות משמש תפאורה למאורע שהמקרא מייחסו לאברהם – איוב גם הוא עומד לניסיון ובניסיון.

כללי הניסיון ברורים רק לקורא ולא למתנסה: האומנם יקלל איוב את האלוהים על פניו? בדברי אשתו עודך מחזיק בתומתך? ברך אלוהים ומות (ב': ט') גרמו שלו קילל את האלוהים היה מצליח למות מיד ונפטר מסבלו, ואיוב הלא (ו': ט"ו) מבקש את נפשו למות מיד, אבל לא במחיר קללת־אל על פיו. לברך את האלוהים איננו רוצה ואיננו יכול בכל פגעיו וטענותיו, ומשום כך לא חטא בשפתיו ועמד בניסיון.

ובאמת, אין במענה האל מן הסערה דבר שלא נאמר קודם לכן בפי הרעים (למשל: ל"ח: ס"ד־כ"ח; כמש בסמוך למענה האל; "התרע על מפלשי עב מפלאות תמים דעים" וגו') או בפי איוב (למשל כ"ו־כ"ס). אבל אם תשד בה או חדוש אינפורמאטיבי אין כאן, אקט מרצה יש כאן ומוסר השכל בצדו. איוב קיבל את מה שדרש: את נוכחות האל – אבל אותו דין־ודברים שאליו ייחל לא מתקיים בכל זאת בעטיו עצמו. האל מרגיש את מה שאיוב יודע וביטא פעמים הרבה בפרקים שלפני כן – את עצמת האל והדרו ואת נפלאות הנהגתו. הוא מזמין את איוב לשטוח את טענותיו – הריב עם שדי יסור מוכיח אלוה יעננה. לדבר האל הראשון איוב עדיין עונה: הן קלותי מה אשיבך... אחת דברתי ולא אענה ושתיים ולא אוסיף. כלומר: ראה לעיל. לדברו השני של האל הוא מגיב: ידעתי כי כל תוכל... נפלאות ממני ולא אדע: שמע נא ואנוכי אדבר אשאלך והודיעני: לשמע אזן שמעתיך ועתה עיני ראתך: על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר (מ"ב: ג־ו'). עתה משחזה את נוכחות האל כדרישתו, אין כוחו עומד בו לשטוח את טענותיו.

ומוסר ההשכל? כמדומני שהוא מורכב וקונקרטי כאחד. ספר איוב, כמוהו כספר יונה, הוא רפלקסיה מאוחרת על תופעת־יסוד בהוויה המקראית. כשם שספר יונה הוא רפלקסיה על מהות הנבואה ואל הקשר בין נביא לנבואתו, ספר איוב הוא רפלקסיה על עניין ה"ניסיון" שבו מנסה האל את האדם ועל נפתוליו של האדם בניסיון. בוודאי שאיננו תיאודיציאה: את העובדה שאיוב איננו סובל ללא סיבה הקורא יודע מלכתחילה. צדקת האל במובן המקראי

– שהאל זכאי לעשות באיוב כרצונו ואינו חייב לאיוב דבר – אינה מוטלת בספק על ידי איוב וגם לא על ידי רעיו. אם כן, במה שגו רעיו? מדוע אמר האל עליהם שלא דברו... נכונה כעבדי איוב (מ"ב: ח')? שכן הם החטיאו את מובנו של הניסיון. לדידם שורדת הדיכוטומיה: אם האל צדק ואם "שופט כל הארץ" עושה משפט, הרי שחטא איוב; ואם איוב לא חטא, ייסוריו הם עיוות משפט. גם איוב הבטוח בצדקתו שואל למשפט – אבל כמי שחווה ועובר את הניסיון וכוחו לכך, וכוחו לצעוק חמס ולדרוש משפט.

אבל אבותנו היודעים שהדיכוטומיה: "איוב הרשיע או אלוהים רשע, מעוות משפט" היא מוטעית, או – כדברי האלוהים לאיוב – "האף תפר משפטי תרשיעני למען תצדק" (מ': ח'). אף שייסוריו של איוב אינם בבחינת שכר ועונש, משפט אלוהים בארץ איננו מופר: מעבר לקטגוריה האתית של שכר ועונש עומדת קטגוריה מתחום אחר לחלוטין. ה"ניסיון" שבו עומד איוב, כאברהם בזמנו, הוא התפרצות הנומינוזי לתוך החיים והמציאות מעבר לכללי המשפט האלוהי התקפים בחיי יום־יום. הווה אומר: ספר איוב איננו "תיאודיציאה" במובן זה שהוא מחפש תשובה למציאות הסבל, הרע, הביעור או ההיעדר. הספר מניח כי הרע ומקובל על כל דובריו וקוראיו את צדקת המשפט האלוהי. הספר מחפש לשחזר את תגובת האדם ומחשבותיו במקום שמושגי המשפט האלוהי שלנו (שאינם שגויים מכל וכל) אינם תואמים את הצדק האלוהי, וה"ניסיון" שבו מנסה אלוהים את האדם הוא מעמד מובהק כזה. גם הדוקא הנקי מחטא יכול להיקלע אליו. וספר איוב תוחם את גבולות המותר והאסור למתנסה: הוא יכול לטעון כנגד האל ולדרוש משפט ורק לקלל את אלוהיו אסור לו.

ושמא נאמר: גם אברהם וגם איוב הם אבות הדוגמאות שבתנ"ך ל"ניסיון", האחרון הוא השתקפות מודעת של הראשון. ומאי אירא כיניתי אברהם, כך נראה, הוא הגשר מת מיזב ה"אמונה" (במשמעות המקראית של בישחון) אגב הניסיון: אברהם, כמאמר קירקגור, הוא "אביר האמונה". איוב מייצג את מינימום האמונה שעדיין אפשר להחזיק בה ולעמוד בניסיון. אברהם שותק, איוב מתמרד, ובכל זאת "מחזיק בתומתו". אברהם ואיוב הם קצוות בפרמטר של היות האדם "צדיק" במובן המקראי של המלה.

אינטרפציה זו, שרק משום הוויכוח והעידנא התעוררתי לפרסמה, עלתה בדעתי כשקראתי כנער לראשונה את "מיכאל קולהאס". הנובלה של היינריך פון קלייסט הבהירה לי אז פתאום את דמותו של איוב שגם הוא את יומו בבית־המשפט רצה ודרש. ורק סופו של איוב שלסעמבו אולי הוא בבאלי ומתוקן מדי – היה טוב מסופו של מיכאל קולהאס. בדרך משניהם היה יוסף ק. ב"משפט" של קפקא, גם הוא רמות שאיוב אולי שימש לה דגם, שכן גם הוא את שופטיו ואת המשפט הוא מחפש – אבל ללא אלוה, ללא מנחמים (ולו שגויים) ובכלל ללא דברים. אך זהו עניין לדיון אחר.

אהבת אלוהים ואהבת הגורל

המשך מהעמוד הקודם

הוא קיים מלכתחילה בתוך אלוהות, ועשוי להתעלות גם אל ידיעה מפורשת של יחס זה, עם כל התוזרה הנפשית הנשלה הגבוליה מכך.

במלים אחרות, אלוהים לא מת. אבל שפינוזה הוא לא נקלע במאבק הפילוסופיה שלו, אלא – כמו שפינוזה רואה זאת – זו העשום הראשונה שהעיון הפילוסופי מצליח להזות את אלוהים באופן נכון. כל השגב, האידיאוסינקרטיות, ה"הכבוד" הנבואות (האינטלקטואליות = היות ניתן לתמצית שכליות, המוכרות בכל, והאלוהות של האל הראשי היחד – כל אלה מעוקים עכשיו אל היש היחיד הראשי לסוק לכתרים אלה היקום או הטבע. שפינוזה, בשי שבאמר עליו, לא רק עשה את אלוהים לטבעו; בכך הוא גם עושה את הטבע לאלוהי.

לעומת זאת, אצל ניטשה העולם האימננטי ריק מכל שכליות, סדר, או הבדיקה. אפילו ההכרחיות הטבעית שבו – הבסיס ל"אהבת הגורל" – איננה יכולה להתפרש כמערכת רציונלית של סיבה ותולדה. נוסף על סילוק התכליתיות בידי שפינוזה עומד ניטשה ומבטל גם את עיקרון הסיבתיות ההכאגית, שהוא רואה בו צורה נוספת של איגוס העולם. כיוון שאין בנמצא שום דבר קבוע הניתן לזכירה אחת ולתמיד, הרי אין בעולם מקרים ואר־רועים זהים – אף לא דהים לעצמם – ולכן אין בו בסיס לחוקים כלליים קבועים. הקטגוריות ההסנסולטיים שאנו מבינים בעזרתם את היקום הם רק בריות מדעלות ואפילו ההיגיון, כפי שראינו, אינו אלא אשליה, קיבוע דמיוני של מה שכעצמו הוא בלתי־מוגדר ותוסק מכל הצורות של ציור "נכון" או "אמיתי".

כנגד הטלהוואל של שפינוזה, התבגר־במסולע, ונשלט על ידי חוקים, ניטשה מעמיד עולם הנתון בזרימה הבמשכת לעד, עולם שאף פעם אינו זהה עם עצמו, אינו שוי במבנוה לוגית, ואף פעם אינו מגיע לשיווי משקל (שעל ידיו היה אפשר לתפוס ולהגדיר) ולא למצב סופי קבוע; זהו עולם שאינו הוויה טוהרה ולא התהוות טהורה, אלא הגודות ומעבר תמידי בין שניהם, עולם "של יצירת־עצמי־הנצחית, הריסת־עצמי־הנצחית" ("הרצון לעצמה" 1066, 1067). עולם כזה, האדם מוכרח לחזות אותו כגירסה אירציונלית וקונסיגנגטית של "סיבת עצמו". אף על פי שאין לעולם כל סיבה חיצונית או טעם תבוני פנימי, הרי בכל זאת הוא "מקיים את עצמו" בכוח חיי על עצמו: "הפרשותיו הן מזונותיו" (שם, 1066). בגרסה אחרת של רעיון זה ניטשה מתאר את העולם כ"מעשה אמנות המוליד את עצמו" (שם, 796). המטאפורה האמנותית מציינת שיש לעולם אצל ניטשה מידה כלשהי של ארגון, אף־על־פי שהוא ארגון אסתטי ולא מדעי. אבל אל לנו לדחוק את המטאפורה הזו יותר מדי. אפילו כיצירת אמנות, העולם נשאר ומסקי ובלתי־ניתן לקביעה, אוסף פרספקטיוות שאין ביסודו עצם קבוע. יתר־על־כן, הצורה האמנותית של העולם גם היא בת־חלוף ונצויה תמיד לשינוי ולהתהווה.

כך הורנו למסלכת הזרימה. אם העצם של שפינוזה ממשיך את מסורת פרמנידס ובית מדרשו, הרי ניטשה מבורך במינגנות, הרקליטוס, אך מרחיק לכת מרבו הקדם־סוקרטי, מאחר שהוא שולל גם את ה"לוגוס", הסדר התבוני הקבוע העומד אצל הרקליטוס ביסודו של עולם הזרימה. הכן, על פי ניטשה, אין לאדם דבר קבוע לאחוז בו הוא הוזה את עולם האימננטיות. כמין ישימון באומנוסי, כעול, כהתעוררות מתמרת של צורות בגורלי והלוך וכהתמוקקמות של ההוויה מתחת לרגליו.

משל (או מיתוס) השייך לכאן הוא מיתוס החזרה הנצחית: אדם העל של ניטשה אומר "הן" לעולם, שהכל בתוכו חוזר על עצמו לעד. כוונתו בכך אינה להטיל סדר קבוע על העולם, אלא להדגיש באופן דרמטי את אופיה של האימננטיות כמצב ללא מנוס. שכן, רעיון החזרה הנצחית מבטל כל אופק של חיים מעבר לעולם הזה או בתוכו (בעתיד טוב יותר), שעל ידיהם ניתן להעלות ארוכה לחיים בתוח, לגאול אותם, להצדיקם, או להעניק להם משמעות. ומכיוון שאין לחיים מקור משמעות מעבר לעצמם, מן הגבורה להעניק להם משמעות על בסיס קיומם הרגעי.

החזרה הנצחית, אומר ניטשה, היא התורה העיקרית שלו "זרתוסטרא". לא ארחיב בשאלה, אם התורה הנצחית אמורה להיות תורה קוסמולוגית במלוא מובן המלה; אתייחס אליה כאל משל אקזיסטנציאלי, המבטא את סוג ההתנסות העצמית הכרוך ב"אהבת הגורל".

תורת הנצחית שאבת את משמעותה הראשונית אצל ניטשה מכך שהיא תוכנו של חיוב עליון. זהו אמירת הן העיקרית של אדם־העל, בין במצב של שמחה ובין בשגרה או בסבל. ואף־על־פי שאינו מוצא בקיום שום מטרה פנימית ולא שום נתון הומגן, האדם הדיוניסי יאמר "כן" לחייו כמות שהם, על ידי כך שירצה שחיים אלה יחזרו על עצמם פעם אחר פעם בדיוק כפי שהיו, ללא חידושים, שינויים או "קידמה" בכלל. ב"מרע העליון" מבטא זאת גניטשה כמבען העיפוסי עד:

ואילו באחד היומים או הלילות היה מתגנב איזה דימון בעקבותיך עד לבדידותך המבודדת ביותר, ואז היה אומר לך "חיים אלה, אשר אתה חי כעת

פרידריך ניטשה

יש להדגיש, כי מה שאני רוצה כי יחזור ללא הרף אינו רק תוכנו של כל רגע, אלא עצם רגעיותו. האימננטיות מוזהה כאן עם ההווה, עם מה שקיים עכשיו כחלוף בריזה. ובדצותי שהוא יחזור פעם אחר פעם הריני רוצה גם שיחלוף, או בלשון אחרת: אני מכיר ומקבל את אופי ההוויה, אשר האלוהיות היא כללו העליון.

כאן מונחת האלטרנטיווה שניטשה מציע לעמדת פאוסט של גיתה. פאוסט נכסף להיות במצב שיוכל לומר לרגע: "הישאר לעד"; הוא שואף להציב את הנצח בתוך רגעי העולם הזה. כאמת רוצה גם ניטשה, אולם רגעי העולם הזה כוללים בתוך עצמם גם את חלופיותם; לכן ניטשה אינו יכול לומר לרגע להישאר לעד, אלא רק לחזור על עצמו לעד. בדרך זו הוא גם נצמד אל הרגע וגם מאשר ומקבל את היותו בהכרח בן־חלוף.

אמרנו שרעיון החזרה הנצחית מבליט באופן דרמטי את חוסר־היכולת להימלט מן האימננטיות התוכקת־כל. כאמת אפשר להיווכח גם באופן הבא בנבגונתי לחזור ולחיות את חיי, כל רגע ורגע מהם, פעמים נוספות לאינסוף, אני מוותר על כל דרישה או תקווה שיש לי לגבי־העולם הבא. אפילו תקוותי לגבי העתיד אינה מתייחסת למצב טוב יותר של העולם הזה (כפי שהדבר אצל קאנט, היגל, מארקס – וכן בנורות אחרית־הימים היהודית והנוצרית). אלא היא מתייחסת לאותו סוג של קיום החוזר על עצמו פעם אחר פעם. מה שצריך להחליף את חיי בחיים הם אותם חיים עצמם – כלומר, שום דבר אינו צריך להחליף אותם. וזה פירושה: החיים האימננטיים הם כל מה שיש. בקודאי להם שיחזרו כמות שהם, הריני מקבל על עצמי את כובד משקלה ואת אופקיה הסגורים של האימננטיות בתוך עולם היחיד.

אבל איזה סוג של אימננטיות? אצל ניטשה היא שונה מאד, בלא ספק, מזו של שפינוזה או היגל. אצל היגל ישנה התפתחות היסטורית לקראת חרות וידיעה עצמית. דבר זה מעניק לזמן אצל היגל אופי איכותי, כמודם המבצע חדושים וקרישה היסטורית. שפינוזה איננו מכיר בתכליתיות מעין זו. אדם יחיד יכול להזקים ולהגיע לדרך חיים תבונית, אבל דבר זה יקרה מתוך סיבות מעולות בלבד ולא יבטא שום תכלית המצויה במבנה העולם בתור שכזה. במלים שפשוטו: אלוהים (הטבע) אדיש להלוקין לגורל האדם ולהישגים האנושיים ההתבגביים שלו.

כתוך שהסקנה זו מטגלת לקטם לניטשה. אולם ניטשה טוען ששפינוזה הוא לעקרון האימננטיות בכך שסבר כי הטבע עצמו, כהיותו אלוהים, קיים מחוץ לזמן ושתוקף הם נצחיים. יתר־על־כן, תורה של "אהבת אלוהים שכלית" אמור יסוד העל־זמניות, שניטשה רואה כסרב־סמבלנטי, לחותר של הגרס (של הנפש היודעת) ולשנות את קיומו מן היסוד עד לביטול מוחלט ועשייתו לאיך סופי.

כנגד כל זה, "התורה הנצחית" של ניטשה באה לבטל את אפשרות הטרנסצנדנציה על שתי התנפשויות שהיא לובשת: גם ההיסטורית בנוסח היגל וגם האטרנליסטית (הנצחיזית) נוסח שפינוזה. אופן הנצחיות היחיד שניטשה מרשה הוא החזרה הבלתי־פוסקת של מצבים חולפים. הפיתוי הדיוניסי שלו אמור לייחס לחזרה נצחית זו את מלוא הערך וההשכות שהמסורת ייחסה לקביעות ולתמורה. זו לא תהיה השלמה סבילה, אלא, כאמור, תחושת עוז להוסיף כי זוהי גם משימה קשה ביותר, המחייבת פסיכולוגיה ממין חדש – ולכן אדם ממין חדש.

ואכן חשוב לראות, כי "אהבת הגורל" הניטשאנית, על קבלתה והצגת את האימננטיות, היא גישה נפשית המנוגדת לפסיכולוגיה האנושית הרגילה. בביאוים נורמליים, מבטה ניטשה, ימצא את האימננטיות המוזרה כעול וכמועקה; תגובתם הטבעית עליה (על החזרה הנצחית) תהיה פסימיות ועייפות מן העולם, דיכוי כוחותיהם החיוניים – או צורות שונות של בריחה הזוגה־עצמית, כגון אלה ההוזות בדת ובפילוסופיה המסורתית (שגם שפינוזה אינו יוצא מכללה). יש צורך במעולה נפשית נועזת של החוב קוראתגר, של "אדם־על־פיכך" עליה, על מנת להביא את המעיק והמדכא שבאימננטיות לידי היפוכם – שמחה ועצמה וחגגה; ודבר זה מחייב פסיכולוגיה אנושית ממין חדש – המכוננת את אדם־העל (UBERMENSCH) הותחגת לו ביטוי.

אולם היחיד אינו יכול לפעול לבדו. כדי שמהפך זה יהיה אפשרי זקוק היחיד לסיוע מצדה של תרבות שלמה, המבוססת על "היפוך כל הערכים", ושאהבת הגורל הוא רה הנצחית הם, איפוא, אבני־היסוד שלה: "לא עוד התענגות על הוראות, כי אם על האי־ודאות; לא עוד "סיבה ומסובב", כי אם יסוד היצירה המתמדת; לא עוד רצון הקיום, כי אם הרצון לעצמה" ("הרצון לעצמה" 1059). ערכים חדשים אלה הם היפוך הגמור מתורת שפינוזה אף בצידם יש עקבים אחדים ששפינוזה עצמו הדגיש, כמו "חרות מן המוסר... סילוקו של הרצון; סילוקה של 'הכרה כשהיא לעצמה'" (שם, 1060).

"אהבת הגורל" נבדלת איפוא מ"אהבת אלוהים" של שפינוזה לא רק בתכנה האונטולוגי אלא גם במבנה הנפשי שלה. אהבת אלוהים של שפינוזה מבטאת התאמה הרמונית עם היקום ואילו אהבת הגורל הניטשאנית כרוכה בקרע ובמרחק פנימי ביניהם.

פרסום הרשת

מכתוב من الاهل

هكذا من الأصل

שידורי רדיו וטלוויזיה

יום ראשון – ערב שמחת תורה

טלוויזיה

חינוכית
09.05 רכבת ההפתעות
09.25 ילד הפראות
09.50 המזל הטוב של סם
10.30 שידור חי מאולימפיאדת סיאול – סקס הגעילה
11.00 הרוח
12.00 שידור חי מאולימפיאדת סיאול, שחיה
13.05 מטרות ביקורים חוזרים – הורה נעורים
13.15 זה ביטנה
14.00 ערי־באן
14.05 סרט קולנוע, "אוהל הדוד תום"
15.25 רחוב ספיים
16.10 שביל באמצע שביל בצר

כללית
16.30 וילי וונקה ובית החרושת לשוקולדה. סרט קולנוע
18.00 שלוש, ארבע והנס והצי
18.30 (ע) קיצור החדשות
18.32 (ע) רוצה פתרון
18.45 (ע) חידושים והמצאות
19.00 (ע) יומן השבוע
20.00 יומן ערב אולימפי
21.00 חדשות
21.15 רפסודיה על המים בכינרת – מופע בידור שהוקלט לפני קהל בספר ארץ אמנון. בהנחיית אבטי? אורחי הצביה לכים
21.55 קונצרט חגיגי ליום הולדתו ה־70 של לאונרד ברנשטיין
23.10 ארתור. סרט קולנוע
24.45 פסוקים לחג וחדשות

ערוץ 2
18.35 פסטיבל המחוללות הבינ־לאומי בתגיה 88'
19.25 קלודיאם
19.35 מה בשוק פסף
19.40 היפותזיה הדרמטית. בלט
20.00 מבטחים
20.05 מארבע כנפות תבל
20.20 ממאחורי מערב
21.16 הבבועתן
21.35 להתראות מוסקבה. סדרה דרמטית בהמשכים

ירדן־ערוץ 6
16.00 שירים צרפתיים
16.30 רחוב קרנו. (סדרה צרפתית)
17.00 חדשות בצרפתית
17.15 לקט שירים
17.30 חדשות בעברית
17.45 לקט שירים
18.00 חדשות בערבית
18.30 האם משרתים אותך?
19.10 סרט דוקומנטרי
20.00 חדשות באנגלית
20.20 מאגנום. (סדרת מתח)
22.10 המלון של פולטי

לבנון ערוץ 12
12.30 חיים אחרים. (סדרה)
13.00 מעדון 700
13.30 מעשיות משפחות
14.00 מלך המותקים. (סדרה)
14.30 הבית המעופף. (מצויר)
15.00 סרט (ערבית)
17.00 משפחת ולטון
18.00 60 דקות
19.00 שנה בווים
20.00 סרט מי היא בזליה עם גלימסון פריקר
21.30 מעשיות משפחות

רדיו

קול המוסיקה
06.01 צלילי בוקר
07.10 בהמנה ניצחה
09.00 קונצרט בוקר
11.57 פינת השיר
12.00 אמנים באולפן
13.05 בהאזנה ניצחה
15.00 מוסיקה כאן ועכשיו
16.00 פרקי מקהלה לחג
18.00 הדרך המוסיקלי
19.00 מוזיאות לערב חג
20.05 קונצרט ליל החג
22.30 מן המקורות
23.00 מתוך יצירות

רשת א'
06.16 השד עיניים
06.35 דף גמרא יומי
06.50 פרקי היום בתנ"ך
07.30 ישן בעיניך
08.05 חוגה. עם בני הגרל
09.05 טלודריו
10.05 פניני בוקר
11.05 ירוק ירוק
12.05 מעורב ירושלמי
14.06 בראש צעיר. הבנית לחג
15.00 שישו ושמחו בשמחת תורה
16.05 סבע שכוה. שירים לחג
17.05 מזמורים
19.00 שירודים לשלום
22.05 סגינורים של ישראל
23.05 שירים עבריים

רשת ב'
06.06 השכם בבוקר
06.52 אור ירוק
07.00 הבוקר הזה
08.05 סע לשלום
09.05 בראש צעיר
10.05 שירים עבריים
10.30 העברת ספר תורה בנעילת השר לימפיאדה בסיאול (שידור חי)
13.05 בקצב היום
14.06 רגעי קסם
16.05 ושמחת בחגך
17.05 עד אור הבוקר
19.05 אל בורות המים
20.05 פסטיבל הזמר ירושלים 88'
22.05 להתחיל מבראשית
23.05 רומן רוסי עם מאיר שלו
00.05 זמר ארצי מלודי

רשת ג'
06.04 מזמרה לאושר
09.05 מה כבר תשע
10.05 דברים טובים
11.05 70 פלוס
12.05 אוהבה יומיומית
13.05 רק בערב חג
15.05 לפנות ערב
17.05 שירים הם חברים
19.05 זמר שכזה
20.05 מהדורת
22.05 טיול לילי
23.05 עגנת הוא הלילה

גלי צה"ל
06.05 צלילי בוקר
06.30 פוקחים עין
07.07 תוספת בוקר
08.00 בוקר טוב ישראל
09.05 אילה בוקר
10.05 סבת שמש
12.05 צלילי חג
13.00 מבזק ידיעות
14.05 על הבמה
15.05 תזמורת חיל האוויר מארחת את מיטב אומני ישראל
16.05 גן העדן האבוד
17.05 שירי משוררים
18.05 אסיף
19.05 מוסיקה מארבעת הכיוונים
20.05 לא על הלחם לבדו
22.05 ריקוד עם
00.05 מדברינאלתן עם אסתר שמיר
03.00 לא רוצים לישון
05.00 צלילי חג

יום שני – שמחת תורה

טלוויזיה

כללית
16.30 (ע) מכתולוגיה על 4 גלגלים
17.00 (ע) הצל של קייסר
18.30 (ע) ביחוד חוץ לארץ
19.30 (ע) חדשות
20.00 משפחתי חיות אחרות
20.30 שישו ושמחו
21.00 מבט לחדשות
21.15 הנופע של בצרי
21.45 מכר אישי
22.25 אלמים, סיפור אהבה
24.00 מבזק של יום החדשות

ערוץ 2
18.35 שלגיה ושבעת הגמדים
18.47 הלהטוטן מנטורוס
19.30 סיכום שנת תשמ"ח בקולנוע הישראלי
20.30 חיים מים המוות
21.35 המטתן הקלאסי

ירדן ערוץ 6
16.00 מספר הפות
16.30 רחוב קרנו
17.00 חדשות בצרפתית
17.15 מאגזין ספורט
17.30 חדשות בעברית
18.00 חדשות בערבית
18.30 לנצמי זה. (סדרה קומית)
19.10 תחת הביכוש. (סדרה)
20.00 חדשות באנגלית
20.20 סרט קולנוע

לבנון ערוץ 12
12.30 חיים אחרים. (סדרה)
13.00 מעדון 700
13.30 התעמלות
14.00 האחר הלילייני. (סדרה)
14.30 סופרבוק. (מצויר)
15.00 סוכני הסלעים
15.30 לראיזה עם ריטאולד רייגן (ברכו)
17.00 הבחירה
17.30 להיין וסידלי. (סדרה קומית)
18.00 חדשות בערבית
18.30 חדשות באנגלית
19.00 מאגנום (כלשי)
20.00 בייסבול
22.00 מעדון 700
22.30 חיים אחרים. (סדרה)

רדיו

קול המוסיקה
07.10 שחרית לחג
09.00 קונצרט לבוקר חג
11.57 פינת השיר
12.00 מן המוסיקה
13.05 קונצרט לצהרי חג
15.00 מוסיקה ישראלית
16.00 מעולמי הקונצרטים שלנו
18.00 באמנר בגליל. שהכרישאדה
20.05 אינטרלוד
20.27 פינת השיר
20.30 מעולמי הקונצרטים בעולם
23.00 מחודי יצירות. הרביעיות לכלי קשת

של מונחנן
רשת א'
07.30 ישן בעיניך
08.05 חוגה. עם בני הגרל
09.05 תרומתו של מרעין
10.05 בן הארץ
11.05 בבצע – עם הנבעפרן
14.06 בראש צעיר
15.05 שמע נא
16.05 בן הארץ
17.05 סידורים
17.50 שירים עבריים
18.00 מזמורים
19.00 שירודים לשלום
22.05 שישו ושמחו בשמחת תורה
23.05 שישו ושמחו בשמחת תורה

רשת ב'
07.07 זמר לחג
08.05 בראש צעיר
09.05 תן חיוך
09.55 לאן נטייל בחג
10.05 מלונות הלילה
12.05 סקי הקיץ
13.05 שעת לצון
14.06 שירים עד כאן
16.05 בן בית
17.05 שנת 2222
18.06 זמנים ביזנטיים
19.05 בחוץ יעשיר
20.05 הילים יוצא לדרך
21.05 על אנרון בגליל לבנה
22.05 זה בינה
23.05 עלים לתניתה
00.05 זמר ארצי מלודי

רשת ג'
07.07 בוקר של זהב
08.05 בוקר של זהב – המשך
09.05 כוכבים בבוקר אור
11.05 שביל באמצע שביל בצר

גלי צה"ל
07.05 יופי של שירים
08.05 מעל המגזנת לשמיכה
09.05 מקהלה עליזה לחג
10.05 זה היה הבידור שהיה
12.05 אסיף
14.05 בבוקרי חג
16.05 זוויות
17.05 תמר מקבוצת הדים
18.00 גלגלי צהל
20.05 רוצא בשרה הקרב
21.00 מבט לחדשות
21.15 לילה לא שקט
22.05 מסורת מסורת
23.05 מופעים לכולכם
00.05 ציפורי לילה
02.00 לא רוצים לישון
15.05 מקום בצמרת
20.05 מהדורת
22.05 טיול לילי
23.05 עגנת הוא הלילה

קולנוע

תל־אביב
אורלי – מגישה עם המוות ערב חג 10.00, מחר"ט 7.15, 9.30
אסתר – ללא מעצורים ערב חג 10.00, 12.15, מחר"ח 7.30, 9.45
בית לסין – מנגני מיזון – חוגגים בהלוויה 11.15
בן יהודה – פרטיזן ערב חג 10.00, 12.00, מחר"ח 7.15, 9.30
גורדון – הזגיגה של באבט ערב חג 2.30, מחר"ח 7.30, 9.45
גת – בוקר טוב ויאטנם ערב חג 9.55, 12.30, מחר"ח 7.20, 9.45, 12.15
דקל – ביג ערב חג 10.00, מחר"ח 7.10, 9.35
דיזנגוף 1 – סקין בלוז 11.00, 13.30, בערב 10.00, 12.15 מחר"ח 7.50, 9.50
דיזנגוף 2 – קפה בגדד ראשון בבוקר 11.00, ערב חג 13.50, 12.15, מחר"ח 7.30, 9.50
דיזנגוף 3 – הקיץ של אביה ראשון 11.00, ערב חג 10.00, 12.15, 13.30, מחר"ח 7.30, 9.50
הקולנוע – בית צלוב אמריקה ערב חג 10.00, דני סטארדאסט ערב חג 12.00, לול מחר"ח 7.30, 9.30, 11.30
דרייב־אין – נס ברחוב 8 ערב חג 7.30, הבגידה ערב חג 10.00, מחר"ח 9.30, סקס 12.15
חוד – חגיד בבקש ערב חג 9.45, 12.00, מחר"ח 9.30, 7.15
חן 1 – פרנטיק ערב חג 9.55, 12.20, מחר"ח 7.30, 9.50, הסועל הבלבלבל בוקר 10.30
חן 2 – בעל המשאלה ערב חג 10.00, 12.30, מחר"ח 7.30, 9.50
חן 3 – פרחים בעליית הגג ערב חג 10.00, 12.15, מחר"ח 7.30, 9.50
חן 4 – כטר ערב חג 10.00, 12.20, מחר"ח 7.30, 9.50
חן 5 – הקיסר האחרון ערב חג 10.00, מחר"ח 6.30, 9.30
ליכור – בנסים לחזכים ערב חג 10, 12, מחר"ח 7.30, 9.30
לב 1 – החיים הם נהר ארוך ושקט ערב חג 10.00, 12.30, מחר"ח 8, 10, 12.15
לב 2 – הנסיכה הקסומה ערב חג 10.00, 12.30, מחר"ח 8, 10, 12.15
לב 3 – אהבתו כל בד עדני ערב חג 9.45, 12.15, מחר"ח 7.15, 9.45
לב 4 – תמשה בכפר ערב חג 10.00, מחר"ח 7.40, הבר של השרה ערב חג 12.15, מחר"ח 9.55
מוזיאון ת"א – עיגוים שונים 4.30, 7.00, 9.30, בגלל המלחמה ההיא 7.00, 9.00
מקסים – מגלמה בלי בושה ערב חג 10, 12, מחר"ח 7.30, 9.30
סינמטק תל־אביב – בצהרו של גירסות 7.30, מסתו פראי 9.30
פריז 1 – מקריבה גבורה ערב חג 9.45, 12, מחר"ח 7.30, 9.45
פריז 2 – עם הבשמים ערב חג 9.45, 12, מחר"ח 7.30, 9.45
פריז 3 – מוכת ירח ערב חג 9.45, 12, מחר"ח 7.30, 9.45
פאר – צל המוות ערב חג 10.00, מחר"ח 7.30, 9.30
פריד – לירד ערב חג 12.00 בבוקר, 10.00 בערב, מחר"ח 7.15, 9.30, 1001 ספרים על מיקטר ערב חג 12.00, בערב 14.30, בדיון 1001 ספרים על מיקטר חג 11.00, 13.00, עולם בין ערב חג 15.00, מחם חקלנוע של רחוב 17.00
צמרת התמונים – כפר קטן שלו שינוי 10.00, מחר"ח 7.15, 9.30
צפון – הקלות הבלוני גבולת של הקוים ערב חג 10.00, מחר"ח 5.45, 9.15
תמר – משדרים והדמע ערב חג 10.00, 12.30, מחר"ח 7.15, 9.40
תכלת – הקומיסרית 7.30, 9.45
תל־אביב – כתלה את אמריקה ערב חג 9.45, 12.00, מחר"ח 7.15, 9.45
שקמה – חקיעה בזרות 10.00, בגם סגול 12.00

בית שאן
אולם סמרים – רובע 9.15

ירושלים
אדיסון – מגלה את אמריקה 7.15, 9.30
אורנה – השתר החגלבלב 10.30, בוקר טוב ויאטנם 7.30, 9.15
אוסטריה 1 – סקין בלוז 7.15, 9.30, לול 11.30 בלילה
אוסטריה 2 – הבגידה של באבט 7.15, 9.30
אורגון – פרטיזן 7.00, 9.15
בית אגרון – ללא ערב חג 9.30, מנגני מיזון – מחוגגים בהלוויה ערב חג 11.00, פרטיזן הבעד 12.30, לאחר שבר הבכיה מחר"ח 17.00, חוגים הסוכת מחר"ח 6.30, ללא 9.45, מטרים 12.00, מסאנוקטי 10.15
מגדל – פרטיזן 7.30, 9.30
ביוטל – החיים הם נהר ארוך ושקט 7.30, 9.30
עדן – חזור מבוקש 7.30, 9.30
סמדר – הקלות הבלוני גבולת של הקוים 6.30, 9.30
רון – ביג 9.15, 9.15
ת. ירושלים – קפה בגדד 7.00, 9.30, תשוקת באמריקה 7.00, 9.30
סנפר 1 – מגישה עם המוות 7.30, 9.30
סנפר 2 – הנסיכה הסומה 7.30, 9.30
סנפר 3 – צליבי הרים 8.30
סנפר 4 – ימור טולי 7.15, 9.30

רמת גן גבעתיים
ארמון – ללא מעצורים ערב חג 10.00, מחר"ח 7.30, 9.45
אורדע – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.30
הדר – פרטיזן ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.30
לילי – הקלות הבלוני גבולת של הקוים ערב חג 10.00, מחר"ח 6.15, 9.15
שבים – מגלה את אמריקה 7.15, 9.30
רב־חן 1 – השתר החגלבלב 10.30, 12.30, בוקר טוב ויאטנם ערב חג 9.50, 12.15, מחר"ח 7.30, 9.50
רב־חן 2 – מגלמת כרשי השלג 10.30, 12.30, פרטיזן ערב חג 9.55, 12.20, מחר"ח 7.20, 9.50
רב־חן 3 – כפר הגגעל 10.30, 12.30, ערב חג 9.50, 12.15, מחר"ח 7.30, 9.50
רב־חן 4 – הנסיכה הקסומה בוקר 10.30, 12.30, ערב חג 10.30, 12.15, מחר"ח 7.30, 9.50

חולון
מגדל – ללא מעצורים ערב חג 10.00, מחר"ח 7.30, 9.30
רינה – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.30
סבר – מגלה את אמריקה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.30
אירמון – לילה מטורף ערב חג 10.00, מחר"ח 7.30, 9.30

רחובות
בית העם – מור הבגידה 7.15, 9.15
חוד – משורים פרשת 7.00, 9.30
חן – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.15

באר־שבע
חן – חזור מבוקש ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.30
היכל התרבות – משדרים פרשות ערב חג 10.00, 12.30, דבכו הגיל המשומי חג 11.00, עד הפסקה חג 13.00

ראשל"צ
רון 1 – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.15, 11.00
רון 2 – מגלה את אמריקה 7.15, 9.15, 11.00
רון 3 – מולימים ערביים 7.15, 9.15, 11.00

כפר סבא
חן – שם המשמש 7.00, 9.15
שביל – מגלמה בלי בושה 7.00, 9.15

נתניה
אסתר – מגלה את אמריקה 7.15, 9.30
מטחון – פרנטיק 7.15, 9.30, המשמש הבכור 12.00
שרון – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.15
חוד – תמשה בכפר 7.15, 9.30

רמת השרון
כוכב – הקיסם תארין עד 11.00, סיפוריל ושי 1 ערב חג 9.30, מחר"ח 7.15, 9.30, וחגלול את הבחוכה בלעדי ערב חג 11.45, מחר"ח 15.15

חיפה
אורה – קפה בגדד ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.30
אורלי – פרנטיק בעליית הגג 7.00, 9.15
רב אחר 1 – כפר הגבגל 11.00 בבוקר, פרנטיק ערב חג 10.00, מחר"ח 6.45, 9.15
רב אחר 2 – הקלות הבלוני גבולת של הקוים ערב חג 10.00, מחר"ח 7.10, 9.15
רב אחר 3 – הקיץ של אביה 11.00 בבוקר, הגבורה שלי ערב חג 10.00, מחר"ח 7.00, 9.15
רבגבה 1 – מן הגבי השנה בוקר 11.00, בוקר טוב ויאטנם ערב חג 10.00, מחר"ח 6.45, 9.15
רב בגב 2 – השעול הבלבלב 11.00 בבוקר, בעל המשאלה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.00, 9.15
חן – ללא מעצורים ערב חג 10.00, מחר"ח 7.00, 9.15
סינמה – קפה מדריה – אהבתו כל כך ערב חג 10.00, מחר"ח 9.15, לול מחר"ח 7.15
אמר – ביג ערב חג 10.00, מחר"ח 7.00, 9.15
חן – מגלה את אמריקה 7.00, 9.15
פין אור הבוקר – הגבינה של באבט 7.00, 9.15
ספנקון 1 – מגלמה בלי בושה ערב חג 10.15, מחר"ח 7.15, 9.30
ספנקון 2 – פרטיזן ערב חג 10.11, מחר"ח 7.15, 9.30
ספנקון 3 – שם המשמש ערב חג 10.15, מחר"ח 7.15, 9.30

קריות (חיפה)
אורות – הבית ברחוב קופל 7.00, 9.15
בית העם – נשמתים מקסימים ערב חג 10.00, מחר"ח 7.00, 9.15
היכל – מור הבגידה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.00, 9.15
עצמון – מגלמה בלי בושה 7.00, 9.15
סביון – ללא מעצורים 7.00, 9.15
סביר – תמשה בכפר 7.00, 9.15
סושה – מוכת ירח 7.15, 9.15

אשקלון
אסתר – מגלמה בלי בושה 7.30, 9.30

עפולה
היכל התרבות – מגלמה בלי בושה 7.00, 9.15
סמחרון – פרטיזן 9.00

טבריה
ירי שאוריה – מגלה את אמריקה 7.00, 9.15

צפת
בית אגון – מגלמה בלי בושה 9.15

פתח תקוה
היכל 1 – מגלמה בלי בושה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.40
היכל 2 – מגלה את אמריקה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.40, כפר הגגעל יום ראשון 11.00
היכל 3 – הנסיכה הקסומה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.40

הרצליה
דוד – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.30
היכל – פרטיזן 7.15, 9.30
דן אבוה – מאהבה של אמנת ערב חג 2.00, 9.30
ביכל לגם מחר"ח 7.00, 9.30
מלון דויאל – שם המשמש 7.30, 9.30
תפארת – לול 7.15, 9.15

נהריה
דוד – אימפריית השמש 7.00, 9.30
היכל התרבות – כלבי המלחים 7.00, 9.15

קרית אונו
פרס קרולינר – מגנני מיזון – שבת מרים 10.00, הקצעים בודדים 7.15, 9.30

חדרה
חדרה – מגלה לחזר 7.15, 9.30

בתי ים
ארמון – מגלמה בלי בושה 7.15, 9.30
קולסיאום – מגלה את אמריקה ערב חג 10.00, מחר"ח 7.15, 9.30

קולנוע / רחל גורדין

כוחו של צל

לסיכום פסטיבל הקולנוע החמישי בחיפה

בכל פסטיבל קולנוע שבים ומגלים כי המציאות שמאחורי הסרטים עשויה לעניין פי כמה יותר מן הסרטים עצמם. אף כי בפסטיבל חיפה היו רק מעט סרטים תעודיים, כל סרט מגלה פרטים מאלפים על ארץ מוצאו: איך חיים בכפר נידח באירלנד ("טעם מן האפרסק" – סרט בנים, יפנה), איך מדברים ומתנועעים במאלי ("הרוח" – מאכזב), הרבה פרטים קטנים על האופי האיטלקי (סידרת קומדיות אפיזודיות).

סרט מגלה מצולם בשחור־לבן, בקצב איטי ובמצלמה מוחזקת ביד – "מכתב מן הכפר שלי" – הראה עצי באובב ענקיים, את זקני הכפר הנפגשים בכיכר, ואת התגובות הרגשיות המאופקות כלפי חוץ של האפריקאים.

המציאות הקשה והמייאשת ביותר שהשתקפה בפסטיבל חיפה, היא המציאות שמאחורי הסרטים הפולניים. הריפים, בוטים, פסימיים וקודרים – אלה אינם סרטים של ניאצאים דקים. כל סרט הוא כמו מכת גרזן. בהשוואה לסרטים הרוסים, שהיו חביבים במרתפי הצנזורה בעשרים השנים שחלפו – הסרטים הפולניים הם לאין ערוך בוטים יותר. ברבים מסרטים אלה, האדם הוא כלי משחק עלוב בידי המקרה. אופורטוניזם, אנושיות, האפשרות לשרוד בלבד או לחיות חיים שיש בהם משמעות, מקומן של הפילוסופיה, הדת, המוסיקה, במציאות הנשלטת על־ידי פחד – נושאים אלה נחקרים לאור היחס בין מקריות ובחירה. בסרט "כמות של מקרה", שהוקרן בארץ, בחן הבימאי קישלובסקי שלוש גירסאות אפשריות לחייו של צעיר פולני המטולטל על־ידי הנסיבות הפוליטיות.

התשובה היתה פסימית כבר אז: לאדם אין עוד־שרדה מוסרי שיישא אותו דרך תהפוכות המקרה והנסיבות ההיסטוריות. בסרט "אין סוף", שהוקרן בפסטיבל השבוע, מתגבשת תפיסה זו. התקיילב שם קץ לחייו של עורך־דין צעיר, שהיה בו האומץ לצאת נגד המערכת הפוליטית. מותו משאיר ללא הגנה את הפועל המואשם בארגון שביתה, ובמקומו נשכר להגן על הנאשם עורך־דין אחר, זקן ועייף יותר, המאמין בצורך בפשרה למען החיים. "גם אני כמוהו", אמר קישלובסקי במסיבת עיתונאים, "עומד לצידם של החיים". אלא שמחיר הפשרה בסרט הוא מחיר האמונה של אדם לעצמו, לאמונותיו, לידידיו, למאבק. התוצאה היא – פולין של אנשים ש"כבר אינם מחייכים, שאינם מושיטים יד זה לזה", כפי שמתלונן ידידו של המנוח. אשתו של עורך־הדין שנפטר, מוצאת, בעקבות משפטו של הפועל, כי לחייה אין ערך ללא כוח החיים של בעלה. היא תוחבת את ראשה לתנור הגז הפתוח, בציפיה לחיים לאחר המוות.

התאבדות היא הפתרון גם בסרטו של ויטולד לשצ'ינסקי "שירת הגרון". סרט זה מבוסס על סיפור של אדוארד סטאכורה – סופר שיאושו מהמצב בפולין אבן רחף אותו במצבי־אות להתאכזבות. אלא שבסרט זה הדברים מובלעים. צערו של הגיבור מורגש יותר כ"צער העולם", והגישה הפיוטית־מיסטית מרככת את הדברים כאן. "צונקר הוא עלבון למלנכוליה של העולם", אומר גיבור הסרט לאשה המבוקשת ללא הרף. קשה לדעת אם הבימאי מתייחס באירוניה לאמירה זו. "שירת הגרון" נוגע בחיפושי דרך המזכירים קצת את חיפושיהם של הנוחים הצעירים במערב. הסיפור עוסק בפגישה בין אדם ובין רפואת־ראי שלו. צילומי הטבע היפים והמוסיקה הליתורגית, נוסכים על הכל אוירה של מסתורין.

גם בסרט אחר של אותו בימאי, "קרנפייליקה", משמש הטבע מקור של כוח. זהו משל יפה ומשעשע על חיים בכפר שתושביו שרויים בבערות אמונות טפלות. הקידמה המגיעה לכפר – בדמות מורה צעירה המרחימה את האיכרים, באמונה שכדור הארץ עגול – גורמת, בסופו של דבר, לאלימות ומוות. הדבקות באמונות בסיסיות ("התוף קר. הקיץ חם") ובמנהגים ישנים (הכל אוכלים מקערה אחת, והכל חולקים את המזון באחווה), מוצגת כצורת־אופק הבצירה. אך דווקא הפרגמטיות הבאורה (גיבור הסרט מבצע מהפיכה, בקצרו את השיפון בחרמש ולא במגל, בטענה זה שימה ששגוי היום יהיה מחר), הורסת את ההרמוניה ומביאה מוות.

אפשר לקחת הנהרה זו ("מה ששגוי היום יהיה מוצדק מחר") כמוטו לסרט "אם המלכים", שהוא אולי הגדול בין הסרטים הפולניים שראיתי. במשך שעתיים ארוכות מתאר הסרט, בבימויו של יאנוש זאורסקי, את קורותיהם של אם וארבעת בניה בתקופה הדרמטית ביותר של פולין, בין 1933 ו־1957. המשבר הכלכלי ורדיפת הקומוניסטים בתחילת שנות השלושים, הכיבוש הנאצי לאחר מכן, והסטליניזם שבא בעקבותיו, מעבירים את האם ובניה סדרה של נסיונות אכזריים ביותר. האדם הוא כלי משחק בידי הנסיבות הפוליטיות, בין אם יחפש מוצא באפתטיות כמעשה אחד הבנים, ובין אם יסמוך את נפשו על אמונתו באידיאל, כמעשה אחיו.

"לא תרצח" של קישלובסקי, על פי השמועה הסרט היפה ביותר בפסטיבל קאן השנה ואחד הסרטים הקשים ביותר לצפייה בכל הזמנים, איחר להגיע לפסטיבל. זה סיפור על רצח, המהווה חלק מסדרה על־פי עשרת הדיברות. לפי עדות הבימאי עצמו, זהו סרט גאוש ומדכא, ואלמלא עשה אותו בעצמו – ספק אם היה בא לצפות בו. כשנשאל על הייאוש המתבטא בסרטיו, השיב קישלובסקי כי להרגשתו אין לפולין כל תקווה.

לאור המצב החברתי־כלכלי־פוליטי בו היא נמצאת.

תשובה אופטימית יותר למצוקות הקולקטיביות של האנושות, אפשר היה למצוא, בפסטיבל, בסרט תעודי מרגש על יונג ותורתו. "הצל", על־פי יונג, הוא אותו תחום באישיות שהאדם, או החברה, דוחה כשלילי. תחום זה מכיל גם את היצריות ואת הדחפים האסורים על־ידי התרבות (עשרת הדיברות), וכן תכונות הפרסונאליות הבלתי־ממומשות. "הצל האישי", אומרים תלמידיו של יונג בסרט, "הוא גשר ל'צל הקולקטיבי', המתבטא בתופעות כגון הנאציזם או משטרים טוטליטריים אחרים." עבודת כל אדם על עצמו, בלימוד לחיות בשלום עם "הצל" של עצמו, היא הסיכוי היחיד לשנות משהו במצב העגום שאליו הביא האדם את הפלנטה שעליה הוא חי.

"לפולין אין כל תקווה", אומר קישלובסקי, ושולח את גיבורת סרטו "אין סוף" להתאבדות

התזמורת הפילהרמונית הישראלית

פתיחות עונת הקונצרטים הנ"ג תשמ"ט 1988/89

* * *

חיפה, אודיטוריום חיפה, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
סדרה א': יום ג' 11.10.88
זובין מהטה – מנצח
פנחס צוקרמן – כנר
סילביה גרינברג – סופרן
פלורנס קואיואר – מצו־סופרן
המקהלה הלאומית רינת
המקהלה הפילהרמונית תל אביב
מקהלת האיחוד
התכנית:
מוצרט – קונצ'רטו לכנור מס' 5
מאהלר – סימפוניה מס' 2 "התחיה"

קונצרט מיוחד למרגלות המצדה
יום ה' 13.10.88
זובין מהטה – מנצח
סילביה גרינברג – סופרן
פלורנס קואיואר – מצו־סופרן
המקהלה הלאומית רינת
המקהלה הפילהרמונית תל אביב
מקהלת האיחוד
התכנית:
מאהלר – סימפוניה מס' 2 "התחיה"

תל אביב, היכל התרבות, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
סדרה א': מוצ"ש 15.10.88
זובין מהטה – מנצח
פנחס צוקרמן – כנר
התכנית:
פרטש – קונצ'רטינו לתזמורת
אלבאר – קונצ'רטו לכנור
סטרווינסקי – "פולחן האביב"

תל אביב, היכל התרבות, 8:30 בערב
קונצרט פילקלסיקה מס' 1
יום א' 16.10.88
זובין מהטה – מנצח
פנחס צוקרמן – כנר
ז'אן־פייר ראמפאל – חליל
התכנית:
מוצרט – קונצ'רטו לחליל מס' 1
מוצרט – קונצ'רטו לכנור מס' 5
מוצרט – קונצ'רטו לחליל מס' 2

חיפה, אודיטוריום חיפה, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
סדרה ב': יום ב' 17.10.88
זובין מהטה – מנצח
פנחס צוקרמן – כנר
התכנית כמו בת"א סדרה א

תל אביב, היכל התרבות, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
סדרה ג': יום ג' 18.10.88
זובין מהטה – מנצח
פנחס צוקרמן – כנר
התכנית כמו בת"א סדרה א

ירושלים, בנייני האומה, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
יום ד' 19.10.88
זובין מהטה – מנצח
שלמה מינץ – כנר
התכנית:
פרטש – קונצ'רטינו לתזמורת
לאלו – סימפוניה ספרדית
סטרווינסקי – "פולחן האביב"

תל אביב, היכל התרבות, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
סדרה ד': יום ה' 20.10.88
זובין מהטה – מנצח
שלמה מינץ – כנר
התכנית כמו בירושלים

תל אביב, היכל התרבות, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 1
סדרה ה': מוצ"ש 22.10.88
זובין מהטה – מנצח
שלמה מינץ – כנר
התכנית:
ליסט – רפסודיה הונגרית מס' 1
לאלו – סימפוניה ספרדית
שוברט – סימפוניה מס' 9 "הגדולה"

תזמורת סימפונית חיפה
HAIFA SYMPHONY ORCHESTRA
מנהל מוסיקלי: סטנלי ספרבר
קונצרט חגיגי לפתיחת העונה
קונצרט מנויים מס' 1
מנצח: סטנלי ספרבר
סולנים: קארי לובאס־סופרן
עד־אל שלו־צימבלו
שרון בצלי־חליל
יהונתן בריק־כינור
באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס 5
מאהלר: סימפוניה מס' 4
עונת קונצרטים הל"ט המשכ"ט 1988–1989
בית נגלר, קרית חיים, מוצאי"ש 8.10.88 שעה 20.30
חיפה אודיטוריום, יום ראשון 9.10.88 שעה 20.30
חיפה אודיטוריו, יום שני 10.10.88 שעה 20.30

תזמורת סימפונית ירושלים
רשות השידור
החלה מכירת מנויים
ל־2 סדרות חדשות:
קלאסית ופופולארית
(6 קונצרטים למנוי)
מוסיקה וסיפור
(5 קונצרטים למנוי)
המכירה – בתאטרון ירושלים ובמשרדים בעיר
קונצרט מס' 2 למנויים
מנצח **מקסים שוסטאקוביץ'**
סולנית **אידה הנדל**
ברהמס – קונצ'רטו לכנור
שוסטאקוביץ' – סימפוניה 10
5, 8, 11 באוקטובר –
באולם הנרי קראון בירושלים
6.10 בעין השופט; 9.10 ברחובות; 12.10 בכפר סבא

מכתבים למערכת הארץ

מקורות היסטוריים מיד שניה

שבתי טבת קבע (לעצמו) כי זאב ז'בוטינסקי תמך בטרנספר, והלך למצוא לכך תימוכין. כדי להוכיח שז'בוטינסקי בעד הוא מביא עדויות מיד שניה ממסמך של ד"ר אביגדור יעקבסון ומיומנו של אוהרד גרומן, ולבסוף הוא אף נתלה במאמר ברדי שבו עסק ז'בוטינסקי בנושא הטרנספר ושבו פסק רוזקא, כי "התקיים הטודקי עד הבכיר את התנגדותי... ומה שאני רוצה להדגיש זוהי רק העובדה שאותו הרעיון חי ועז בגור סור פאשיסטי... גורם חדש (הטרנספר) הוכנס לאווירת העולם ויהא צורך להתחשב בו".

טבת נוטל מאמר יחיד זה של ז'בוטינסקי ושואל: "מדוע דן לפתע בפומבי בנושא שבמשך יותר מעשרים שנה חשב כי השתיקה יפה לו?". טבת גם משיב, כי אם ז'בוטינסקי אמנם נתפנה לעסוק בנושא זה, הרי עשה כן רק משום שהשתכנע בצדקת תומכי הטרנספר, אף כי ז'בוטינסקי עצמו כלל לא טוען זאת. וכך עלול להימצא לימים גם טבת כמי שלא עסק בטרנספר, שבו עוסקים רק אנשי שוליים בימין, עד שיזין לפתע בפומבי בנושא בהרחבה בשני מאמרים גדולים ב"הארץ" בימים אלה.

טבת יודע כי לא די בהסבר קלוש שכזה, ובסיום מאמרו הוא מסתמך על ד"ר ישראל אלדד, המביא פרשנות בעד טרנספר לדברי ז'בוטינסקי. טבת מצטט את אלדד ומשבח: "זה הסבר מכריע", "היגיון הדברים כמו משתמע מאליו", דומה כי בעניין זה תתקבל פרשנותו של אלדד על הכל". פסקאות אחרות קודם לכן מספר טבת שרחבעם זאבי "שאב את מקורותיו מיד שניה, מאלדד", ומיד מגנה זאת: "לא נתעכב על הרגלי הלמידה של זאבי".

מסתבר כי גם טבת שואב את מקורותיו מיד שניה, מאלדד, אך לא אתעכב על הרגלי הלמידה שלו. אציין רק, כי פוליטיקאי (זאבי) נבחן בעיקר בקלפי, ואילו היסטוריון (טבת) נבחן רק בכתובים.

מאמרו של טבת אמנם לא בא לדון בתורתו של ז'בוטינסקי, אלא במושג הטרנספר. כך טופגת אישיותו של ז'בוטינסקי כתם בלי שניתן לעמוד על מכלול תורתו. אלא שז'בוטינסקי נזהר מרודפיו הפוליטיים והעדיף ליביסטיים עוד בחייו. יותר מפעם כתב: "אני נחשב לאויבם של הערבים, לאדם הרוצה לדחוק את רגלי הערבים מארץ ישראל וכו'. אין אמת בכך. את הרחקתם של הערבים מארץ ישראל הנני חושב לבלתי מתקבלת על הדעת בהחלט: בארץ ישראל ישבו תמיד שני עמים". כך בתחילה במאמרו "על קיר הברזל" (1923), וכך לימים בספר "מדינה עברית – פתרון שאלת היהודים" (1936).

ואם טבת נאחז בדבריו של ז'בוטינסקי בשנות חייו האחרונות, אזי ראוי להזכיר ולדעת כי באפריל 1938 ז'בוטינסקי פירסם ב"אנזור העלט" של וארשה את "תוכנית העשור" שלו, וניסה מאז לרכוש לה תומכים. עיקרה: "יש להקציב אדמה בארץ ישראל משני עברי הירדן במחירים הוגנים, או בחכירה לכל יהודי ולכל ערבי".

מאיר שפירא
תל־אביב

המשטר הדמוקרטי כפשרה

יגאל עילם במאמרו "מי ישמור על השומרים" ("הארץ", ערב יוה"כ תשמ"ט) אינו מבין את התפיסה המדינית־פילוסופית שבבסיס דבריו של השופט העליון אהרון ברק, ולכן טועה בהערכתו אותה.

מובן כי "החברה אינה קיימת לא למען עצמה, אלא למען יחידיה" – כדברי ברק, שגם עילם מסכים אתם. אבל אין להסיק מכאן את מסקנתו הקיצונית של עילם, כי "החברה... אינה איזה "יצור ממשי", אוטונומי, שיש לו קיום שקול לקיומם של בני־אדם יחידים". החברה המדינית נולדה על־מנת שתוכל להגן, לשמור ולקדם את האינטרסים המשותפים של האינדיווידואלים המרכיבים אותה על בסיס של זהות משותפת כלשהי (כגון: לאום, שפה, דת, תרבות וכו'). אם כי אינה ישות מוחלטת דוגמת ה"לויתן" המפורסם של תומס הובס, הרי בכל זאת קיימים בה מאפיינים מסוימים של ישות כזאת.

מובן כי השופט ברק לא התכוון לכך, שמדינת ישראל צריכה להיות דוגמת ה"לויתן" של הובס.

עילם נסחף לקיצוניות שמנגד: "אם אפשר בכלל לדבר על קיום החברה, הרי זה קיום כפוף לקיום היחידים המרכיבים אותה". בתפיסה כזאת קיימת סכנה מוחשית, שבתנאים ובמקרים מסוימים על החברה להטיל את עצמה, כדי שלא ייפגעו מידת הקיום והרווחה של היחידים בה. אמנם אין לתת בידי החברה סמכויות נרחבות ובלתי מוגבלות, כפי שמציע הובס, אך יש לשמור בידיה די כוח וסמכויות שלא תיהרס, בין במורד ובין בשל קונסטלציות חולפות, מכיוון שמטרת קיום החברה היא שמירת האינטרסים של היחידים וקידומם.

לכן, אם לא יינתנו בידי החברה כוח וסמכויות לפעול על־מנת שתוכל להגן על עצמה בטווח הקצר, ולהמשיך לקדם את מטרותיה למען היחידים המרכיבים אותה, בטווח הארוך, עלול להיווצר מצב שלא תוכל עוד להמשיך ולמלא תפקידיה כלפיהם. החוק הראוי הוא איפוא "אותו חוק שיש בתוכו איזון נכון בין צרכיה של החברה לעצמאות מדינית, שוויון חברתי, התפתחות כלכלית וסדר פנימי מזה, לבין צרכיו של היחיד, חירותו האישית וכבודו כאדם, מזה" – כמאמר ברק.

צודק עילם בטענתו כי נשקפת סכנה שהאיזון שייקבע עלול לקפח את צרכיו של האדם ואת זכויות היסוד שלו. אבל לעתים יש ליטול מלכתחילה וביודעין סיכון מבוקר כדי להגיע להישגים גדולים יותר. לא פעם אין לבעיות, כבדות־משקל פתרון מושלם ויש צורך לפשר בין שתי גישות צודקות כדי להגיע לפתרון, שאמנם איננו מושלם אך לפחות יוכל להתקיים כפתרון של פשרה נסבלת.

לכן גם צודק השופט ברק בטענתו, כי כשהמדובר הוא במדינת ישראל "עלינו למצוא את האיזון הנכון והראוי לנו. איננו עם ככל העמים – לא לעניין הסיכונים האורבים לנו כיחידה מדינית, ולא לעניין הערך העליון שהמסורת שלנו מעניקה לאדם, לחירותו ולכבודו". זה עשרות שנים נערכות עלינו התקפות דמים, המאיימות על עצם קיומנו הריבוני ועל עצם קוממיותנו. אם נתיר את הרסן, האיזון שבחוק ייטה יותר מדי לצד של שמירה על זכויות האדם הבסיסיות, שאמנם מקובלות עלינו כערכים עקרוניים, נעמוד בפני סכנה לעצם קיומנו, ולא רק המדיני.

ליאור ברקן
חיפה

הפרופסור לא בקי

פרופ' פיין כותב שהוא יושב "על המרפסת של הוזר" בשכונת רמות ומשקיף משם לעבר בתיהם של תושבי שכונת שועפאט הקרובים, משם הוא כותב מאמר מרותק על ישראל בשנת 1988 והבעיה הפלשתינית (מוסף "הארץ" 16.9).

הפרופסור האמריקאי מציג אמנם קשת רחבה של דעות הרווחות בקרב המפלגות והציבור ערב הבחירות לכנסת, ומצביע במידה רבה של דיוק על נקודות כאובות ביותר בגישתם של הישראלים לנושא זה.

אלא שבמאמרו שלוש נקודות תורפה שידידיו האמריקאיים לא הצביעו לו עליהן, ושמכבם "מעל למרפסת" ברמות לא הבחין בהן. פיין מאשים את הישראלים בלבד ב"קיר פאוף" הנוכחי, משום שלא דאגו לספק את ביריתם (הפלשתינאים) הפוטנציאליים". התושבים עצמם, ביו"ש ובעזה, יוצאים מתחת שבט ביקורתו ללא כל פגע.

א. ברור ממאמרו שהוא אינו בקיא בהיסטוריה של תושבים אלה. הוא לא קרא (אולי גם לא שמע) את ספריהם של מוסר אבו שלבאייה (ובעיקר ספרו המכיל את "תוכנית בולי" לפתרון הבעיה הישראלית־פלשתינית – אלטריק אלא אלהלאץ אלתויה ואלסלאם – הדרך אל הגאולה, החופש והשלום – שיצא לאור עוד בשנת 1972) וכן ספרו האחרון של מחמד נצר על האינתפאדה. בספרים אלה ובאחרים מצביעים תושבי השטחים בכל הבהירות על שגיאותיהם הפסאליות במגזר זה ועל חלקם במצב שהוביל בסופו של דבר לקיפאון הנוכחי.

ב. הפרופסור לא קרא ולא שמע על עשרות ומאות ניסיונות שעשו גורמים ישראליים במרוצת עשרים השנים האחרונות כדי לעודד יוזמות מקומיות של תושבי השטחים ליטול על עצמם אחריות ולהביא לידי ארגון התושבים לקראת אפשרות של הליכה עצמאית (ללא אש"ף) לפתרון הסכסוך הישראלי־פלשתינאי.

פיין לא שמע ולא קרא על מאות ההרוגים ואלפי הפצועים הפלשתינאים שהיו, מאז 1967, קורבנות טרור פלשתיני – לא נגד יהודים אלא נגד בני עמם הם, אשר סירבו ללכת בתלם. חללים אלה רוגלו בפשרות, בסכנה הדדית, בגישה היוגית, ברצון כן למצוא פתרון מתקבל על שני הצדדים. אציין רק שלושה מבין ידידי האישים שנפלו בידי מרצחים מבני עמם בגלל עמדותיהם העצמאיות – השייח' האשם נעמאן אלחזנדאר מעזה, עו"ד עזיז שחאדה מרמאללה, ראש העירייה זאפר אל־מצרי משכם. הרשימה ארוכה. הייתי מציע לפרופ' פיין לעיין לפחות בחלקם של השמות שפורסמו בספריו של אבו שלבאייה הנ"ל (בערבית) ובספר Whoso Killeth a Believer באנגלית (ירושלים 71). מאז נוספו עליהם עוד עשרות רבות של קורבנות חפים מפשע.

גדעון ויגרט
ירושלים

הארץ ממליץ

החגיגה של באבט (ת"א, חיפה) – ארוחה צרפתית מפוארת מוגשת בכפר דייגים קטן לחוף יוטלנד שבדנמארק, על ידי באבט (סטפן אודראן) המשרתת המסתורית של בנות הכומר. לפי סיפור של איזאק דינסן ("זכרונות מאפריקה").

פרנטיק (ת"א, חיפה, ירושלים) – סרט מתח בבימויו של רומן פולנסקי, עוסק בהעלמה של אשת רופא המגיע לוועידה מקצועית בפאריס.

בגלל המלחמה ההיא (ת"א) – סרטה התעודי של אורנה בן דור־ניב מפגיש שני הבצורה מרתקת את יהודה פוליקר ויעקב גלעד עם המורשת הכבדה של הוריהם בשואה – כמקורות ליצירתם המשותפת.

החיים הם נהר ארוך ורוגע (ת"א, ירושלים) – סאטירה משעשעת על הבורגנות הצרפתית. חילופי תינוקות על־ידי אחות בי"ח נקמנית מדעזעים חיי משפחה בורגנית.

הקומיסרית (ת"א) – קומיסרית מהצבא האדום נכנסת להריון מחוץ לנישואין ונאלצת להתגורר עם תינוקה בבית משפחה יהודיה בעת מלחמת האזרחים בין הלבנים לאדומים. היה אסור ע"י הצנזורה הרוסית בגין אהדה ליהודים.

כפר קטן שלי (ת"א) – סרטו של ג'ירי מנזל ("רכבות שמורות היטב") עוסק בחיי היומיום של כפר צ'כי קטן, ובנוסטלגיה למסורת. קומדיה של טיפוסים עם קסמי סלפסטיק.

אהבנו כל כך (ת"א, חיפה) – באמצעות סיפורם של שלושה חברים האוהבים אותה אשה, מתאר הבימאי האיטלקי אטורה סקולה את השינויים באיטליה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, ואת היחס בין מציאות ואשליה, בין חיים וקולנוע.

קפה בגדד (ת"א, ירושלים, חיפה) – משל־קומדיה על אישה בווארית שופעת המגיחה מן המדבר לפונדק אמריקאי נידח בשם "קפה בגדד" ומשנה את חייהם של יושביו. בבימויו של פרסי אדלון.

תיאטרוני ישראל
• הערב יום ה' 30.10
תיאטרון הבימה:
סאלח שבתי: 20.30
בית ספר לנשים: 20.30
הנפש הטובה מסצ'ואן – בת' באר־שבע – 20.30
התיאטרון הקאמרי:
עלובי החיים – 20.30
לשבור את הצופן – בצוותא: 20.30

התזמורת הקאמרית הישראלית
יועץ מוסיקלי: שלמה מינץ

פתיחת עונת הקונצרטים 88/89

"קולות וגוונים" – קונצרט מס' 1
בוריס ברוט, מנצח
לאסלו פולגר, באס
מוצארט: סימפוניה מס. 29, ק' 201
הינדמית: וריאציות קונצרטנטיות
מוצארט: 2 אריות קונצרטנטיות
פרוקופייב: סימפוניה קלאסית
תל־אביב, מוזיאון ת"א
סדרה 1: יום א', 9.10.88
סדרה 2: יום ב', 10.10.88
סדרה 3: יום ד', 12.10.88
סדרה 4: יום ה', 13.10.88
ירושלים, תיאטרון ירושלים
יום ג', 11.10.88 בשעה 20.30

"אמני ישראל" – קונצרט מס. 1
יפים ברונפמן, מנצח ופסנתרן
ערב מוצארט: סרנדה מס' 2
קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת, ק. 537
קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת, ק' 491
תל־אביב, מוזיאון ת"א
סדרה 1: יום ה' 27.10.88
סדרה 2: יום ב' 31.10.88
באר־שבע, אולם הקונסרבטוריון
יום ד', 26.10.88 בשעה 20.30
ירושלים, תיאטרון ירושלים
יום ג', 1.11.88
כרמיאל, היכל התרבות
יום א' 30.10.88 בשעה 20.30

"לכל המשפחה" – קונצרט מס. 1
רשי לבאות, מנצח ומנחה
סולני התזמורת הקאמרית
מקהלת ילדי הקונסרבטוריון ת"א
"פפה היידן" – מיצירות היידן
תל־אביב, מוזיאון ת"א
סדרות 1+2: יום ד', 19.10.88
סדרות 3+4: יום ה', 20.10.88
בשעות 16.30 ו־18.00

כרטיסים ופרטים נוספים בקופת האולם ובמשרדי התזמורת, טל: 210102
כרטיסי המנויים נשלחים בימים אלה בדואר

ספרי (ספרית פועלים)
ספרים וכתבי עת לועזיים
נחלת בנימין 30 תל־אביב
טלפון 03־654517

"ושמחת בחגיך... והיית אך שמח" (דברים ט"ז)
נסתיימה קריאה אחת – מתחילים לקרוא שוב מחדש.
אצלנו מחדשים את המנויים לכתבי העת הלועזיים מכל העולם.